technopolis group

Februari 2026

Evaluatie Intellectueel Eigendomsbeleid 2017-2024

Technopolis B.V.

Februari 2026

Evaluatie Intellectueel Eigendomsbeleid 2017-2024

Technopolis B.V.

Elmar Cloosterman elmar.cloosterman@technopolis-group.com

Stijn Zegel stijn.zegel@technopolis-group.com

Jan Willis Nillissen

Sieme Gewald

Jules van de Meulengraaf

Willemyn Slikker

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting 6

1 Introductie 9

1.1 Evaluatie van het Intellectuele Eigendom 2017-2024 9

1.2 De evaluatievragen 9

1.3 De evaluatieaanpak 10

1.4 Leeswijzer 12

2 Beschrijving van het IE-stelsel 13

2.1 Wat is intellectueel eigendom? 13

2.2 Interventielogica IE-beleid in Nederland 14

3 Juridisch en institutioneel kader van het IE-beleid 18

3.1 Wet- en regelgeving 18

3.2 Governance, rollen en organisaties 23

3.3 Overzicht van de vier domeinen 29

4 Uitvoering en gebruik van IE 30

4.1 Aanvraagprocedures 30

4.2 Gebruik van IE 31

4.3 Afwegingen voor intellectueel eigendom 36

4.4 Opties voor het gebruik van octrooien 37

5 Ontwikkeling en positionering van IE-beleid 41

5.1 Wijzigingen IE-beleid gedurende evaluatieperiode 41

5.2 IE binnen het innovatiebeleid 45

6 Doeltreffendheid van het beleid 49

6.1 Intermediate outcomes – kennisbenutting, kennisbescherming en functioneren IE-stelsel 49

6.2 Outcomes – Evenwichtige marktbelangenmarktbelangen en stimulatie kennis & innovatie 58

6.3 Kennisdeling en valorisatie 62

6.4 Nederlandse inzet binnen IE-gremia 67

7 Doelmatigheid van het beleid 69

7.1 Verhouding kosten en opbrengsten IE-beleid 69

7.2 Synergie met overig innovatiebeleid 71

8 Doeltreffendheid en doelmatigheid van de uitvoering 73

8.1 Doeltreffendheid van de uitvoering 73

8.2 Voorlichting 78

8.3 Samenwerking 80

8.4 Doelmatigheid van de uitvoering - uitvoeringskosten 82

9 Internationale vergelijking 87

9.1 Context 87
9.2 Overzicht van het IE-stelsel: Denemarken 88
9.3 Overzicht van het IE-stelsel: Frankrijk 89
9.4 Overzicht van het IE-stelsel: Zwitserland 91
9.5 Mogelijke lessen voor Nederland 93
10 Toekomstbestendigheid van het beleid 96
10.1 Toekomstbestendigheid in relatie tot maatschappelijke en technologische ontwikkelingen 96
11 Conclusies 100
11.1 Doeltreffendheid van het beleid 100
11.2 Doelmatigheid van het beleid 101
11.3 Doeltreffendheid en doelmatigheid van de uitvoering 102
11.4 Toekomstbestendigheid van het beleid 104
12 Aanbevelingen 106
12.1 Formuleer een integrale IE-strategie. Werk toe naar een heldere samenhangende IE-koers. 106
12.2 Koers vasthouden en gericht doorontwikkelen 106
12.3 Houd het stelsel praktisch toegankelijk, juist bij verdere modernisering 107
12.4 Versterk valorisatie-governance en standaard IE-arrangementen 108
12.5 Veranker IE in breder innovatiebeleid en technologisch beleid 108
12.6 Benader IE-voorlichting expliciet binnen het ecosysteem en organiseer samenhang 109
12.7 Bereid uitvoering gezamenlijk en tijdig voor op de nieuwe ROW en inhoudelijke eisen 109
Bijlage A Methodologische verantwoording 111
A.1 Specifieke evaluatievragen 111
Bijlage B Interviews 113
Bijlage C Enquête 116
C.1 Inleiding en doel enquête 116
C.2 Doelgroep en afbakening 116
C.3 Vragenstructuur 116
C.4 Representativiteit en generaliseerbaarheid 118
Bijlage D Octrooianalyse 121
D.1 Overzicht van octrooien 121
D.2 Maatschappelijke dimensie van octrooien 124
D.3 Financiële en economische dimensies van octrooien 126
Bijlage E Internationale vergelijking 133
E.1 Denemarken 133
E.2 Frankrijk 136
E.3 Zwitserland 138

Managementsamenvatting

Deze evaluatie is uitgevoerd in het kader van de periodieke evaluatieverplichting vanuit de Comptabiliteitswet 2016 en beoordeelt het intellectuele-eigendomsbeleid (IE-beleid) in Nederland over de periode 2017–2024. De evaluatie richt zich op de vier domeinen die onder de beleidsverantwoordelijkheid van het Ministerie van Economische Zaken (EZ) vallen: octrooien, merken, tekeningen en modellen en bedrijfsgeheimen. In de evaluatie staan de doeltreffendheid van het beleid, de doelmatigheid van het beleid, de doeltreffendheid en doelmatigheid van de uitvoering (met nadruk op de werking van Octrooicentrum Nederland (OCNL)), en de toekomstbestendigheid centraal.

Het IE-beleid en de uitvoering functioneren in de basis goed: het stelsel is juridisch stevig en de dienstverlening wordt overwegend als professioneel ervaren. De belangrijkste beperkingen zitten niet in de "technische" werking van het stelsel, maar in de ongelijke praktische hanteerbaarheid (met name voor mkb en startups), de relatief hoge (transactie)kosten aan gebruikerszijde, en de toenemende druk door internationalisering, nieuwe procedures en technologieontwikkeling. De opgave is daarom vooral: toegankelijkheid en gebruiksgemak verbeteren, de samenhang met innovatie- en technologiebeleid versterken, en de uitvoering robuust voorbereiden op veranderingen (in het bijzonder rond de nieuwe Rijksoctrooiwet (ROW)).

Doeltreffendheid van het beleid

Wat betreft de doeltreffendheid laat de evaluatie zien dat het stelsel zijn kernfunctie vervult. Het biedt rechtszekerheid en een betrouwbaar kader voor bescherming, transacties en samenwerking rondom kennis. In kapitaalintensieve sectoren vormt een stevige IE-positie vaak een randvoorwaarde voor externe financiering, marktintroductie en internationale opschaling. In die zin draagt het IE-beleid bij aan investeringszekerheid en innovatie, met name omdat het randvoorwaarden creëert waarbinnen innovatie mogelijk is. Tegelijkertijd is de doeltreffendheid in de praktijk ongelijk verdeeld. De formele toegankelijkheid van rechten vertaalt zich niet automatisch in feitelijke hanteerbaarheid. Complexiteit, kosten en onzekerheid rond handhaving wegen relatief zwaarder voor mkb, startups en individuele uitvinders. Dit betekent dat het oordeel over doeltreffendheid niet alleen wordt bepaald door de juridische kwaliteit van het stelsel, maar ook door de mate waarin verschillende doelgroepen daadwerkelijk in staat zijn rechten strategisch in te zetten en te handhaven.

De balans tussen bescherming en ruimte om te opereren (freedom to operate) wordt in algemene zin als redelijk ervaren, maar interviews maken duidelijk dat deze balans in de praktijk mede wordt beïnvloed door portefeuillekracht en proceskracht. De kosten en risico's van procedures kunnen gedrag sturen, ook zonder dat een zaak wordt aangespannen. Dit raakt vooral partijen met beperkte middelen en vergroot verschillen in feitelijke bescherming en onderhandelingsmacht. De kern van de doeltreffendheidsvraag ligt daarmee minder in het formele evenwicht van regels en meer in de praktische toegankelijkheid en betaalbaarheid van het stelsel.

Daarnaast laat de evaluatie zien dat IE-rechten niet alleen bescherming bieden, maar ook een faciliterende rol spelen bij kennisoverdracht en valorisatie. In samenwerkingsverbanden en bij licenties of spin-offs fungeren heldere IE-afspraken als voorwaarde om risico's te verdelen en investeringen mogelijk te maken. Tegelijkertijd verschilt de ervaren meerwaarde tussen rechten: octrooien en bedrijfsgeheimen worden vaker als noodzakelijk gezien voor rendementsrealisatie, terwijl merken en modellen in sterkere mate ondersteunend zijn aan marktpositionering en concurrentiestrategie. Deze differentiatie benadrukt dat

doeltreffendheid niet uniform is over rechten, maar afhankelijk van sector, innovatieprofiel en gebruiksdoel.

Doelmatigheid van het beleid

De doelmatigheid van het beleid laat een gemengd maar overwegend positief beeld zien. De publieke beleidsinzet bij EZ is compact georganiseerd en kan worden gezien als een efficiënte inrichting van een generieke basisinfrastructuur. Tegelijkertijd liggen de belangrijkste doelmatigheidsvragen niet uitsluitend aan de publieke kant. Een aanzienlijk deel van de lasten van het stelsel bestaat uit interne tijdsbesteding en externe advieskosten voor gebruikers. Deze lasten drukken relatief zwaar op kleinere partijen en beïnvloeden daarmee de verdeling van baten. Vanuit maatschappelijk perspectief is het daarom relevant dat niet alleen wordt gekeken naar de publieke kosten van het stelsel, maar ook naar de totale gebruikerslasten en de toegankelijkheid voor verschillende doelgroepen.

De internationale inbedding van het IE-stelsel vormt een duidelijke kracht, maar beperkt tegelijkertijd de nationale beleidsruimte. Europese en internationale kaders bepalen in belangrijke mate de spelregels. De Nederlandse inzet in internationale gremia wordt door stakeholders herkend en gewaardeerd, met name waar het gaat om inhoudelijke deskundigheid en betrokkenheid. Tegelijkertijd bestaat behoefte aan scherpere prioritering en meer systematische terugkoppeling over resultaten en beïnvloedingsmogelijkheden, zodat de meerwaarde van internationale inzet explicieter zichtbaar wordt.

In bredere zin laat de evaluatie zien dat IE-beleid in innovatie- en technologiebeleid vaak impliciet wordt meegenomen. In consortia en PPS-contexten worden IE-vraagstukken regelmatig pas laat expliciet, bijvoorbeeld bij afspraken over eigendom en gebruiksrechten. Dit kan leiden tot vertraging en hogere transactiekosten. Een explicietere en vroegtijdigere integratie van IE-afwegingen in beleidsontwikkeling en instrumentontwerp kan bijdragen aan doelmatigheid en voorspelbaarheid.

Doeltreffendheid en doelmatigheid van de uitvoering

Ten aanzien van de uitvoering door OCNL is het oordeel positief. De dienstverlening wordt als professioneel, consistent en efficiënt ervaren. Eerdere achterstanden in behandeling zijn grotendeels weggewerkt. De instroompiek van buitenlandse aanvragen in de periode 2020–2022 heeft de kwetsbaarheid van het stelsel voor volumegedreven prikkels zichtbaar gemaakt, maar ook laten zien dat bijsturing effectief mogelijk is. De toepassing van het misbruik-van-recht-beginsel heeft de instroom genormaliseerd. Dit benadrukt het belang van blijvende monitoring en signalering, maar bevestigt tegelijkertijd het aanpassingsvermogen van de uitvoering.

Voorlichting en kennisverspreiding zijn in de evaluatieperiode zichtbaar versterkt. De kwaliteit van informatie en ondersteuning wordt door gebruikers die het aanbod kennen positief beoordeeld. Het bereik is echter niet vanzelfsprekend. Veel ondernemers komen via een breder ecosysteem van intermediairs in aanraking met IE. De effectiviteit van voorlichting hangt daardoor niet alleen af van OCNL (en BOIP en de KvK) zelf, maar van de samenhang en doorverwijzing binnen het ecosysteem van publieke en private partijen. Dit vraagt om een meer expliciete benadering van de voorlichting binnen een ecosysteem.

Toekomstbestendigheid

De toegenomen internationale en technologische dynamiek (waaronder nieuwe Europese procedures, digitalisering, AI en een zwaardere defensie- en kennisveiligheidscontext) vergroot de complexiteit van het speelveld. Daarmee nemen ook de eisen aan wendbaarheid van beleid en uitvoering toe. De kernvraag voor de komende jaren is niet of het stelsel in zijn basis voldoet, maar of het voldoende toegankelijk, samenhangend en aanpasbaar blijft in een snel veranderende omgeving.

De voorgenomen modernisering van de Rijksoctrooiwet (ROW), gericht op invoering van een getoetst nationaal octrooi, vormt een belangrijk kantelpunt. Een getoetst octrooi kan de kwaliteit en robuustheid van verleende rechten versterken en beter aansluiten bij internationale ontwikkelingen. Tegelijkertijd bestaat het risico dat strengere toetsing en langere doorlooptijden de nationale route minder aantrekkelijk maken voor mkb en startups, juist voor wie deze route nu een relatief laagdrempelige instapmogelijkheid biedt.

Aanbevelingen

De evaluatie laat zien dat het IE-stelsel in de kern goed functioneert, maar dat de belangrijkste opgaven liggen in het versterken van toegankelijkheid, samenhang en wendbaarheid. De aanbevelingen richten zich daarom niet op een fundamentele koerswijziging, maar op gerichte versterking van het bestaande stelsel en een scherpere strategische positionering. Daarbij staat voorop dat kwaliteit en rechtszekerheid behouden blijven, terwijl drempels voor gebruikers worden verkleind en beleid en uitvoering beter worden toegerust op toekomstige ontwikkelingen.

1. **Formuleer een integrale IE-strategie.** Leg het IE-beleid vast in een compact basisdocument dat doelen, instrumenten en terugkerende afwegingsvragen eenduidig maakt en zorgt voor meer consistentie richting gebruikers en betere afstemming met aanpalende beleidsdossiers.
2. **Houd de koers vast en ontwikkel gericht door**. Borg procedurele kwaliteit, tijdigheid en deskundigheid in de uitvoering en beleid en vertaal internationale ontwikkelingen structureel naar praktische, doelgroepgerichte duiding.
3. **Houd het stelsel praktisch toegankelijk, juist bij verdere modernisering**. Toets stelselwijzigingen systematisch op mogelijke drempeleffecten voor mkb en startups, versterk neutrale routeinformatie over kosten, doorlooptijden en risico's en herijk flankerende ondersteuning in de voorfase.
4. **Versterk valorisatie-governance en standaard IE-arrangementen**. Bouw met OCW en veldpartijen voort op bestaande standaardisering waar transactiekosten en frictie het grootst zijn, met lichte monitoring om te leren wat werkt en waar nadere duiding nodig is. Houdt daarbij rekening met de steeds belangrijkere contexten rondom defensie en kennisveiligheid.
5. **Veranker IE explicieter in breder innovatie- en technologiebeleid**. Neem in relevante beleidsnota's en instrumentontwerpen een lichte *IE-check* op en organiseer structurele afstemming tussen het IE-team en betrokken dossierdirecties in de ontwerpfase.
6. **Benader IE-voorlichting expliciet binnen het ecosysteem en organiseer samenhang.** Erken dat bereik grotendeels via intermediairs loopt en zorg voor duidelijke rolverdeling, consistente kernboodschappen en effectieve doorverwijzing, met een helder onderscheid tussen publieke basisduiding en privaat maatwerkadvies.
7. **Bereid de uitvoering gezamenlijk en tijdig voor op de nieuwe ROW**. Organiseer de voorbereiding als een gezamenlijke veranderopgave van EZ en OCNL, met tijdige governance-afspraken, voldoende capaciteit en aandacht voor uitvoeringsrisico's zoals doorlooptijden, klachten en IT-aanpassingen.

1 Introductie

1.1 Evaluatie van het Intellectuele Eigendom 2017-2024

Het intellectuele-eigendomsbeleid (IE-beleid) vormt een belangrijke pijler binnen het bredere innovatie- en R&D-instrumentarium van het Ministerie van Economische Zaken (EZ). Waar een deel van het innovatiebeleid bestaat uit (financiële) stimuleringsinstrumenten, beoogt het IE-beleid onder andere via wet- en regelgeving randvoorwaarden te creëren voor kennisontwikkeling, innovatie en economische waardecreatie. Het IE-stelsel[1] maakt het voor bedrijven, kennisinstellingen en individuele uitvinders mogelijk om kennis en innovaties te beschermen (onder meer via octrooien en bedrijfsgeheimen) en draagt tegelijkertijd, mede via openbaarmaking van geoctrooieerde kennis, bij aan kennisdeling en kennisbenutting.

Deze evaluatie bestrijkt de periode 2017–2024 en richt zich op het beleid rond octrooirecht, merkenrecht, tekeningen- en modellenrecht en bedrijfsgeheimen[2]. De evaluatie bouwt voort op de voorgaande evaluatie (2012–2017)[3] en de daaropvolgende kabinetsreacties[4], waarin onder meer aandacht uitging naar: (i) de rol en functie van het IE-stelsel en de bekendheid daarmee; (ii) toegankelijkheid en gebruik door verschillende typen gebruikers, inclusief kleinere spelers en publiek-private samenwerkingen; (iii) organisatie en uitvoering van beleid en dienstverlening; en (iv) toekomstbestendigheid in het licht van internationale en technologische ontwikkelingen. Deze lijnen komen ook in de huidige evaluatie terug.

De aanleiding voor de evaluatie is gelegen in de periodieke evaluatieverplichting vanuit de Comptabiliteitswet 2016 en het bredere streven om inzicht te geven in de mate waarin het IE-beleid bijdraagt aan nationale beleidsdoelen, tegen de achtergrond dat het IE-beleid in sterke mate internationaal en Europees is ingebed (verdragen, EU-regelgeving en internationale organisaties). Dit betekent dat (i) de nationale beleidsruimte deels wordt bepaald door internationale kaders, en (ii) de rol van Nederland in internationale gremia en onderhandelingen expliciet onderdeel is van het te evalueren beleid.

Tot slot besteedt de evaluatie bijzondere aandacht aan de uitvoering. In Nederland speelt Octrooicentrum Nederland (OCNL) een centrale rol in de uitvoering van het octrooistelsel (o.a. behandeling van aanvragen en dienstverlening) en in voorlichting en doorverwijzing. OCNL is organisatorisch gepositioneerd binnen de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), en vervult daarnaast een schakelfunctie richting EZ door input te leveren voor beleidsvorming. De evaluatie beziet de doeltreffendheid en doelmatigheid van deze uitvoeringspraktijk, de wisselwerking met beleidsvorming, en de samenwerking met andere relevante actoren, zoals het Benelux Office for Intellectual Property (BOIP) en partijen in het veld.

1.2 De evaluatievragen

De evaluatie is gestructureerd rond vier kernaspecten: (1) doeltreffendheid van het beleid, (2) doelmatigheid van het beleid, (3) doeltreffendheid en doelmatigheid van de uitvoering (met nadruk op OCNL), en (4) toekomstbestendigheid van het beleid. Deze aspecten zijn uitgewerkt

[1] Het Nederlandse IE-beleid heeft als doel om het IE-stelsel - dat is opgebouwd uit wetten, regels en instituties - zelf, maar ook de manier waarop de uitvoering is ingericht en functioneert, effectief, voorspelbaar en efficiënt te houden.

[2] Formeel is een bedrijfsgeheim geen IE-recht, maar wordt hier wel onder het IE-stelsel begrepen.

[3] Technopolis (2018). Periodieke beleidsevaluatie Intellectuele Eigendomsbeleid.

[4] Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. (2018, 9 november). Brief van de minister van Economische Zaken en Klimaat over de beleidsevaluatie intellectueel eigendomsbeleid 2012–2017 (Kamerstuk 30 635, nr. 5). Tweede Kamer der Staten-Generaal.

in de onderstaande door EZ gestelde evaluatievragen. Dit rapport volgt in grote lijnen qua opbouw ook deze vragen. Daarnaast is er nog een set specifieke vragen die verdiepend inzicht geven in de werking van het IE-stelsel. Deze specifieke vragen worden door de rapportage heen beantwoord. In Bijlage A zijn deze specifieke vragen weergegeven met daarbij een verwijzing naar de paragrafen waarin deze worden beantwoord.

Tabel 1 Overzicht evaluatievragen

Evaluatievragen
Doeltreffendheid van het beleid
1. In welke mate zijn de doelstellingen van het IE-beleid gerealiseerd en in welke mate heeft het IE-beleid hieraan bijgedragen?
2. In welke mate heeft de inzet van Nederlandse vertegenwoordigers in internationale IE-gremia bijgedragen aan besluitvorming die in lijn is met de nationale beleidsdoelen?
Doelmatigheid van het beleid
3. Hoe verhouden de baten van het Nederlandse IE-beleid zich tot de kosten van het beleid in termen van overheidsmiddelen en eventuele onbedoelde neveneffecten?
4. Zijn er beleidsalternatieven te benoemen waarmee het IE-beleid doelmatiger kan worden gemaakt, d.w.z. de baten in een gunstiger verhouding tot de kosten komen te staan?
Doeltreffendheid en doelmatigheid van de uitvoering
5. Hoe is de doeltreffendheid van de uitvoering bij OCNL te beoordelen? Betrek hierbij hoe uitvoering wordt gegeven aan de beleidsmatige wensen van EZ, waaronder hoe invulling wordt gegeven aan voorlichtingsactiviteiten.
6. Hoe beïnvloeden de structuur en de werkwijze van OCNL de wisselwerking tussen beleidsvorming en een doeltreffende uitvoering daarvan? Welke effecten hebben de aansturing vanuit EZ en de interactie met OCNL hierop?
7. In welke mate wordt het IE-beleid in Nederland doelmatig uitgevoerd voor zover het gaat om de activiteiten van OCNL? Betrek hierbij de uitvoeringskosten van OCNL en de administratieve lasten bij aanvragers van octrooien.
8. In hoeverre sluiten het IE-beleid en de daadwerkelijke uitvoering ervan op elkaar aan zonder discrepanties?
9. Welke invloed heeft de positionering van OCNL binnen RVO op de doeltreffendheid en de doelmatigheid van de uitvoering?
Toekomstbestendigheid van het beleid
10. In hoeverre voldoet het huidige IE-beleid aan de toekomstige behoeften van de doelgroepen en de ontwikkelingen in innovatie?
11. Welke activiteiten of onderwerpen zouden meer prioriteit moeten krijgen om hier beter op in te spelen?
12. In hoeverre zijn aanpassingen nodig om het IE-stelsel beter toekomstbestendig te maken?

1.3 De evaluatieaanpak

De evaluatie beoogt inzicht te geven in de mate waarin het IE-beleid werkt zoals beoogd, in een context waarin meerdere factoren gelijktijdig invloed uitoefenen op innovatie, marktwerking en het gebruik van IE-rechten. Dit maakt dat klassieke effectmetingsbenaderingen met heldere controlegroepen beperkt toepasbaar zijn: IE-rechten zijn in beginsel breed beschikbaar en de doorwerking van beleid verloopt via meerdere mechanismen, mede bepaald door sectorale dynamiek, internationale ontwikkelingen en strategisch gedrag van gebruikers. Daarom vormt een contributiegerichte analyse de rode

draad in de evaluatie. De analyse start vanuit de beleidstheorie van het IE-beleid, waarin is opgesteld wat de beoogde doelen zijn van de inzet van EZ binnen dit beleid. Vervolgens worden de relevante contextuele factoren (zoals doelgroepkenmerken en technologische en internationale ontwikkelingen) expliciet gemaakt. Deze set factoren stuurt vervolgens de informatieverzameling en de analyse.

De empirische onderbouwing van de contributieanalyse bestaat uit een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve bronnen:

- **Deskstudie en juridische analyse:** We analyseren beleidsdocumenten, uitvoeringsdocumentatie, eerdere evaluaties en relevante literatuur over het IE-stelsel en het gebruik daarvan. Hiermee verzamelen we zowel kwalitatieve als kwantitatieve informatie uit secundaire bronnen en brengen we de (juridische) kaders in beeld waarbinnen het IE-beleid nationaal en internationaal functioneert.
- **Interviews met beleids- en uitvoeringspartijen, gebruikers en kennisinstellingen**: We voeren interviews uit om diepgaande inzichten op te halen over de werking van beleid en uitvoering, en over ervaringen van gebruikers en stakeholders. Gesprekspartners omvatten:
  - beleidsmakers en uitvoerders, waaronder EZ, OCNL (bestuurlijk en uitvoering) en RVO, en relevante organisaties in het IE-landschap zoals BOIP, en waar passend ook internationale instituties (zoals EPO, EUIPO, UPC en WIPO) voor de internationale dimensie;
  - doelgroepen en gebruikers uit het bedrijfsleven (waaronder koepels, grote bedrijven, mkb en sectorvertegenwoordigers); en
  - kennisinstellingen onderzoeksorganisaties en organisaties in het bredere stakeholderveld.
- **Enquête onder gebruikersgroepen en stakeholders:** Aanvullend op de diepgang uit interviews halen we via een enquête informatie "in de breedte" op. De enquête brengt op systematische wijze belevingen, gebruik en ervaren knelpunten in kaart bij grotere aantallen respondenten (bijvoorbeeld rond toegankelijkheid, voorlichting en benutting van IE).
- **Kwantitatieve patent-/octrooianalyse (PATSTAT/EPO):** We voeren een kwantitatieve analyse uit om ontwikkelingen in het Nederlandse octrooiprofiel over 2017–2024 te duiden en te relateren aan vergelijkbare landen. Hiervoor gebruiken we internationaal gestandaardiseerde octrooidata (PATSTAT), met een focus op aanvragen via het EPO (waaronder sinds 2023 ook unitaire octrooien), zodat internationale vergelijkbaarheid in classificaties en indicatoren (zoals citaties en levensduur) wordt geborgd. Binnen deze analyse onderzoeken we onder meer trends in aantallen en typen aanvragers, technologiegebieden waarop octrooien zijn aangevraagd en aanvullende dimensies zoals maatschappelijke oriëntatie (koppelingen met missies/SDG's) van de octrooien, om de positionering van Nederlandse octrooiactiviteit in internationaal perspectief te duiden.
- **Internationale benchmark met drie landen:** In de internationale benchmark vergelijken we het Nederlandse IE-stelsel met dat van drie geselecteerde landen. We brengen per land het nationale IE-beleidssysteem, de uitvoering door publieke actoren, het gebruik van IE-rechten en relevante trends en sterktes/zwaktes in kaart. De benchmark combineert een internationaal vergelijkende data-analyse (waaronder de octrooidata) met deskstudie en een aantal diepte-interviews per land, zodat verschillen ook inhoudelijk kunnen worden geduid.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 licht toe wat onder intellectueel eigendom wordt verstaan, waar het IE-stelsel uit bestaat en hoe deze evaluatie is afgebakend wat betreft de onder EZ vallende IE-rechten, namelijk octrooien, merken, tekeningen- en modellen en bedrijfsgeheimen. Ook werkt het hoofdstuk de interventielogica uit langs twee impactpaden: het borgen van evenwichtige marktbelangen en het stimuleren van kennis en innovatie.

Hoofdstuk 3 beschrijft hoe het stelsel in de praktijk is ingericht: activiteiten, governance en rolverdeling, procedures per domein en het onderliggende juridische kader. Daarnaast schetst het hoofdstuk belangrijke ontwikkelingen in de evaluatieperiode, waaronder de invoering van het unitair octrooi en het UPC (1 juni 2023) en de voorbereiding van nationale modernisering van de Rijksoctrooiwet.

Hoofdstuk 4 gaat in op het gebruik van IE: aantallen en typen rechten, doelgroepen, strategische keuzes (zoals octrooi versus bedrijfsgeheim en combinatie van rechten) en de belangrijkste octrooiroutes. Dit biedt context voor de latere evaluatiebevindingen.

Hoofdstuk 5 beschrijft de ontwikkelingen binnen het IE-beleid in de afgelopen jaren en de positionering van het IE-beleid binnen andere beleidsterreinen.

Vanaf **hoofdstuk 6** start het evaluatieve deel. Hoofdstuk 5 beoordeelt de doeltreffendheid (van stelsel en beleid), inclusief functioneren en toegankelijkheid, de balans tussen exclusiviteit en *freedom to operate*, en de bijdrage aan innovatie, kennisdeling en valorisatie.

Hoofdstuk 7 behandelt de doelmatigheid: verhouding tussen publieke inzet en opbrengsten, en hoe kosten, complexiteit en handhaafbaarheid doorwerken in gebruikerslasten en maatschappelijke efficiëntie. Ook bespreekt het hoofdstuk de samenhang met breder innovatie- en technologiebeleid.

Hoofdstuk 8 richt zich op de uitvoering (met name OCNL en waar relevant BOIP): kwaliteit en gebruikerservaring, voorlichting, uitvoeringskosten en toekomstbestendigheid, mede in het licht van digitalisering en stelselwijzigingen.

Hoofdstuk 9 plaatst de Nederlandse aanpak in internationaal perspectief en beschrijft relevante oplossingsrichtingen en lessen uit andere landen voor de in deze evaluatie gesignaleerde knelpunten.

Hoofdstuk 10 vertaalt de bevindingen naar een toekomstgerichte analyse van de toekomstbestendigheid van het stelsel en de belangrijkste ontwikkelpaden.

Hoofdstuk 11 trekt de overkoepelende conclusies, waarna **hoofdstuk 12** de aanbevelingen voor beleid en uitvoering presenteert.

2 Beschrijving van het IE-stelsel

2.1 Wat is intellectueel eigendom?

Intellectueel eigendom (IE) omvat de rechten waarmee personen en organisaties hun creatieve, commerciële en innovatieve prestaties kunnen beschermen. IE-rechten zijn belangrijk om innovatie te stimuleren, concurrentievoordeel te behouden en waarde te creëren uit kennis en creaties. Grofweg zijn er drie hoofdtypen te onderscheiden[5]:

- **Geregistreerde rechten** ontstaan pas na officiële registratie. Ze beschermen onder meer de naam, het ontwerp of de technische uitvinding van een product of dienst. Hieronder vallen het merkenrecht (bedrijfs- of productnaam, logo), octrooirecht (technische uitvinding) en tekeningen- en modellenrecht (vormgeving of design van producten).
- **Automatische ontstane rechten** gelden zonder registratie**.** Hieronder vallen het auteursrecht (teksten, foto's, software, muziek, films), en naburige rechten (uitvoerend kunstenaars, omroeporganisaties, fonogrammen en persuitgevers). Ook vallen het handelsnaamrecht (voeren van een bedrijfsnaam) en het databankenrecht (bescherming van databanken) hieronder. Het chipsrecht geldt als uitzondering: dit moet worden aangevraagd om het recht te kunnen handhaven, ook al valt het binnen deze categorie.

Daarnaast **bestaan er aanvullende en alternatieve beschermingsvormen** om ideeën en kennis te beschermen. Zo biedt de Wet bescherming bedrijfsgeheimen (Wbb) juridische bescherming voor geheime bedrijfsinformatie, zoals technische kennis of onderzoeksgegevens. Ter ondersteuning van die bescherming kunnen personen en organisaties gebruikmaken van bewijsinstrumenten, zoals het i-DEPOT: een digitale dienst van BOIP waarmee een idee of concept met datum kan worden vastgelegd.

In deze evaluatie en dit rapport beperken wij ons tot vier IE-rechten (hierna: vier domeinen) wat betreft de rol van de rechten t.o.v. kennisdeling en kennisbescherming. Deze afbakening is gekozen omdat deze rechten binnen de beleidsverantwoordelijkheid van het ministerie van Economische Zaken vallen:

- **Octrooi (patenten)**: beschermt *technische uitvindingen* die nieuw, inventief en industrieel toepasbaar zijn. Het recht geeft de houder het exclusieve recht om derden te verhinderen om zonder zijn toestemming de uitvinding bedrijfsmatig te produceren, gebruiken, in te voeren, op voorraad te hebben of te verkopen.
- **Bedrijfsgeheim**: beschermt *geheime bedrijfsinformatie* (o.a. formules, productieprocessen of klantgegevens) tegen onrechtmatig verkrijgen, gebruiken of openbaar maken, zolang de informatie geheim is, handelswaarde vertegenwoordigt en er redelijke beveiligingsmaatregelen zijn genomen.
- **Merk**: beschermt *onderscheidingstekens* van een onderneming (o.a. namen, logo's, vormen, kleuren of klanken) waarmee producten of diensten herkenbaar zijn als afkomstig van deze onderneming. Dit geeft een exclusief recht op gebruik en om derden te verhinderen dezelfde of overeenstemmende tekens te gebruiken of onrechtmatig te profiteren van de reputatie van bekende merken.
- **Tekening en model**: beschermt het *uiterlijk van producten* (zoals vorm, lijnen, patronen, kleuren, of textuur) dat nieuw is en een eigen karakter heeft. Het recht richt zich op de visuele productvormgeving, niet op de technische werking.

[5] Rijksoverheid. (2025, 6 februari). Bescherming van uw intellectueel eigendom. Geraadpleegd op 21 oktober 2025

2.2 Interventielogica IE-beleid in Nederland

Een interventielogica beschrijft de veronderstelde samenhang tussen beleidsinzet en beoogde maatschappelijke effecten. Zij expliciteert via welke mechanismen activiteiten en instrumenten moeten leiden tot outputs, outcomes en uiteindelijk tot bredere impacts. Door deze redenering inzichtelijk te maken, wordt duidelijk welke aannames ten grondslag liggen aan het beleid, waar samenhang wordt verondersteld en op welke punten spanning of onzekerheid kan ontstaan.

Figuur 1 geeft deze samenhang schematisch weer. Om de logica overzichtelijk te presenteren is in de figuur gekozen voor een compacte weergave van activiteiten en effecten. In deze paragraaf wordt deze schematische weergave nader toegelicht. De interventielogica moet daarom niet worden gelezen als een limitatieve opsomming van losse activiteiten, maar als een samenhangend model dat beschrijft hoe inzet op wet- en regelgeving, uitvoering, voorlichting en internationale positionering gezamenlijk beogen bij te dragen aan een evenwichtig en toekomstbestendig IE-stelsel.

2.2.1 Impacts & outcomes

Het Nederlandse beleid voor intellectueel eigendom (IE) is gericht op het versterken van de brede welvaart. Het IE-beleid beoogt bij te dragen aan zowel het economisch verdienvermogen van Nederland als aan oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen.

Om deze brede welvaart te realiseren, richt het beleid zich op twee samenhangende sporen (*impactpaden*) [6]:

1. Bewaking van evenwichtige marktbelangen
2. Stimulatie van kennis en innovatie

Bewaking van evenwichtige marktbelangen

Het eerste spoor richt zich op het waarborgen van een goed functionerend en evenwichtig IE-stelsel. IE-rechten moeten de houder bescherming bieden zonder derden de toegang tot kennis of de ruimte om te ondernemen onnodig te beperken. Het beleid zoekt daarom een balans tussen de bescherming van IE-rechten en de freedom to operate van andere partijen. Freedom to operate betekent dat personen en organisaties redelijkerwijs de afweging kunnen maken of zij producten en/of diensten kunnen ontwikkelen, aanbieden of gebruiken zonder daarbij inbreuk te maken op IE-rechten van derden. Die balans kan in de praktijk verschillen per doelgroep en/of sector en wordt mede beïnvloed door het internationale juridische kader waarbinnen het IE-stelsel voor een groot deel is vormgegeven.

De verdere ontwikkeling van IE-beleid en -regelgeving moet bijdragen aan meer rechtszekerheid door een geharmoniseerde rechtspraak over de beschermingsomvang van IE-rechten (wel of geen inbreuk) en de geldigheid van intellectueel eigendom, in samenhang met het mededingingsrecht. De exclusiviteit die IE-rechten bieden is gerechtvaardigd vanuit het doel innovatie, investeringen en creativiteit te stimuleren, maar wordt begrensd door het mededingingsrecht om misbruik van machtspositie op de markt en onnodige beperkingen van concurrentie te voorkomen. Een dergelijk evenwichtig kader moet resulteren in een stelsel voor IE-rechten dat eenvoudiger en kostenefficiënter is, en dat bijdraagt aan eerlijke concurrentie en evenwichtige marktbelangen voor zowel rechthebbenden als markttoetreders.

[6] Figuur 1 is gebaseerd op een door het Ministerie van Economische Zaken opgestelde beleidstheorie, geformuleerd aan de hand van beleidsdocumenten en vormt het uitgangspunt voor de evaluatie.

Daarnaast moet een goed functionerend IE-stelsel leiden tot betere kennisbescherming. Een duidelijkere rechtspositie en lagere administratieve lasten maken het voor bedrijven en kennisinstellingen aantrekkelijker om hun IE actief te benutten. Daarmee vormt dit spoor een belangrijke randvoorwaarde voor het tweede spoor: stimulering van kennis en innovatie.

Stimulering van kennis en innovatie

Binnen dit spoor staat het vergroten, benutten en beschermen van wetenschappelijke en technologische kennis centraal. Investeringen in R&D zijn immers alleen rationeel wanneer bedrijven en kennisinstellingen een reële kans hebben om (een deel van) de opbrengsten van die investeringen zelf te internaliseren. Zonder effectieve bescherming bestaat het risico dat concurrenten de ontwikkelde kennis snel kunnen kopiëren, waardoor de private baten achterblijven bij de maatschappelijke baten en investeringsprikkels verzwakken. Door de verbeterde rechtszekerheid en kennisbescherming uit het eerste spoor kunnen bedrijven en onderzoekers hun innovaties beter beschermen, valoriseren en rendabel maken, wat de bereidheid tot verdere R&D-investeringen versterkt.

IE-rechten geven tijdelijk exclusieve gebruiksrechten die in bepaalde situaties gevallen verlengd kunnen worden.[7] Daarbij kunnen verschillende rechten worden gecombineerd om innovaties optimaal te beschermen. Tegelijkertijd moet het IE-systeem ervoor zorgen dat bij bepaalde onderdelen, zoals octrooien, de onderliggende kennis na verloop van tijd openbaar wordt, zodat anderen daarop kunnen voortbouwen.

Zo ontstaat een wederkerig systeem: bescherming stimuleert kennisontwikkeling en samenwerking, terwijl openbaarmaking verdere innovatie mogelijk maakt. De grotere benutting en verspreiding van kennis leidt tot meer innovatie in het Nederlandse bedrijfsleven en tot verdere ontwikkeling van technologische en wetenschappelijke kennis. Dit vormt een uitgangspunt van het IE-beleid.

2.2.2 *Activiteiten & outputs*

De activiteiten binnen het Nederlandse beleid voor IE zijn gericht op de benutting van kennis, bescherming van kennis en een goed functionerend IE-stelsel. Zoals weergegeven in de interventielogica van Figuur 1 zijn de activiteiten te groeperen in activiteiten die betrekking hebben op toegankelijkheid en activiteiten in het kader van belangenbehartiging en -vertegenwoordiging.

Toegankelijkheid betreft het praktische functioneren van het IE-stelsel en het waarborgen dat organisaties, onderzoekers en ondernemers het systeem kunnen begrijpen, gebruiken en er effectief toegang toe hebben. Een goed toegankelijk stelsel versterkt de benutting en bescherming van kennis. De activiteiten die hieronder vallen, worden voornamelijk uitgevoerd door het Octrooicentrum Nederland (OCNL) en het Benelux-Bureau voor Intellectuele Eigendom (BOIP) (zie paragraaf 3.2). In het kort gaat het om:

- Behandeling van aanvragen door OCNL, inclusief ondersteuning bij het aanvragen en beheren van octrooien;
- Gerichte praktische ondersteuning en dienstverlening aan bedrijven en kennisinstellingen, zoals informatieverstrekking, begeleidingstrajecten en helpdesks gericht op het gebruik van IE-rechten door OCNL en BOIP;

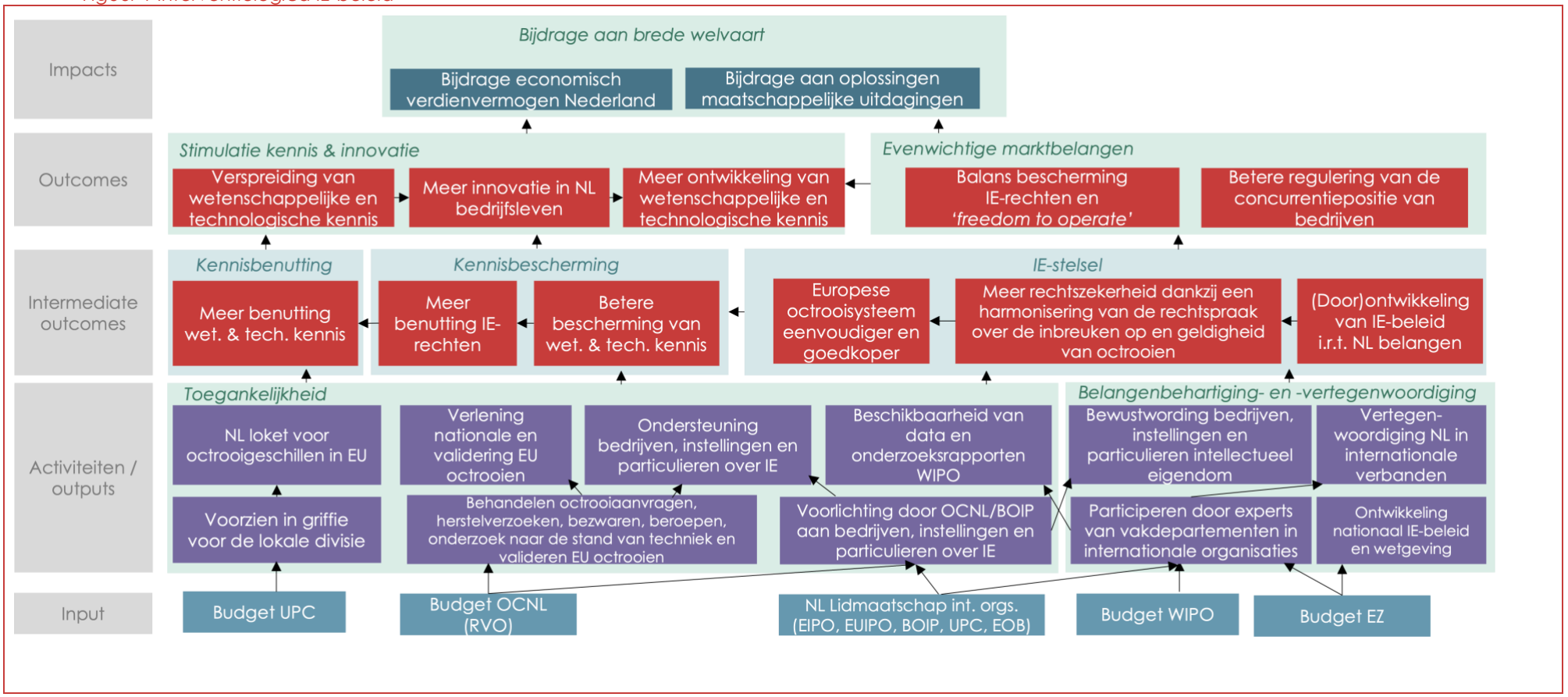
[7] Zie table 2 in sectie 3.3 voor een overzicht van de duur van de verschillende rechten.

- Brede voorlichting en kennisspreiding, waaronder gerichte voorlichting aan ondernemers, onderzoekers en kennisinstellingen over het strategisch gebruik van IE, en educatieve programma's om kennis van IE te vergroten door OCNL en BOIP;
- Beschikbaar stellen van data en rapportages, waaronder publicatie van IE-statistieken, WIPO-data en nationale IE-monitors, die inzicht geven in trends en gebruik van IE-rechten;
- Faciliteren van digitale toegankelijkheid, via online loketten (o.a. voor aanvragen) en duidelijke procedures die het indienen, volgen en beheren van IE-aanvragen mogelijk maken.
- Faciliteren van een nationaal loket (lokale divisie) voor het Unified Patent Court.

Belangenbehartiging en -vertegenwoordiging vindt plaats op nationaal en internationaal niveau. Op nationaal niveau omvat dit het vergroten van bewustwording bij bedrijven, instellingen en particulieren over het belang van IE en daarnaast het ontwikkelen van geschikt nationaal IE-beleid en -wetgeving (zie paragraaf 3.1). Daarnaast functioneert het Nederlandse IE-systeem binnen een internationaal stelsel van afspraken en organisaties. Internationale belangenbehartiging is daarbij nodig om nationale belangen te beschermen en bij te dragen aan de ontwikkeling van Europese en internationale afspraken en standaarden. In het kort gaat het om:

- Deelname van Nederlandse vertegenwoordigers en experts aan internationale organisaties zoals de BOIP, WIPO, EUIPO, het Europees Octrooibureau (EOB) en het Unified Patent Court (UPC).
- Beleidsafstemming en samenwerking met andere lidstaten op het gebied van regelgeving, handhaving, kennisdeling en markttoegang, met als doel een geharmoniseerd en toekomstbestendig IE-stelsel binnen de Europese Unie.

Figuur 1 Interventielogica IE-beleid

Technopolis B.V., 2025

3 Juridisch en institutioneel kader van het IE-beleid

3.1 Wet- en regelgeving

Het Nederlandse stelsel van het IE-recht is ingebed in een gelaagd juridisch kader dat bestaat uit internationale verdragen, Europese richtlijnen en verordeningen, Benelux-regelingen en nationale wetgeving. Het internationale stelsel van IE-rechten vormt de fundamentele laag waarop de Europese, regionale (Benelux) en nationale regelgeving van Nederland rust. De internationale verdragen bepalen de minimumnormen voor bescherming, de wederzijdse erkenning van rechten en de basisprincipes van gelijke behandeling. Deze multilaterale structuur waarborgt dat innovatie en creatie onder vergelijkbare voorwaarden plaatsvinden.

Op **internationaal niveau** vormt het Verdrag van Parijs[8] tot de bescherming van de industriële eigendom (1883) de historische basis. [9] Het verdrag legt algemene beginselen vast zoals nationale behandeling, prioriteitsrechten en het verbod op discriminatie tussen onderdanen van verdragsstaten. Deze beginselen gelden voor alle vormen van industriële eigendom, waaronder octrooien, merken en modellen. De WTO- Overeenkomst inzake de handelsaspecten van intellectuele eigendom (TRIPS-verdrag)[10] bevat sinds 1995 bindende minimumnormen voor alle IE-rechten, inclusief handhaving en beslechting van geschillen tussen landen via de Wereldhandelsorganisatie. Samen vormen het Verdrag van Parijs en TRIPS de mondiale grondslag voor de bescherming van kennis en innovatie.

Naast het Verdrag van Parijs en TRIPS bestaan specifieke multilaterale verdragen die afzonderlijke IE-rechten verder structureren:

- **Octrooirecht**: het Patent Cooperation Treaty (PCT, 1970) vereenvoudigt internationale octrooiaanvragen via één uniforme procedure, waarna nationale of regionale verlening volgt.[11]
- **Merkenrecht**: het Verdrag van Madrid (1891) en het Protocol van Madrid (1989) maken internationale merkregistratie via WIPO mogelijk.[12]
- **Tekeningen- en modellenrecht**: het systeem van Den Haag (Genève-Akte 1999) biedt één inschrijvingsroute voor internationale modelbescherming.[13]

Deze verdragen standaardiseren procedures, maar laten de materiële beoordeling over aan nationale of regionale autoriteiten.

Het overkoepelende juridische kader bestaat dus uit een stelsel van elkaar aanvullende normen op internationaal, Europees, Benelux- en nationaal niveau. Deze lagen beogen niet

[8] Wereld Intellectueel Eigendoms Organisatie (WIPO). (1883). *Paris Convention for the Protection of Industrial Property*. Parijs, 20 maart 1883, laatste herziening Stockholm, 14 juli 1967.

[9] Wereldorganisatie voor de Intellectuele Eigendom, Verdrag van Parijs tot bescherming van de industriële eigendom van 20 maart 1883, zoals herzien te Brussel op 14 december 1900, te Washington op 2 juni 1911, te 's-Gravenhage op 6 november 1925, te Londen op 2 juni 1934, te Lissabon op 31 oktober 1958 en te Stockholm op 14 juli 1967 en zoals gewijzigd te Stockholm op 28 september 1979

[10] Wereldhandelsorganisatie (WTO). (1994). *Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS)*. Annex 1C to the Marrakesh Agreement Establishing the World Trade Organization.

[11] Wereld Intellectueel Eigendoms Organisatie (WIPO). (1970). *Patent Cooperation Treaty (PCT)*.

[12] Wereld Intellectueel Eigendoms Organisatie (WIPO). (1989). *Protocol Relating to the Madrid Agreement Concerning the International Registration of Marks*.

[13] Wereld Intellectueel Eigendoms Organisatie (WIPO). (1999). *Hague Agreement Concerning the International Registration of Industrial Designs (Geneva Act)*.

alleen bescherming van private rechten, maar ook het bevorderen van kennisverspreiding, innovatie en eerlijke mededinging. De balans tussen exclusieve IE-rechten en het algemeen belang wordt in hoofdzaak gerealiseerd in het materiële IE-recht zelf, onder meer door de afbakening van de beschermingsomvang, wettelijke beperkingen en uitzonderingen, en door uitsluiting van bepaalde objecten van bescherming. Het evenredigheidsbeginsel speelt daarbij een aanvullende rol door te waarborgen dat handhavingsmaatregelen niet disproportioneel zijn.

3.1.1 Octrooirecht

Een Europees octrooi verleend door het Europees Octrooibureau heeft in Nederland dezelfde werking als een nationaal octrooi en valt onder de Rijksoctrooiwet 1995 (ROW). De ROW vormt de nationale juridische basis voor octrooibescherming en wordt nader uitgewerkt in het Uitvoeringsbesluit en de Uitvoeringsregeling Rijksoctrooiwet 1995.

Op EU-niveau is de Verordening unitair octrooi tot stand gekomen (Verordening 1257/2012/EU). Aanvullende Europese regelgeving is van toepassing in specifieke sectoren. De Biotechnologierichtlijn 98/44/EG harmoniseert de octrooieerbaarheid van biotechnologische uitvindingen. De verordeningen inzake aanvullende beschermingscertificaten voorzien in verlenging van bescherming voor geneesmiddelen en gewasbeschermingsmiddelen ter compensatie van regulatoire vertraging.

Kennisbescherming

Het octrooirecht beschermt technische uitvindingen die nieuw zijn, berusten op een inventieve stap en industrieel toepasbaar zijn (artikel 2 Rijksoctrooiwet 1995). Het gaat om reproduceerbare technische oplossingen voor een concreet probleem.

De bescherming kan betrekking hebben op:

- Een **product** (bijvoorbeeld een apparaat, materiaal of chemische samenstelling);
- Een **werkwijze** (bijvoorbeeld een productie- of meetproces);
- Een **product dat rechtstreeks is verkregen volgens de werkwijze** die onderwerp van het octrooi is

De omvang van de bescherming wordt bepaald door de octrooiconclusies, waarbij de beschrijving en de tekeningen dienen tot uitleg van die conclusies (artikel 54b ROW1995). De octrooiconclusies beschrijft exact welke onderdelen of kenmerken van de uitvinding onder de bescherming vallen. Het is gedurende de beschermingsperiode verboden voor anderen om de geoctrooieerde uitvinding te vervaardigen, gebruiken, verhandelen, verhuren, invoeren of opslaan zonder toestemming van de octrooihouder (artikel 53 lid 1 ROW1995). De beschermingsduur bedraagt twintig jaar vanaf de indieningsdatum, mits instandhoudingstaksen worden voldaan.

Hoewel een verbod bij vastgestelde octrooi-inbreuk in beginsel het uitgangspunt blijft, kan het evenredigheidsbeginsel in uitzonderlijke omstandigheden een rol spelen bij de handhaving. Op grond van artikel 3, lid 2 van de Handhavingsrichtlijn moeten maatregelen doeltreffend, afschrikkend en evenredig zijn en mogen zij het legitieme handelsverkeer niet onnodig belemmeren.

Naast exclusieve exploitatie door de octrooihouder vormt licentieverlening een centraal mechanisme voor de benutting van octrooien. Het octrooi is overdraagbaar en kan geheel of gedeeltelijk in licentie worden gegeven. In uitzonderlijke gevallen kan een dwanglicentie worden verleend, bijvoorbeeld bij onvoldoende exploitatie of zwaarwegend publiek belang (artikel 56 ROW1995). Een licentie geeft de licentienemer het recht om de geoctrooieerde

uitvinding binnen de overeengekomen grenzen te gebruiken, zonder dat het eigendom van het octrooi wordt overgedragen.

Daarnaast bevat de ROW bepalingen over dwanglicenties in uitzonderlijke situaties, bijvoorbeeld wanneer de octrooihouder onvoldoende gebruik maakt van het octrooi of wanneer zwaarwegende publieke belangen dit vereisen (artikelen 57–60 ROW1995). In Europees verband is sinds kort een nieuwe Verordening betreffende de verlening van dwanglicenties voor crisisbeheersing van kracht.

Handhaving vindt primair civielrechtelijk plaats via onder meer een verbod en schadevergoeding. Maatregelen moeten doeltreffend en evenredig zijn, conform de Handhavingsrichtlijn.

Kennisdeling en innovatie

Het octrooirecht is niet alleen een exclusief recht, maar ook een instrument voor kennisverspreiding. Het combineert tijdelijke exclusiviteit met structurele openbaarmaking van technische kennis:

- **Publicatie van aanvragen**: Octrooiaanvragen worden achttien maanden na indiening gepubliceerd, waardoor de technische informatie openbaar beschikbaar wordt (artikel 31 ROW1995);
- **Tijdelijkheid**: Na afloop van de maximale beschermingsduur van twintig jaar vervalt het exclusieve recht en kan de uitvinding vrij worden gebruikt;
- **Experimentele uitzondering**: Handelingen voor experimentele doeleinden die betrekking hebben op de geoctrooieerde uitvinding zijn toegestaan (artikel 54c ROW1995);
- **Uitputting**: Na rechtmatige eerste verhandeling binnen de Europese Economische Ruimte kan verdere verhandeling van dat exemplaar niet meer worden verboden. (artikel 54e ROW1995)

Hiermee beoogt het stelsel een balans tussen investeringsbescherming en verspreiding van technische kennis.

3.1.2 Bedrijfsgeheimen

De bescherming van bedrijfsgeheimen binnen de Europese Unie is geharmoniseerd via de Richtlijn (EU) 2016/943 [14] betreffende de bescherming van niet-openbaar gemaakte knowhow en bedrijfsinformatie tegen het onrechtmatig verkrijgen, gebruiken en openbaar maken ervan. De richtlijn verplicht lidstaten om een uniform minimumniveau van bescherming te waarborgen. De richtlijn definieert drie cumulatieve voorwaarden voor informatie die als bedrijfsgeheim kwalificeert: (1) zij is niet algemeen bekend of gemakkelijk toegankelijk, (2) zij bezit commerciële waarde omdat zij geheim is, en (3) de rechtmatige houder heeft redelijke maatregelen genomen om haar geheim te houden.

De richtlijn is in Nederland geïmplementeerd via de Wet bescherming bedrijfsgeheimen (Wbb)[15], in werking sinds 23 oktober 2018. De bescherming van bedrijfsgeheimen in Nederland is civielrechtelijk vormgegeven en beoogt onrechtmatig verkrijgen, gebruiken en openbaar maken van vertrouwelijke bedrijfsinformatie tegen te gaan. Anders dan een octrooi of merk verleent de regeling geen exclusief (IE-)recht; bescherming volgt uit het geheim blijven van

[14] Europese Unie. (2016). *Richtlijn (EU) 2016/943 van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2016 betreffende de bescherming van niet-openbaar gemaakte knowhow en bedrijfsinformatie (bedrijfsgeheimen) tegen het onrechtmatig verkrijgen, gebruiken en openbaar maken daarvan. Publicatieblad van de Europese Unie,* L 157/1

[15] Wet bescherming bedrijfsgeheimen. (2018). *Staatsblad 2018, 144*

informatie waarvoor redelijke maatregelen zijn genomen. Een bedrijfsgeheim kan voor onbepaalde tijd worden beschermd, mits het daadwerkelijk geheim wordt gehouden.

Kennisbescherming

De Wbb beschermt geen recht in formele zin, maar de feitelijke controlepositie over waardevolle vertrouwelijke informatie. Beschermde categorieën kunnen zijn:

- **Technische kennis** (o.a. Formules, recepten, prototypes, broncode, productieprocessen, testdata);
- **Commerciële informatie** (o.a. Klantendatabases, leverancierscondities, prijsstrategieën, marketingplannen);
- **Organisatorische kennis** (o.a. Interne werkprocessen, risicomodellen, strategische roadmaps).

Het is verboden onrechtmatig een bedrijfsgeheim te verkrijgen, bijvoorbeeld door het bedrijfsgeheim onbevoegd toe te eigenen, door onbevoegd kopieën te maken van documenten, voorwerpen, substanties, materialen of elektronische bestanden. Daarnaast is het verboden om een bedrijfsgeheim te gebruiken of openbaar te maken indien het geheim onrechtmatig is verkregen, inbreuk maakt op een Non-Disclosure Agreement (NDA) of andere contractuele verplichtingen. Dit geldt ook voor derden die het bedrijfsgeheim direct of indirect hebben gekregen, terwijl deze derde had moeten weten dat het onrechtmatig verkregen is. Tot slot is het produceren, aanbieden of in de handel brengen van goederen waarvan het ontwerp, de kenmerken, de werking, het productieproces of in de handel brengen aanzienlijk voordeel heeft van onrechtmatig verkregen bedrijfsgeheimen.

Kennisdeling en innovatie

De Wbb bevat ingebouwde uitzonderingen om de vrije kennisstroom en publieke belangen te beschermen, zoals:

- **Reverse engineering:** Legaal verkregen producten mogen worden onderzocht en geanalyseerd, wat technologische kennisdeling en concurrentie bevordert (artikel 3 wbb);
- **Klokkenluiders- en publiek-belang-uitzondering:** Geheimhouding mag niet verhinderen dat misstanden, veiligheidsrisico's of illegale praktijken worden gemeld (artikel 4 wbb);
- **Procedurele vertrouwelijkheid:** Tijdens gerechtelijke procedures blijf bedrijfsgevoelige informatie beschermd zonder openbaarheid te verliezen; dit stimuleert handhaving en voorkomt overmatige geheimhouding. (artikel 10–12 wbb)

3.1.3 Merkenrecht

Het Europese merkenrecht is geregeld in de Uniemerkverordening (UMVo). Deze verordening creëert het Uniemerk (European Union Trade Mark – EUTM), dat via één registratie bij het EUIPO geldig is in alle EU-lidstaten. De materiële bepalingen van de Uniemerkverordening en de Merkenrichtlijn (EU) 2015/2436 zijn in belangrijke mate gelijkluidend, waardoor een hoge mate van harmonisatie bestaat tussen het Uniemerk en de nationale merkenstelsels. Binnen de Benelux is het merkenrecht vastgelegd in het Benelux-Verdrag inzake de Intellectuele Eigendom (BVIE) (Trb. 2005, 234), titel II (artikelen 2.1 e.v.).

Beschermingsomvang

Het merkenrecht beschermt het onderscheidend vermogen van tekens die de herkomst van producten of diensten aangeven. De bescherming strekt zich uit tot:

- Het gebruik van een identiek teken voor dezelfde waren of diensten (artikel 2.20 lid 2 BVIE);

- Verwarringswekkend gebruik van een overeenstemmend teken voor soortgelijke waren of diensten (artikel 2.20 lid 2 BVIE);
- Gebruik van een bekend merk voor soortgelijke of niet-soortgelijke waren of diensten dat ongerechtvaardigd voordeel trekt uit of afbreuk doet aan de reputatie of het onderscheidend vermogen van het merk (artikel 2.20 lid 2 BVIE);
- Gebruik van een teken anders dan ter onderscheiding van waren of diensten, indien dit gebruik ongerechtvaardigd voordeel trekt uit of afbreuk doet aan het onderscheidend vermogen of de reputatie van het merk (artikel 2.20 lid 2 BVIE).

Een merk verleent zijn houder daarmee een exclusief recht om de commerciële identiteit van zijn product of onderneming te bewaken en te voorkomen dat concurrenten meeliften op de opgebouwde reputatie. De duur betreft tien jaar vanaf de depotdatum en is onbeperkt verlengbaar met periodes van tien jaar (artikel 2.9 BVIE).

Beperkingen

Het merkenrecht kent uitzonderingen die transparantie, eerlijke concurrentie en kennisdeling bevorderen, zoals:

- **Beschrijvend en noodzakelijk gebruik:** Derden mogen het merk gebruiken om kenmerken van hun eigen producten te beschrijven (zoals soort, kwaliteit of bestemming) of om te verwijzen naar compatibiliteit of onderdelen ("geschikt voor gebruik met…") (artikel 2.23 lid 1 BVIE);
- **Uitputting:** Na rechtmatige eerste verhandeling binnen de EER is verdere distributie toegestaan; dit voorkomt marktafscherming en bevordert vrije handel. (artikel 2.23 lid 3 BVIE)

Deze bepalingen ondersteunen informatie-uitwisseling op de markt, stimuleren prijsvergelijking en consumentenkeuze, en houden de exclusiviteit van merkhouders in balans met het algemene belang van vrije concurrentie.

3.1.4 Tekening- en modellenrecht

Het tekeningen- en modellenrecht beschermt het uiterlijk van industriële producten en consumentenartikelen tegen modellen die dezelfde algemene indruk wekken. De regeling beoogt ondernemingen te stimuleren te investeren in vormgeving en design door tijdelijke exclusiviteit te bieden, terwijl zij tegelijkertijd innovatie bevordert door transparantie via openbare registers.

Het Europese systeem is neergelegd in de Verordening (EU) 2024/2822 inzake EU-modellen (Uniemodellenverordening), die de eerdere Verordening (EG) nr. 6/2002 inzake Gemeenschapsmodellen heeft vervangen. Deze verordening kent twee vormen van bescherming:

1. **Ingeschreven EU-model**: verkregen door registratie bij het EUIPO, met bescherming voor maximaal 25 jaar.
2. **Niet-ingeschreven EU-model**: ontstaat automatisch bij eerste openbaarmaking binnen de EU, met bescherming van drie jaar na de datum van openbaarmaking.

De verordening is rechtstreeks toepasselijk in alle lidstaten en sluit aan op internationale verdragen, waaronder de Haags Overeenkomst voor internationale registratie van tekeningen en modellen.

Kennisbescherming

Het modellenrecht verleent bescherming aan het uiterlijk van een product dat voldoet aan de eisen van nieuwheid en eigen karakter (artikel 3.3 BVIE). Dat betekent dat het model een

andere algemene indruk moet wekken ten opzichte van modellen die al beschikbaar waren. Een tekening of model beschermt het uiterlijk van een voortbrengsel, bepaald door lijnen, kleuren, vorm, textuur of materiaal (artikel 3.1 BVIE). Zowel tweedimensionale ontwerpen (tekeningen) als driedimensionale vormen (modellen) komen in aanmerking.

De bescherming geldt bij ingeschreven modellen voor een periode van vijf jaar vanaf de depotdatum en kan telkens met vijf jaar worden verlengd tot een maximum van 25 jaar (artikel 3.14 BVIE). De houder heeft het uitsluitend recht om derden te verbieden zonder toestemming een identiek of model dat dezelfde algemene indruk wekt te gebruiken. Gebruik omvat vervaardiging, aanbieding, verhandeling, invoer, uitvoer en gebruik van producten waarin het model is verwerkt (artikel 3.16 BVIE). Voor het niet-ingeschreven EU-model geldt automatisch bescherming gedurende drie jaar na de eerste openbaarmaking binnen de Europese Unie (Verordening (EU) 2024/2822, artikel 11) uitsluitend tegen gebruik dat het gevolg is van namaking. Dat betekent dat alleen kan worden opgetreden tegen modellen die zijn gekopieerd van het beschermde model; onafhankelijke creatie levert in beginsel geen inbreuk op (vgl. art. 19 lid 2 Verordening (EG) nr. 6/2002).

Kennisdeling en innovatie

Naast bescherming stimuleert het modellenrecht de uitwisseling van vormgevingskennis en markttoegang:

- **Openbaarheid van registers**: Ingeschreven modellen worden openbaar gemaakt in het Benelux-modelregister en het EUIPO-register (artikel 3.9 BVIE). Deze openbaarheid dient meerdere doelen. Enerzijds stelt zij derden in staat om te controleren welke modellen zijn geregistreerd en welke beschermingsomvang geldt, wat bijdraagt aan rechtszekerheid en het voorkomen van onbedoelde inbreuken. Anderzijds bevordert transparantie de voorkoming van dubbele registraties en vergemakkelijkt zij inspiratie en innovatie door derden;
- **Onderwijs, onderzoek en citatie**: Experimenteel gebruik, citatie en gebruik voor onderwijsdoeleinden is mogelijk, mits het gebruik eerlijk is en de bron wordt vermeld (artikel 3.19 BVIE). Deze uitzondering beoogt de analyse van bestaande ontwerpen, vergelijking van stijlen en toepassing in onderwijs- en onderzoekscontexten mogelijk te maken.

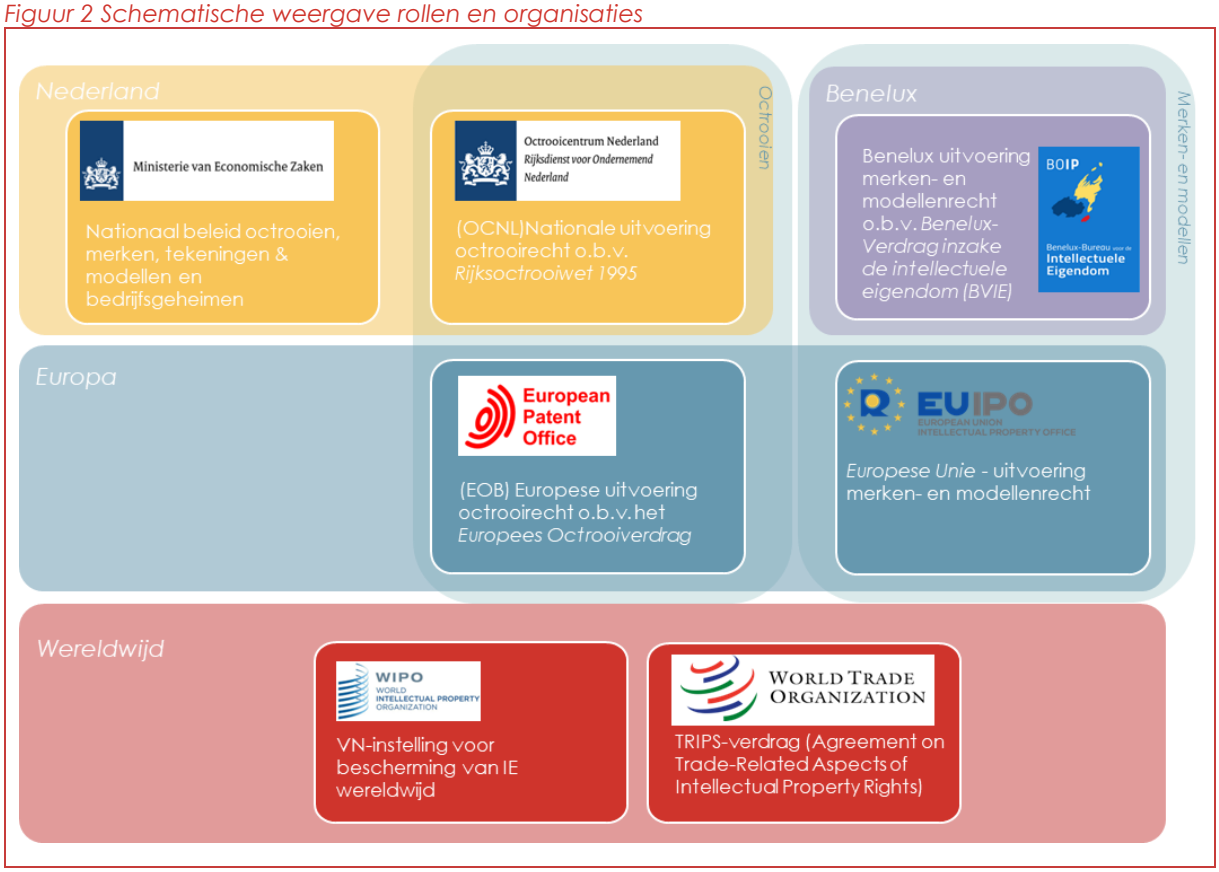
Daarnaast is in dit kader ook de reparatieclausule relevant. Deze bepaalt dat vervangingsonderdelen mogen worden gebruikt voor de reparatie van een samengesteld voortbrengsel om het zijn oorspronkelijke uiterlijk terug te geven, zonder dat daarmee sprake is van een inbreuk op het modelrecht. Hiermee wordt voorkomen dat modelbescherming leidt tot ongewenste beperkingen van de secundaire markt voor reparatie en onderhoud.

Zoals eerder genoemd in paragraaf 2.2 beoogt het stelsel te balanceren tussen tijdelijke exclusieve bescherming en structurele kennisdeling: ontwerpers worden beloond voor innovatie, maar deze bescherming is tijdelijk en de onderliggende vormgevingskennis blijft uiteindelijk beschikbaar voor de markt en het onderwijs.

3.2 Governance, rollen en organisaties

Dit hoofdstuk beschrijft de organisatiestructuur en verantwoordelijkheden binnen het Nederlandse en internationale stelsel voor IE. Het licht de rol van het Ministerie van EZ, OCNL, BOIP en andere internationale organisaties toe. Daarbij wordt ook ingegaan op de Nederlandse inzet in internationale samenwerkingsverbanden en belangenbehartiging. Figuur 2 geeft schematisch de beschreven organisaties weer.

Figuur 2 Schematische weergave rollen en organisaties

Technopolis, 2025

3.2.1 *Ministerie van Economische Zaken (EZ)*

EZ is verantwoordelijk voor een belangrijk deel van het Nederlands IE-beleid. Binnen EZ werkt de Directie Innovatie (onderdeel van het Directoraat-Generaal Bedrijfsleven en Innovatie) samen met verschillende uitvoerende organisaties aan de te voeren beleidslijn en vertegenwoordigt het Nederlands binnen de regionale, Europese en internationale organisaties: het Benelux-Bureau voor de Intellectuele Eigendom (merken en modellen), het Europees Octrooibureau, het Bureau voor intellectuele eigendom van de Europese Unie (EUIPO), en de Wereldorganisatie voor de Intellectuele Eigendom (WIPO). Onder de beleidsverantwoordelijkheid van EZ vallen de intellectuele eigendomsrechten octrooien, merken, modellen en tekeningen, ambachtelijke en industriële geografische aanduidingen, en bedrijfsgeheimen.[16]

Het IE-beleid wordt gefinancierd en aangestuurd door EZ. EZ is opdrachtgever en verantwoordelijk voor het bestuurlijk en financieel toezicht op OCNL. Het ministerie stelt het wettelijke en beleidsmatige kader vast en houdt toezicht op de uitvoering en budgetten terwijl OCNL deze in de praktijk uitvoert. De beleidsdoelen en standpunten van Nederland in internationale gremia worden vastgesteld en gecoördineerd door EZ. Op onderdelen vertegenwoordigt het ministerie samen met OCNL Nederland internationaal, bijvoorbeeld in besturen en uitvoerende werkgroepen, commissies en overleggen van de WIPO, EOB en BOIP. OCNL levert input over de octrooipraktijk en internationale harmonisatie.

[16] Bedrijfsgeheimen vallen onder het IE-stelsel, maar het is geen formeel IE-recht.

De Nederlandse inzet richt zich vooral op het bevorderen van een evenwichtig IE-stelsel dat innovatie stimuleert, toegang tot kennis waarborgt en aansluit bij de belangen van het bedrijfsleven, waaronder het mkb.

In de vorige evaluatie is geconstateerd dat Nederland de ruimte die er was om internationale inspraak te leveren, ook heeft benut. Dit is onder andere door totstandkoming van het UPC-verdrag, waar NL "maatregelen heeft getroffen om het unitair octrooi spoedig te kunnen invoeren en draagvlak ervoor in Europa te vergroten". Binnen de WIPO werd inspraak gezien als lastiger door het grote aantal landen. Wel was Nederland in 2016 voorzitter van de EU, waardoor er binnen de WIPO meer mogelijk was. Positieve reacties hierop bleken in de vorige evaluatie uit interviews. Bovendien heeft Nederland in 2023 en 2024 een belangrijke rol gespeeld bij WIPO door gedurende 17 maanden als coördinator van een regionale groep te fungeren, op het moment dat bij WIPO twee nieuwe verdragen werden gesloten.

3.2.2 Octrooicentrum Nederland (OCNL) binnen RVO

OCNL voert namens EZ het IE-beleid gericht op het octrooirecht uit en is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Rijksoctrooiwet 1995. Sinds 1 januari 2014 is OCNL onderdeel van RVO als agentschap van EZ. OCNL valt onder de begroting van EZ en genereert zelf inkomsten via de heffing van octrooitaksen. OCNL int deze taksen namens de overheid. Deze worden door RVO geboekt als opbrengsten uit dienstverlening en vallen onder de begroting van EZ. OCNL levert aan het ministerie inhoudelijke input, bijvoorbeeld bij het opstellen van wetsvoorstellen, beleidsnota's en internationale IE-afspraken.

De huidige organisatie van OCNL bestaat uit vier afdelingen, namelijk: Octrooi Kwaliteit & Advies, Octrooiregistratie, Octrooikennis & Voorlichting en Octrooiverlening. De kerntaken van OCNL omvatten onder meer:

1. **De procedurele behandeling en registratie van octrooien**: Hieronder valt het verlenen behandelen, verwerken, verlenen en publiceren van octrooiaanvragen, het uitvoeren van nieuwheidsonderzoeken (of stand van de techniekonderzoeken) zoals beschreven in 3.2.2 en het afgeven van octrooibewijzen en aanvullende beschermingscertificaten. Daarnaast behandelt OCNL bezwaarprocedures en geeft nietigheidsadviezen. Ook beheert OCNL de nationale octrooidatabanken, waaronder het Nederlands Octrooiregister, waarin ook verleende Europese octrooien worden opgenomen.
2. **Het verzorgen van voorlichting en ondersteuning**: In dit kader organiseert OCNL-workshops, webinars en persoonlijke adviesgesprekken, vooral gericht op mkb-bedrijven en startups, en verzorgt bredere bewustwordingscampagnes over het belang van intellectueel eigendom. OCNL biedt hulp bij het zoeken in octrooidatabanken en persoonlijke afspraken met regionale octrooiadviseurs aan en maakt ook campagnes en voorlichtingsprogramma's om ondernemers bewust te maken van de mogelijkheden voor IE-bescherming, ook voor internationale octrooien.
3. **Het vertegenwoordigen van Nederland in internationale context**: Hieronder valt de Nederlandse inzet in internationale IE-organisaties zoals beschreven in paragraaf 3.2.4.

Specifiek voor kennisverspreiding en informatievoorziening stuurt OCNL een periodieke nieuwsbrief "Ondernemer Update" die 4–6 keer per jaar verschijnt.[17] Daarnaast houdt OCNL het Benelux Patent Platform (BPP)-portaal bij met het octrooiregister en waar informatie op te vinden is over o.a. de octrooiprocedure, nieuwsberichten over octrooiregistratie en BPP

[17] Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. (z.d.). *Octrooien ofwel patenten*.

applicaties.[18] Ook heeft OCNL een aantal andere online voorlichtingstools ontwikkeld zoals de octrooikostencalculator en IdeeScan en publiceert het publieke rapporten. Deze online aanwezigheid is tezamen goed voor een bereik van 105.730 mensen in 2024.

In 2006 hebben OCNL en de Orde van Octrooigemachtigden een convenant getekend waarin ze vastlegden dat ze zich samen inspannen om de voorlichting over het octrooisysteem aan het mkb, kennisinstellingen en andere organisaties te versterken met o.a. gastcolleges, bijeenkomsten en de ontwikkeling van een richtlijn voor de stand van de techniek onderzoeken. Ook betrof dit de afspraak dat alle octrooigemachtigden het eerste (kennismakings)gesprek met een bedrijf gratis aanboden om de toegankelijkheid te vergroten.[19]

Een deel van deze activiteiten is specifiek gericht op de verschillende doelgroepen, waaronder het mkb en startups of studenten in het hoger onderwijs.[20] Zo zijn in 2024 bijna 14.000 individuele ondernemers bereikt door voorlichtings- en ondersteuningsactiviteiten. Ook zijn ruim 14.000 studenten in het hoger onderwijs bereikt met o.a. gastcolleges, gesprekken en workshops.

3.2.3 Benelux-Bureau voor de Intellectuele Eigendom (merken en tekeningen of modellen (BOIP)

Het Benelux-Bureau voor de Intellectuele Eigendom (BOIP) is de uitvoeringsorganisatie voor merk- en modelregistratie in Nederland, België en Luxemburg. Sinds 1971 werken Nederland, België en Luxemburg samen voor het beschermen van merken. Sinds 1975 geldt dat ook voor het beschermen van tekeningen en modellen. Het Benelux-Verdrag inzake de Intellectuele Eigendom (BVIE)[21] legt regelgeving over merkenrecht en het tekening- en modelrecht vast. Sinds 2013 is het i-DEPOT, een wettelijk bewijsmiddel dat een vastgelegd idee of concept van een datumstempel voorziet, onderdeel van het verdrag. Verder werkt BOIP samen met Rijksdienst Caribisch Nederland voor de uitvoering van Wet Merken BES (merkenwetgeving voor Bonaire, Sint-Eustatius en Saba) en met het Bureau voor Intellectuele Eigendom van Sint Maarten voor de merkregistratie voor Sint Maarten.

BOIP is een onafhankelijke, niet-commerciële organisatie en maakt deel uit van de Benelux-Organisatie voor de Intellectuele Eigendom (BOIE). De BOIE bestaat naast BOIP ook uit het Comité van Ministers, het hoogste beslisorgaan, en de Raad van Bestuur, waarin vertegenwoordigers zitten van de drie Benelux-landen. De Directie van BOIP legt verantwoording af aan de Raad van Bestuur.

Het Benelux-Verdrag inzake de Intellectuele Eigendom zet de taken van BOIE uiteen. Deze doelstellingen zijn als volgt:

- de uitvoering van het verdrag en het uitvoeringsreglement;
- de bevordering van de bescherming van merken en tekeningen of modellen in de Benelux-landen;
- de uitvoering van aanvullende taken op andere gebieden van het recht inzake de intellectuele eigendom;

---

[18] Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. (z.d.). *MijnOctrooi (BPP-portal)*

[19] Orde van Octrooigemachtigden. (1999). *Convenant*

[20] Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. (z.d.). *Hulp nodig – Starter/MKB op het gebied van octrooien*

[21] Rijksoverheid. (2021, 2 september). Benelux-verdrag inzake de intellectuele eigendom (merken en tekeningen of modellen) https://wetten.overheid.nl/BWBV0001716/2021-09-02

- voortdurende evaluatie en, indien nodig, aanpassing van het Benelux- recht inzake merken en tekeningen of modellen. [22]

Naast de registratie van merken en modellen vervult BOIP ook andere wettelijke taken. Zo behandelt het bureau oppositieprocedures, waarin derden bezwaar kunnen maken tegen een merkaanvraag, en is BOIP verantwoordelijk voor het beheer en de actualisering van de Benelux-registers voor merken en modellen. Dit omvat onder meer verlengingen, overdrachten en andere mutaties. Daarnaast voert BOIP formele en juridische toetsen uit op aanvragen, wat bijdraagt aan de rechtszekerheid binnen het Benelux-stelsel voor intellectuele eigendom.

Ook verzorgt BOIP voorlichting over het merken- en modellenrecht. Zo hebben *webinars* van BOIP in 2024 ruim 1.600 deelnemers gehad, zijn er ruim 600 mensen op spreekuren geweest en zijn er ruim 24.000 klantvragen gesteld aan de organisatie. Ook werkt BOIP samen met Europese en internationale IE-organisaties en neemt BOIP op Europees niveau namens de Benelux deel aan strategische discussies bij EUIPO samen met de Benelux lidstaten.

In haar visie voor 2030 zet BOIP het strategische plan voor 2025 - 2030 uiteen. De algemene visie van BOIP is dat intellectuele eigendom (IE) altijd onderdeel moet zijn van elk (nieuw) ondernemingsplan in de Benelux. Om dit te verwezenlijken staan er in de visie negen strategische doelstelling, onderverdeeld binnen drie thema's, namelijk:

<u>BOIP Delivers: wij bieden hoogwaardige en klantgerichte diensten</u>

1. Toegankelijkheid van informatie en diensten;
2. Kwaliteit van administratieve en juridische dienstverlening;
3. Klantgerichte ontwikkeling van diensten.

<u>BOIP Connects: wij zetten IE op de kaart, samen met ons netwerk</u>

4. Inzicht in onze omgeving vergroten;
5. Het IE-netwerk versterken;
6. Integratie van IE in het bedrijfsleven vergemakkelijken.

<u>BOIP Commits: wij bouwen met elkaar aan een verantwoord opererende en betrokken organisatie</u>

7. Een duurzame organisatie;
8. Een inspirerende werkgever;
9. Een maatschappelijke bijdrage leveren.

3.2.4 Internationale gremia

Het internationale systeem voor IE bestaat uit verschillende organisaties die op verschillende niveaus verantwoordelijk zijn voor beleid, registratie en samenwerking. Op mondiaal niveau vervult de **Wereldorganisatie voor de Intellectuele Eigendom (WIPO)** een centrale rol als VN-instelling voor de bescherming van IE wereldwijd. WIPO coördineert internationale verdragen en samenwerking. Daarnaast faciliteert WIPO beleidsafstemming tussen landen met discussie- en werkgroepen, biedt zij technische ondersteuning in samenwerking met lidstaten en beheert het wereldwijde IE-databases. Een belangrijke taak van WIPO is gelegen in de uitvoering van de internationale IE systemen (zoals Patent Cooperation Treaty (PCT) voor octrooien, Systeem van Den Haag voor modellen, Systeem van Madrid voor merken), waarmee de wereldwijde registratie van IE-rechten wordt vergemakkelijkt.

[22] Ibid.

Binnen Europa is de uitvoering van IE-rechten verdeeld over verschillende organisaties. Het **Europees Octrooibureau (EOB)** is verantwoordelijk voor de octrooiverlening op basis van het Europees Octrooiverdrag (EOV). Octrooiverlening door het EOB resulteert in een klassiek Europees octrooi dat in de verschillende lidstaten apart moet worden gevalideerd of een unitair octrooi. Met het op 1 juni 2023 in werking getreden unitair octrooisysteem kunnen aanvragers in één procedure bescherming verkrijgen in 18 lidstaten. Een unitair octrooi wordt ook aangevraagd bij het EOB. De handhaving vindt plaats via het Unified Patent Court (UPC) (unitair en Europees octrooi) of via nationale rechtbanken (Europees octrooi). Het EOB heeft 39 lidstaten, waarvan 11 landen van buiten de EU.

Op Europees niveau is het Bureau voor **intellectuele eigendom van de Europese Unie (EUIPO)** verantwoordelijk voor verlening van Uniemerken en Uniemodellen, die in alle EU-lidstaten geldig zijn.

3.3 Overzicht van de vier domeinen

Tabel 2 geeft overzicht van de vier domeinen, en de belangrijkste elementen hierbinnen.

Tabel 2 Overzicht van wettelijke kaders octrooien, bedrijfsgeheimen, merkrecht en tekeningen- en modellenrecht

Aspect	**Octrooi (Rijksoctrooiwet 1995)**	**Bedrijfsgeheim (Wet bescherming bedrijfsgeheimen, 2018)**	**Merk (BVIE Titel II)**	**Tekening & model (BVIE Titel III)**
Voorwaarden	Nieuw, inventief, industrieel toepasbaar	Geheim, handelswaarde, redelijke maatregelen	Onderscheidend vermogen, geen weigeringsgrond	Nieuw, eigen karakter
Rechten	Exclusief recht om een derde te verhinderen de geoctrooieerde uitvinding te vervaardigen, gebruiken en verhandelen	Verbod op onrechtmatig verkrijgen, gebruiken of openbaar maken van vertrouwelijke informatie	Exclusief recht om het merk te gebruiken voor aangeduide waren/diensten en verwarring te voorkomen	Exclusief recht om het model te gebruiken en nabootsing (algemene indruk wekken op gelijkenissen) te verbieden
Uitzonderingen	Privégebruik, experimentele doeleinden, uitputting	Reverse engineering, openbaarmaking in algemeen belang, klokkenluiden	Gebruik eigen naam, beschrijvend gebruik, noodzakelijke aanduiding, uitputting	Privégebruik, experimenteel gebruik, onderwijs/citatie, uitputting
Duur	Max 20 jaar vanaf indiening	Onbeperkt, zolang aan voorwaarden voldaan is	Onbeperkt, met vernieuwing per 10 jaar	Maximaal 25 jaar (vijf periodes van 5 jaar)
(Kennis)bescherming	Beschermt technische uitvindingen door tijdelijk exclusief recht	Beschermt vertrouwelijke bedrijfsinformatie tegen misbruik of openbaarmaking	Beschermt onderscheidend vermogen en reputatie van tekens	Beschermt uiterlijk van producten met creatieve of esthetische waarde
Kennisdeling (of beperkingen op kennisbescherming)	Verplichte openbaarmaking van de uitvinding (disclosure) via octrooiregister, onderzoeks- en Bolar-vrijstelling	Toestaan van reverse engineering en openbaarmaking bij algemeen belang bevordert kennisdoorstroming	Beschrijvend gebruik en uitputting maken markttransparantie en concurrentie mogelijk. Ook openbaar merkenregister	Publicatie in modelregister en uitzonderingen voor onderwijs en experiment stimuleren verspreiding van ontwerpkennis

Technopolis B.V. op basis van de wetgevingsstukken benoemd in de eerste rij

4 Uitvoering en gebruik van IE

4.1 Aanvraagprocedures

Hieronder beschrijven we de procedures die organisaties kunnen volgen voor de verschillende vormen van IE.

4.1.1 Procesbeschrijving octrooi

De aanvraag voor een Nederlands octrooi wordt ingediend bij het Octrooicentrum Nederland (OCNL). De aanvraag bevat een gedetailleerde beschrijving, conclusies en eventuele tekeningen van de uitvinding. OCNL controleert of de aanvraag voldoet aan de formele eisen, zoals een duidelijke omschrijving van de uitvinding en identificatie van de aanvrager. OCNL vraagt om een onderzoek naar de stand van de techniek (nieuwheidsrapport), dat de nieuwheid, inventiviteit en industriële toepasbaarheid beoordeelt. De uitkomst van dit rapport beïnvloedt echter niet de verlening van het octrooi. Zelfs als het rapport aangeeft dat de uitvinding niet nieuw of niet inventief is, wordt het octrooi toch verleend, zolang aan de formele eisen is voldaan. Het rapport fungeert vooral als indicatie voor de sterkte van het octrooi en kan in een latere rechtszaak door een rechter worden gebruikt.

Een Europees octrooi volgt een vergelijkbare procedure, maar wordt ingediend bij het Europees Octrooibureau (EOB). Ook hier wordt de aanvraag gecontroleerd op de drie kernvereisten. Na verlening is het octrooi geldig in de landen die het valideren. Het unitair octrooi, dat gebaseerd is op de EOB-procedure, biedt bescherming in alle EU-lidstaten zonder aparte validatie per land. Via het PCT (Patent Cooperation Treaty) kan tevens een internationale aanvraag worden ingediend, die bescherming biedt in meerdere landen wereldwijd via een gecentraliseerde procedure.

Octrooiaanvragers hebben dus verschillende opties voor het aanvragen van octrooi. Hieronder liggen verschillende afwegingen, die nader worden beschreven in paragraaf 4.4.

4.1.2 Procesbeschrijving bedrijfsgeheimen

De bescherming van bedrijfsgeheimen ontstaat niet door registratie, maar wordt verkregen zodra aan drie cumulatieve voorwaarden is voldaan. Volgens de Wet bescherming bedrijfsgeheimen (Wbb) is sprake van een beschermd bedrijfsgeheim wanneer informatie niet algemeen bekend of gemakkelijk toegankelijk is, handelswaarde heeft doordat deze informatie geheim is, en de rechtmatig houder redelijke maatregelen neemt om de geheimhouding te waarborgen.[23] Bedrijfsgeheimen beschermen bijvoorbeeld productformules, algoritmen, klantendatabases of bedrijfsstrategieën. Bedrijfsgeheimen vervallen zodra de informatie niet meer aan een van de voorwaarden voldoet, bijvoorbeeld doordat de informatie rechtmatig niet langer geheim is.

Handhaving kan via het civiele recht wanneer een derde partij onrechtmatig bedrijfsgeheimen verkrijgt, bijvoorbeeld door onbevoegde toe-eigening, of wanneer een derde onrechtmatig bedrijfsgeheimen gebruikt of openbaar maakt, bijvoorbeeld wanneer het bedrijfsgeheim onrechtmatig is verkregen of inbreuk maakt op een *non-disclosure agreement* (NDA).

[23] https://ondernemersplein.overheid.nl/bedrijfsgeheim-beschermen-wbb/

4.1.3 *Procesbeschrijving merken*

De aanvraag voor een Benelux merk wordt ingediend bij BOIP. De aanvraag- en registratieprocedure bij het BOIP duurt ongeveer drie maanden. De aanvrager dient online een merkdepot in, waarin het merk en de bijbehorende waren- en dienstenklassen worden vastgelegd. Deze aanvraag wordt opgenomen in het BOIP Merkenregister. Vervolgens wordt gecontroleerd of het merk voldoet aan de formele eisen, zoals onderscheidend vermogen, geen soortnaam zijn, en geen strijdigheid met de openbare orde of goede zeden. Daarnaast wordt de classificatie van de waren en diensten inhoudelijk beoordeeld. Als beide controles succesvol zijn, wordt de aanvraag gepubliceerd in het BOIP Merkenregister. Na publicatie kunnen derden binnen twee maanden bezwaar (oppositie) maken. Als er geen bezwaar wordt ingediend en de inhoudelijke toets is doorstaan, wordt het merk geregistreerd in het Benelux Merkenregister. Het merk wordt voor tien jaar beschermd en kan onbeperkt worden verlengd.

Voor bescherming in alle EU-lidstaten kan een merk worden geregistreerd bij het EUIPO (Europees Octrooibureau). Het proces bij het EUIPO is in grote lijnen hetzelfde als dat bij BOIP: de aanvraag wordt gecontroleerd op de formele eisen en na publicatie kunnen derden bezwaar maken. Daarnaast kunnen merken via WIPO worden geregistreerd nadat bij BOIP (of ander nationaal bureau voor merken) en/of EUIPO een aanvraag is goedgekeurd. Hiermee is bescherming in meerdere landen via één centrale procedure mogelijk. WIPO voert geen inhoudelijke toetsing uit; deze wordt gedaan door BOIP of het EUIPO.

4.1.4 *Procesbeschrijving tekeningen- en modellen*

De aanvraag voor een Benelux tekeningen- en modellenrecht wordt ingediend bij het BOIP. Aanvragers dienen de aanvraag online in, waarbij minimaal één afbeelding of tekening moet worden bijgevoegd die de vorm en kenmerken van het ontwerp duidelijk weergeeft. Deze tekening vormt de basis voor de bescherming van het ontwerp. Tijdens de aanvraag kan de aanvrager ook verzoeken om een opschorting van 12 maanden van de publicatie, wat strategisch kan zijn als de aanvrager niet wil dat concurrenten het model kunnen zien. Na indiening toetst het BOIP de aanvraag op formele eisen en volledigheid, maar beoordeelt niet of het ontwerp nieuw is of een eigen karakter heeft – dat wordt pas in een eventueel geschil beoordeeld. Als de aanvraag voldoet aan de formele eisen, volgt registratie en publicatie van het model in het BOIP Modellenregister.

Voor bescherming in alle EU-lidstaten kan een model worden geregistreerd bij het EUIPO (Europees Octrooibureau). Het proces bij EUIPO is in grote lijnen hetzelfde als dat bij BOIP: de aanvraag wordt gecontroleerd op formele eisen, en na publicatie kunnen derden bezwaar maken. De bescherming voor een model is vijf jaar en kan maximaal vier keer worden verlengd tot een maximum van 25 jaar. Daarnaast bestaat binnen de EU een niet-geregistreerd Uniemodel, dat drie jaar na de eerste openbaarmaking automatisch bescherming biedt tegen directe namaak. Vergelijkbaar met het proces voor merken, kan ook een model geregistreerd worden via WIPO.

4.2 Gebruik van IE

Het IE-beleid in Nederland omvat het intellectueel eigendom van onder meer het bedrijfsleven (startups, mkb, grootbedrijf) en kennis- en onderzoeksinstellingen Hieronder kijken we naar het gebruik van IE door de doelgroep, uitgesplitst naar type IE.[24] De focus ligt daarbij op het gebruik

[24] Voor bedrijfsgeheimen zijn gegeven de manier waarop dit recht verkregen wordt geen statistieken beschikbaar.

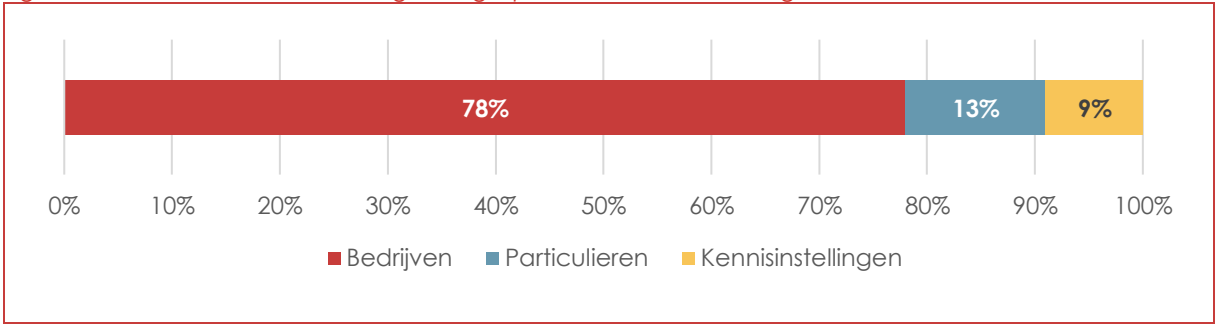
van octrooien, aangezien deze het meest relevant zijn voor de evaluatievragen over de uitvoering door OCNL.

4.2.1 Octrooien

Het merendeel van de Nederlandse octrooiaanvragen afkomstig uit Nederland wordt ingediend door bedrijven (zie Figuur 3).[25] Uit de OCNL-jaarcijfers van 2024 blijkt dat ongeveer 78% van deze aanvragen afkomstig is van bedrijven, ongeveer 13% van particulieren (individuele uitvinders/aanvragers) en ongeveer 9% van universiteiten en andere kennisinstellingen. Deze verhoudingen zijn de afgelopen jaren redelijk stabiel gebleven.

Binnen de categorie bedrijven gaat het zowel om grote bedrijven als om mkb-ondernemingen en startups. OCNL probeert zich in voorlichting en dienstverlening te richten op het technisch-innovatieve mkb en startups, naast individuele uitvinders en kennisinstellingen. Grote multinationals hebben vaak de voorkeur om hun octrooien via het EOB te verkrijgen, maar kleinere bedrijven en starters maken juist relatief vaak gebruik van het nationale octrooi.

Figuur 3 Aandeel octrooiaanvragen uitgesplitst naar soort aanvrager in 2024

Bron: RVO, 2022[26]; RVO, 2025[27]

In Nederland kunnen octrooien aangevraagd worden door aanvragers over de hele wereld. *Tabel* 3 toont het aantal octrooiaanvragen over de periode 2017 t/m 2024. Voor ieder jaar is het aantal ingediende Nederlandse octrooiaanvragen bij OCNL, het aantal verleende Nederlandse octrooien, en de uitsplitsing van het aantal aanvragen naar Nederlandse en buitenlandse aanvragers weergegeven (waarbij buitenlandse aanvragen specifieker is uitgesplitst naar het aantal uit China).

Het aantal verleende octrooien heeft een vertraging van ongeveer anderhalf jaar (18 maanden) ten opzichte van de aanvraag. De piek in buitenlandse aanvragen in 2020–2021 heeft geleid tot een piek in verleningen in 2022–2023.

Tabel 3 Octrooiaanvragen Nederland 2017 - 2024

Jaar	Totaal aantal octrooiaanvragen	Aantal buitenlandse aanvragen	Aantal Chinese aanvragen	Verleende octrooien
2017	2.606	314	45	2.307
2018	2.519	374	64	1.972

[25] Ministerie van Economische Zaken. (2006). Achtergrondinformatie: Beleidsvisie octrooibeleid en mkb (Kamerstuk 30 635, nr. 1-B1). Den Haag: Tweede Kamer der Staten-Generaal.

[26] RVO. (2022). Statistische informatie – octrooien 2017 t/m juni 2022. Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

[27] RVO. (2025). Jaarbericht Octrooicentrum Nederland 2024.

Jaar	Totaal aantal octrooiaanvragen	Aantal buitenlandse aanvragen	Aantal Chinese aanvragen	Verleende octrooien
2019	2.678	449	134	1.936
2020	3.023	847	434	1.911
2021	3.470	1394	777	2.263
2022	3.772	1.940	*Onbekend*	2.815
2023	3.093	1.279	*Onbekend*	3.453
2024	3.038	1.257	891	2.631

Bron: RVO, 2022; RVO, 2025

Het totaal aantal octrooiaanvragen toont een stijgende lijn, met een sterke stijging in 2020 en 2021. Deze groei kwam vooral door een sterke toename van buitenlandse aanvragen, voornamelijk afkomstig uit China. Chinese partijen dienden in 2020 al 434 aanvragen in, en dat aantal steeg verder naar 777 in 2021. De achterliggende oorzaak hiervoor was dat in China subsidies werden verstrekt voor verleende buitenlandse octrooien. Het Nederlandse systeem is aantrekkelijk om snel een octrooiverlening te verkrijgen, omdat Nederland een registratieoctrooi heeft. Er werden in het verleden hierdoor ook aanvragen ingediend die letterlijke kopieën waren van eerder gepubliceerde octrooien.

Eind 2022 heeft OCNL ingegrepen om oneigenlijk gebruik te voorkomen. Vanaf september 2022 worden bepaalde octrooiaanvragen uit het buitenland (bijvoorbeeld identieke kopieën zonder innovatieve waarde) niet langer in behandeling genomen. Deze maatregel heeft effect gehad en de explosieve groei is iets afgevlakt. In de tweede helft van 2022 daalde het aantal nieuwe buitenlandse aanvragen. Over heel 2022 bleef het totaal aantal aanvragen nog hoog (3.772) dankzij de grote instroom in de eerste jaarhelft, maar in 2023 zakte het aantal weer terug naar 3.093.

Tabel 4 geeft het aantal "levende" (geldende) octrooien weer in Nederland per jaar in de periode 2017-2024. Het betreft het totaal aantal Nederlandse en in Nederland gevalideerde Europese octrooien geldig in een bepaald jaar. Vanaf 1 juni 2023 behoren hiertoe ook de nieuwe Europese "unitaire octrooien".

Tabel 4 Levende octrooien Nederland 2017 - 2024

Jaar	Levende octrooirechten	Waarvan unitaire octrooien
2017	188.893	
2018	213.408	
2019	225.925	
2020	244.077	
2021	230.214	
2022	227.890	
2023	253.463	17.072
2024	273.335	45.101

Bron: RVO, 2022; RVO, 2025

Er is een sterke stijging te zien van bijna 20.000 levende octrooien tussen 2023 en 2024. Dat is met name te danken aan het unitair octrooi. Met de komst van het unitair octrooi zijn in het eerste (halve) jaar dat het unitair octrooi beschikbaar was (juni–dec 2023), 17.072 unitaire octrooien verleend met werking in alle deelnemende landen (waaronder NL). In 2024 (het eerste volledige jaar) nam dit toe tot 45.101.

Kleine paragraaf bedrijfsgeheimen, dat data niet beschikbaar is.

4.2.2 Merken

Merkenrechten worden aangevraagd door start-ups, mkb en grootbedrijf om een naam, logo of product te beschermen wanneer zij de markt betreden. Merken worden gebruikt om de bedrijfs- en productidentiteit te beschermen tegen concurrentie en kan belangrijk zijn om de aantrekkelijkheid voor investeerders te vergroten. Tabel 5 geeft het aantal merkaanvragen dat BOIP behandeld heeft per jaar voor de Benelux en uitgesplitst naar het aantal merkaanvragen uit Nederland. In 2024 kwam ongeveer 66% van het aantal merkaanvragen uit Nederland, terwijl dit in 2017 nog 59% was. Over de evaluatieperiode is een stijging van het aandeel merkaanvragen uit Nederland ten opzichte van het totaal zichtbaar. Tabel 6 Merkaanvragen EUIPO 2017 t/m 2024.

Tabel 5 Merkaanvragen BOIP 2017 t/m 2024

Jaar	Merkaanvragen uit Nederland	Totaal merkaanvragen Benelux
2017	12.669	21.633
2018	12.296	20.723
2019	12.315	20.418
2020	15.021	23.842
2021	15.563	23.969
2022	12.317	19.210
2023	13.539	20.407
2024	13.240	20.225

Technopolis, 2025. Gebaseerd op BOIP 2019,[28] BOIP 2024[29]

Voor merkenrecht geldt dat het MKB eerder gebruik maakt van bescherming op Benelux-niveau en het grootbedrijf op Europees niveau. Het gebruik van de merknaam op Europese schaal is voor het mkb minder belangrijk dan voor het grootbedrijf, waarvoor bescherming binnen de Benelux eerder een te kleine schaal is.

[28] Benelux-Bureau voor de Intellectuele Eigendom. (2020). *Jaarverslag 2019*.

[29] Benelux-Bureau voor de Intellectuele Eigendom. (2025). *Jaarverslag 2024*.

Tabel 6 Merkaanvragen EUIPO 2017 t/m 2024

Jaar	Merkaanvragen uit Nederland	Totaal merkaanvragen EUIPO
2017	4.917	146.621
2018	5.039	152.661
2019	5.545	160.597
2020	5.640	177.330
2021	5.996	198.122
2022	5.824	174.207
2023	5.910	175.723
2024	5.983	180.510

Technopolis, 2025. Gebaseerd op EUIPO-database[30]

4.2.3 Tekeningen en modellen

Tekeningen en modellenrecht worden door start-ups, mkb en grootbedrijf gebruikt om uiterlijk ontwerp van een product te beschermen. Tabel 7 toont het aantal modelregistraties in de Benelux. De tabel gaat uit van registraties i.p.v. aanvragen omdat een ontwerp na depot bij het BOIP wordt vastgelegd en daarmee bescherming krijgt binnen het Benelux-gebied. Hierbij is in de data geen uitsplitsing gemaakt tussen registreerde modellen per land in de Benelux. Publicatie kan worden uitgesteld, waardoor niet alle registraties direct zichtbaar zijn in het register. De kolom 'Gepubliceerd' geeft weer hoeveel modellen uiteindelijk openbaar zijn gemaakt. Uit de cijfers blijkt dat het aantal nieuwe aanvragen sinds 2021 geleidelijk afneemt in de Benelux.

Tabel 7 Geregistreerde Benelux-modellen 2017 t/m 2024

Jaar	Benelux-modellen	Gepubliceerd
2017	975	836
2018	788	818
2019	853	931
2020	886	860
2021	1.016	981
2022	678	684
2023	706	686
2024	663	623

Technopolis, 2025. Gebaseerd op BOIP 2019,[31] BOIP 2024[32]

[30] European Union Intellectual Property Office (2026). *EUIPO Statistics for European Union Trademarks 1996-01 to 2026-01 Evolution; Statistical travel pack by country/territory [Netherlands] 01/1996 to 01/2026 Evolution*.

[31] Benelux-Bureau voor de Intellectuele Eigendom. (2020). *Jaarverslag 2019*.

[32] Benelux-Bureau voor de Intellectuele Eigendom. (2025). *Jaarverslag 2024*.

Tabel 8 toont het aantal bij EUIPO geregistreerde Europese modellen (RCDs) en het aantal hiervan afkomstig uit Nederland. Hieruit blijkt dat Nederlandse gebruikers overwegend gebruik maken van bescherming op Europese schaal ten opzichte van Benelux-schaal.

Tabel 8 Geregistreerde Europese Modellen 2017 t/m 2024

Jaar	RCDs uit Nederland	RCDs totaal
2017	2.718	96.045
2018	2.457	93.512
2019	3.134	97.083
2020	3.206	99.956
2021	3.063	101.222
2022	2.925	92.161
2023	3.174	98.521
2024	3.757	105.448

Technopolis, 2025. Gebaseerd op EUIPO-database [33]

4.3 Afwegingen voor intellectueel eigendom

Zoals hierboven beschreven verschillen de aard en functie van verschillende vormen van intellectueel eigendom. Organisaties maken daarom strategische keuzes in de inzet van specifieke IE-rechten, afhankelijk van de kenmerken van de innovatie en de marktomgeving. In deze sectie wordt met name ingezoomd op de afweging tussen octrooien en andere IE-vormen. Daarbij kan sprake zijn van een keuze tussen alternatieven, maar ook van een complementaire inzet waarbij meerdere rechten naast elkaar worden toegepast.

4.3.1 Octrooien en/of Bedrijfsgeheimen

Bij de keuze tussen octrooibescherming, bedrijfsgeheimen of een combinatie van beide speelt een aantal strategische afwegingen. Een eerste criterium is de mogelijkheid tot reverse engineering. Indien een product of technologie na marktintroductie relatief eenvoudig kan worden geanalyseerd of nagebootst, ligt een octrooi voor de hand. Bij procesinnovaties in sectoren als chemie, farmacie, halfgeleiders en industriële software, waar processen binnen gesloten systemen plaatsvinden en extern niet observeerbaar zijn, kan een bedrijfsgeheim effectiever zijn. Inbreuk op een procesoctrooi is vaak moeilijk aantoonbaar.

Bedrijfsgeheimen vergen echter vergaande organisatorische maatregelen. De houder moet aantoonbaar redelijke maatregelen hebben genomen om het geheim intern en extern te beschermen, inclusief strikte toegangsbeperking, documentatie en contractuele afspraken. In de praktijk is dit complex, zeker in organisaties met veel medewerkers, samenwerkingspartners of klanten. Neemt de houder van een bedrijfsgeheim onvoldoende maatregelen, dan kan hij zich niet op bescherming beroepen. Zodra een lek ontstaat, vervalt de bescherming en resteert slechts een beperkte mogelijkheid tot schadevergoeding.

Een octrooi kent een vaste beschermingsduur en biedt een exclusief recht dat ook tegen derden kan worden gehandhaafd, onafhankelijk van contractuele relaties. Daar staat

[33] European Union Intellectual Property Office (2026). *EUIPO Statistics for Community Designs 1996-01 to 2026-01 Evolution; Statistical travel pack by country/territory [Netherlands] 01/1996 to 01/2026 Evolution.*

tegenover dat volledige openbaarmaking verplicht is, dat de bescherming in tijd begrensd is en dat de kosten en doorlooptijd aanzienlijk kunnen zijn.

De uiteindelijke keuze hangt af van de aard van de innovatie, de mate van zichtbaarheid, de handhaafbaarheid, de gewenste duur van bescherming en de organisatorische capaciteit om geheimhouding structureel te borgen. Cumulatie van octrooien en bedrijfsgeheimen is ook mogelijk, waarbij bedrijven de voordelen van beide strategieën combineren. In dit geval worden octrooien gebruikt voor de technische en publieke aspecten van een innovatie, terwijl bedrijfsgeheimen bescherming bieden voor vertrouwelijke informatie die niet openbaar hoeft te worden gemaakt. Deze aanpak kan strategisch voordelig zijn, omdat het bedrijven in staat stelt om een breder concurrentievoordeel te behouden door zowel technische innovaties als geheime processen effectief te beschermen. Het belangrijkste voordeel is dat bedrijven hun exclusiviteit kunnen behouden, zelfs als sommige informatie niet gepatenteerd wordt, zolang ze in staat zijn om de geheimhouding te waarborgen.

4.3.2 Combineren van modellen met octrooien

In de praktijk worden modelrechten en octrooien regelmatig gecombineerd, omdat zij verschillende beschermingsobjecten afdekken. Waar een octrooi de technische werking van een product beschermt, richt het modelrecht zich op het uiterlijk. Deze combinatie maakt het mogelijk om zowel functionele nabootsing als visuele imitatie tegen te gaan. Modelrechten zijn snel en relatief eenvoudig te verkrijgen en bieden directe bescherming bij marktintroductie. Octrooien geven een exclusief recht op de onderliggende technologie. Door beide rechten parallel in te zetten, vergroten partijen hun handhavingsmogelijkheden en spreiden zij het juridische risico, met name in markten waar productvarianten en snelle imitatie gebruikelijk zijn.

4.3.3 Combineren van merken met octrooien

Merken hebben een heel andere functie dan octrooien; ze beschermen niet het innovatieve product zelf, maar zorgen voor onderscheid en herkenbaarheid in de markt. Merknamen kunnen worden ingezet als aanvulling op octrooien. In strategisch belangrijke technologieën wordt regelmatig zowel een octrooi als een merk geregistreerd, in zowel woord als beeld. Deze combinatie kan versterkend werken, aangezien een octrooi de technologie beschermt, terwijl het merk helpt bij het opbouwen van herkenbaarheid en onderscheid in de markt. Waar een octrooi tijdsgebonden is, kan een merk onbeperkt worden verlengd, waardoor het langdurige waarde blijft creëren.

4.4 Opties voor het gebruik van octrooien

Ondernemingen en kennisinstellingen die een technische vinding willen beschermen, kiezen in de praktijk niet uit één "beste" route, maar uit een set van routes met verschillende kenmerken. Die keuze gaat niet alleen over waar bescherming wordt gezocht (Nederland, Europa, wereldwijd), maar ook over wat men precies wil bereiken: snelle eerste bescherming, grotere juridische zekerheid, toegang tot investeerders, ruimte om met partners te onderhandelen, of juist het beheersen van risico's rond *freedom to operate* (FTO).

Deze paragraaf beschrijft de belangrijkste octrooiroutes die in de praktijk worden gebruikt en de afwegingen die daarbij een rol spelen. Dit is relevant voor de evaluatie omdat de doeltreffendheid van het Nederlandse stelsel niet los kan worden gezien van het feit dat gebruikers kunnen "schakelen" tussen routes. De nationale route is daarmee niet uitsluitend een eindpunt (bescherming in Nederland), maar functioneert voor veel gebruikers ook als instap of tussenstap richting Europese of internationale bescherming.

Octrooien worden in de praktijk vaak als juridisch en strategisch complex ervaren, mede door de verschillende nationale, Europese en internationale routes en de samenhang met andere delen van het innovatiestelsel. In het kader van deze evaluatie wordt bovendien specifiek

gekeken naar de uitvoering door OCNL en de positionering daarvan binnen het bredere octrooistelsel. Om die reden wordt in deze paragraaf nader ingezoomd op de verschillende gebruiksopties en routes voor octrooien, en niet op andere vormen van IE.

4.4.1 Prioriteit en het 'prioriteitsjaar'

In vrijwel elke octrooistrategie speelt de prioriteitsdatum een centrale rol: dat is de datum waarop een eerste octrooiaanvraag wordt ingediend. Vanaf dat moment heeft de aanvrager in beginsel twaalf maanden de tijd om vervolgstappen te zetten in andere landen of via andere procedures, terwijl die vervolgaanvragen voor dezelfde uitvinding mogen "meeliften" op de prioriteitsdatum. Dit prioriteitsjaar is in de praktijk een belangrijke tussenfase waarin een aanvrager keuzes kan voorbereiden.

Het prioriteitsjaar biedt met name drie vormen van ruimte. Ten eerste biedt het tijd: om de technologie verder te ontwikkelen, de commerciële haalbaarheid te testen, een marktstrategie te bepalen en eventuele financiering of partnerschappen te organiseren. Ten tweede biedt het keuzevrijheid: pas na de eerste indiening hoeft te worden besloten of men alleen in Nederland bescherming wil, of ook in meerdere Europese landen of daarbuiten. Ten derde biedt het mogelijkheden om de aanvraag te verfijnen richting een vervolgaanvraag, binnen de grenzen van het octrooirecht. In de praktijk wordt dit gebruikt om claims scherper te formuleren en om de aanvraag beter te laten aansluiten bij de kern van de vinding voordat zwaardere trajecten worden opgestart.

Tegelijkertijd vraagt deze fase om aandacht voor timing en vertrouwelijkheid. Een octrooi werkt alleen wanneer de vinding nieuw is op het moment van indiening; publicatie of openlijke demonstratie vóór indiening kan de octrooieerbaarheid beperken of uitsluiten. In veel innovatietrajecten loopt dit samen met vragen over samenwerking, open innovatie en publicatiedruk, waardoor het prioriteitsjaar ook een organisatorisch "coördinatiemoment" kan zijn.

4.4.2 Nationale aanvragen: functie en afwegingskader

Kosten en instapdrempel. De nationale route wordt vaak gezien als een relatief overzichtelijke eerste stap. De (initiële) kosten liggen doorgaans lager dan bij direct Europees of internationaal instappen, waardoor de route geschikt kan zijn om eerst te verkennen of octrooibescherming opportuun is. Tegelijkertijd blijven in veel gevallen kosten voor ondersteuning (bijvoorbeeld door gemachtigden) relevant, zeker wanneer de aanvraag later moet aansluiten op vervolgprocedures.

- **Snelheid en "tijd kopen".** Een nationale aanvraag kan vooral functioneel zijn als manier om snel een prioriteitsdatum veilig te stellen. Dat kan waardevol zijn in situaties waar snelheid belangrijk is (bijvoorbeeld bij concurrentiedruk, investeringsgesprekken of naderende publicatie). Het geeft ruimte om binnen het prioriteitsjaar vervolgstappen zorgvuldig voor te bereiden.
- **Flexibiliteit in de eerste fase**. Binnen het prioriteitsjaar kan de aanvrager op basis van nieuwe inzichten besluiten tot een vervolgaanvraag waarin de aanvraag binnen grenzen wordt aangescherpt. In de praktijk wordt dit gezien als een manier om de aanvraag te verbeteren voordat een duurder traject wordt gestart. Dit vraagt wel om zorgvuldige procesvoering, omdat niet elke aanvulling automatisch volledig onder de oorspronkelijke prioriteit valt.

Samengevat is de nationale route voor veel aanvragers zowel een eindroute (bescherming in Nederland) als een beginroute (prioriteit leggen en later opschalen). Welke functie domineert, hangt vooral af van marktambitie, middelen en de behoefte aan snelheid en flexibiliteit.

4.4.3 *De Europese route*

Wie bescherming in meerdere Europese landen wil, kan een Europese octrooiaanvraag indienen via het Europees Octrooibureau (EOB/EPO). Deze route wordt vaak gekozen wanneer het marktgebied Europees is of wanneer men verwacht dat meerdere Europese landen relevant worden voor productie, verkoop of concurrentie.

Een Europese route heeft als kernvoordeel dat de verlening centraal wordt behandeld in één procedure. Na verlening kan de aanvrager vervolgens per land validatie kiezen (klassiek Europees octrooi) of – voor deelnemende landen – kiezen voor een unitair octrooi (zie hierna). De Europese route wordt in de praktijk vaak aantrekkelijker naarmate men bescherming in meerdere landen nodig heeft, omdat het stapelen van losse nationale trajecten dan snel complex en kostbaar wordt.

Een belangrijke keuze is of men direct Europees start, of eerst een nationale prioriteitsaanvraag indient en pas later Europees "opschaalt". Direct Europees starten kan logisch zijn wanneer vanaf het begin duidelijk is dat het marktgebied breed Europees is en wanneer men vroeg in het traject behoefte heeft aan een centraal getoetste route. Starten met een nationale prioriteitsaanvraag kan juist aantrekkelijk zijn wanneer men eerst tijd wil winnen, onzekerheden in de ontwikkeling wil reduceren of de claims wil aanscherpen voordat het Europese traject wordt ingezet.

4.4.4 *Unitair octrooi en UPC*

Sinds 2023 bestaat binnen de Europese context de mogelijkheid van het unitair octrooi. Dit is geen aparte aanvraagroute vanaf het begin, maar een keuze na verlening van een Europees octrooi: een aanvrager kan ervoor kiezen om het octrooi unitair effect te geven in de deelnemende lidstaten, in plaats van of naast nationale validaties (voor niet-deelnemende landen).

Aan het unitair octrooi is het Unified Patent Court (UPC) gekoppeld: een gespecialiseerd gerecht voor geschillen over unitaire octrooien en (onder voorwaarden) ook Europese octrooien. Voor aanvragers en gebruikers verandert hiermee vooral het handhavingslandschap: procedures kunnen in beginsel efficiënter zijn doordat één uitspraak werking kan hebben in meerdere landen. Tegelijkertijd kan dit ook betekenen dat geschillen een groter geografisch effect krijgen en dat de strategische inzet van procedures verandert.

In de praktijk speelt bij deze keuze vaak het volgende afwegingskader:

- het beoogde geografische marktgebied (deelnemende landen wel/niet relevant);
- kosten en administratieve lasten in vergelijking met nationale validaties;
- handhavingsstrategie en risico's (één procedure met brede werking kan zowel voordeel als kwetsbaarheid betekenen);
- de mate waarin een organisatie "centralisatie" wenselijk vindt (één recht/één forum) of liever spreiding houdt.

4.4.5 *De internationale route (PCT)*

Voor organisaties met ambities buiten Europa, of wanneer nog onzeker is welke werelddelen relevant worden, kan de internationale route via het Patent Cooperation Treaty (PCT) aantrekkelijk zijn. De PCT-route leidt niet direct tot één "wereldoctrooi", maar biedt een gestandaardiseerde procedure waarmee een aanvrager tijd kan winnen voordat per land of regio de zogeheten nationale of regionale fase wordt gestart.

Het praktische voordeel is dat een aanvrager met één PCT-aanvraag de optie openhoudt om later in meerdere landen bescherming te zoeken. Dit biedt extra beslismomenten boven op

het prioriteitsjaar en is vooral relevant wanneer markttoetreding, productie of concurrentie buiten Europa pas later concreet wordt. Daartegenover staan hogere totale kosten en complexiteit wanneer uiteindelijk veel landen worden gekozen.

4.4.6 *Illustratieve routeprofielen*

Onderstaande tabel geeft een set illustratieve routeprofielen weer die in de praktijk vaak worden gehanteerd bij de keuze voor een octrooiroute. Het gaat nadrukkelijk om voorbeelden: in concrete gevallen hangt de optimale route af van onder meer markt- en exportambities, timing, budget, complexiteit van de technologie, het gewenste niveau van juridische zekerheid en de beoogde handhavingsstrategie.

Tabel 9 Illustratieve routeprofielen per profiel

Profiel	**Typische doelstelling**	**Logische startroute**	**Vaak passend vervolg**	**Afwegingen**
Individuele uitvinder	Eerste bescherming en marktverkenning tegen beperkte kosten	NL prioriteitsaanvraag (met duidelijke scope)	Selectief vervolg (EPO/PCT) alleen bij concrete commerciële tractie	Kostenbewaking; realistische markt/partner; risico op onbedoelde openbaarmaking; behoefte aan begeleiding
Startup / spin-off (vroeg)	Prioriteit vastleggen, financiering/partnering ondersteunen, flexibiliteit behouden	NL prioriteitsaanvraag (vaak met nieuwheidsonderzoek)	Binnen 12 mnd: EPO of PCT; selectieve landenkeuze	Kosten & tempo; publicatie-timing (±18 mnd); FTO-scan waar relevant
Mkb (product-/ maakbedrijf)	Beschermen van kernproduct of proces; ruimte houden voor marktintroductie	NL of direct EPO (bij duidelijke EU-markt)	EPO (validatie in kernlanden) of PCT bij exportambitie	Territorium vs. budget; handhaving haalbaarheid; combinatie met bedrijfsgeheim/contracten
Scale-up/ deeptech (investeerder-gedreven)	'Investor-grade' IP-positie: ownership, scope, FTO, handhaafbaarheid	NL prioriteit of direct EPO (afhankelijk van urgentie)	EPO + (waar passend) unitair octrooi; PCT bij wereldwijde ambitie	Kwaliteit/zekerheid vs. snelheid; portfolio-opbouw; proces- en oppositierisico's; licentiestrategie
Grootbedrijf/ multinational	Portfolio- en concurrentiestrategie; brede dekking; handhaving/ onderhandeling	Direct EPO of PCT	Unitair octrooi/UPC waar efficiënt; portfolio-tactiek	Kosten schaalbaar; handhavingsstrategie

Bron: Technopolis B.V.

5 Ontwikkeling en positionering van IE-beleid

5.1 Wijzigingen IE-beleid gedurende evaluatieperiode

5.1.1 Kabinetsreactie op evaluatie 2018: toezeggingen en opvolging

In de vorige evaluatie is vastgesteld dat de werking van het IE-systeem destijds niet om drastische wijzigingen vroeg. Aanbevelingen waren gericht op het:

- Vergroten van bekendheid en begrip van IE;
- Verbeteren van voorlichting en advisering, met name richting het mkb en startups;
- Meer toegankelijk maken van het octrooisysteem;
- Verbeteren van samenwerking tussen de Nederlandse uitvoeringsorganisaties, waarborgen van voldoende middelen en mandaat bij OCNL;
- Versterken van valorisatie en kennisoverdracht;
- Inspelen op technologische ontwikkelingen;
- Doorzetten van activiteit in internationale fora doorzetten.

In de kabinetsreactie zijn de gedane toezeggingen verdeeld in vier thema's[34]. Tabel 10 geeft de toezeggingen weer die de toenmalige minister Wiebes heeft gedaan op elk van de 4 thema's.

Tabel 10 Beleidsmatige toezeggingen per thema n.a.v. vorige beleidsevaluatie

Thema	**Toezeggingen**
Rol en perceptie van IE in het innovatiesysteem	• Versterken van maatschappelijke kennis en waardering voor IE via publieksinitiatieven (zoals de tentoonstelling *Innovatie in Nederland* van NOVU). • Samenwerken met OCNL en andere stakeholders om het begrip van de functie en waarde van IE te vergroten. • Benadrukken van het belang van IE in innovatiebeleid en in internationale rankings (zoals *European Innovation Scoreboard* en *Global Innovation Index*).
De gebruiker en toegankelijkheid van het stelsel (met nadruk op mkb en uitvinders)	• Uitbouwen van het in 2016 opgerichte IE-platform (OCNL, BOIP, Raad voor plantenrassen, KvK) tot één virtueel loket voor voorlichting en doorverwijzing. • Deelname aan de EU-pilot "Pre-diagnostische diensten" om mkb'ers strategisch IE-advies te bieden via OCNL en BOIP. • Versterken van IE-vaardigheden van ondernemers via NOVU-workshops en kennisdeling. • Stroomlijnen en vereenvoudigen van de Rijksoctrooiwet 1995 (verminderen formaliteiten, openen PCT-route). • Betrekken van gebruikers via een symposium over verdere verbeteringen in het octrooisysteem.

[34] Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. (2018, 9 november). *Kamerbrief over uitkomsten periodieke beleidsevaluatie intellectueel eigendomsbeleid*.

Uitvoering en organisatie van het IE-beleid	• Nieuwe visie (2019) op taken, aansturing en positionering van OCNL, inclusief afbakening van verantwoordelijkheden en structureel budget. • Versterken van samenwerking binnen het IE-platform om gebruiksgemak te vergroten. • Onderzoek naar herinvoering van ondersteuning door OCNL aan kennisinstellingen en Technology Transfer Offices (TTO's) bij octrooionderzoek ter bevordering van valorisatie van academische kennis. • Aanscherpen van missie, visie en doelstellingen van OCNL op basis van samenhang tussen taken en budget.
Toekomstbestendig IE-stelsel (technologische ontwikkelingen)	• Strategische internationale inzet op belangrijke dossiers, o.a. het unitair octrooi en het Eengemaakt Octrooigerecht. • Structurele opname van IE in technology assessments om gevolgen van technologische ontwikkelingen (zoals AI, data, ICT) tijdig te signaleren. • Monitoring van digitalisering en biotechnologische innovaties en hun impact op het IE-stelsel. • Vroege betrokkenheid van belanghebbenden bij nieuw beleid en regelgeving.

Ministerie van EZ, 2018. Aanbieding periodieke beleidsevaluatie intellectueel eigendomsbeleid. Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Bijna alle aanbevelingen uit de evaluatie werden door de minister (deels) overgenomen. De enige aanbeveling zonder opvolging was het onderzoek naar financiële steun of verzekeringen voor handhaving van IE-rechten door kleine spelers. De minister erkende dat hoge proceskosten een obstakel vormden, maar koos ervoor om via procedurele vereenvoudiging en internationale harmonisatie (zoals het unitair octrooi) te proberen de drempels te verlagen, in plaats van via directe financiële instrumenten. Hiervoor werd geen expliciete reden gegeven.

Afgelopen jaren zijn er verschillende wijzigingen en ontwikkelingen geweest in het Nederlands beleid en regelgeving, waaronder:

- **Beleidsmaatregel van OCNL (2022):** sinds september 2022 worden aanvragen die aantoonbaar een kopie of letterlijke vertaling van een eerder gepubliceerde octrooiaanvraag zijn, niet langer in behandeling genomen om misbruik van het nationale octrooisysteem te voorkomen.
- **Wetsvoorstel wijziging van de Rijksoctrooiwet 1995:** dit voorstel, gepubliceerd eind 2024, beoogt een modernisering van het octrooisysteem waarbij de verlening van Nederlandse octrooien in de toekomst wordt gebaseerd op een inhoudelijke toetsing van nieuwheid, inventiviteit en industriële toepasbaarheid (het *getoetst octrooi*).
- **Aanpassingen in de ROW 95:** om de wetgeving te stroomlijnen met het *Unified Patent Court Agreement* zijn bepalingen aangepast die de werking van Europese octrooien met eenheidswerking in Nederland regelen.
- **Implementatie Wet bescherming bedrijfsgeheimen (Wbb, 2018)**: met de inwerkingtreding van de Wbb is een civielrechtelijk kader geïntroduceerd voor de bescherming van bedrijfsgeheimen tegen onrechtmatig verkrijgen, gebruiken of openbaar maken. De wet versterkt de rechtspositie van ondernemingen die ervoor kiezen innovatie niet via octrooien te beschermen, maar als bedrijfsgeheim te behouden.

5.1.2 Europees

Op het Europees niveau hebben een aantal wijzigingen gedurende de evaluatieperiode plaatsgevonden. De belangrijkste ontwikkeling is de invoering van het **unitair octrooi en het bijbehorende Unified Patent Court (UPC)** per 1 juni 2023. Het unitair octrooi biedt de mogelijkheid om, na verlening van een octrooi door het EOB , met één registratie bescherming te krijgen in 18 EU-lidstaten. Tegelijkertijd is het UPC opgericht als een nieuwe, internationale rechtbank voor deze landen. De UPC is bevoegd om te oordelen over inbreuk- en nietigheidszaken voor unitaire en 'normale' Europese octrooien. Dit is vastgelegd in de UPC-Overeenkomst (Agreement on a Unified Patent Court) en de bijbehorende EU-verordeningen over het unitair octrooi.[35]

Als opvolging van het actieplan inzake intellectuele eigendomsrechten uit 2020 heeft de Europese Commissie in 2023 een voorstel gepresenteerd over **dwanglicenties voor crisisbeheersing**. Dwanglicenties maken het mogelijk voor een overheid onder bepaalde voorwaarden het gebruik van een octrooi zonder toestemming van de rechthebbende goed te keuren. Ten tijde van het schrijven van het actieplan was er geen harmonisatie van dwanglicenties binnen de EU. Met name bij crisissituaties, zoals een pandemie, kunnen dwanglicenties een oplossing zijn. Eind 2025 is de verordening voor dwanglicenties in crisissituaties definitief vastgesteld.[36]

Verder zijn er ook plannen voor **Europese harmonisatie op het gebied van aanvullende beschermingscertificaten (ABC)**.[37] Daartoe heeft de Europese Commissie op 28 april 2023 vier voorstellen gepresenteerd.[38] Momenteel bestaat er al een systeem van ABC's via EU-verordeningen, waarbij de looptijd van een octrooi (met maximaal vijf jaar) kan worden verlengd voor een door de regelgevende instanties goedgekeurd farmaceutisch product voor menselijk of diergeneeskundig gebruik, of een gewasbeschermingsmiddel. De geplande wijzigingen betreffen de introductie van een unitair aanvullend beschermingscertificaat (ABC) en een centrale verleningsprocedure, die de administratieve processen voor het verkrijgen van ABC's zou vereenvoudigen en harmoniseren binnen de EU.

Er heeft een **grote hervorming plaatsgevonden van het merkenrecht met de EU Merkenrichtlijn (2015/2436) en de EU Merkenverordening (2017/1001)**, die de oude Richtlijn uit 1989 en verordening van 1994 vervangen. Ook binnen de Benelux (BOIP) is het Benelux-Verdrag inzake de Intellectuele Eigendom (BVIE) in overeenstemming gebracht met de nieuwe Europese wetgeving. Sinds 1 maart 2019 is een aangepaste versie van het BVIE in werking.[39] De hervormingen houden in dat een merk niet uitsluitend een grafische weergave kan zijn, maar bijvoorbeeld ook een geluid, beweging of hologram. Daarnaast zijn de regels voor aanvraag en het tariefsysteem veranderd en stappen gezet voor verdere digitalisering, gegevensuitwisseling en harmonisatie tussen de lidstaten.[40]

---

[35] https://www.rvo.nl/onderwerpen/octrooien-ofwel-patenten/octrooien-praktijk/inbreuk-nietigheid/upc

[36] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=OJ:L_202502645

[37] https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-europe-fit-for-the-digital-age/file-unitary-supplementary-certificate-for-medicinal-products

[38] Europese Commissie presenteert vier voorstellen om het EU-kader voor aanvullende beschermingscertificaten (ABC's) te hervormen. (2023, 2 mei). Expertisecentrum Europees Recht, Ministerie van Buitenlandse Zaken. Geraadpleegd van https://ecer.minbuza.nl/-/europese-commissie-presenteert-vier-voorstellen-om-het-eu-kader-voor-aanvullende-beschermingscertificaten-abc-s-te-hervormen

[39] Benelux-Bureau voor de Intellectuele Eigendom. (2019, 9 januari). *Inwerkingtreding aangepast BVIE op 1 maart 2019*

[40] International Trademark Association. (z.d.). *More on the EU Trademark Reform*.

Daarnaast is een nieuw **EU-design package** geïntroduceerd, bestaande uit Richtlijn (EU) 2024/2823 en Verordening (EU) 2024/2822. Dit betreft de modernisatie en harmonisatie van het modellenrecht binnen de EU. Het doel van de hervorming is om de bescherming van ontwerpen te moderniseren, te verduidelijken en te versterken, de toegankelijkheid van de bescherming te verbeteren, de interoperabiliteit van de systemen te bevorderen en de uiteenlopende beschermingsregimes voor reserveonderdelen in de EU te harmoniseren. Deze wetgeving is gepubliceerd en trad op 8 december 2024 in werking; een deel van de nieuwe regels is al van toepassing sinds 1 mei 2025. Lidstaten moeten de richtlijn omzetten in nationale wetgeving vóór 9 december 2027.

Verordening (EU) 2023/2411 introduceert een **nieuw intellectueel eigendomsrecht voor de bescherming van geografische aanduidingen van ambachtelijke en industriële producten**.[41] Deze bescherming geldt als aanvulling op de bestaande EU-regeling voor landbouwproducten en is rechtstreeks toepasselijk in alle lidstaten. De verordening voorziet in EU-brede bescherming voor producten zoals tweed uit Donegal, Murano-glas, messen uit Solingen en Carrara-marmer. Producenten kunnen zich daardoor in de hele EU beter tegen namaak verweren, wat investeringen stimuleert. Daarnaast vergroot de regeling de zichtbaarheid van authentieke producten en versterkt zij de positie van consumenten. Het Europees Bureau voor Intellectuele Eigendom (EUIPO) krijgt een centrale rol bij de uitvoering, met name bij de registratieprocedures. De verordening is van toepassing vanaf 1 december 2025.

Het EOB is in 2024 overgegaan naar het **nieuwe Strategisch Plan 2028** (SP28). In dit plan is veel aandacht voor technologische ontwikkelingen (o.a. AI, LLM), voor kwaliteitsverbetering van de aanvraag- en verleningsprocedure en voor versterken van voorlichting met kennis. Ook gaat veel aandacht uit naar het beter op elkaar afstemmen van de verleningspraktijk van het EOB met die van de nationale bureaus.

De **Uniemodellenverordening** (2024/2822) zal per 1 mei 2026 **volledig in werking treden**. De Modellenrichtlijn (2024/2823) dient uiterlijk 9 december 2027 te zijn geïmplementeerd in nationale wetgeving. In het geval van de Benelux vindt implementatie plaats in het BVIE.

In 2022, tijdens de covid pandemie, heeft het EUIPO het **SME Fund** in het leven geroepen. Deze maatregel, die inmiddels voorlopig tot en met 2027 zal gelden, maakt het mogelijk voor MKB bedrijven uit de EU om een voucher aan te vragen waarmee ze een deel van de aanvraagkosten voor een merk, model, octrooi of kwekersrecht kunnen financieren. In sommige landen kan ook een groot deel van een IE scan worden gefinancierd met de voucher. Eind 2025 hadden bijna 88.000 MKB bedrijven een voucher aangevraagd en zijn ruim 114.000 IE rechten geregistreerd met gebruikmaking van de voucher. [42]

5.1.3 Wereldwijd

In 2024 zijn twee nieuwe WIPO verdragen tot stand gekomen.

Het **Verdrag inzake intellectuele eigendom, genetische hulpbronnen en daarmee verband houdende traditionele kennis** introduceert een transparantieverplichting bij het aanvragen van een octrooi op een uitvinding die in belangrijke mate gebaseerd is op een genetische

[41] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=OJ:L_202302411

[42] Data van EUIPO

bron of daarmee geassocieerde traditionele kennis. De aanvrager wordt geacht de bron daarvan aan te geven bij de octrooiaanvraag.

Het **Riyad verdrag inzake modellenrecht** is een formaliteitenverdrag op het gebied van modellenrecht. Het beoogt de vereisten voor het aanvragen van modelbescherming te harmoniseren, waarmee het makkelijk wordt om modelbescherming in verschillende landen te verkrijgen.

Beide verdragen zijn nog niet in werking getreden, en toetreding door de Europese Unie en/of individuele lidstaten is nog onderwerp van discussie.

5.2 IE binnen het innovatiebeleid

Deze sectie behandelt de positionering van het Nederlandse IE-beleid ten opzichte van het Nederlandse innovatiebeleid. Het Nederlandse IE-beleid moet het bredere innovatiebeleid ondersteunen en versterken. Het Nederlands innovatiebeleid is, naast financiële instrumenten (zoals de WBSO), grotendeels vormgegeven aan de hand van het MTIB, NTS en het 3%-R&D-Actieplan. Het IE-beleid levert een belangrijke bijdrage aan kennisontwikkeling, -valorisatie en concurrentiekracht.

5.2.1 Missiegedreven Topsectoren en Innovatiebeleid (MTIB)

Binnen de evaluatieperiode (2017 – 2024) was het Nederlands innovatiebeleid gekoppeld aan de Topsectorenaanpak, in het Missiegedreven Topsectoren en Innovatiebeleid (MTIB). Binnen het MTIB werd nadruk gelegd op maatschappelijke uitdagingen en de vertaling hiervan in innovatie. Via Kennis- en Innovatieagenda's (KIAs) werden de brede maatschappelijke missies vertaald naar meer concrete innovatievraagstukken die betrokken bedrijven, kennisinstellingen en de overheid op kunnen pakken. In 2023 zijn de volgende vijf centrale missies vastgesteld: 1) energietransitie (klimaatneutraal in 2050); 2) circulaire economie; 3) gezondheid & zorg; 4) landbouw, water & voedsel en 5) veiligheid. Naast de vijf centrale, thematische missies, zijn er ook thema-overschrijdende KIAs op bijvoorbeeld sleuteltechnologieën, digitalisering en maatschappelijk verdienvermogen. In het Kennis- en Innovatieconvenant (KIC) 2024 – 2027 is een gezamenlijke inzet van publieke en private partijen van ongeveer €5,7 miljard afgesproken om missiegedreven innovatie te stimuleren.

IE-beleid is vooral instrumenteel aan het missiegedreven innovatiebeleid. Het is een randvoorwaarde om innovaties te beschermen en rendabel te maken. EZ heeft in samenspraak met de KIC-partners richtlijnen opgesteld (PPS-spelregels) om samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijven makkelijker te maken. In de regeling nationale EZ-, LVVN- en KGG-subsidies[43], wordt onder andere bepaald dat deelnemende partijen van een PPS-programmasubsidie vooraf afspraken maken over de wijze waarop ze omgaan met IE dat voortkomt uit de samenwerking.

Eind 2025 heeft het ministerie van EZ de kamerbrief *Industriebeleid met focus* gepubliceerd. [44] Hierin herpositioneert het ministerie het innovatiebeleid als missiegedreven innovatiebeleid, waarbij het keuzes maakt om focus te leggen op een aantal markten en stop het Topsectorenbeleid. Het industriebeleid richt zich op de volgende markten: halfgeleiders, aan Defensie Strategie voor Industrie en Innovatie (DSII) gerelateerde groeimarkten (in het bijzonder

[43] Regeling nationale EZ-, LVVN- en KGG-subsidies

[44] Ministerie van Economische Zaken (EZ). (2025). Kamerbrief over industriebeleid met focus. https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2025/10/17/kamerbrief-industriebeleid-met-focus

6G, radar, lasersatellietcommunicatie, quantum), biotechnologie, digitale diensten (met name AI), machinebouw en innovatieve chemie.

5.2.2 De Nationale Technologiestrategie (NTS)

De Nationale Technologiestrategie (NTS)[45] schetst een strategisch technologiebeleid waarin op verschillende terreinen sleuteltechnologieën worden geïdentificeerd die een rol spelen in strategische autonomie en waarop Nederland een unieke positie kan innemen. De NTS is begin 2024 geïntroduceerd en is dus relevant voor het einde van de evaluatieperiode en met name voor de toekomst van het beleid. IE-beleid speelt hierin een rol op geopolitiek en economisch niveau om de positie van Nederlandse innovaties te beschermen en de geopolitieke positie van Nederland te versterken. Het ondersteunt de positie van Nederland als kenniseconomie in belangrijke internationale waardeketens.

De NTS signaleert dat de omgang met IE, met name bij kennisvalorisatie, in de praktijk als complex wordt ervaren en tot fricties kan leiden. Kennisinstellingen en ondernemers lopen daarbij vaak tegen praktische belemmeringen aan in de commercialisatie van kennis en bijbehorend IE. Het blijkt dat het vooral lastig is om met universiteiten IE (o.a. octrooien) om te zetten in commerciële bedrijven, omdat afspraken over wie welk deel bezit (universiteit, onderzoekers, investeerders) vaak complex zijn. Dit kan de stap van kennisontwikkeling naar valorisatie in startups en scale-ups in de praktijk bemoeilijken. De strategie stelt als deelambitie dat er in 2035 duidelijke standaarden en richtlijnen moeten zijn voor samenwerking en overdracht van IE.

5.2.3 3%-R&D-beleid

De EU-doelstelling van 3% van het bbp aan R&D vereist een klimaat waarin bedrijven veilig kunnen investeren in innovatie. Het systeem van IE-rechten beschermt die investeringen.

In de kamerbrief 'Investeren in een weerbare en toekomstbestendige economie: het 3%-R&D-Actieplan' van 11 juli 2025 wordt het actieplan om in 2030 3% van het bbp te investeren in onderzoek en ontwikkeling gepresenteerd. In deze kamerbrief wordt IE met name besproken in relatie tot valorisatie.[46,47] In de kamerbrief benoemt de minister dat de economische en maatschappelijke impact van onderzoek in Nederland achterblijft omdat kennis te moeilijk wordt omgezet in bedrijvigheid. Een belangrijke reden hiervoor is dat ondernemende onderzoekers en bedrijven vaak vastlopen in langdurige onderhandelingen met kennisinstellingen over de overdracht van IE. Dit vertraagt de oprichting van spin-offs en maakt het lastiger om vervolgfinanciering op te halen, omdat investeerders duidelijkheid willen over het eigendom en gebruik van technologie.

Als reactie hierop, ondanks dat dit niet direct onderdeel is van 3%-R&D-beleid, zijn in 2023 standaardvoorwaarden (*deal terms*) voor overdracht van IE van kennisinstellingen naar spin-offs ontwikkeld.[48] In november 2025 presenteerden de Nederlandse universiteiten een

---

[45] Ministerie van Economische Zaken (EZ). (2023). Nationale Technologiestrategie: Sleuteltechnologieën voor Nederland. https://open.overheid.nl/documenten/21220633-4dcf-4334-8f7c-c390eda7d29a/file

[46] Ministerie van Economische Zaken (EZ). (2025). Kamerbrief 'Investeren in een weerbare en toekomstbestendige economie: het 3%-R&D-actieplan' https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2025/07/11/kamerbrief-3-rd-actieplan

[47] TNO. (2025). Bijlage bij Kamerbrief. Versterken van R&D in Nederland: Reflectie op het 3% R&D actieplan van het Ministerie van Economische Zaken. http://open.overheid.nl/documenten/b7ae61ec-3c8f-4d69-9f70-7025d1b482a6/file

[48] Science to Impact. (2023). Standaard deal-termprincipes beschikbaar voor universitaire spin-offs https://www.science-to-impact.nl/nl/highlights/dealterms

vernieuwde standaard: de National IP Deal Term Principles (2.0)[49]. Deze deal terms moeten zorgen voor transparantie en ondernemersvriendelijkheid bij het overnemen van IE door onderzoekers die uit een kennisinstelling stappen om een bedrijf te starten. Het idee is dat uniforme afspraken de startpositie van spin-offs verbeteren en aantrekkelijker maken voor investeerders. Toch blijven onderhandelingen over IE vaak langdurig en complex, wat bedrijven op achterstand zet bij het aantrekken van vervolgfinanciering.

De kamerbrief benoemt onder andere dat universiteiten en hogescholen hun Technology of Knowledge Transfer Offices (TTO's/KTO's) duidelijk moeten financieren en mandateren voor het vergroten van maatschappelijke en economische impact van kennis i.p.v. het sturen op winst. Verder wordt overwogen om een geschillencommissie voor IE in te stellen die kan bemiddelen bij IE conflicten tussen onderzoekers of ondernemers en kennisinstellingen om juridische onzekerheid en vertraging te beperken. Ook wordt verkend hoe ondernemers van buiten kennisinstellingen eenvoudiger toegang kunnen krijgen tot kennis en bijbehorend IE. Het doel is te voorkomen dat waardevolle kennis *"op de plank blijft liggen"* en sneller door bedrijven in de markt wordt gebracht.

5.2.4 Fiscaal voordeel (WBSO & Innovatiebox)

De Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk (WBSO) is een belangrijk fiscaal instrument binnen het Nederlandse innovatiebeleid dat bedrijven stimuleert om meer onderzoek en ontwikkeling uit te voeren. De regeling geeft steun voor speur- en ontwikkelingswerk (S&O) door fiscale korting te geven op loonkosten van medewerkers en andere S&O-kosten. Starters kunnen binnen deze regeling 50% korting krijgen en andere bedrijven 36% korting op de eerste € 380.000 aan S&O-kosten. Hierboven kunnen bedrijven 16% korting krijgen. Ook is er een S&O aftrek voor zelfstandigen van € 15.738 (met aanvullend € 7.875 voor starters).[50]

Binnen de WBSO spelen octrooien geen directe, maar wel een ondersteunende functie en kunnen een indicator zijn voor de economische impact van S&O. De regeling is gericht op het stimuleren van R&D, waaruit octrooien kunnen voortkomen, waardoor de WBSO bijdraagt aan de ontwikkeling hiervan. Bovendien wordt het voorbereiden en indienen van een octrooiaanvraag ook erkend als S&O, waarvoor WBSO-voordeel gekregen kan worden.[51] Er is geen WBSO-voordeel voor de kosten van de octrooiaanvraag zelf.

Uit de evaluatie van de WBSO 2018-2022[52] blijkt dat het ontwikkelen en beschermen van IE geen hoofddoel is van WBSO-projecten, maar dat de regeling dit wél financieel haalbaar maakt. Van de geënquêteerde gebruikers geeft 46% aan dat de WBSO bijdraagt aan het realiseren van IE, vooral binnen kennisintensieve sectoren (nanotechnologie, chemische wetenschappen, biotechnologie, medische wetenschappen en farma).

Daarnaast vervult de WBSO een toegangspoortfunctie tot de Innovatiebox.[53] De innovatiebox is een fiscale regeling waarmee winsten uit S&O-activiteiten effectief lager worden belast (9% in plaats van 25,8%) vallen. Sinds 2013 kunnen mkb'ers met een WBSO-verklaring automatisch 25% van hun winst tot €25.000 onder de Innovatiebox brengen. Grote ondernemingen moeten

[49] Universiteiten van Nederland (17 november 2025). Nieuwe standaard voor verstrekking van intellectueel eigendom. Bron: https://www.universiteitenvannederland.nl/actueel/nieuws/nieuwe-standaard-voor-verstrekking-van-intellectueel-eigendom

[50] RVO. (2025). WBSO: fiscale regeling voor research en development. https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/wbso

[51] Ministerie van Economische Zaken. (2025). Handleiding WBSO 2025

[52] SEO Economisch Onderzoek & Dialogic. (2025). Evaluatie Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk (WBSO) 2018–2022: Eindrapport. Ministerie van Economische Zaken.

[53] Ministerie van Economische Zaken. (2019). Kamerbrief aanbieding evaluatie WBSO 2011-2017.

naast de WBSO-verklaring sinds 2017 ook een octrooi (of kwekersrecht of programmatuur) hebben om in aanmerking te komen.

Het aantal octrooiaanvragen geldt als een indicator voor de economische impact van S&O. Het bredere innovatiebeleid en de fiscale regelingen stimuleren de ontwikkeling van nieuwe kennis, terwijl IE zorgt voor de bescherming en economische benutting van die kennis. Samen versterken ze de positie van innovatieve bedrijven in Nederland.

6 Doeltreffendheid van het beleid

Dit hoofdstuk beoordeelt de doeltreffendheid van het IE-beleid in de periode 2017–2024: in hoeverre draagt het beleid, samen met het functioneren van het IE-stelsel, bij aan de beoogde effecten voor kennisbescherming, kennisbenutting/-deling en een evenwichtige marktwerking. Daarbij kijken we eerst naar de zogenoemde intermediate outcomes: hoe het stelsel in de praktijk functioneert en wordt ervaren, en welke drempels of ondersteunende factoren bepalend zijn voor daadwerkelijk gebruik door verschillende doelgroepen. Vervolgens bespreken we de outcomes: de mate waarin het stelsel bijdraagt aan een werkbare balans tussen bescherming en *freedom to operate*, en in hoeverre het innovatie en kennisontwikkeling stimuleert. Verder wordt in dit hoofdstuk stilgestaan bij de mechanismen en context waarbinnen deze effecten tot stand komen, waaronder de rol van IE bij kennisdeling en valorisatie en de Nederlandse inzet in internationale IE-gremia.

Over de hele linie komt een positief beeld naar voren over de juridische robuustheid en de kwaliteit van uitvoering van het Nederlandse IE-stelsel, in lijn met internationale standaarden. Tegelijkertijd laat de analyse zien dat de feitelijke toegankelijkheid en benutting ongelijk verdeeld zijn: vooral mkb, startups/spin-offs en individuele uitvinders ervaren relatief vaker drempels door complexiteit, kosten en beperkte toegang tot expertise. In de praktijk wordt de doeltreffendheid daardoor mede bepaald door de strategische en financiële capaciteit van gebruikers om rechten te verkrijgen, te onderhouden en te handhaven. De bijdrage aan innovatie wordt het duidelijkst gezien in kapitaalintensieve domeinen (zoals life sciences, medtech en deeptech) waar octrooien en bedrijfsgeheimen investeerbaarheid ondersteunen; in andere domeinen wordt IE vaker defensief gebruikt om huidige producten/processen te beschermen. Internationale en technologische ontwikkelingen (unitair octrooi/UPC, SEP/FRAND, digitalisering en AI/data) vergroten de complexiteit van keuzes en daarmee de behoefte aan helder handelingsperspectief.

6.1 Intermediate outcomes – kennisbenutting, kennisbescherming en functioneren IE-stelsel

6.1.1 Functioneren en toegankelijkheid van het IE-stelsel

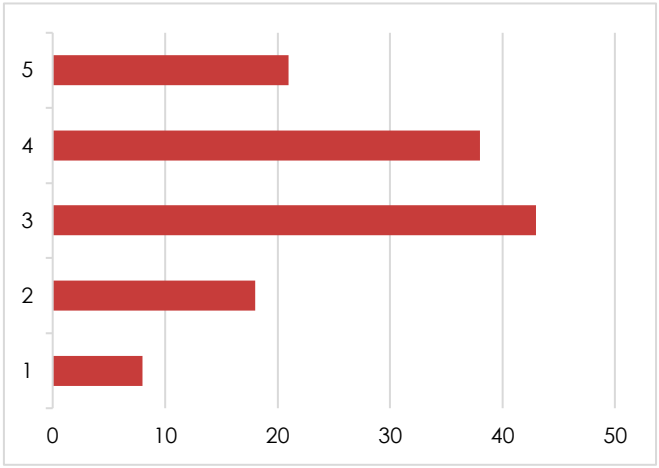
Uit de interviews komt een overwegend positief beeld naar voren over het functioneren van het Nederlandse IE-stelsel. Stakeholders beschrijven het stelsel voor octrooien, merken, modellen en bedrijfsgeheimen als juridisch robuust en voorspelbaar. Bevoegdheden, procedures en termijnen zijn duidelijk vastgelegd in wet- en regelgeving, en de uitvoering wordt in grote lijnen als professioneel en consistent ervaren. Ook de aansluiting op internationale standaarden wordt vaak genoemd. De procedures bij OCNL en BOIP, evenals bij Europese instanties zoals het EOB en EUIPO, worden door geïnterviewden doorgaans gekarakteriseerd als technisch goed georganiseerd en in lijn met internationale praktijken. Dit sluit aan bij de sterke internationale inbedding van het Nederlandse stelsel, waarin gebruikers gebruik maken van de nationale, Europese en in toenemende mate nieuwe unitaire route.

Tegelijkertijd laten zowel interviews als enquête zien dat "goed functioneren" niet automatisch betekent dat het stelsel voor alle doelgroepen even hanteerbaar is. In de enquête is respondenten gevraagd de toegankelijkheid van het IE-stelsel te beoordelen op een schaal van 1 (niet toegankelijk) tot 5 (goed toegankelijk), zie Figuur 4. De gemiddelde score van 3,36 wijst op een gemiddeld tot redelijk toegankelijk ervaren stelsel, maar achter dit gemiddelde zit spreiding: de neutrale score (3) wordt het vaakst gekozen, terwijl een relevante minderheid het stelsel als onvoldoende toegankelijk beoordeelt. Wanneer dit naar type organisatie wordt uitgesplitst wordt zichtbaar dat toegankelijkheid samenhangt met beschikbare capaciteit en ervaring. Grootbedrijven beoordelen de toegankelijkheid het hoogst (gemiddeld 4,05),

gevolgd door kennisinstellingen (3,60) en "overige" respondenten (3,69). Mkb (3,19), individuele uitvinders (3,25) en met name startups/spin-offs (2,96) scoren lager. Deze verschillen sluiten aan bij open antwoorden: grotere en meer ervaren organisaties beschikken vaker over interne IE-expertise en/of structurele inzet van externe gemachtigden, waardoor procedures en strategische afwegingen beter te organiseren zijn. Kleinere en minder ervaren partijen zijn

Figuur 4 Hoe beoordeelt u de toegankelijkheid van het IE-stelsel? (1 = niet toegankelijk, 5 = goed toegankelijk) (n = 128)

vaker afhankelijk van incidentele ondersteuning en ervaren de leercurve als steiler.

Type bedrijf	Gemiddelde beoordeling
Grootbedrijf (n=19)	4,05
Kennisinstelling (n=10)	3,60
mkb (n=42)	3,19
Overige (n=13)	3,69
Particuliere uitvinder (n=16)	3,25
Startup / spin-off (n=28)	2,96

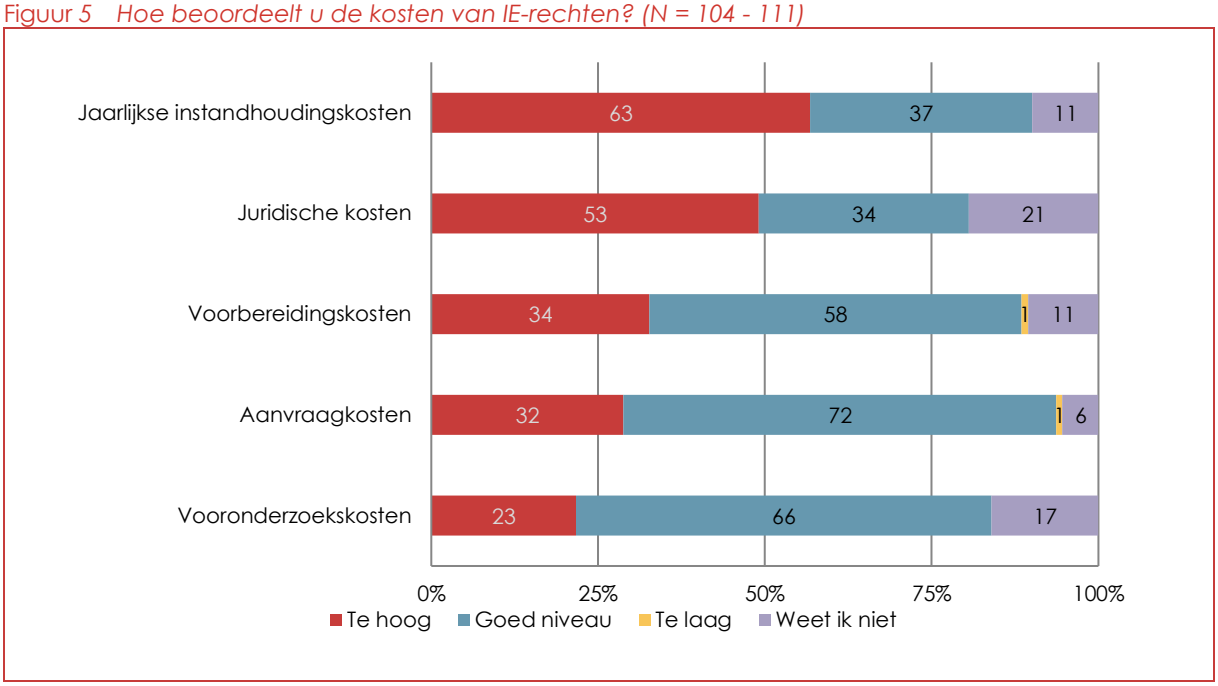
Technopolis B.V. 2026, op basis van enquêteresultaten

In interviews en toelichtingen wordt de complexiteit van het stelsel vaak in vergelijkbare termen geduid: het stelsel "werkt goed als je het eenmaal kent", maar het kost nieuwkomers tijd en specialistische kennis om effectief te navigeren. De informatievoorziening wordt door respondenten regelmatig als omvangrijk maar gefragmenteerd ervaren. Dit benadrukt dat toegankelijkheid niet alleen een formele eigenschap is van wet- en regelgeving, maar ook samenhangt met de hoe gebruikers het systeem ervaren: begrijpelijke informatie, goede doorverwijzing en passende ondersteuning bepalen mede of formele mogelijkheden ook feitelijk worden benut.

Kosten vormen daarbij een tweede, zelfstandige drempel. In de enquête is respondenten gevraagd de kosten van IE-rechten te beoordelen. In Figuur *5* is te zien dat de kosten door een substantieel deel van gebruikers als hoog worden ervaren. Een uitsplitsing per IE-recht[54] geeft aan dat bij elk IE-recht de jaarlijkse instandhoudingskosten, gevolgd door juridische kosten, het vaakst als te hoog wordt gezien. Dit kostenperspectief werkt door in de mate waarin partijen gebruikmaken van het stelsel, maar ook in de mate waarin zij hun rechten daadwerkelijk kunnen handhaven (zie 6.2).

[54] De splitsing is gedaan aan de hand van de antwoorden op de vraag of een respondent gebruikt maakt van een IE-recht. Een respondent kan dus meerdere IE-rechten gebruiken, maar voor de splitsing ligt de basis bij een IE-recht.

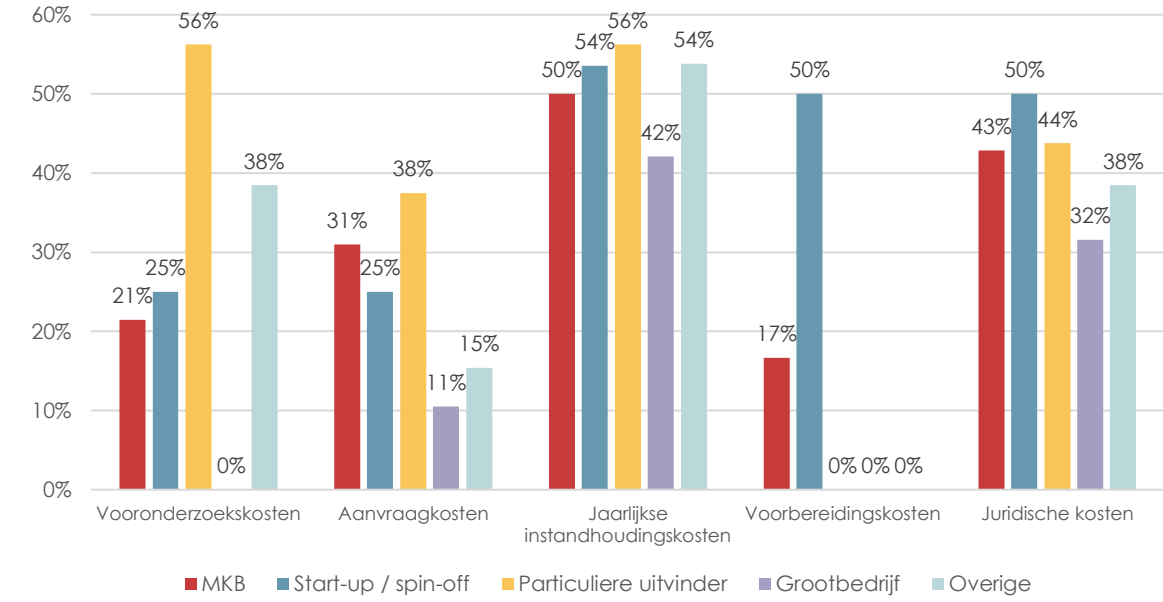
Figuur 5 *Hoe beoordeelt u de kosten van IE-rechten? (N = 104 - 111)*

Technopolis B.V. 2026, op basis van enquêteresultaten

Een uitsplitsing naar type organisatie (*Figuur* 6) laat zien dat vooral jaarlijkse instandhoudingskosten breed als problematisch worden ervaren: ongeveer de helft of meer van de respondenten in vrijwel alle groepen beoordeelt deze kosten als te hoog (mkb 50%, startups 54%, particuliere uitvinders 56%, overige 54%; grootbedrijven 42%). Daarnaast zijn juridische kosten met name voor startups (50%) en in iets mindere mate voor het mkb (43%) en particuliere uitvinders (44%) een belangrijke drempel; grootbedrijven geven dit minder vaak aan (32%). Bij vooronderzoekskosten valt vooral de groep particuliere uitvinders op (56% 'te hoog'), gevolgd door 'overige' (38%), terwijl grootbedrijven hier nauwelijks drempels ervaren (0%). Een opvallend verschil zien we bij voorbereidingskosten: deze worden door startups relatief vaak als te hoog beoordeeld (50%), terwijl dit bij mkb (17%) en bij de andere groepen vrijwel niet voorkomt (0%).

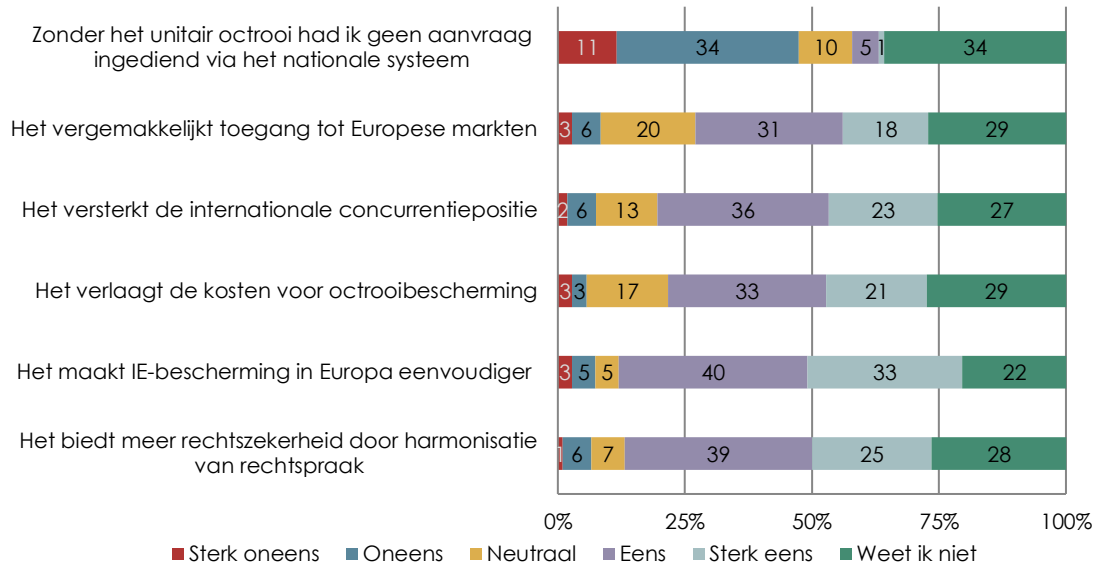
Figuur 6 *Percentage respondenten dat de respectievelijke kosten als 'te hoog' beoordeeld.*

Technopolis B.V. 2026, op basis van enquêteresultaten

Tot slot komt in interviews een specifiek aandachtspunt naar voren rond de positionering van de nationale octrooiroute binnen de bredere mix van beschermingsroutes. De nationale route wordt vaak genoemd als laagdrempelige en relatief snelle instap, maar respondenten signaleren dat de routekeuze sinds de introductie van het unitair octrooi en het UPC complexer is geworden. Dit sluit aan bij de enquête-uitkomsten over het unitair octrooi (Figuur 7): respondenten (die bekend zijn met het unitair octrooi) herkennen het als relevant instrument, maar verschillen in bekendheid en in inschatting van bruikbaarheid. In de toelichtingen wordt met name behoefte geuit aan handelingsperspectief voor strategische routekeuzes: wanneer past welke route bij welk doel (beschermingsomvang, kosten, snelheid, juridische zekerheid en handhaving), en waar eindigt algemene voorlichting (vanuit bijvoorbeeld OCNL) en begint maatwerkadvies.

Figuur 7 *In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over het unitair octrooi (N = 95 – 108)*

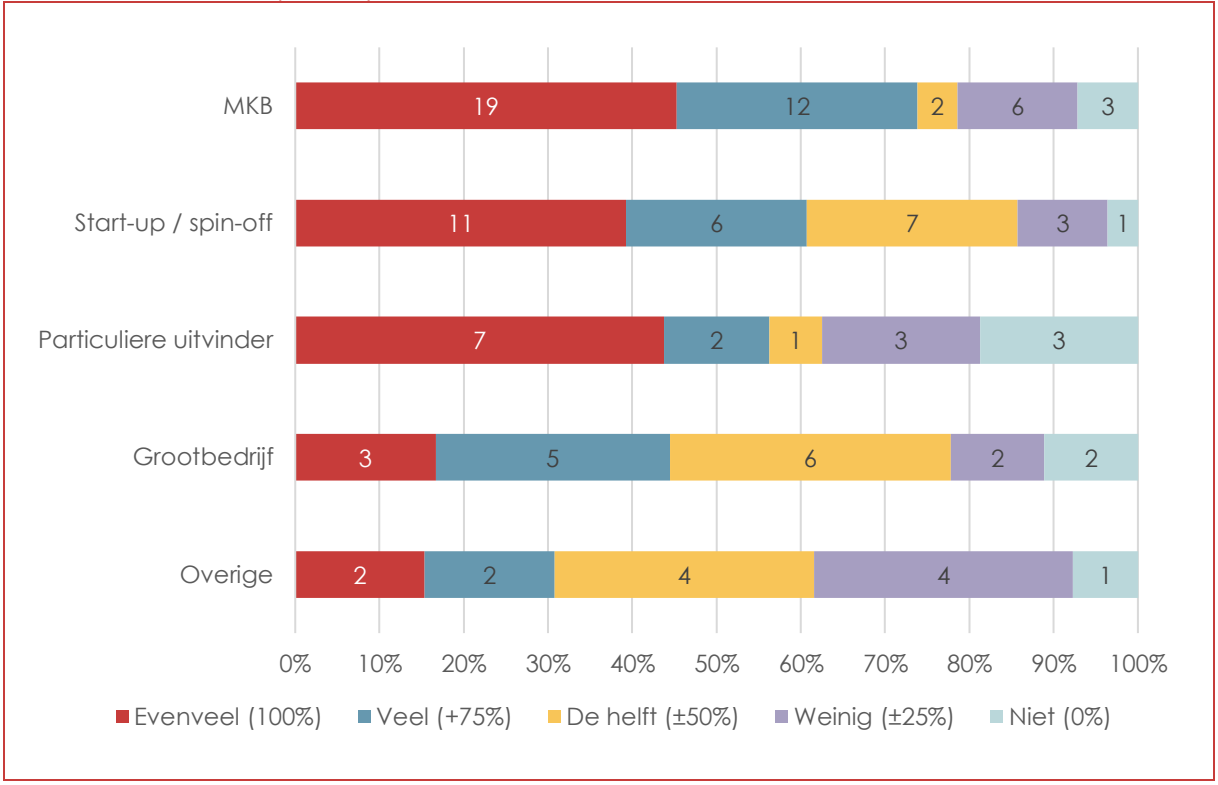
Technopolis B.V. 2026, op basis van enquêteresultaten

6.1.2 *Rol van IE in bescherming van investering*

Een belangrijk onderdeel van de beleidstheorie is dat IE-bescherming bijdraagt aan investeringszekerheid en daarmee aan innovatie. De interviews ondersteunen dit beeld in belangrijke mate. Voor veel bedrijven, met name in kapitaalintensieve sectoren, wordt bescherming via octrooien en/of bedrijfsgeheimen gezien als randvoorwaarde om R&D-investeringen te kunnen terugverdienen. Zonder bescherming wordt de businesscase volgens geïnterviewden kleiner en risicovoller, of verschuiven investeringen naar alternatieve beschermingsstrategieën en soms naar andere jurisdicties waar bescherming of handhaving anders is ingericht. Daarbij wordt zowel gewezen op verschillen binnen Europa (bijvoorbeeld in handhavingspraktijk of snelheid van procedures tussen lidstaten), als op verschillen buiten de EU, waar marktomvang, investeringsklimaat of strategische positionering rond technologie doorslaggevend kunnen zijn.

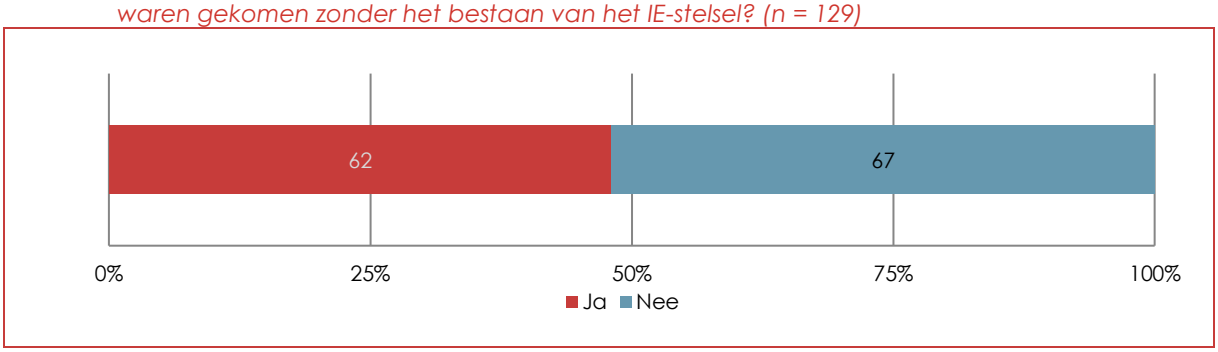
De enquête bevestigt dit. Figuur 8 toont in welke mate respondenten R&D-investeringen en innovatieactiviteiten zouden uitvoeren zonder het IE-stelsel. Hierin is te zien dat maar 35% aangeeft dat ze evenveel innovatieactiviteiten zouden uitvoeren zonder IE-stelsel. Opvallend hierin is dat het mkb, startups/spin-offs en particuliere uitvinders vaker aangeven dat ze evenveel R&D zouden doen dan grootbedrijven. Ook geeft circa 50% van de respondenten aan innovaties te hebben ontwikkeld die niet tot stand waren gekomen zonder het IE-stelsel (Figuur 9)

Figuur 8 In welke mate zou u of uw bedrijf R&D-investeringen en innovatieactiviteiten uitvoeren zonder het IE-stelsel? (n = 128)

Technopolis B.V. 2026, op basis van enquêteresultaten

Figuur 9 Heeft uw bedrijf innovaties ontwikkeld of investeringen uitgevoerd die volgens u niet tot stand waren gekomen zonder het bestaan van het IE-stelsel? (n = 129)

Technopolis B.V. 2026, op basis van enquêteresultaten

De open toelichtingen laten zien welke mechanismen respondenten hierachter plaatsen. Respondenten die het belang van IE benadrukken, noemen onder meer dat IE bescherming biedt om rendement te kunnen realiseren, dat IE onderdeel is van "*de standaard*" in de sector, en dat een duidelijke IE-positie vaak een voorwaarde is in financierings- en partnering-processen. Dit wordt in interviews concreet gemaakt: in life sciences, medtech en deeptech kijken investeerders expliciet naar eigendom, scope, FTO en handhaafbaarheid. Bij kennisinstellingen speelt IE bovendien als basis voor licenties en spin-offs. Een deel van de respondenten benoemt daarnaast de kennisfunctie van het stelsel: octrooipublicaties kunnen als informatiebron dienen.

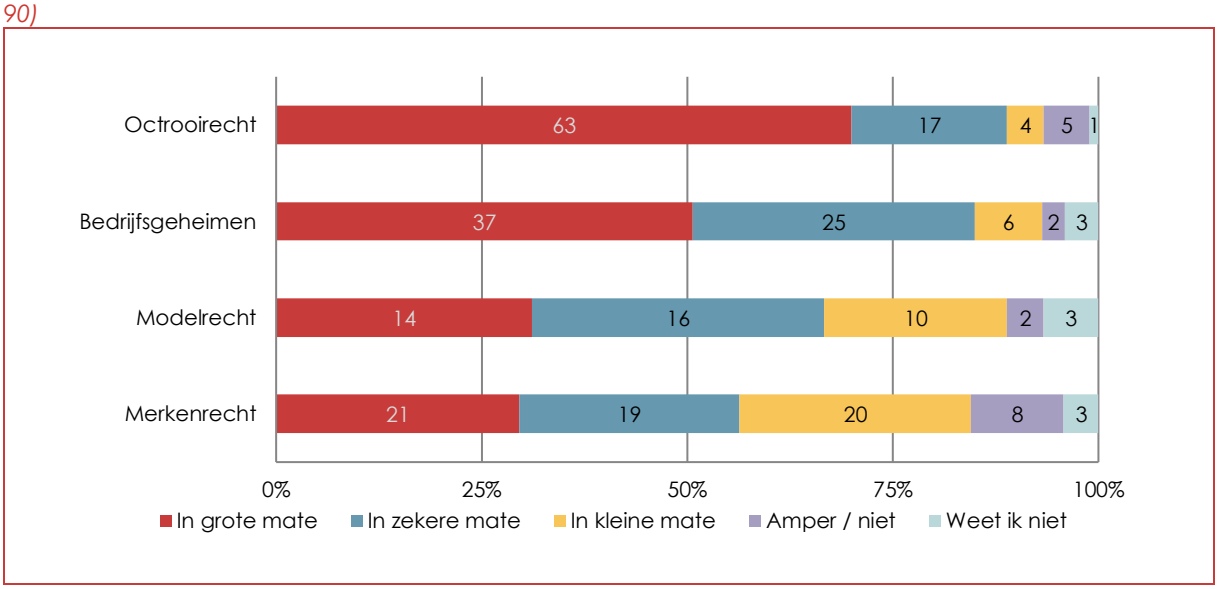
Respondenten die minder belang hechten aan IE, geven vooral aan dat IE in theorie bescherming biedt, maar dat handhaving in de praktijk vaak kostbaar en onzeker is, waardoor de feitelijke beschermingswaarde beperkt kan zijn. Daarnaast benadrukken zij dat innovatie

vaak voortkomt uit probleemoplossing en marktvraag; IE kan dan ondersteunend zijn, maar is niet bepalend. Dit beeld past bij de enquêtevraag naar de noodzaak van IE-bescherming voor het behalen van rendement (Figuur 10): octrooien en bedrijfsgeheimen worden door een substantieel deel als (zeer) noodzakelijk gezien, terwijl merken en modellen gemiddeld minder noodzakelijk worden geacht voor rendementsrealisatie.

Een uitsplitsing naar type organisatie laat zien dat de ervaren noodzaak van IE-bescherming voor rendementsrealisatie niet uniform is. Bij grootbedrijven wordt IE, en met name bedrijfsgeheimen, merken en modellen, relatief vaak als in grote mate noodzakelijk gezien (60–67%). Ook voor octrooien geldt dat bijna de helft van de grootbedrijven deze in grote mate noodzakelijk acht (47%), naast een substantiële groep die dit in zekere mate onderschrijft (21%).

Bij het mkb en startups/spin-offs is het beeld meer gedifferentieerd: voor bedrijfsgeheimen geeft een meerderheid aan dat deze in grote mate noodzakelijk zijn (mkb 52%; startups 44%), terwijl octrooien minder vaak als in grote mate noodzakelijk worden gezien (mkb 35%; startups 32%) en vaker als slechts in zekere of kleine mate noodzakelijk worden beoordeeld. Dit sluit aan bij het beeld dat deze groepen vaker strategisch afwegen of de baten van octrooibescherming opwegen tegen kosten, complexiteit en handhavingsrisico's.

Figuur 10 Hoe noodzakelijk is IE-bescherming voor u om rendement op uw investering te halen? (N= 45 – 90)

Technopolis B.V. 2026, op basis van enquêteresultaten

Naast de functie van IE als borging van investeringsrendement, komt uit interviews naar voren dat IE-portefeuilles ook strategisch worden ingezet. Portefeuilles worden defensief gebruikt (bijvoorbeeld ter ondersteuning van FTO en onderhandelingsposities) en offensief (bijvoorbeeld via licensing, handhaving of marktpositionering). Dit kan investeringszekerheid vergroten doordat exclusiviteit en onderhandelingsruimte voorspelbaarder worden, maar het kan ook spanning oproepen met evenwichtige marktwerking wanneer partijen met meer middelen structureel meer portefeuillekracht en proceskracht kunnen inzetten.

Die asymmetrie wordt zichtbaar bij handhaving. Zowel interviews als enquêtereacties benadrukken dat formele bescherming pas maatschappelijk effectief is als partijen in staat zijn om in geval van inbreuk daadwerkelijk op te treden of vanuit een sterke positie te schikken. Kleinere partijen geven aan dat proceskosten en onzekerheid belangrijke barrières vormen, waardoor men soms afziet van actie. Grote partijen erkennen dat handhaving voor hen organisatorisch en financieel beter te dragen is, terwijl zij tegelijkertijd waarschuwen voor

risico's van verzwakking van bescherming via te ruime uitzonderingen of dwanglicenties. Deze spanning is relevant voor doeltreffendheid: het stelsel kan juridisch robuust zijn, terwijl de feitelijke werking mede wordt bepaald door de toegankelijkheid van handhaving. Een vergelijkbaar spanningsveld werd ook in de vorige evaluatie gesignaleerd. Destijds is aanbevolen om nader te onderzoeken in hoeverre handhavingsdrempels voor met name kleinere partijen de effectiviteit van het stelsel beperken, en welke interventies eventueel passend zouden zijn. De huidige bevindingen laten zien dat deze thematiek nog steeds actueel is en vragen opnieuw aandacht voor de verhouding tussen juridische robuustheid en feitelijke toegang tot handhaving.[55]

Tot slot blijkt uit interviews en toelichtingen dat bedrijven in de praktijk vaak een mix van beschermingsvormen gebruiken. Octrooien worden ingezet voor kerntechnologie, merken voor marktpositie en reputatie, modellen in design-intensieve sectoren, en geheimhouding/contracten voor proceskennis, data- en software-componenten. Respondenten gebruiken daarbij bedrijfsgeheimen geregeld in brede zin (geheimhouding, contracten en interne maatregelen); niet in alle gevallen gaat het expliciet om de formele rechtsfiguur onder de Wet bescherming bedrijfsgeheimen.

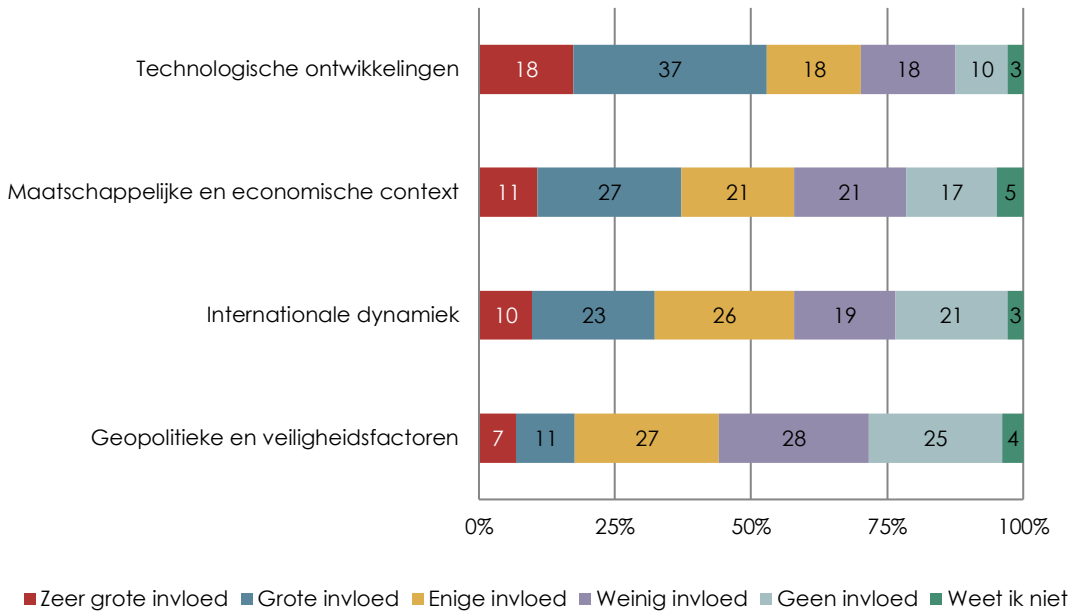
6.1.3 Kennisbescherming in het licht van (inter)nationale ontwikkelingen

De werking en noodzaak van het IE-beleid wordt in toenemende mate beïnvloed door internationale en technologische ontwikkelingen én door de groeiende beleidscontext van kennisveiligheid. Waar sommige ontwikkelingen vooral kansen bieden (bijvoorbeeld efficiëntere handhaving of betere toegang tot Europese dekking), introduceren andere ontwikkelingen juist onzekerheid of nieuwe kosten- en risicoprofielen.

De enquête bevat een vraag naar de invloed van internationale trends en ontwikkelingen op de beslissing om gebruik te maken van het IE-stelsel (Figuur 11). Dit wijst erop dat veel gebruikers primair reageren op veranderingen in innovatiepraktijk (bijvoorbeeld digitalisering, AI/data, software) en pas in tweede instantie op institutionele veranderingen. Tegelijkertijd maken interviews duidelijk dat Europese ontwikkelingen zoals het unitair octrooi en het UPC de praktijk wél concreet veranderen: zij kunnen handhaving versnellen en territorialiteit vereenvoudigen, maar vragen ook om nieuwe strategische afwegingen en kunnen voor sommige gebruikers het risicoprofiel en de kosten verhogen.

[55] Technopolis (2018). Periodieke beleidsevaluatie Intellectuele Eigendomsbeleid

Figuur 11 In hoeverre hebben de volgende (internationale) trends en ontwikkelingen invloed gehad op uw beslissing om gebruik te maken van het IE-stelsel? (N= 93 - 104)

Technopolis B.V. 2025, op basis van enquêteresultaten

Ook discussies over SEP/FRAND[56] worden genoemd als relevante factor, met name voor partijen die opereren in standaard-gedreven markten. Stakeholders wijzen erop dat onzekerheid over toekomstige spelregels doorwerkt in licentie- en onderhandelingsstrategieën en daarmee indirect invloed kan hebben op innovatie en toegang. Een belangrijk onderscheid dat uit interviews naar voren komt is dat internationale ontwikkelingen voor alle typen gebruikers relevant kunnen zijn, maar dat de capaciteit om deze ontwikkelingen actief te volgen verschilt. Grotere en internationaal actieve organisaties kunnen implicaties doorgaans proactief analyseren; kleinere partijen hebben vaker behoefte aan vertaling naar concrete gevolgen en handelingsopties.

Internationale ontwikkelingen grijpen bovendien in op nationale moderniseringstrajecten. De overgang naar een meer getoetst octrooisysteem (nieuwe ROW) wordt door stakeholders geregeld in internationaal perspectief geplaatst: kwaliteitsborging en het beperken van frictie- of misbruikrisico's worden als motief genoemd. Tegelijkertijd wordt gewezen op het risico dat strengere toetsing kan leiden tot hogere drempels in kosten en benodigde expertise, wat vooral kleinere partijen kan raken. Dit raakt aan het eerder geschetste spanningsveld tussen robuustheid en toegankelijkheid.

Kennisveiligheid vormt een aanvullende dimensie. Respondenten beschrijven de uitdaging om potentieel gevoelige kennis in open innovatieomgevingen (universiteiten, brede consortia) adequaat te screenen en te beschermen. Daarbij wordt gewezen op spanning tussen

[56] Discussies over SEP/FRAND gaan over de vraag onder welke voorwaarden houders van standaard-essentiële octrooien (SEPs) hun technologie moeten licentiëren tegen eerlijke, redelijke en niet-discriminerende voorwaarden (FRAND), en hoe wordt bepaald wat in concrete gevallen als 'eerlijk' en 'redelijk' geldt.

openheid en het inbouwen van effectieve waarborgen, en op het belang van duidelijke proces- en governanceroutes (bijvoorbeeld voor escalatie en besluitvorming rond gevoelige vindingen). In defensie- en veiligheidsgerelateerde samenwerkingen komt naar voren dat kennisbescherming vaak mede via contractuele arrangementen wordt vormgegeven: IE-rechten blijven geregeld bij bedrijf of kennisinstelling, terwijl gebruiksrechten, restricties op overdracht en voorwaarden voor exploitatie contractueel worden vastgelegd. Gegeven de toenemende nadruk op defensie en weerbaarheid en het daarmee groeiende volume aan samenwerkingen, neemt het belang van deze context naar verwachting toe.

6.2 Outcomes – Evenwichtige marktbelangenmarktbelangen en stimulatie kennis & innovatie

6.2.1 Bijdrage aan evenwichtige marktbelangen

Het beleid veronderstelt dat het IE-stelsel een werkbare balans faciliteert tussen exclusieve rechten (ter ondersteuning van investeringen en innovatie) en voldoende ruimte voor derden om te opereren en te innoveren (FTO). Uit de evaluatie blijkt dat deze balans in de praktijk niet uitsluitend wordt bepaald door juridische normen en procedures, maar ook door de feitelijke verdeling van rechten, strategisch gedrag van marktpartijen en de mate waarin partijen middelen hebben om hun rechten te handhaven of zich te verweren.

Grotere bedrijven en professionele dienstverleners (waaronder gemachtigden en advocatuur) benadrukken in interviews dat voorspelbare, handhaafbare bescherming essentieel is om grootschalige en risicovolle investeringen te rechtvaardigen. Heldere rechten, consistente rechtspraak en een betrouwbare handhavingsinfrastructuur dragen volgens hen bij aan vertrouwen in het systeem en werken ordenend: zij creëren duidelijkheid over eigendom en helpen geschillen te kanaliseren. Het mkb en startups leggen daarentegen vaker nadruk op de praktische hanteerbaarheid van het stelsel en op feitelijke FTO. Zij benoemen dat brede of stapelende octrooien van grotere partijen (in combinatie met hoge proceskosten) in de praktijk als machtsmiddel kunnen worden ervaren. Dit gaat minder over het formele juridische recht en meer over het effect van onzekerheid: als oppositie, vernietiging of procederen kostbaar en risicovol is, kan de dreiging van handhaving al gedrag beïnvloeden.

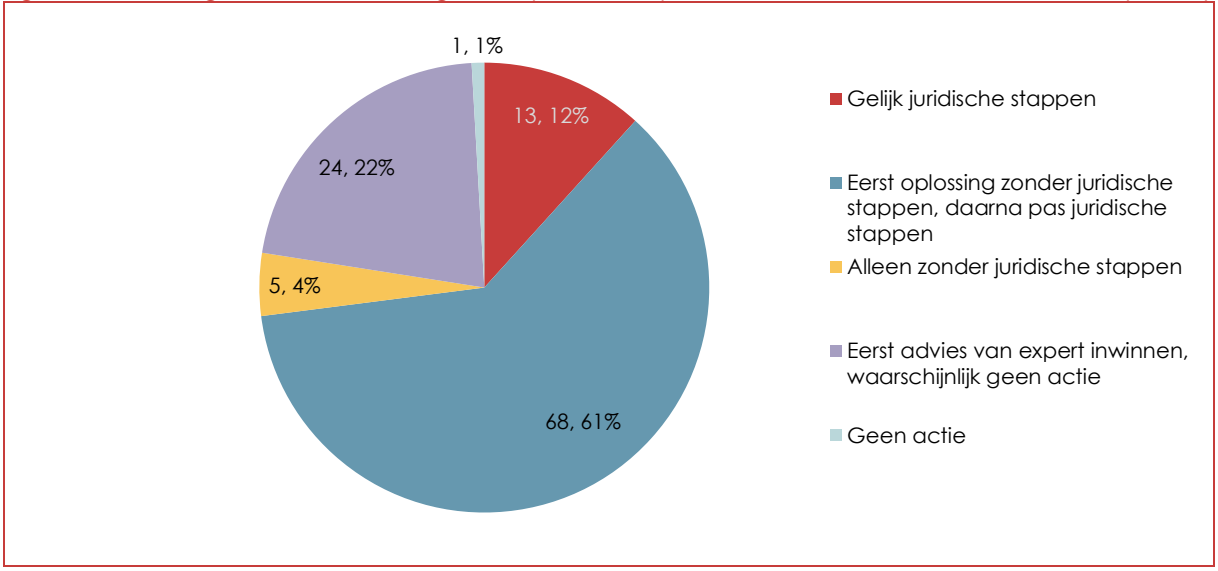
De enquête laat zien (Figuur 12), dat respondenten doorgaans terughoudend zijn met directe juridische escalatie bij inbreuk. De meeste respondenten geven aan eerst te proberen het op te lossen zonder juridische stappen en pas daarna te escaleren (61%). Een kleinere groep zet direct juridische stappen (12%), terwijl een substantiële groep eerst advies inwint en waarschijnlijk geen actie onderneemt (22%). Een uitsplitsing naar type organisatie (Figuur 11) laat zien dat het handhavingsgedrag duidelijk verschilt tussen groepen. Grootbedrijven kiezen in alle gevallen eerst voor een oplossing zonder directe juridische stappen en escaleren pas daarna indien nodig (15 van de 15 reacties). Dit wijst op een relatief consistente, gefaseerde handhavingsstrategie, waarbij juridische procedures als laatste redmiddel worden ingezet.

Bij het mkb en startups/spin-offs zien we een vergelijkbaar patroon, maar met meer variatie. De meerderheid probeert eerst zonder juridische stappen tot een oplossing te komen (mkb 20; startups 11), maar een relevante groep wint eerst advies in en onderneemt mogelijk geen verdere actie (mkb 8; startups 9). Een kleine minderheid kiest direct voor juridische stappen (mkb 3; startups 2), terwijl bij het mkb ook enkele respondenten aangeven uitsluitend buiten rechte te handelen of zelfs geen actie te ondernemen.

Wanneer respondenten wél juridische stappen ondernemen, liggen de doelen primair bij het stoppen van de inbreuk en het beperken of verhalen van schade. Daarnaast worden (afhankelijk van de casus) ook het terugroepen van inbreukmakende artikelen, vergoeding van proceskosten, afdracht van winst en aanpassing van het inbreukmakende product

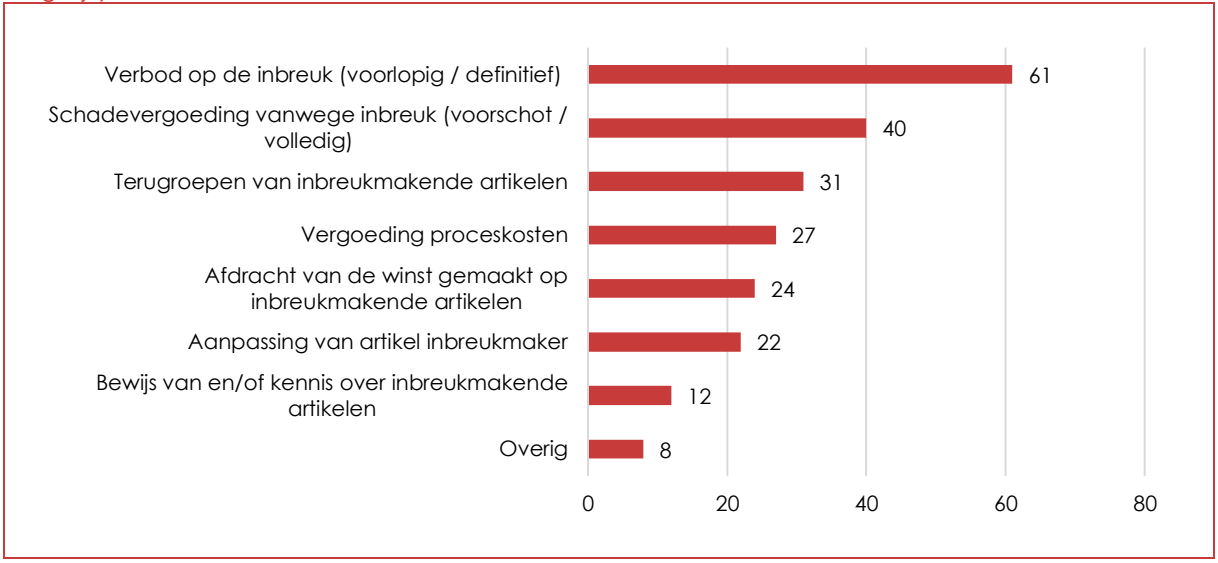
genoemd (Figuur 12). Deze doelen laten zien dat juridische inzet vaak instrumenteel en resultaatgericht is, en minder gericht op principiële procedures.

Figuur 12 Hoe reageert u, of zou u reageren, op inbreuk op uw IE-rechten omtrent uw innovaties? (N=111)

Technopolis B.V. 2026, op basis van enquêteresultaten

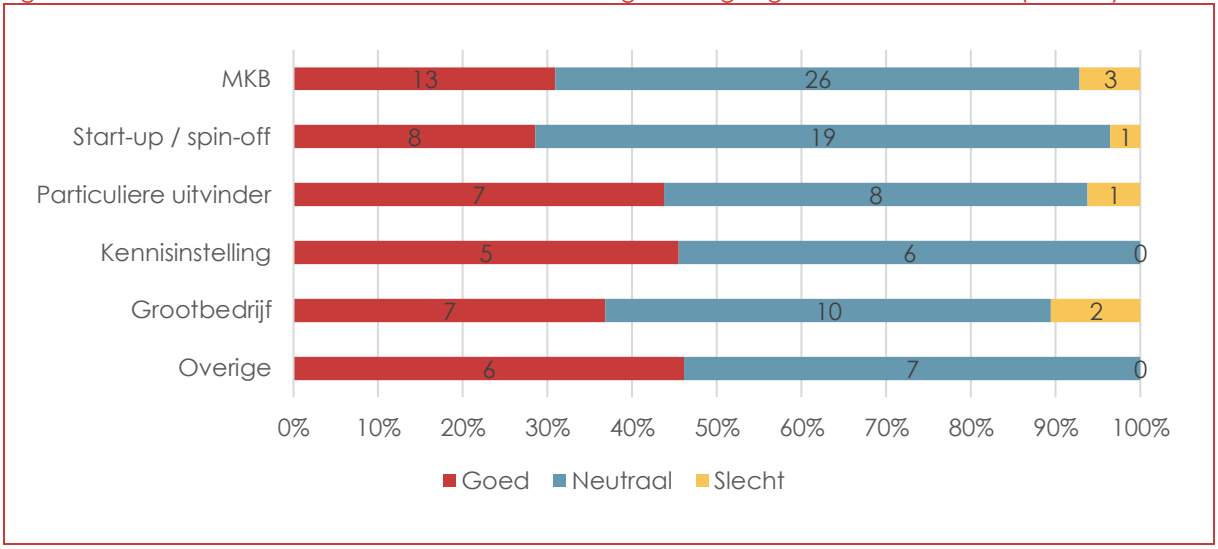
Figuur 13 Wat is bij het ondernemen van juridische stappen uw doel? (N=128, meerdere antwoorden mogelijk)

Technopolis B.V. 2026, op basis van enquêteresultaten

Wanneer respondenten gevraagd wordt hoe zij de balans tussen bescherming en toegang tot cruciale kennis ervaren (Figuur *14*), ontstaat een gematigd beeld: de meeste respondenten kwalificeren de balans als neutraal (circa 59%), terwijl een substantiële minderheid deze als goed beoordeelt (circa 36%). Slechts een kleine groep ervaart de balans als slecht (circa 5%). Dit wijst erop dat de ervaren spanning voor veel respondenten niet eenduidig doorslaat, maar wél contextafhankelijk kan zijn (sector, technologie, afhankelijkheid van licenties/standaarden en proceskracht).

Figuur 14 *Hoe ervaart u de balans tussen bescherming en toegang tot cruciale kennis? (n = 129)*

Technopolis B.V. 2026, op basis van enquêteresultaten

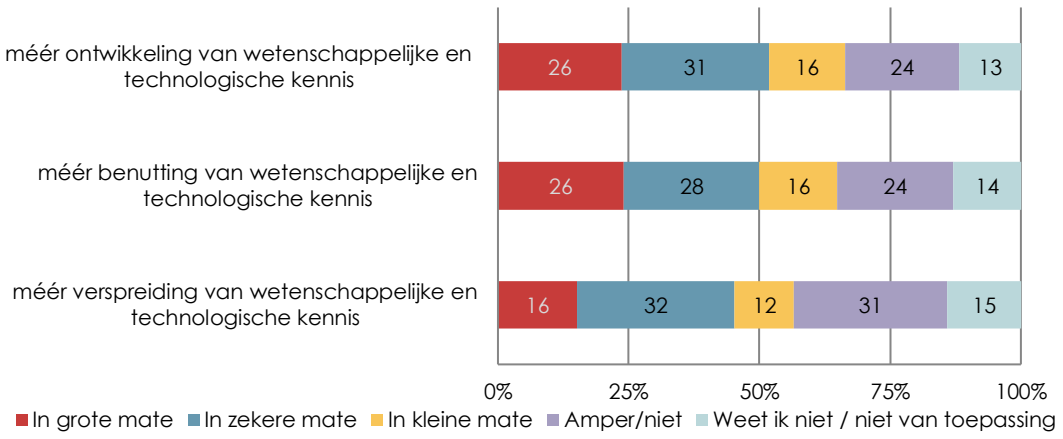
6.2.2 *Stimulatie van kennis en innovatie*

Het IE-stelsel kan kennisontwikkeling en innovatie stimuleren doordat het investeringsprikkels versterkt via (tijdelijke) exclusiviteit, kennisbenutting mogelijk maakt via overdracht en licenties, en – in het geval van octrooien – kennisverspreiding bevordert via verplichte openbaarmaking. Tegelijkertijd is breed erkend dat innovatie het resultaat is van meerdere factoren (markt, kapitaal, talent, regulering en samenwerking), waardoor IE zelden als enige prikkel fungeert.

Uit interviews komt consistent naar voren dat de innovatiebijdrage het meest zichtbaar is in kapitaalintensieve domeinen zoals life sciences, medtech en hightech/deeptech. Daar wordt een robuuste IE-positie vaak gezien als randvoorwaarde voor investeerbaarheid en voor het organiseren van partnerschappen. In andere domeinen (bijvoorbeeld bij incrementele procesinnovatie, dienstverlening of bepaalde software- en data-gedreven innovaties met korte cycli) wordt IE vaker gezien als één van meerdere instrumenten en wordt relatief vaker gekozen voor alternatieve verdien- en beschermingsstrategieën (zoals snelheid naar de markt, datatoegang, contracten en geheimhouding). Deze verschillen zijn relevant voor de interpretatie van doeltreffendheid: het stelsel kan in algemene zin goed functioneren, terwijl het innovatie-mechanisme per sector en innovatietype anders uitwerkt.

De enquête (Figuur 15) biedt een indicatief beeld van hoe respondenten de invloed van IE-rechten ervaren op kennisontwikkeling, kennisbenutting en kennisverspreiding. Het beeld is daarbij in de kern licht positief, met het meest uitgesproken effect bij ontwikkeling en benutting en een minder eenduidig beeld bij verspreiding. Dit past bij de combinatie van twee mechanismen: enerzijds draagt openbaarmaking (bij octrooien) bij aan transparantie, anderzijds vraagt daadwerkelijke benutting van die kennis absorptievermogen, tijd en expertise, terwijl bedrijven daarnaast strategisch kunnen sturen op geheimhouding of contractuele afscherming van cruciale kennis.

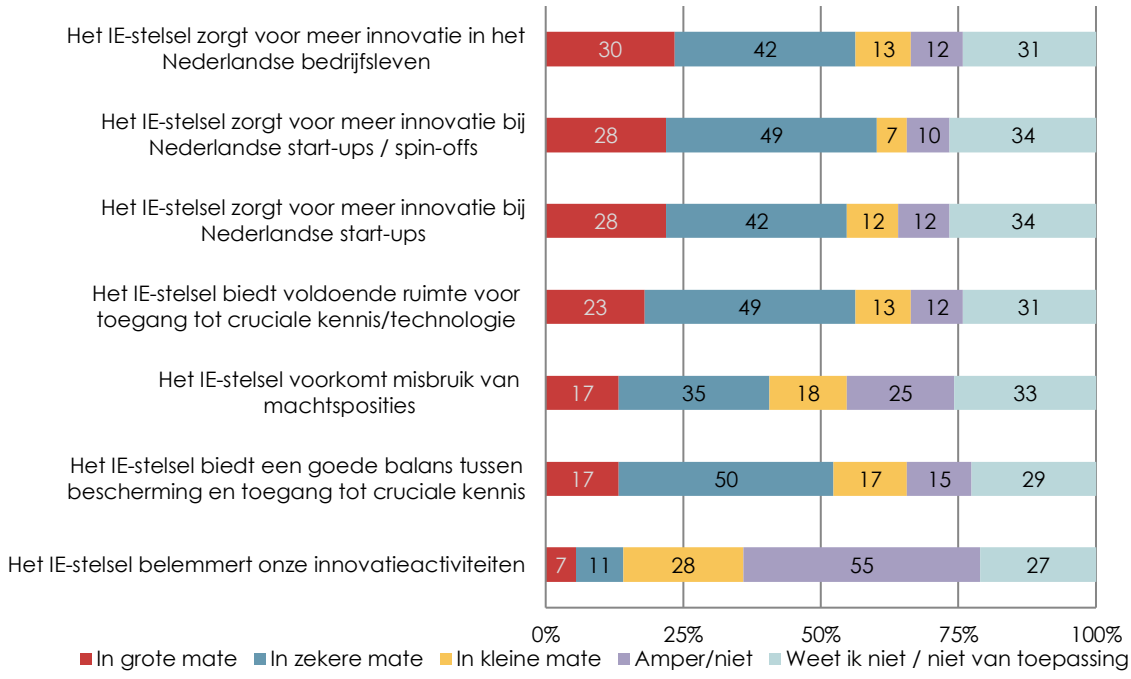
Figuur 15 *In welke mate bent u het eens met de volgende stellingen: IE-rechten leiden bij mijn bedrijf tot: (N=108, 110, 107)*

Technopolis B.V. 2026, op basis van enquêteresultaten

Respondenten is verder gevraagd naar de bijdrage van het IE-stelsel aan innovatie en randvoorwaarden in Nederland, zie Figuur 16. Over verschillende stellingen is de teneur overwegend positief, maar met een groot aandeel 'weet ik niet/niet van toepassing' bij vragen op macroniveau. Dit suggereert dat een deel van de respondenten systeemeffecten moeilijk kan beoordelen, terwijl zij wel duidelijke oordelen hebben over effecten in de eigen praktijk. Opvallend is dat de instemming lager is bij de stelling dat het IE-stelsel misbruik van machtsposities voorkomt; dit sluit aan bij het eerdere beeld dat de balans in de praktijk mede wordt bepaald door proceskracht en middelen. Tegelijkertijd wordt het stelsel door de meeste respondenten niet als een directe rem op de eigen innovatieactiviteiten gezien: slechts een beperkte minderheid ervaart substantiële belemmering.

Figuur 16 *In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen (n = 128)*

Technopolis B.V. 2026, op basis van enquêteresultaten

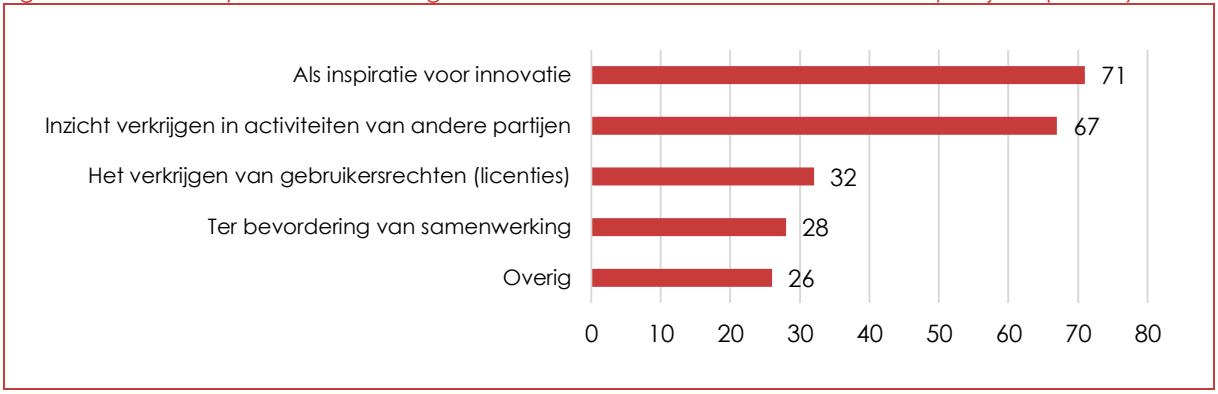
6.3 Kennisdeling en valorisatie

Intellectueel eigendom kan kennisdeling en valorisatie op meerdere manieren ondersteunen. Voor octrooien geldt expliciet de openbaarmakingslogica: kennis wordt publiek beschikbaar via publicatie, terwijl het exclusieve recht een prikkel geeft om te investeren. Voor andere IE-rechten (merken, modellen) is kennisdeling indirecter, maar kan IE wel transparantie (via registers), standaardisering en verhandelbaarheid faciliteren. Bovendien speelt IE een belangrijke rol bij het valoriseren van innovaties; sterke bescherming verlaagt het risicoprofiel voor externe financiers. Door een tijdelijk concurrentievoordeel te waarborgen, fungeert IE als een katalysator voor het aantrekken van het nodige kapitaal om vroege concepten door te ontwikkelen tot commercieel levensvatbare producten of diensten. Over de breedte geldt dat IE kennis juridisch 'verpakbaar' maakt: de scope van rechten wordt afgebakend en daarmee wordt het eenvoudiger om onder voorwaarden gebruiksrechten te verlenen, samenwerkingen te structureren en transacties te organiseren

6.3.1 Benutting van IE-rechten voor kennisdeling

De enquête laat zien dat de benutting van intellectuele eigendomsrechten in de praktijk breder en diverser is dan een louter juridisch of defensief gebruik. Respondenten geven aan IE-rechten van andere partijen vooral te gebruiken om inzicht te verkrijgen in activiteiten van derden en als inspiratie voor innovatie (zie Figuur 17). Het verkrijgen van gebruiksrechten via licenties speelt wel een rol, maar is minder dominant. Dit wijst erop dat IE-rechten in belangrijke mate functioneren als informatie- en kennisinstrument, en niet uitsluitend als middel om exclusieve marktrechten te verwerven.

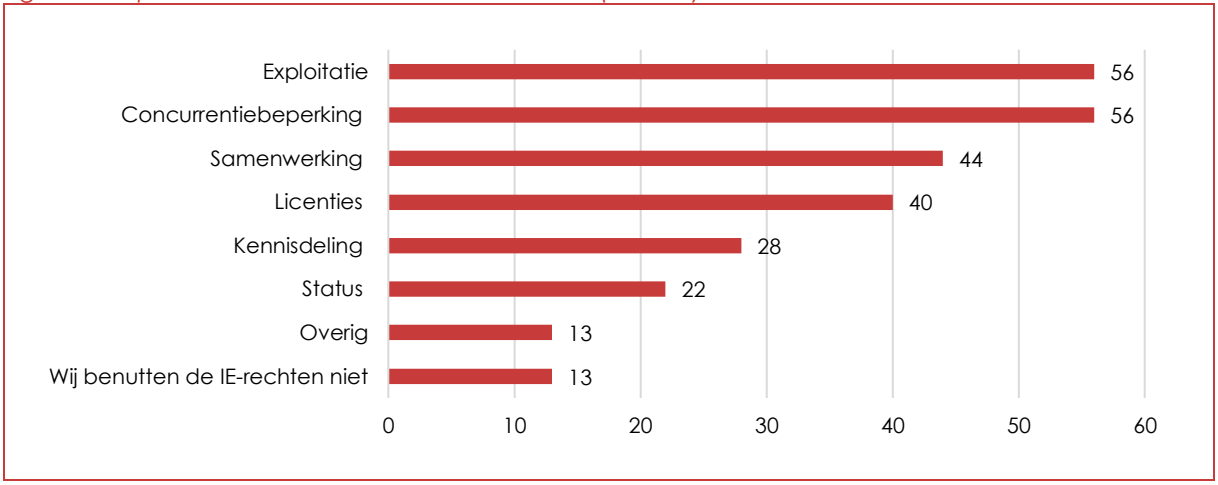
Figuur 17 Benut u op een van de volgende manieren de IE-rechten van andere partijen? (N=129)

Technopolis B.V. 2026, op basis van enquêteresultaten

Ook bij de inzet van eigen IE-rechten komt een veelzijdig gebruiksbeeld naar voren (zie Figuur 18). Naast de inzet voor exploitatie en het waarborgen van exclusiviteit en het voorkomen van nabootsing, wordt IE ingezet ter ondersteuning van samenwerking en, in mindere mate, expliciete kennisdeling. Dit bevestigt dat IE in de praktijk niet alleen wordt gebruikt om activiteiten af te schermen, maar ook om relaties met andere partijen te structureren en samenwerking mogelijk te maken.

Figuur 18 Op welke manier benut u uw IE-rechten? (n = 129)

Technopolis B.V. 2026, op basis van enquêteresultaten

Deze patronen wijzen erop dat de kennisfunctie van IE in de praktijk vaak impliciet is: IE ondersteunt informatievergaring en structurering van relaties, terwijl expliciete kennisdeling (in de zin van het actief delen van inhoudelijke kennis) minder prominent naar voren komt dan de informatie- en transactiefuncties.

6.3.2 *Octrooien en registers als kennisbron*

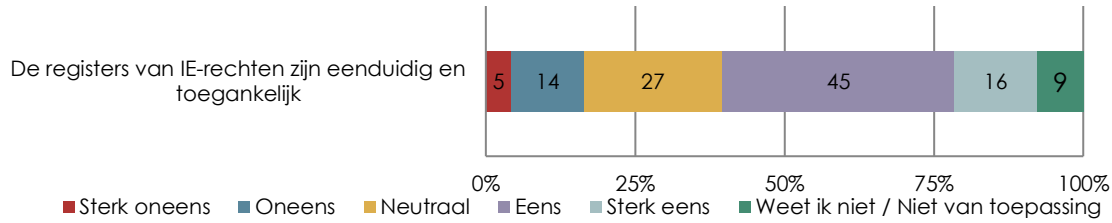
Een kernonderdeel van het octrooisysteem is dat kennis publiek beschikbaar wordt gemaakt via verplichte openbaarmaking. Octrooiaanvragen worden achttien maanden na indiening of prioriteitsdatum gepubliceerd, waarna de technische beschrijving, tekeningen en conclusies toegankelijk zijn via openbare octrooiregisters. Deze registers fungeren als gestructureerde en gestandaardiseerde kennisbronnen die inzicht bieden in bestaande technologische oplossingen, ontwikkelrichtingen en de stand van de techniek.

Zoals toegelicht in paragraaf 3.1.1, mogen derden de informatie gedurende de looptijd van het octrooi gebruiken:

- Voor onderzoek en analyse;
- Voor onderwijs;
- Voor experimentele doeleinden (*research exception*);
- Of met toestemming of licentie van de octrooihouder (bijvoorbeeld via een licentie).

Figuur 19 laat zien meer dat de helft van de respondenten de registers eenduidig en toegankelijk vinden. Dit is geen directe maat voor intensief gebruik, maar het signaleert wel dat de administratieve en technische toegankelijkheid voor veel gebruikers geen belemmering vormt. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat er binnen de enquête een oververtegenwoordiging zit van partijen die gebruik hebben gemaakt van de diensten van OCNL (zie Bijlage A). In interviews wordt daarnaast genoemd dat nieuwe hulpmiddelen, waaronder AI-toepassingen voor zoek- en analyseprocessen, het doorzoeken van grote hoeveelheden octrooi-informatie kunnen vergemakkelijken.

Figuur 19 Stelling: De registers van IE-rechten zijn eenduidig en toegankelijk (N=116)

Technopolis B.V. 2026, op basis van enquêteresultaten

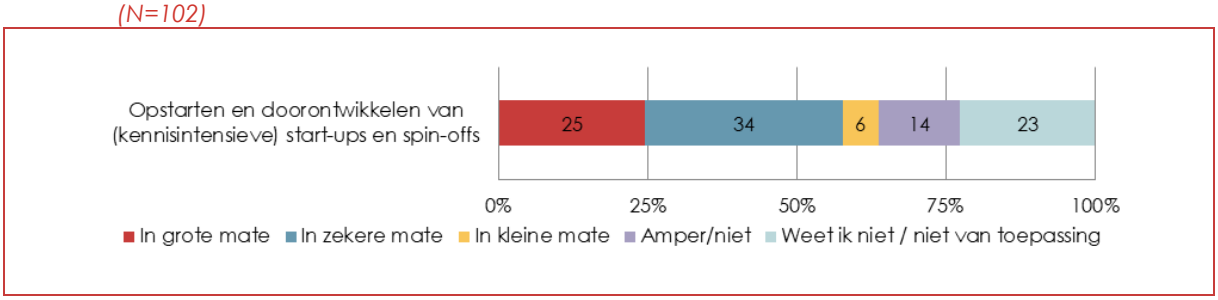
Tegelijkertijd volgt uit interviews dat het gebruik van registers in de praktijk vaak in combinatie met professionele ondersteuning plaatsvindt. Gemachtigden kunnen hierbij een belangrijke rol spelen, maar registers zijn ook voor bedrijven zelf relevant, onder meer omdat inzicht in de stand van de techniek en in mogelijke conflicten een voorwaarde is voor verantwoord innoveren en voor een solide octrooistrategie. Het effect van registers op kennisdeling hangt daarmee niet alleen af van toegankelijkheid, maar ook van absorptiecapaciteit en strategisch gebruik door partijen.

6.3.3 *Kennisbenutting via licenties en spin-offs*

Licenties en spin-offs zijn belangrijke kanalen voor kennisbenutting. Via licenties kunnen gebruiksrechten op IE worden verleend, wat valorisatie mogelijk maakt zonder (volledige) overdracht van eigendom. Spin-offs bieden een route om kennis via nieuwe ondernemingen naar de markt te brengen. De enquête laat zien dat een deel van de respondenten gebruiksrechten verkrijgt via licenties van anderen, en dat een vergelijkbaar deel zelf licenties verleent. Daarnaast beoordelen respondenten de bijdrage van IE-rechten aan het opstarten en doorontwikkelen van kennisintensieve startups/spin-offs overwegend positief.

Figuur 20 laat bovendien zien dat ondervraagde een positieve beoordeling geven aan de bijdrage van IE-rechten aan het opstarten en doorontwikkelen van (kennisintensieve) startups en spin-offs. Dit wijst erop dat IE in de praktijk niet alleen een transactiemechanisme is, maar ook een faciliterende rol speelt bij ondernemerschap en marktgerichte kennisbenutting.

Figuur 20 In hoeverre dragen IE-rechten bij aan de hieronder genoemde economische activiteiten? (N=102)

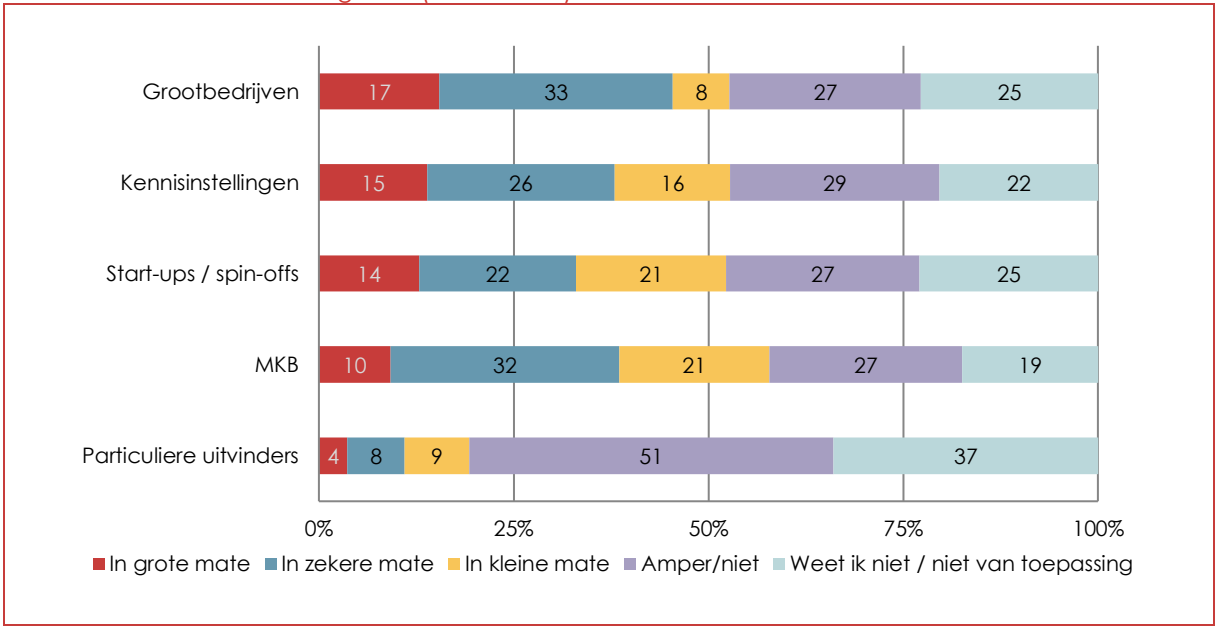
Technopolis B.V. 2026, op basis van enquêteresultaten

Interviews maken dit concreet: bij spin-offs uit kennisinstellingen wordt een duidelijke IE-positie regelmatig als noodzakelijke basis gezien voor het aantrekken van (seed en vervolg) investeringen. Tegelijkertijd wijzen stakeholders op fricties: licentieonderhandelingen kunnen complex en tijdrovend zijn, waardoor kennis later tot toepassing komt dan wenselijk. De doeltreffendheid van IE als benuttingsinstrument hangt daarmee niet alleen af van het bestaan van rechten, maar ook van transactiekosten, voorspelbaarheid van afspraken (deal terms) en de professionele capaciteit van betrokken partijen, waaronder TTO's.

6.3.4 Publiek Private Samenwerkingen en IE-governance

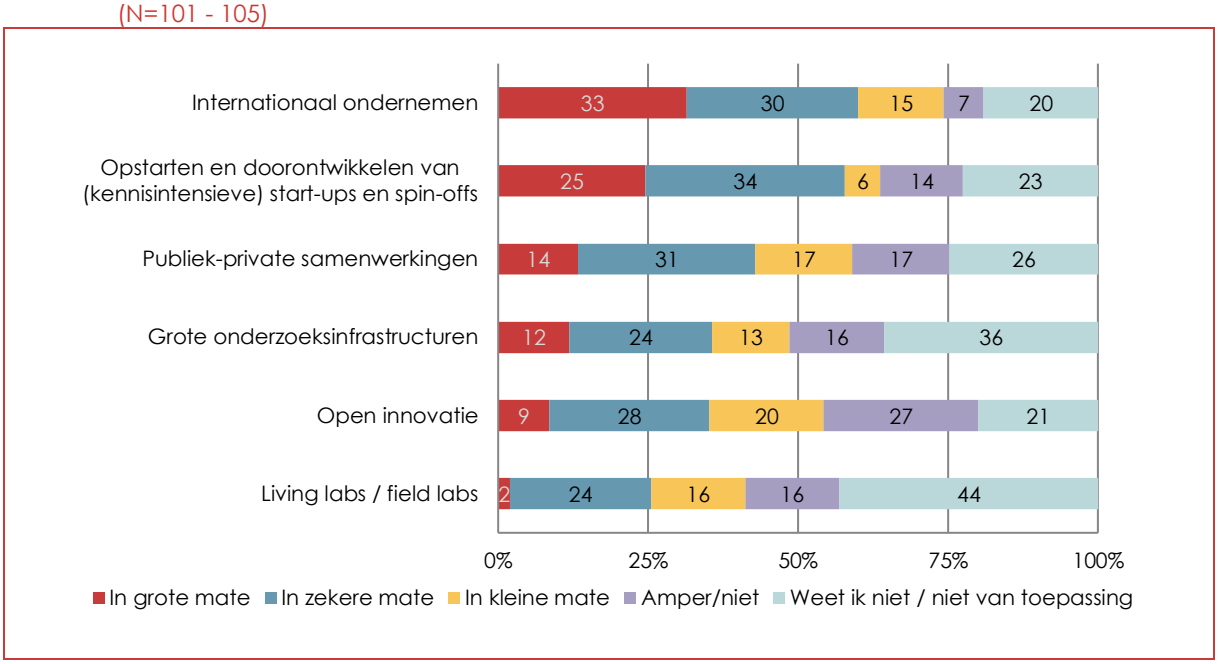
De enquête suggereert dat IE-rechten slechts in een deel van de gevallen in hoge mate bijdragen aan samenwerking, en dat dit verschilt naar type samenwerkingspartner. In relatieve zin wordt samenwerking met grotere bedrijven vaker genoemd dan samenwerking met kleinere partijen. Dit wijst op contextafhankelijkheid, die in interviews vooral wordt verklaard door verschillen in onderhandelingsmacht, portefeuillekracht en de governance-context waarin samenwerking plaatsvindt.

Figuur 21 In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen: IE-rechten leiden bij mijn bedrijf tot méér samenwerking met: (N=109 - 110)

Technopolis B.V. 2026, op basis van enquêteresultaten

Figuur 22 In hoeverre dragen IE-rechten bij aan de hieronder genoemde economische activiteiten? (N=101 - 105)

Technopolis B.V. 2026, op basis van enquêteresultaten

In interviews wordt benadrukt dat IE-afspraken binnen publiek-private samenwerkingen vaak complex en tijdrovend zijn. Kennisinstellingen en bedrijven wijzen in dit verband op onzekerheid en transactiekosten rond de toepassing van PPS- en staatssteunkaders. Respondenten geven aan dat subsidieverleners regels soms defensief toepassen, terwijl binnen bestaande kaders ruimte voor maatwerk kan bestaan; onzekerheid hierover kan besluitvorming vertragen, met name bij vervolgonderzoek en commerciële toepassing. Tegelijkertijd laten interviews ook zien dat vooraf doordachte IE-governance fricties kan verminderen: vroege gezamenlijke afspraken over IE-verdeling en gebruiksrechten kunnen duidelijkheid creëren en latere transactiekosten verlagen.

6.3.5 *Spanningsveld tussen open science en IE*

Open science-praktijken (preprints, open data, open access) kunnen in de praktijk botsen met vereisten voor octrooibescherming, met name het nieuwheidscriterium. Openbaarmaking vóór indiening kan octrooieerbaarheid beperken of uitsluiten. Respondenten geven aan dat dit doorgaans wordt gemanaged via timing (eerst indienen, dan publiceren), maar dat publicatiedruk en open science-eisen deze volgorde onder druk zetten. Het ontbreken van een gedeelde, eenduidige afstemming in de praktijk leidt tot uiteenlopende werkwijzen tussen instellingen en samenwerkingen, wat onzekerheid vergroot en in sommige gevallen samenwerking kan vertragen.

6.3.6 *Kennisbenutting buiten IE*

In met name software-, AI- en data-gedreven innovaties met korte innovatiecycli geven respondenten aan dat IE-rechten zoals octrooien niet altijd de voorkeursroute zijn. In dergelijke contexten wordt vaker gekozen voor open source-modellen, open standaarden, contractuele governance en snelheid naar de markt. Dit geldt nadrukkelijk niet voor alle nieuwe

technologiegebieden: in delen van deeptech[57] en life sciences is het octrooisysteem juist zeer relevant. De evaluatie wijst er vooral op dat in data- en software-gedreven domeinen de relevantie en inzet van IE vaker via andere mechanismen loopt. Dit is relevant voor toekomstbestendigheid, maar ook voor doeltreffendheid: waar innovatiepraktijken verschuiven, verschuiven ook de dominante beschermings- en benuttingsstrategieën.

6.4 Nederlandse inzet binnen IE-gremia

6.4.1 Internationale inzet als onderdeel van het IE-stelsel

De Nederlandse inzet in internationale IE-gremia is een integraal onderdeel van het nationale stelsel. Doel daarvan is bij te dragen aan voorspelbare en werkbare regels en procedures, met oog voor zowel bescherming als proportionaliteit en toegang. Nederland is actief in onder meer EU-overleggen, WIPO, EOB, EUIPO en het UPC. EZ vervult hierbij een actieve beleidsmatige en strategische rol. EZ bereidt standpunten voor, weegt belangen, bepaalt prioriteiten en vertegenwoordigt Nederland in internationale besluitvorming. Afhankelijk van het dossier wordt daarbij samengewerkt met uitvoeringsorganisaties, zoals OCNL en BOIP, en met andere departementen. De inzet wordt in belangrijke mate vormgegeven door technisch-juridische experts die deelnemen aan bestuurscolleges, werkgroepen en commissies en standpunten voorbereiden. Naast technische input speelt EZ een centrale rol in het verbinden van IE-dossiers met bredere beleidsdoelen, zoals innovatie- en industriebeleid, kennisveiligheid, strategische autonomie en proportionaliteit van bescherming.

Bij de standpuntvorming onderhoudt EZ structureel overleg met marktpartijen en andere betrokkenen, onder meer via de IE-expertcommissie van VNO-NCW en via de zogenoemde Commissies van Acht (octrooien respectievelijk merken en modellen). Deze adviescommissie van EZ, met vertegenwoordigers van verschillende organisaties zoals VNO, AIPPI, BMM, rechterlijke macht, advocatuur, OCNL en BOIP, leveren input vanuit verschillende perspectieven; de uiteindelijke standpuntbepaling blijft bij EZ. In internationale discussies richt de Nederlandse inzet zich onder meer op: (i) het verder versterken en harmoniseren van Europese, unitaire en globale IE-wetgeving (unitair octrooi/UPC, SEPs, dwanglicenties, aanvullende beschermingscertificaten, modellenwetgeving, nieuwe WIPO verdragen) en (ii) het borgen dat IE-rechten en bedrijfsgeheimen niet onbedoeld of onevenredig worden geraakt in andere wetgeving.

[57] Onder deeptech worden hier technologieën verstaan die zijn gebaseerd op fundamentele wetenschappelijke of technologische doorbraken, vaak met lange ontwikkeltrajecten, hoge kapitaalinvesteringen en substantiële technische risico's, zoals geavanceerde materialen, fotonica, quantumtechnologie of biotechnologie.

6.4.2 *Doeltreffendheid van de internationale inzet*

Uit gesprekken met marktpartijen blijkt dat zij de Nederlandse inzet herkennen en overwegend positief waarderen, onder meer vanwege inhoudelijke deskundigheid en het betrekken van marktinput. Stakeholders geven aan dat Nederland een consistente positie inneemt en in relevante dossiers invloed weet uit te oefenen. De totstandkoming van het unitair octrooi en de vestiging van een lokale UPC-divisie in Den Haag worden daarbij genoemd als illustratieve resultaten die de juridische infrastructuur versterken.

Tegelijkertijd signaleren stakeholders dat verdere systematisering en transparantie mogelijk is. Dit kan door explicietere prioritering van dossiers en door meer gestructureerde terugkoppeling richting nationale partijen over behaalde resultaten. Dit kan bijdragen aan een gedeeld beeld van de meerwaarde van internationale inzet en aan strategische scherpte in de nationale vertaling.

7 Doelmatigheid van het beleid

Dit hoofdstuk beschrijft in welke mate de inzet van publieke middelen binnen het IE-beleid in verhouding staat tot de opbrengsten (doelmatigheid), en in hoeverre het IE-beleid samenhang vertoont met het bredere innovatie- en technologiebeleid. Doelmatigheid is hierbij in belangrijke mate een vraagstuk op systeemniveau. De belangrijkste baten van een goed functionerend IE-stelsel manifesteren zich vaak indirect, bijvoorbeeld via investeringsbeslissingen, financierbaarheid, samenwerking, kennisdeling en vestigingsklimaat, terwijl lasten (kosten, complexiteit en tijdsinzet) directer bij gebruikers neerslaan.

Per saldo wijst de evaluatie op een tweedelig doelmatigheidsbeeld. Ten eerste is een positieve doelmatigheid ten aanzien van publieke middelen aannemelijk: het IE-beleid is relatief compact ingericht en draagt bij aan het borgen van een basisinfrastructuur met brede potentiële baten. Ten tweede ligt de kern van het doelmatigheidsvraagstuk op systeemniveau bij gebruikerslasten en verdelingseffecten. Kosten, complexiteit en met name handhaafbaarheid drukken zwaarder op kleinere partijen, waardoor de baten van het stelsel minder breed en minder gelijkmatig kunnen neerslaan. Omdat de samenhang met innovatie- en technologiebeleid momenteel vooral impliciet is, ligt er ruimte voor verdere doelmatigheidsverbetering. Dat kan door drempels voor mkb en startups te verkleinen en door IE-aspecten eerder en gerichter te betrekken bij de vormgeving van relevante beleids- en subsidieinstrumenten.

7.1 Verhouding kosten en opbrengsten IE-beleid

7.1.1 Publieke inzet: beleid en uitvoering

Uit interviews komt het beeld naar voren dat de beleidsinzet rond IE bij het Ministerie van EZ in vergelijking met het economisch gewicht van het stelsel relatief compact is georganiseerd. Stakeholders typeren het beleidsdomein als *lean*: beperkte capaciteit en beperkte directe beleidsbudgetten, met een focus op kernactiviteiten zoals het onderhouden en actualiseren van het nationale kader, het volgen en beïnvloeden van internationale ontwikkelingen en het (waar nodig) duiden van wijzigingen voor de Nederlandse context. Tegelijkertijd bestrijkt dit compacte team een inhoudelijk breed en technisch complex dossier. Dit impliceert dat beleidsmatige keuzes onvermijdelijk zijn: niet alle thema's, signalen of internationale discussies kunnen met dezelfde intensiteit worden opgepakt. De toenemende complexiteit van het IE-domein (onder meer door intensivering van Europese harmonisatie, internationale ontwikkelingen en de overgang naar een getoetst octrooisysteem (ROW)) vergroot naar verwachting de druk op deze capaciteit verder

Voor de beoordeling van doelmatigheid is dit een relevante constatering. Een groot deel van de publieke waarde van IE-beleid ligt in het borgen van een stabiele juridische en institutionele basisinfrastructuur—een randvoorwaarde die breed inzetbaar is voor uiteenlopende sectoren en innovatietypen. In doelmatigheidstermen is daarom een eerste, plausibele redenering dat met een beperkte beleidsinzet een infrastructuur in stand wordt gehouden die in potentie brede maatschappelijke baten ondersteunt. Tegelijkertijd zegt een *lean* inrichting op zichzelf nog weinig over de doelmatigheid op systeemniveau: juist omdat veel kosten en drempels bij gebruikers liggen, kan een beperkte publieke inzet samengaan met substantiële maatschappelijke lasten.

Een relevant element in de financieringsmix is dat het gebruik van met name het octrooisysteem gepaard gaat met door de overheid geheven taksen en vergoedingen bij aanvraag en instandhouding. Deze inkomsten vloeien terug naar de algemene Rijksbegroting en zijn daarmee niet één-op-één te koppelen aan beleids- of uitvoeringskosten. Daarmee zijn de heffingen vooral te duiden als een gebruikersbijdrage die samenhangt met benutting van

het stelsel, en niet als een directe "*cost recovery*"-maatstaf voor doelmatigheid. Bovendien materialiseren de belangrijkste baten van het IE-stelsel (zoals investeerbaarheid, transactiemogelijkheden en de kennisfunctie) grotendeels indirect.

7.1.2 Baten: randvoorwaarde voor investeringen en innovatie

Stakeholders duiden de baten van het IE-stelsel en het bijbehorende beleid vooral als systeembaten. Het stelsel biedt juridische zekerheid en voorspelbaarheid, vergemakkelijkt markttransacties rond kennis (bijvoorbeeld via licenties en overdracht), en draagt bij aan kennisverspreiding doordat octrooipublicaties en registers inzicht geven in de stand van de techniek. Daarnaast ondersteunt IE in veel sectoren de financierbaarheid van R&D en innovatie, omdat duidelijkheid over eigendom, scope en (potentiële) handhaafbaarheid investeerders en samenwerkingspartners houvast biedt. In internationale context is de aansluiting bij Europese en mondiale kaders eveneens een belangrijke batencomponent: harmonisatie en voorspelbaarheid verminderen transactiekosten voor internationaal actieve partijen en dragen bij aan het vestigings- en innovatieklimaat.

Tegelijkertijd is het kenmerk van dit type infrastructuurbeleid dat innovatie-uitkomsten niet eenvoudig één-op-één causaal zijn toe te schrijven aan het IE-beleid zelf. Innovatie wordt beïnvloed door een breed palet aan factoren, waaronder marktomstandigheden, technologische ontwikkelingen, financiering en sectorale dynamiek. In interviews wordt dit nadrukkelijk herkend: IE fungeert in veel gevallen als noodzakelijke randvoorwaarde, maar zelden als op zichzelf staande *driver* van innovatie.

Dat betekent echter niet dat het beleid geen causale betekenis heeft. De juridische zekerheid, voorspelbaarheid en proportionaliteit van het stelsel ontstaan niet vanzelf, maar hangen in belangrijke mate samen met beleidskeuzes en inzet, onder meer via nationale wetgeving, internationale onderhandelingen (zoals op EU-niveau) en het bewaken van consistentie en evenwicht in regelgeving en uitvoering. De primaire causaliteit van het beleid ligt daarmee op de kwaliteit en robuustheid van het stelsel zelf. De doorwerking naar innovatie-uitkomsten is vervolgens indirect en systeemmatig.

Doelmatigheid kan daarom niet uitsluitend worden beoordeeld via directe toeschrijving van specifieke innovatie-uitkomsten aan het beleid, maar moet primair worden bezien in termen van plausibiliteit en consistentie: in hoeverre draagt het beleid aantoonbaar bij aan een kwalitatief hoogwaardig, voorspelbaar en proportioneel stelsel, en in hoeverre ondersteunt dat stelsel de voorwaarden waaronder innovatie, valorisatie en kennisbenutting tot stand kunnen komen, tegen proportionele kosten en drempels.

7.1.3 Kosten: gebruikerskosten en verdelingsvraagstukken

Waar stakeholders de publieke beleidsinzet als beperkt en doelmatig georganiseerd typeren, komt het belangrijkste doelmatigheidsvraagstuk naar voren aan de gebruikerskant. In interviews en in de enquête worden kosten en complexiteit herhaaldelijk genoemd als drempel voor gebruik. Het gaat daarbij om (i) aanvraag- en instandhoudingskosten, (ii) kosten voor externe expertise (gemachtigden, juridisch advies) en (iii) (potentiële) kosten en risico's van geschillen en handhaving. Dit speelt in het bijzonder bij mkb, startups/spin-offs en individuele uitvinders, die minder vaak beschikken over interne IE-capaciteit of structurele toegang tot specialistische ondersteuning. Dit is reeds beschreven in sectie 6.1.

In doelmatigheidstermen is dit een belangrijke observatie: maatschappelijke kosten omvatten niet alleen publieke kosten van beleid (en, waar relevant, publieke uitvoering), maar ook gebruikerslasten in geld, tijd en complexiteit. Een stelsel kan daarmee efficiënt georganiseerd zijn aan de publieke kant, maar toch doelmatigheidsfricties kennen wanneer gebruikersdrempels ertoe leiden dat de potentiële baten minder breed of minder efficiënt worden gerealiseerd. Dit is met name een verdelingsvraagstuk: formeel bestaat toegang tot

het stelsel voor alle gebruikers, maar feitelijke benutting en handhaafbaarheid verschillen sterk naar middelen, schaal en ervaring. Daarmee kunnen opbrengsten, zoals effectieve kennisbescherming, valorisatie en samenwerking, relatief vaker neerslaan bij partijen die de kosten en risico's beter kunnen dragen, terwijl kleinere partijen de stelselfuncties minder volledig kunnen benutten.

Een terugkerend punt in interviews is bovendien dat de handhaafbaarheid van rechten in de praktijk een belangrijke scheidslijn vormt. Waar het stelsel juridisch bescherming biedt, kan de maatschappelijke effectiviteit voor sommige doelgroepen beperkt blijven wanneer het afdwingen van rechten of het verweren tegen claims disproportioneel kostbaar of risicovol is. Tegen deze achtergrond is relevant dat een eerder voorstel uit de vorige evaluatie om drempels rond handhaving voor kleinere partijen te verlagen (bijvoorbeeld via financiële ondersteuning of risicodeling) verder is onderzocht, maar niet is overgenomen. De huidige evaluatie laat zien dat het onderliggende probleem nog steeds wordt ervaren. Dit wijst op een blijvende leemte in de beleidsmix: juist waar het stelsel beoogt investeringen en innovatie te stimuleren, kan de feitelijke werking voor kosten- en risicogevoelige doelgroepen achterblijven.

7.2 Synergie met overig innovatiebeleid

7.2.1 Positionering van IE in beleidskaders

In beleidsdocumenten en in gesprekken met stakeholders komt naar voren dat IE-beleid in Nederland doorgaans is gepositioneerd als generieke randvoorwaarde binnen bredere innovatie- en technologiekaders. IE keert in Kamerbrieven en beleidscommunicatie vooral expliciet terug in specifieke contexten, zoals valorisatie, bescherming van strategische technologieën en (in toenemende mate) kennisveiligheid. Dit is consistent met het karakter van IE als technologie-neutraal stelsel: het vormt een generieke infrastructuur die inzetbaar moet zijn over sectoren heen, zonder dat steeds sectorspecifiek beleid nodig is.

Tegelijkertijd heeft deze positionering implicaties voor de beleidsmatige samenhang. Wanneer IE primair als generieke onderlegger fungeert en minder als expliciet onderdeel van programmatische sturing, wordt de inbedding ervan in specifieke beleidsdossiers niet automatisch geborgd. De mate waarin IE vroegtijdig wordt meegenomen in beleidsvorming, instrumentontwerp en uitvoeringsafspraken verschilt dan per dossier en is in belangrijke mate afhankelijk van individuele aandacht, expertise en timing.

Hierdoor ontstaat variatie in hoe systematisch IE-afwegingen worden gemaakt en wordt samenhang minder het resultaat van een expliciete beleidslijn en meer van ad-hoc afstemming.

7.2.2 Synergie in beleidsvorming en instrumentontwerp

Interviews wijzen erop dat IE-vraagstukken in de ontwerppraktijk van missies en instrumenten vaak pas laat expliciet worden. Niet bij de start van missie- of instrumentontwikkeling, maar bij consortiumvorming, afspraken over eigendom en gebruiksrechten, valorisatie of opschaling richting marktintroductie.

Stakeholders zien hierin een duidelijke kans om doelmatigheid op systeemniveau te versterken: structurelere aandacht voor IE-strategie en IE-governance kan fricties verminderen, transactiekosten verlagen en doorlooptijden in valorisatie verkorten, met name in grotere samenwerkingsprogramma's en PPS-constructies waar belangen en bijdragen uiteenlopen. In sommige domeinen (bijvoorbeeld in kapitaalintensieve sectoren) is aandacht voor IE al vanzelfsprekender, terwijl in andere domeinen (zoals delen van digitalisering/AI en data-gedreven innovatie) waardecreatie vaker via alternatieve mechanismen loopt, waardoor IE minder vanzelfsprekend *op tafel* komt.

Ook het belang van strategische autonomie en de relatie met IE wordt door verschillende stakeholders benadrukt. In overkoepelende beleidsdocumenten, zoals de Nationale Technologiestrategie, krijgt dit thema een steeds prominentere plaats. Tegelijkertijd signaleren gesprekspartners dat de vertaling naar de beleidspraktijk nog beperkt is. De inzet rond IE en strategische autonomie verloopt momenteel vooral via afzonderlijke instrumenten en trajecten, zonder duidelijke integrale verankering. Dit wijst op een spanningsveld: de strategische betekenis van IE binnen breder technologie- en autonomiebeleid neemt toe, maar de systematische doorwerking in beleidskeuzes en instrumentarium blijft vooralsnog beperkt.

7.2.3 Relatie met fiscale instrumenten

De relatie tussen IE en fiscale innovatie-instrumenten wordt door stakeholders vooral als indirect beschreven. De WBSO stimuleert R&D-activiteiten waarvan een deel kan leiden tot IE-rechten, maar IE is geen primair doel of expliciete ontwerpvariabele. Bij de Innovatiebox ligt de koppeling sterker: voor grote ondernemingen fungeert IE (zoals octrooien) in de praktijk als toegangsticket. Daarmee bestaat er wel degelijk een beleidsmatige verbinding tussen fiscale stimulering en IE-bescherming, maar deze is niet altijd zichtbaar of expliciet gemaakt in ontwerp- en evaluatiekaders van de instrumenten.

Vanuit doelmatigheid bezien betekent dit dat synergie wel aanwezig is, maar dat IE-implicaties (zoals routekeuzes, toegankelijkheid voor kleinere partijen en mogelijke drempels) niet systematisch worden meegewogen. Dit kan ertoe leiden dat instrumenten onbedoeld sterker aansluiten bij partijen die al IE-capaciteit hebben, terwijl partijen met beperkte middelen minder profiteren van de combinatiewerking van instrumenten en IE-stelsel.

8 Doeltreffendheid en doelmatigheid van de uitvoering

Dit hoofdstuk beoordeelt in hoeverre de uitvoering van het IE-stelsel doeltreffend en doelmatig is ingericht, met aandacht voor procedurekwaliteit, gebruikerservaring, voorlichting, samenwerking en uitvoeringskosten.

Het beeld is overwegend positief over de kernuitvoering: stakeholders beoordelen de kwaliteit van verlening en searches bij OCNL als professioneel en consistent, en eerdere achterstanden door de instroompiek in 2020–2022 zijn grotendeels ingelopen. Tegelijkertijd blijft de beperkte rechtszekerheid van het registratieoctrooi een structureel aandachtspunt. De voorgenomen overgang naar een getoetst octrooi kan rechtszekerheid en internationale waarde versterken, maar brengt volgens respondenten risico's op hogere kosten en langere doorlooptijden mee, met name voor mkb en startups.

De gebruikerservaring is in de enquête overwegend positief, maar verschilt duidelijk per doelgroep: grootbedrijven ervaren de toegankelijkheid hoger dan mkb en startups. In interviews komt daarnaast naar voren dat sommige gebruikers de uitvoering als formalistisch ervaren en meer behoefte hebben aan praktische duiding bij strategische keuzes, terwijl het mandaat van OCNL primair procedureel en informerend is. De casus rond oneigenlijk gebruik door buitenlandse aanvragen laat zien dat het stelsel kwetsbaar kan zijn voor volume-gedreven prikkels; OCNL heeft effectief bijgestuurd, maar dit vraagt om structurele monitoring.

De voorlichtingsfunctie van OCNL en BOIP is zichtbaar geprofessionaliseerd en wordt door gebruikers die het aanbod kennen positief gewaardeerd, maar het bereik is niet dekkend en ondersteuning blijft in de praktijk afhankelijk van een breder ecosysteem van intermediairs. De samenwerking tussen EZ, OCNL en BOIP is verbeterd, maar de ondersteuning voor gebruikers is nog versnipperd. Kostengegevens bevestigen een compacte, doelmatige uitvoering, maar ook beperkte absorptiecapaciteit. Met het oog op toekomstige veranderingen wordt wendbaarheid van processen en ICT daarmee een belangrijke randvoorwaarde om kwaliteit, toegankelijkheid en doorlooptijden te blijven borgen.

8.1 Doeltreffendheid van de uitvoering

8.1.1 Kwaliteit van verlening en procedures (OCNL)

De inhoudelijke kwaliteit van octrooiverlening en searches bij OCNL worden goed beoordeeld. Geïnterviewden typeren de uitvoering als professioneel en consistent, met procedures die technisch goed zijn georganiseerd en aansluiten bij internationale praktijken (waaronder EOB-standaarden).

Eerder ontstane achterstanden door onverwachts hoge instroom van buitenlandse aanvragen in 2020-2022 bij OCNL zijn grotendeels weggewerkt. Dit wordt deels verklaard door de procesvoering en het gebruik van beschikbare (EOB) tools. In bredere zin past dit bij het beeld dat OCNL de uitvoering met beperkte capaciteit efficiënt uitvoert. OCNL vervult hiermee een kerntaak die als basisinfrastructuur functioneert voor veel sectoren.

De huidige werking van het registratiesysteem functioneert naar behoren. Octrooien na een formele toets en een nieuwheidsonderzoek worden verleend, ongeacht de uitkomst van het onderzoek. Voor aanvragers levert dit een relatief toegankelijk en voorspelbaar aanvraagproces op. Doorlooptijden in de nationale route worden over het algemeen als acceptabel ervaren. De rechtszekerheid en daarmee de (internationale) waarde van het registratieoctrooi is echter een minpunt. De inhoudelijke beoordeling van geldigheid vindt vooral achteraf plaats, via bezwaar of de rechter. Hierdoor is het verkrijgen van het octrooi geen indicatie voor daadwerkelijke nieuwheid, inventiviteit en industriële toepasbaarheid. De overgang naar een getoetst stelsel is in voorbereiding, waarmee het zwaartepunt verschuift

naar de toetsing aan de voorkant. Deze verschuiving past in een bredere Europese trend en zal naar verwachting de (internationale) positie en rechtszekerheid van het nationale octrooi versterken.

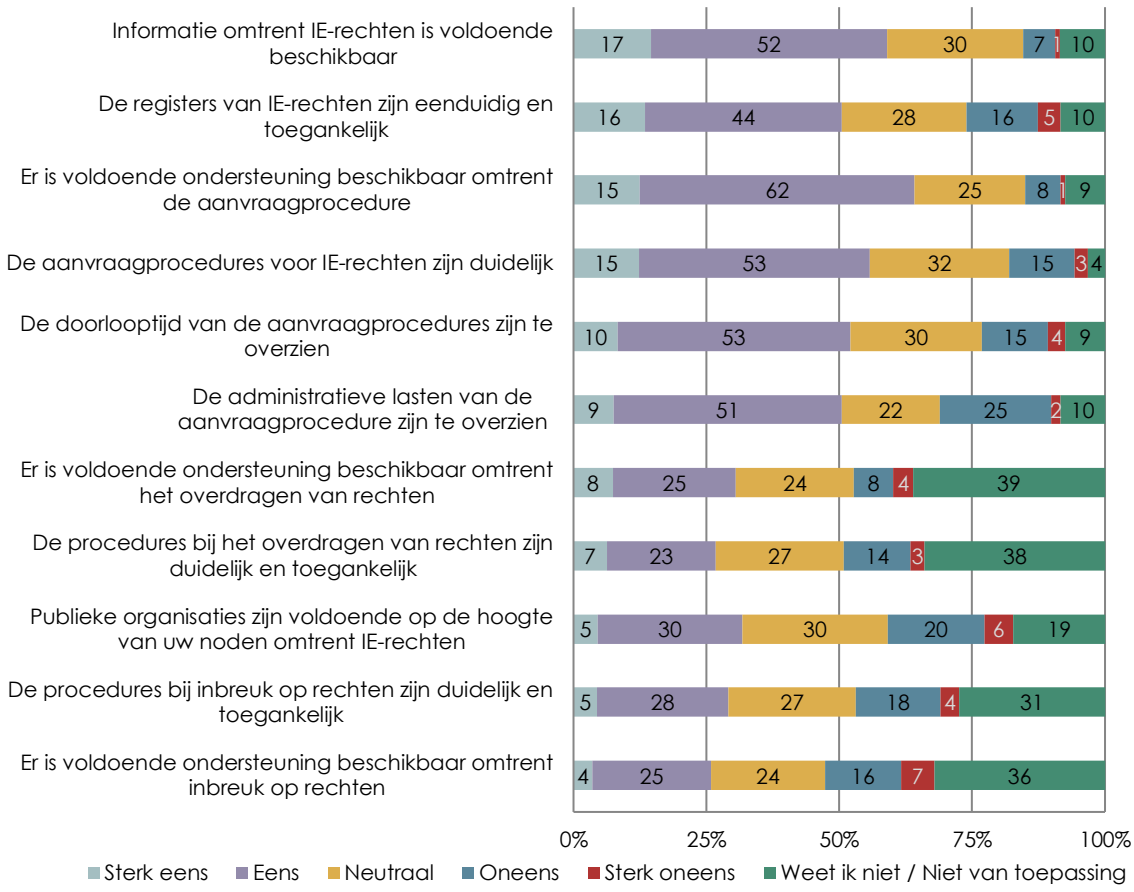
Tegelijkertijd wordt in interviews gewezen op een spanningsveld: een getoetst octrooi verbetert de kwaliteit en handhaafbaarheid van nationale octrooien, maar kan voor verschillende doelgroepen ook leiden tot hogere drempels i.v.m. verhoogde kosten en doorlooptijd. Dit is vooral van belang voor de kleinere partijen (mkb, startups), voor wie de nationale route aantrekkelijk is door de lage kosten, toegankelijkheid en snelheid.

8.1.2 Gebruikerservaring

Uit de enquête (zie Bijlage C) blijkt dat de gebruikerservaring van het huidige systeem overwegend goed wordt beoordeeld, zoals weergegeven in Figuur 23. Er is voldoende informatie omtrent de verschillende IE-rechten (merken, modellen en octrooien) beschikbaar. De aanvraagprocedures zijn overzichtelijk in tijd en lasten, duidelijk en hebben voldoende ondersteuningsmogelijkheden. Iets minder positief, maar nog steeds overwegend positief en/of neutraal, is het beeld dat vanuit de enquête ontstaat rondom informatievoorziening rondom de inbreukprocedures. Figuur 23 toont dat dat meerdere respondenten (logischerwijs) niet bekend zijn met inbreukprocedures[58], en dat diegenen die hier wel bekend mee zijn, iets minder positief, oordelen over de ondersteuning bij en toegankelijkheid van informatie over inbreukprocedures.

[58] Met 'inbreukprocedures' bedoelen we hier de algemene informatievoorziening over handhaving en mogelijke vervolgstappen bij IE-inbreuk, niet handhaving of gerechtelijke procedures zelf. OCNL is daarvoor niet verantwoordelijk en adviseert niet juridisch. De (iets) lagere scores betreffen uitsluitend de toegankelijkheid en vindbaarheid van algemene informatie.

Figuur 23 In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen? (N = 105 - 199)

Technopolis B.V. 2026, op basis van enquêteresultaten

De toegankelijkheid wordt door gebruikers positief beoordeeld, maar er zitten duidelijke verschillen tussen doelgroepen in. Het grootbedrijf ervaart een hogere toegankelijkheid dan mkb en startups/spin-offs. De toegankelijkheid wordt in de praktijk mede bepaald door de mate waarin partijen voldoende kennis en middelen hebben om het stelsel effectief te gebruiken. De formele procedures zijn duidelijk, maar complexiteit van materiële eisen blijft een drempel. In dit licht is relevant dat de voorlichtings- en ondersteuningsactiviteiten van OCNL juist overwegend worden gebruikt door mkb en startups/spin-offs.

Hoewel de procedurele kant als duidelijk wordt ervaren, komt uit interviews ook naar voren dat een deel van de gebruikersondersteuning vanuit OCNL als relatief formalistisch ervaart, met beperkt '*meedenken hoe het wel kan*'. De ervaring van gebruikers wordt niet alleen bepaald door de juridische correctheid, maar ook door de mate waarin ze begeleiding ervaren bij het maken van keuzes. Hierbij speelt ook dat sommige gebruikers op zoek zijn naar een vorm van ondersteuning die feitelijk strategische bedrijfsadvies is, of hieraan grenst. Juist op dat punt zijn de mogelijkheden van OCNL beperkt, omdat OCNL als uitvoeringsorganisatie hier niet in kan en hoort te voorzien. De scope van OCNL is de procedurele behandeling, registratie en informatievoorziening, maar is niet bedoeld om ondernemingen individueel te adviseren over commerciële keuzes. Hierin kan een mismatch ontstaan tussen de verwachtingen van (nieuwe) gebruikers en het mandaat van OCNL.

8.1.3 *Buitenlandse aanvragen en misbruik nationale route*

Vanaf 2020 was er een onverwachts hoge instroom van buitenlandse octrooiaanvragen via de nationale route, waarbij met name een opvallende instroom uit China werd gesignaleerd. In interviews wordt dit benoemd als een vorm van oneigenlijk gebruik die samenhing met een Chinese nationale subsidie aan bedrijven voor aantallen verleende buitenlandse octrooien. Omdat het Nederlandse stelsel werkt als registratiesysteem, konden aanvragers relatief eenvoudig oude of al eerder gepubliceerde octrooien opnieuw indienen. Formeel voldeden deze aanvragen aan de vereisten, waardoor OCNL ze niet kon weigeren.

Er werden op grote schaal aanvragen ingediend die niet waren gericht op daadwerkelijke bescherming van innovatieve activiteit in Nederland en daarmee inhoudelijk vaak weinig toegevoegde waarde hadden, maar wel grote druk leggen op de capaciteit bij OCNL. De uitvoeringscapaciteit van OCNL werd (administratief) zwaar belast, met achterstanden als gevolg. OCNL was veel capaciteit kwijt aan aanvragen die niet pasten bij het doel van het nationale octrooirecht. Daarmee ontstond een spanningsveld tussen enerzijds de formele toegankelijkheid van het systeem en anderzijds de uitvoerbaarheid en doelmatigheid van de uitvoering.

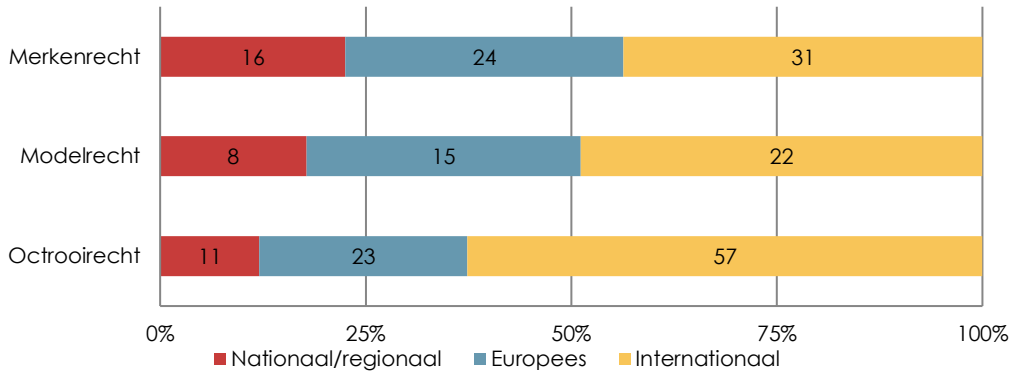
OCNL heeft hierop in 2022 actief bijgestuurd door een maatregel in te voeren op basis van het principe van misbruik van recht. Dit principe was eerder toegepast in andere context (bij grootschalige aantallen Wet open overheid- (Woo-) verzoeken die werden ingezet als verdienmodel door vergoedingen bij termijnoverschrijding). Het recht om een octrooiaanvraag in te dienen is bedoeld om innovatie en bescherming van technische kennis te faciliteren, niet om bedrijven te helpen subsidies in het buitenland te verwerven, waardoor er sprake is van misbruik van het recht. Ten tijde van het schrijven van deze evaluatie zijn nog geen rechterlijke uitspraken met betrekking tot deze maatregel bekend.

In september 2022 is zodoende ingevoerd dat identieke aanvragen niet langer in behandeling hoeven te worden genomen. Na invoering vlakte de instroom af en namen de aantallen sterk af, waardoor de druk op de capaciteit bij OCNL weer daalde. Er blijven aanvragen binnenkomen die niet identiek zijn, maar wel sterk lijken op eerder gepubliceerde aanvragen. Dit wordt echter niet meer op dezelfde schaal waargenomen als tussen 2020 en september 2022. OCNL blijkt hiermee goed in staat om actief bij te sturen bij sprake van oneigenlijk gebruik. Tegelijkertijd maakt het duidelijk dat deze bijsturing vraagt om structurele monitoring en signalering.

8.1.4 *Verhouding Nationale vs. Europese route*

Figuur 24 toont de spreiding van keuze voor (inter)nationale bescherming per soort intellectueel eigendomsrecht. Naast deze algemene verdeling, zien we grote verschillen tussen de doelgroepen. Uit interviews en enquête komt het beeld naar voren dat de keuze voor nationale, Europese of internationale bescherming sterk wordt bepaald door de bedrijfsgrootte, sector, en geografische spreiding van concurrenten. De verschillende opties voor gebruik van (inter)nationale octrooien wordt gedetailleerd beschreven in hoofdstuk 4.4. Hieronder schetsen we de bevindingen vanuit de enquête en interviews. Omdat in deze sectie de doeltreffendheid van de uitvoering van OCNL wordt geëvalueerd gaat deze uitvoeringsanalyse primair over octrooien en niet over merken en modellen.

Figuur 24 Kiest u bij deze IE-rechten met name de nationale/regionale bescherming of eerder de Europese of internationale bescherming? (N = 71, 45, 91)

Technopolis B.V. 2026, op basis van enquêteresultaten

Geïnterviewden geven aan dat grotere en internationale bedrijven, of bedrijven in sterk innovatieve sectoren, vaker de PCT of EOB (Unitair ofwel nationale validaties) route kiezen. Voor deze groep is een Nederlands octrooi vaak onvoldoende. In sterk innovatieve sectoren waar afzetmarkten vrijwel direct internationaal zijn en waar concurrentiedruk en mogelijke investeringen sterk op Europese of wereldwijde bescherming zijn gericht, wordt een nationaal octrooi door sommige partijen als van beperkte waarde gezien. Ook wordt hierin de relatief zwakke rechtszekerheid van het huidige ongetoetste nationaal octrooi benoemd. In die gevallen wordt de nationale route minder gebruikt, tenzij als een tijdelijke stap in een bredere (EOB/PCT-)route voor het vaststellen van de prioriteitsdatum. Respondenten beschrijven dat de nationale route dus niet altijd een eindstation is, maar regelmatig onderdeel is van een bredere beschermingsstrategie.

Wat betreft de afweging tussen een Europees octrooi met nationale validaties en het unitair octrooi, is er een lichte verschuiving naar het unitair octrooi merkbaar omdat er in toenemende mate voor het unitair octrooi wordt gekozen. Het afwegingskader wordt geschetst in paragraaf 4.4.4. Uit interviews en enquête komt eenzelfde beeld naar boven. Een keuze is vooral afhankelijk van de inschatting van hoe sterk het octrooi is, de kosten en handhavingsstrategie van een bedrijf. Een bedrijf dat in zo veel mogelijk landen concurrentie wil weren, zal minder snel kiezen voor een unitair octrooi omdat dat in alle deelnemende landen tegelijkertijd kan vallen. Tegelijkertijd zal een bedrijf in een sterk innovatieve sector geen waarde meer zien in een octrooi dat maar in een aantal landen geldig is.

Respondenten noemen kosten en betaalbaarheid ook consequent als een doorslaggevende factor in hun afweging. De nationale route is praktisch en relatief laagdrempelig ten opzichte van de internationale mogelijkheden, met name vanwege snelheid en lage kosten en is daarmee juist voor het mkb een aantrekkelijke keuze. Deze doelgroepen maken vaker de afweging tussen gewenste beschermingsomvang en financiële haalbaarheid, waardoor bescherming soms bewust beperkt blijft tot Nederland. De keuze is bedrijfsspecifiek en afhankelijk van marktbereik, beschikbare middelen, sector, rechtszekerheid etc. Ook hier is er door sommige doelgroepen behoefte aan praktische duiding/begeleiding over welke route wanneer passend is. Er bestaat geen *one size fits all*-route, waardoor dit een strategische bedrijfsafweging is.

In interviews wordt daarnaast het spanningsveld benoemd dat de nationale route juist waardevol is vanwege toegankelijkheid, maar dat deze toegankelijkheid onder druk kan komen te staan als de overgang naar een getoetst stelsel leidt tot (veel) hogere kosten en

langere doorlooptijden. Respondenten leggen hiermee impliciet de randvoorwaarde dat de kwaliteitsverbetering niet moet resulteren in een route die voor mkb en startups feitelijk minder bruikbaar wordt.

8.2 Voorlichting

8.2.1 Ontwikkeling voorlichtingsfunctie

Sinds de vorige evaluatie is volgens geïnterviewden sprake van een duidelijke professionaliseringsslag in de voorlichtings- en ondersteuningsactiviteiten, met name bij OCNL. De voorlichting is breder en zichtbaarder geworden, met een sterkere digitale toegankelijkheid. OCNL heeft een eigen online omgeving ontwikkeld, biedt digitale voorlichtingsinstrumenten aan zoals de IP-scan en zet in op breder bereik van voorlichting met webinars.

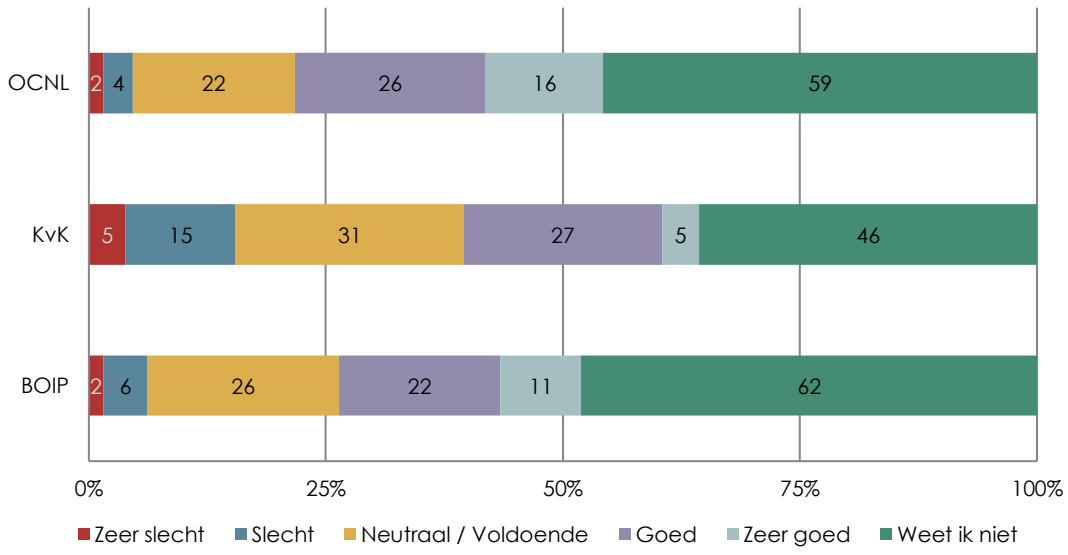
Voor BOIP geldt een vergelijkbare ontwikkeling en heeft de voorlichtingsfunctie de afgelopen jaren uitgebreid met webinars, spreekuren en een bredere online informatievoorziening (zoals FAQ's en beantwoording van klantvragen). Hiervoor richten zij zich op toegankelijkheid, kwaliteit en klantgerichtheid, waardoor iedereen gebruik zou moeten kunnen maken van de diensten en hulp van BOIP. In interviews wordt daarnaast benoemd dat BOIP op Europees niveau samenwerkt en afstemt met EUIPO, onder meer om informatievoorziening aan te laten sluiten bij Europese ontwikkelingen.

Wat betreft doelgroepen is het beeld dat OCNL en BOIP hun voorlichting vooral richten op groepen die relatief vaker behoefte hebben aan laagdrempelige uitleg en eerste ondersteuning: het technisch-innovatieve mkb, startups/spin-offs, studenten (hoger onderwijs) en individuele uitvinders. Dit sluit aan bij de bredere bevinding in de rapportage dat toegankelijkheid niet voor alle doelgroepen gelijk is: grootbedrijven vinden het stelsel gemiddeld beter toegankelijk, terwijl mkb, startups en nieuwe (first-time) aanvragers meer drempels ervaren. Voorlichting en praktische ondersteuning functioneren daarmee als een belangrijke 'brug' voor de doelgroepen met minder in-house kennis en kunde.

8.2.2 Bereik en waardering

Uit de enquête (Figuur 25) komt een overwegend positief beeld naar voren over de kwaliteit en bruikbaarheid van de informatievoorziening van OCNL en BOIP, met name onder respondenten die deze organisaties daadwerkelijk kennen en gebruiken. Een relatief groot deel van de ondervraagde betrokkenen antwoordt met Weet ik niet en lijkt niet voldoende ervaring met de ondersteuning en informatievoorziening van de organisaties te hebben. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat ondersteuning en informatievoorziening veelal ook via een gemachtigde verloopt. Hierdoor kan het zijn dat respondenten niet direct in aanraking zijn gekomen met deze organisaties. Dit wordt versterkt doordat de enquête breed is uitgezet en bijvoorbeeld niet enkel via het klantenbestand van OCNL (zie Bijlage)

Figuur 25 Hoe beoordeelt u de ondersteuning/informatievoorziening van de volgende organisaties? (N=129)

Technopolis B.V. 2026, op basis van enquêteresultaten

De inhoud en vorm van de voorlichting worden in de praktijk als relevant ervaren en de toegenomen professionalisering van de voorlichtingsfunctie (zoals beschreven in 8.2) is terug te zien in gebruikerswaardering.

In de interviews wordt deze positieve waardering bevestigd, vooral waar het gaat om de laagdrempeligheid van het aanbod. Het belang van het eerste advies en de mogelijkheid een adviseur te spreken wordt gewaardeerd, vooral bij mkb en startups die niet altijd beschikken over eigen IE-expertise. Sommige partijen (bijv. sectororganisaties) laten OCNL en/of BOIP regelmatig langskomen bij evenementen, wat ook als positief wordt gezien.

Tegelijkertijd wordt ook benoemd dat het bereik niet dekkend is en dat niet alle potentiële gebruikers OCNL en BOIP goed weten te vinden, of pas laat in het proces in aanraking komen met de beschikbare ondersteuning. Dit sluit aan bij het bredere beeld dat toegankelijkheid voor minder ervaren gebruikers beperkter is, ondanks dat het stelsel procedureel goed werkt.

8.2.3 IE-voorlichting als ecosysteem

Na de vorige evaluatie (2018) is er ingezet op het verbeteren van voorlichting en advisering, vergroten van bekendheid van IE en het verbeteren van samenwerking tussen de uitvoeringsorganisaties. Voorlichting over intellectueel eigendomsrecht is niet alleen een publieke dienstverlening vanuit één organisatie, maar van belang in het bredere innovatie-ecosysteem. Uit interviews blijkt dat ondernemers hun eerste informatie vaak niet bij OCNL en BOIP krijgen, maar via hun netwerk en intermediairs. Dit zijn juridisch deskundigen, octrooigemachtigden, maar ook partijen zoals de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's), de KVK, incubators/accelerators, brancheorganisaties en andere bedrijven. Doorstroom naar IE-bescherming is hiermee ook afhankelijk van het netwerk van een ondernemer/uitvinder in vroege fase van ontwikkeling. Daarmee verloopt voorlichting in de praktijk via een netwerk van actoren.

De Kamer van Koophandel (KvK) richt zich vooral op starters en mkb-bedrijven en heeft geen wettelijke taak in de verlening van IE rechten, maar de organisatie biedt basisinformatie over

IE via de website Ondernemersplein, webinars en bijeenkomsten. Ook fungeert de KvK als eerste doorverwijsloket naar de relevante IE-organisaties.

Het eerder opgerichte IE-platform wordt beschreven als een poging om meer samenhang te organiseren en de gebruikerservaring te verbeteren via betere afstemming en doorgeleiding tussen partijen (zoals OCNL, BOIP, KvK). In de kabinetsreactie op de evaluatie zijn hier ook nadrukkelijk toezeggingen op gedaan. De interviews laten echter een gemengd beeld zien over de resultaten hiervan. Binnen de evaluatieperiode was er tijdelijk sprake van meer structureel contact tussen OCNL, BOIP, KvK en is een bewustwordingscampagne opgestart vanuit dit platform. Maar het platform heeft niet geleid tot één herkenbaar, geïntegreerd virtueel loket voor gebruikers en verdere ontwikkeling van het platform lijkt stilgevallen.

8.2.4 Lacunes en verbeterpunten

Het is een blijvende uitdaging om nieuwe aanvragers of minder vanzelfsprekende doelgroepen te bereiken in de voorlichting. Het gaat daarbij met name om niet-technische mkb'ers, delen van de creatieve sector en digitale startups die geen sterke octrooitraditie of -ervaring hebben, een sector met veel kleine bedrijven en minder sterke sectorvertegenwoordigers. Deze groepen komen minder snel via bestaande innovatiekanalen in aanraking met OCNL/BOIP en herkennen IE minder vanzelfsprekend als strategisch instrument. Hierdoor bestaat het risico dat voorlichtingsactiviteiten een deel van de doelgroep nog niet weten te bereiken.

Ten tweede komt naar voren dat de behoefte van gebruikers vaak verder gaat dan uitleg over afzonderlijke rechten. Er is vanuit bedrijven soms vraag naar meer praktische ondersteuning bij het ontwikkelen van een werkbare IE-strategie, in plaats van basale uitleg over de verschillen tussen afzonderlijke rechten. Wanneer de keuze gemaakt moet worden voor een (inter)nationaal octrooi, wanneer voor merkenrecht, wanneer voor geheimhouding, etc. Dit sluit aan bij het bredere beeld dat het stelsel goed functioneert, maar dat minder ervaren gebruikers soms moeite hebben met het vertalen van juridische mogelijkheden naar praktische en strategische bedrijfskeuzes. Zoals beschreven in paragraaf 8.1.2, wordt in de praktijk een verschil ervaren tussen de behoefte van sommige gebruikers aan strategische begeleiding en het mandaat van OCNL en BOIP als publieke organisaties.

Communicatie en duiding rond het unitair octrooi en het Unified Patent Court, maar ook duiding rond opkomende thema's zoals IE in relatie tot AI en data, zijn nog in ontwikkeling. Gebruikers hebben behoefte aan praktische duiding en wat dit betekent voor kosten, dekking en handhaving. De voorlichtingsfunctie zou in de komende jaren meer informatie kunnen bieden over deze onderwerpen binnen de daarvoor beschikbare ruimte in het mandaat van OCNL.

8.3 Samenwerking

De samenwerking tussen de belangrijkste (semi-)publieke partijen is structureel zichtbaar over de evaluatieperiode. In interviews wordt aangegeven dat er sprake is van relatief vaste contactlijnen en regelmatige afstemming tussen het ministerie, OCNL en BOIP, maar dat dit niet geldt voor alle partijen (zoals de ROMs, de KvK, sectorvertegenwoordigers) waar gebruikers mee in contact zijn over IE-rechten. Hoewel de intentie bestaat om gebruikers een meer samenhangende *klantreis (doorlopen route van oriëntatie tot gebruik IE-rechten)* te bieden, ervaren betrokkenen dat de ondersteuning nog steeds verspreid is. Daardoor verschilt het voor gebruikers afhankelijk van het eerste contactmoment of zij snel bij de juiste ondersteuning terechtkomen. De samenwerking is verbeterd ten opzichte van de vorige evaluatieperiode, maar de mate van integratie is nog niet sterk.

De KvK vervult volgens geïnterviewden vooral een signalerende en doorverwijzende functie, waar ondernemers vaak in een vroege fase terecht komen. De KvK heeft in de periode sinds de vorige evaluatie haar fysieke aanwezigheid in de regio sterk verminderd en activiteiten verlegd naar online dienstverlening. De rol van de KvK in het ecosysteem is minder vanzelfsprekend via lokale contactmomenten ten opzichte van de vorige evaluatieperiode. Tegelijkertijd zijn ROM's een zichtbaardere schakel geworden in het ecosysteem, die dicht op het innovatieve mkb en startups zitten. Daarmee spelen ROM's ook een relevante rol in het vroegtijdig agenderen van de IE-strategie bij bedrijven en doorverwijzing naar OCNL of BOIP voor inhoudelijke ondersteuning.

8.3.1 Relatie EZ – OCNL

In de vorige evaluatie wordt benoemd dat in het verleden sprake is geweest van een periode waarin de samenwerking en afstemming tussen beleid (EZ) en uitvoering (OCNL) stroever verliep. In interviews wordt verwezen naar eerdere onduidelijkheid over rollen, verwachtingen en de invulling van de opdrachtgever-uitvoerderrelatie. Geïnterviewden geven aan dat de samenwerking gedurende de huidige evaluatieperiode is verbeterd. Oorzaken hiervoor zijn vernieuwing op het directieniveau, wat heeft bijgedragen aan helderdere afspraken en een betere inhoudelijke dialoog over prioriteiten. Genoemd worden onder meer de samenwerking rond het wetsvoorstel tot modernisering van de Rijksoctrooiwet (richting het getoetst stelsel) en de toenemende betekenis van internationale dossiers (UPC-samenwerking en de organisatie van de Lokale Divisie van het UPC in Den Haag).

Tegelijkertijd blijft er volgens de interviews een structurele spanning bestaan in de aansturing en beleidsvorming. EZ heeft een relatief beperkte beleidsmatige capaciteit, terwijl de beleidsagenda breed is (meerdere IE-rechten, nationaal én internationaal, en met toenemende complexiteit door technologische en geopolitieke ontwikkelingen). Daardoor is EZ in de praktijk voor wat betreft het octrooirecht in belangrijke mate afhankelijk van samenwerking met OCNL voor inhoudelijke input, expertise en signalering vanuit de uitvoeringspraktijk. De beleidsambitie lijkt groter dan de beschikbare capaciteit.

8.3.2 Samenwerking met kennisinstellingen, ROM's, incubators

OCNL en BOIP werken in de praktijk samen met kennisinstellingen en regionale innovatie-ecosystemen, waaronder universiteiten, hogescholen, ROM's en incubators/accelerators. Deze samenwerking krijgt vorm via gastcolleges, events en gerichte voorlichtings- en begeleidingsactiviteiten, waaronder trajecten die lijken op een eerste IP-scan of oriëntatie op passende beschermingsroutes. Hiermee wordt nadrukkelijk ingezet op vroegtijdige bewustwording in de innovatieketen.

Uit de interviews blijkt dat de kwaliteit en intensiteit van deze samenwerking regionaal en sectoraal uiteenloopt. Waar sterke *kartrekkers* aanwezig zijn (bijvoorbeeld actieve kennisinstellingen, betrokken ROM's of goed georganiseerde sectorclusters), ontstaat structurele samenwerking en is er herhaald contact met ondernemers en startups. In andere regio's is de samenwerking minder continu en afhankelijk van individuele initiatieven.

Dit bevestigt deels het bredere beeld dat IE-voorlichting feitelijk als ecosysteem functioneert, en dat effectiviteit mede afhangt van de sector, individuele kennis en middelen. Goed gepositioneerde bedrijven, met meer kennis en middelen weten goed hun weg te vinden in het systeem, of kunnen experts inhuren om hierin te begeleiden. Tegelijkertijd is het ecosysteem nog niet voor iedere mogelijke IE aanvrager toegankelijk. De ecosysteem-samenwerking wordt in interviews gezien als een kans om doelgroepen die relatief meer drempels ervaren (technisch-innovatief mkb en startups/spin-offs) te bereiken. Door aandacht voor de IE-strategie van een beginnend bedrijf te verankeren in innovatie- en

ondernemerschapsprogramma's (bijvoorbeeld bij de ROM's) kunnen ondernemers in een vroege fase worden geholpen.

8.3.3 Internationale partners

Erkenning vanuit internationale partners blijkt vooral uit de feitelijke positie die Nederland binnen het Europese octrooistelsel inneemt. Nederland is één van de oprichtende landen en heeft historisch een substantiële bijdrage geleverd aan de opbouw van het EOB, onder meer via de onderzoeksfunctie die al vóór de oprichting van het EOB was ontwikkeld. EOB benoemt dat de Nederlandse aanwezigheid en expertise binnen de organisatie bovengemiddeld zichtbaar is, mede doordat Nederlandse vertegenwoordigers geregeld sleutelposities bekleden en bijdragen aan de kwaliteit van search- en onderzoeksrapporten.

Daarnaast wordt internationale erkenning gekoppeld aan de combinatie van inhoudelijke expertise en economisch gewicht: Nederland behoort tot de koplopers in Europa qua octrooiaanvragen (met name in sectoren als elektronica), wat maakt dat Nederland aan tafel zit in strategische discussies. Meerdere respondenten typeren de Nederlandse inbreng daarbij als pragmatisch en ondernemingsgericht en wijzen erop dat Nederland in Europese dossiers zoals het unitair octrooi een invloedrijke en soms leidende rol speelt. Deze reputatie wordt versterkt door een goed functionerend ecosysteem met sterke samenwerking tussen publieke en private stakeholders.

8.4 Doelmatigheid van de uitvoering - uitvoeringskosten

8.4.1 Efficiëntie binnen OCNL

OCNL (en in vergelijkbare zin BOIP) opereert met relatief kleine teams in verhouding tot het takenpakket en het economisch gewicht van het IE-stelsel. Betrokkenen typeren de uitvoering als compact en doelmatig ingericht: er zijn weinig signalen dat de uitvoering *onnodig zwaar* is of dat processen structureel bureaucratisch zijn opgetuigd. Integendeel, het beeld is dat OCNL relatief veel uitvoert met beperkte middelen, zowel in de octrooiverlening als in dienstverlening en voorlichting.

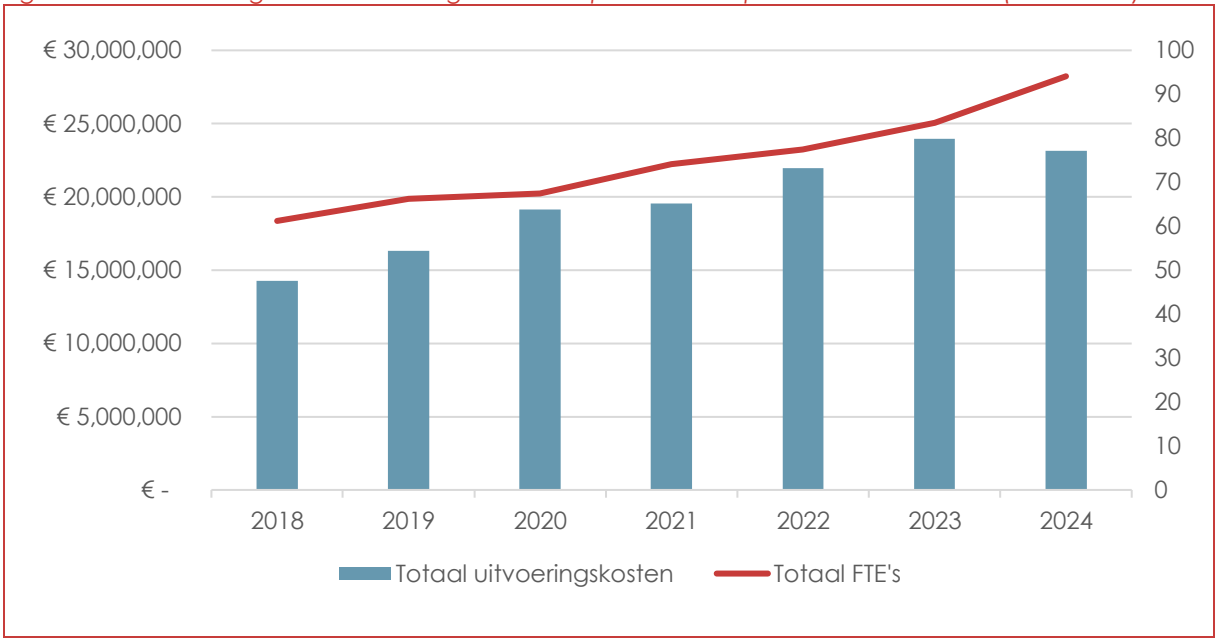
Kijkend naar de toekomstbestendigheid van deze efficiëntie komt in interviews naar voren dat de uitvoering kwetsbaar kan worden bij verdere toename van complexiteit en taakuitbreiding. De overgang naar het getoetst octrooi, de invoering van het unitaire stelsel en de bredere technologische ontwikkelingen rond AI en data kunnen meer capaciteit vragen. Er zijn zorgen dat wanneer deze capaciteit niet meegroeit, dit niet zozeer leidt tot inefficiëntie, maar tot knelpunten in de uitvoering, waaronder langere doorlooptijden en een verminderde toegankelijkheid voor gebruikers.

De tarievenstructuur speelt hierin een dubbele rol. Gebruikers dragen direct bij aan de financiering van het stelsel, terwijl het stelsel tegelijkertijd toegankelijk en betaalbaar moet blijven. De publieke infrastructuurfunctie van OCNL gaat daarom verder dan kostendekkende dienstverlening alleen en vraagt om voldoende capaciteit om rechtszekerheid, toegankelijkheid en een goed functionerend stelsel te borgen. Efficiëntie betekent in dit perspectief niet primair het minimaliseren van kosten, maar het beschikken over voldoende middelen om kwaliteit en dienstverlening blijvend te kunnen leveren.

Figuur 26 laat de ontwikkeling van de totale uitvoeringskosten en het aantal FTE's binnen OCNL zien en schetst daarmee het totaalbeeld van de schaalontwikkeling. Over de gehele periode groeien de uitvoeringskosten grotendeels in hetzelfde tempo als het aantal FTE's. De kostenstijging heeft dus hoofdzakelijk te maken met de groei van het personeel. In 2024 is sprake van een lichte daling van de uitvoeringskosten ten opzichte van 2023, terwijl het aantal FTE's verder toeneemt. Dit wijst op lagere gemiddelde kosten per FTE en kan duiden op een beperkte efficiëntieverbetering, al kunnen ook tijdelijke effecten of verschuivingen in functies

een rol spelen. De ontwikkeling van fte en uitvoeringskosten suggereert dat de efficiëntie in grote lijnen stabiel is gebleven.

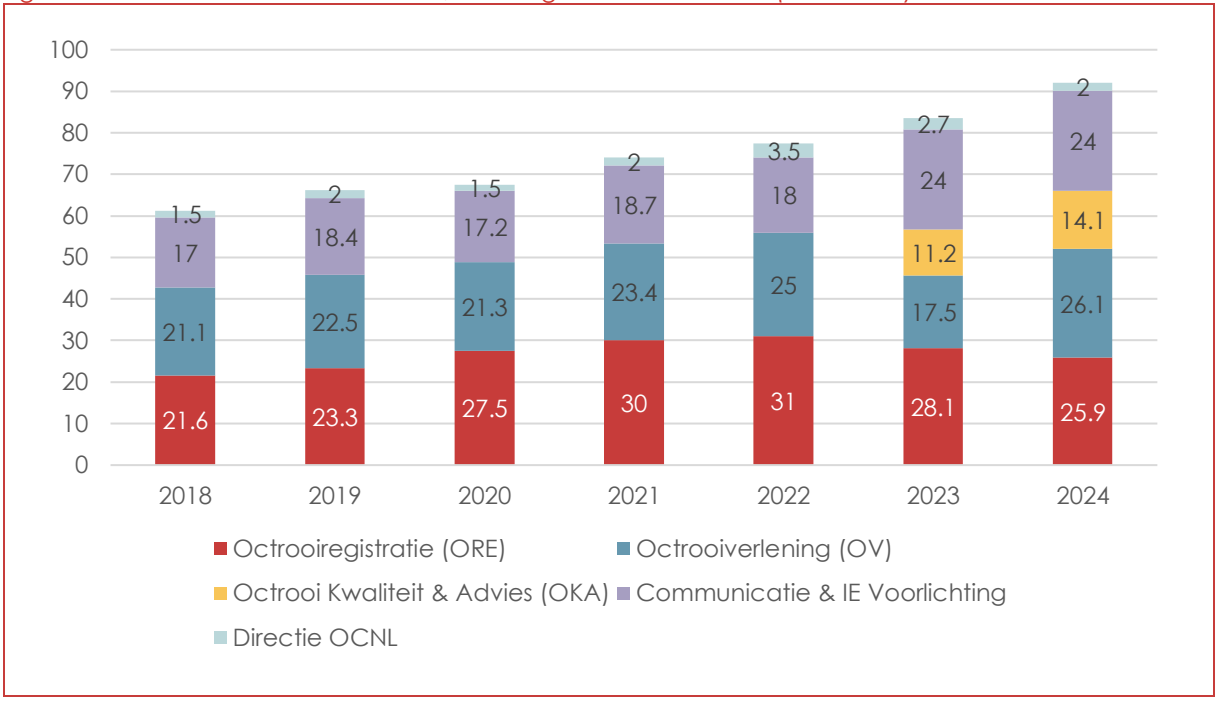
Figuur 26 Ontwikkeling totale uitvoeringskosten en personele capaciteit binnen OCNL (2018–2024)

Op basis van overzichten van uitvoeringskosten en FTE, aangeleverd door OCNL

Figuur 27 toont de inzet van FTE's binnen OCNL, uitgesplitst naar organisatieonderdeel, en laat zien waar de groei in personele capaciteit plaatsvindt. Octrooiregistratie en octrooiverlening vormen in alle jaren het grootste aandeel van de FTE-inzet, waarbij het aantal FTE's door de tijd heen schommelt. Vanaf 2023 verschijnt team Octrooi Kwaliteit & Advies als nieuw organisatieonderdeel met direct een substantiële inzet van circa 11–14 FTE's. Dit wijst op een verschuiving van taken binnen de organisatie. Ook bij Communicatie en IE Voorlichting is vanaf 2023 een duidelijke groei zichtbaar, waarbij het aantal FTE's toeneemt van gemiddeld circa 19 in de periode 2018–2022 naar ongeveer 24 in 2023 en 2024. De capaciteitsgroei beperkt zich daarmee niet tot de kernuitvoering, maar vindt ook plaats in ondersteunende en flankerende functies.

Figuur 27 Inzet van FTE's binnen OCNL, naar organisatieonderdeel (2018–2024)

Op basis van overzichten van uitvoeringskosten en FTE, aangeleverd door OCNL

De tabel hieronder geeft inzicht in de uitvoeringskosten per organisatieonderdeel en laat zien hoe de totale kostenontwikkeling zich binnen OCNL heeft voltrokken. Het behandelen en verwerken van octrooiaanvragen vormt over de gehele periode veruit de grootste kostenpost. Dit bevestigt het centrale karakter van deze kernactiviteit. De kosten voor deze activiteit nemen sterk toe tot en met 2023 en zien een daling in 2024. Zoals toegelicht in paragraaf 4.2.1 worden vanaf september 2022 bepaalde octrooiaanvragen uit het buitenland (bijvoorbeeld identieke aanvragen zonder innovatieve waarde) niet langer in behandeling genomen. Aanleiding was het hoge aantal Chinese aanvragen. Dit kan ook invloed hebben op de kosten binnen de OCNL.

In combinatie met de eerdere groei in FTE's suggereert dit dat de kostenontwikkeling vooral samenhangt met schaalvergroting en tijdelijke piekbelasting. Er zijn geen aanwijzingen dat overhead of directiekosten een dominante rol spelen in de totale kostenstijging.

Tabel 11 Uitvoeringskosten in € naar organisatieonderdeel (2018–2024)

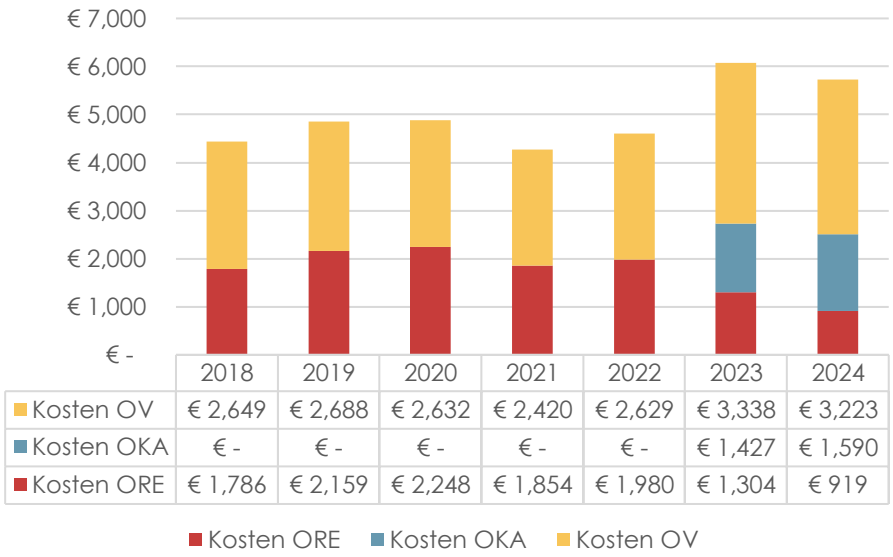
Uitvoeringskosten OCNL periode 2018-2024	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Behandelen & verwerken Octrooiaanvragen	11.173.577	12.980.990	14.753.394	14.828.412	17.387.438	18.771.290	17.414.943
Communicatie & IE Voorlichting	2.938.873	3.068.754	4.235.459	4.530.793	4.372.801	4.935.397	5.379.505
Directie OCNL	164.882	283.086	138.959	200.674	212.604	247.164	358.656

Op basis van overzichten van uitvoeringskosten en FTE, aangeleverd door OCNL

Figuur 28 laat de ontwikkeling van de gemiddelde uitvoeringskosten per octrooiaanvraag zien en vormt daarmee een belangrijk ijkpunt voor de evaluatie van de efficiëntie. Tot en met 2022

blijven de gemiddelde kosten per aanvraag relatief stabiel. Dit suggereert dat OCNL de groei in werkzaamheden heeft kunnen opvangen zonder dat dit leidde tot hogere kosten per aanvraag. Vanaf 2023 is sprake van een duidelijke stijging. Deze stijging hangt samen met de introductie van het team Octrooi Kwaliteit & Advies (OKA) en de daarmee gepaard gaande uitbreiding van taken. Tegelijkertijd nemen de kosten van het team Octrooiregistratie (OR) per aanvraag af, wat kan wijzen op interne verschuivingen van taken en kosten. De kosten van het team Octrooiverlening (OV) per aanvraag nemen daarentegen toe vanaf 2023. Op basis van de beschikbare informatie is voor deze ontwikkeling geen eenduidige verklaring vast te stellen.

Figuur 28 Gemiddelde uitvoeringskosten per octrooiaanvraag (2018–2024)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kosten OV	€ 2,649	€ 2,688	€ 2,632	€ 2,420	€ 2,629	€ 3,338	€ 3,223
Kosten OKA	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 1,427	€ 1,590
Kosten ORE	€ 1,786	€ 2,159	€ 2,248	€ 1,854	€ 1,980	€ 1,304	€ 919

Op basis van overzichten van uitvoeringskosten en FTE, aangeleverd door OCNL

8.4.2 ICT, digitalisering en procesinrichting

OCNL maakt gebruik van de RVO-brede ICT-systemen (generieke ICT-infrastructuur, beveiliging, beheer en onderhoud) =en hoeft daardoor niet alle basisfunctionaliteiten zelf te ontwikkelen en beheren. Dit past bij de doelmatig ingerichte uitvoering met beperkte middelen. Daardoor kan OCNL echter niet altijd zelfstandig beslissen over aanpassingen in systemen die specifiek zijn voor de octrooiprocessen, wat de wendbaarheid beperkt. ICT-behoeftes moeten dus tijdig vastgelegd worden en goede, structurele samenwerking hierin is belangrijk.

De ICT- en procesinrichting bij OCNL functioneert in de kern en belemmert de uitvoering niet. De systemen worden door betrokkenen niet beschreven als *state of the art*. De basisprocessen lopen, maar gebruikersinterface en systeemkoppelingen worden nog wel genoemd als punten waar de inrichting achterblijft. Dit is niet direct een kwaliteitsprobleem, maar kan dit op de lange termijn wel worden en is een factor die de doelmatigheid kan beperken. Door toenemende complexiteit en taakuitbreiding i.v.m. invoering van het getoetst octrooi, is digitalisering een belangrijke randvoorwaarde voor toekomstige doelmatigheid. Verdere ontwikkeling van de interne systemen en vereenvoudiging van processen zijn bepalend om de uitvoering duurzaam efficiënt en effectief te houden. OCNL sluit in de uitvoering aan bij internationale standaarden en maakt waar mogelijk gebruik van bestaande EOB-infrastructuur en tools. OCNL is afhankelijk van het EOB in de ontwikkeling van data-gedreven processen en

ondersteunende infrastructuur/technologie, waaronder het gebruik van AI-tools in registratie en toetsing. ICT is dus niet alleen een interne aangelegenheid, maar berust op internationale systemen.

8.4.3 Administratieve lasten voor aanvragers

Uit de interviews komt naar voren dat er vanuit beleid en uitvoering beperkt zicht is op de exacte omvang van de administratieve lasten voor aanvragers, vooral omdat een groot deel van de lasten buiten de publieke uitvoering valt. Respondenten geven aan dat de tijd- en kostencomponenten die bedrijven intern maken, en de inzet van externe adviseurs, niet systematisch worden gemonitord of geregistreerd. Daardoor is het lastig om de totale lastendruk kwantitatief scherp te krijgen en goed te vergelijken tussen doelgroepen.

Tegelijkertijd is het beeld uit de interviews en de enquête consistent over waar die lasten in de praktijk vooral zitten. Gebruikers benoemen met name de interne tijdsbesteding (bijvoorbeeld het verzamelen en structureren van technische informatie, afstemming binnen het bedrijf en iteraties in het aanvraagproces) en de kosten voor octrooigemachtigden als de grootste lastendrijvers bij de aanvraag. Deze lasten drukken relatief zwaarder op mkb en startups, omdat zij vaker minder in-house expertise hebben en daardoor afhankelijker zijn van externe ondersteuning.

9 Internationale vergelijking

Dit hoofdstuk verkent hoe drie landen met een vergelijkbaar kennis- en innovatieprofiel (Denemarken, Frankrijk en Zwitserland) hun IE-stelstel en bijbehorende uitvoering hebben ingericht, en welke mogelijke lessen daaruit te volgen zijn voor de Nederlandse context. Hierbij zit de focus op: (i) het verbeteren van samenhang en herkenbaarheid voor gebruikers, (ii) het praktisch toegankelijk houden van het stelsel (met name voor mkb en startups), en (iii) het vergroten van uitvoeringskracht en wendbaarheid richting nieuwe opgaven (waaronder de modernisering van het octrooirecht en Europese ontwikkelingen). Een overzicht van wet- en regelgeving en uitvoering is schematisch weergegeven in Tabel 12.

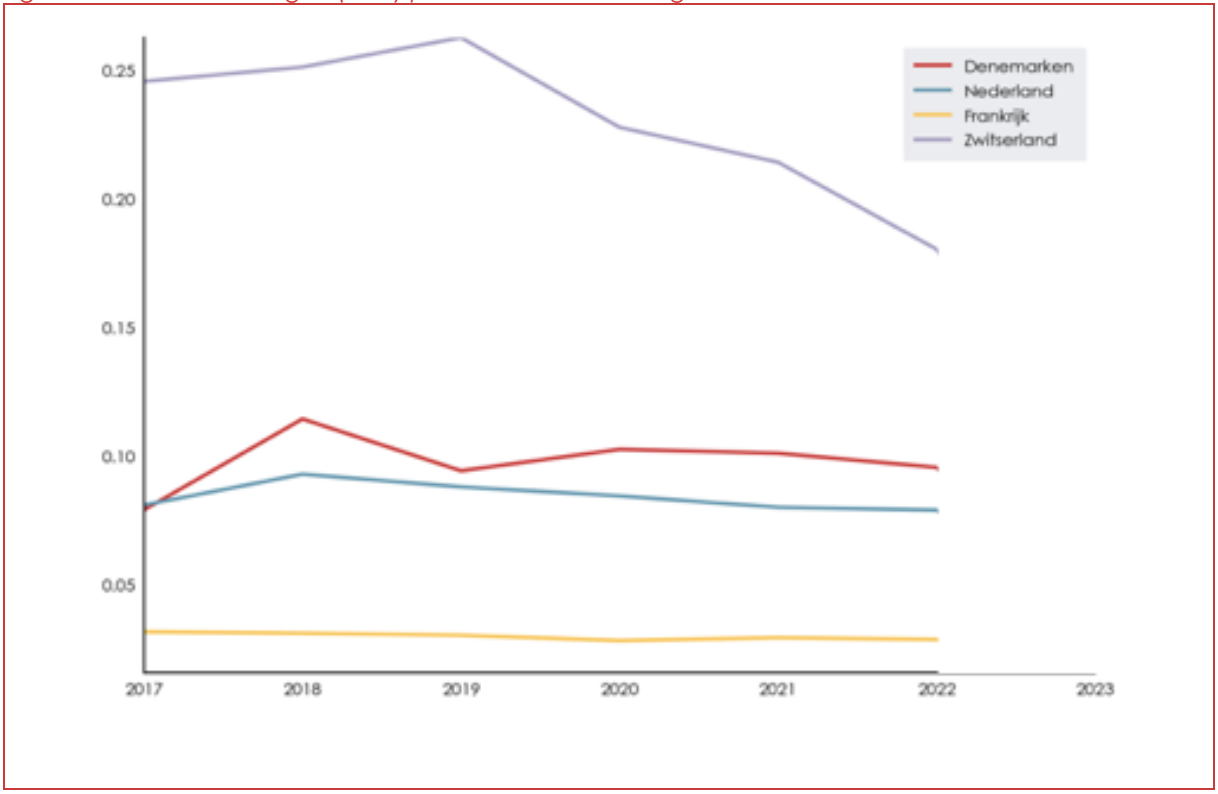
9.1 Context

Volgens de European Innovation Scoreboard 2025[59] zijn Zwitserland en Denemarken Innovation Leaders, terwijl Frankrijk een Strong Innovator is. Zwitserland (139,8%) en Denemarken (135,0%) liggen met hun prestatiescore ver boven het Europees gemiddelde (peil 100%), Nederland zit op 129,1% terwijl Frankrijk met 108,6% iets boven het Europees gemiddelde ligt.

Een vorm om de innovatiekracht van een land te beoordelen zijn het aantal Europese octrooiaanvragen per hoofd van de bevolking. Zoals te zien in Figuur 29, blijft Nederland achter Denemarken en Zwitserland. Ten tweede wijst de analyse (zie bijlage) op een relatief beperkte mate van internationale co-inventie: 13% van de Nederlandse ingediende octrooien heeft een uitvinder uit een ander land, tegenover 17% (Denemarken), 28% (Frankrijk) en 30% (Zwitserland). De top-5 samenwerkingspartners laat zien dat Duitsland in alle landen de belangrijkste partner is, maar dat Frankrijk en Zwitserland breder internationaal verweven zijn (onder meer via hogere aandelen samenwerking met meerdere landen).

[59] Europese Commisse (2025). https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard_en Noot: European Innovation Scoreboard 2025 gebruikt data t/m 2024 en is daarmee het de meest recente databron die binnen de scope van het onderzoek valt.

Figuur 29 Octrooiaanvragen (EOB) per duizend inwoners, geselecteerde landen.

Bron: Technopolis B.V., op basis octrooidata van het EPO

Ten derde laat de analyse zien waar Nederland technologisch relatief sterk is. Nederland presteert relatief sterk in onder meer optica, medische technologie en halfgeleiders (naast enkele meer toegepaste domeinen). Wanneer dit gekoppeld aan de (modelmatige) waarde van de octrooien (zie bijlage) springen in Nederland vooral digitale communicatie en telecommunicatie eruit als waardevolle domeinen, naast mechanische elementen, transport en coatings. Zwitserland heeft 15 sectoren die boven het EU-gemiddelde scoren, gevolgd door Nederland met 14, Frankrijk (13) en Denemarken (11).

9.2 Overzicht van het IE-stelsel: Denemarken

9.2.1 Wet- en regelgeving

Voor octrooien geldt de Deense Octrooiwet, waarbij Denemarken werkt met een getoetst nationaal octrooi. Daarnaast kent Denemarken een afzonderlijk stelsel voor gebruiksmodellen. Dit kleine octrooi biedt snellere en goedkopere bescherming met een maximale looptijd van tien jaar, maar zonder inhoudelijke toetsing en daarmee een lagere mate van rechtszekerheid.

De bescherming van bedrijfsgeheimen (Deense bedrijfsgeheimenwet) komt inhoudelijk overeen met de Nederlandse regeling en de Europese richtlijn voor bedrijfsgeheimen. Het merkenrecht is vastgelegd in de Deense Merkenwet en is grotendeels vergelijkbaar met het Benelux-systeem, met als belangrijk verschil dat merkrecht in Denemarken ook kan ontstaan door praktisch gebruik, terwijl dit in Nederland alleen via inschrijving mogelijk is. Het tekeningen- en modellenrecht, geregeld in de Deense Modellenwet, vertoont weinig relevante verschillen met het Nederlandse recht.

Een onderscheidend element in Denemarken is de *Act on Inventions at Public Research Institutions*. Deze wet verplicht universiteiten en andere publieke onderzoeksinstellingen om eigendom te verwerven van uitvindingen en faciliteert octrooiering, licentieverlening en de

oprichting van spin-outs. In tegenstelling tot Nederland is dit in Denemarken vastgelegd in één specifieke wettelijke regeling.

9.2.2 *Beleidsvorming en uitvoering*

De centrale en meest bepalende uitvoerende actor binnen het Deense IE-stelsel is het Danish Patent and Trademark Office (DKPTO). DKPTO heeft een uitzonderlijk brede rol van uitvoering, beleidsvorming en internationale vertegenwoordiging. Het Deense IE-beleid is vastgelegd in het National Action Plan on Intellectual Property. Het nationale actieplan voor intellectueel eigendom is in belangrijke mate door DKPTO zelf opgesteld, in nauwe afstemming met het Ministerie van Industrie, Handel en Financiële Zaken. Het actieplan formuleert vier samenhangende beleidsdoelstellingen: waardecreatie via IE-rechten, een eerlijk, efficiënt en goed functionerend IE-systeem, internationale inzet en kennis over IE-rechten.

Het Department IP Enforcement & Networks van het DKPTO coördineert onder andere ook het *Danish Ministerial Network against IPR Infringements*, een structureel samenwerkingsverband van elf publieke autoriteiten gericht op de bestrijding van IE-inbreuken. De DKPTO beschikt over circa 200 medewerkers en wordt gefinancierd via een combinatie van middelen uit de nationale begroting en eigen inkomsten uit commerciële dienstverlening.

De relatie tussen IE-beleid en innovatiebeleid is in Denemarken niet expliciet aan elkaar gekoppeld en zijn ondergebracht bij verschillende ministeries. Uit interviews blijkt dat deze beperkte integratie samenhangt met de institutionele inrichting van het beleid: het innovatiebeleid en het IE-beleid zijn ondergebracht bij verschillende ministeries, met elk eigen prioriteiten. Zo is innovatiebeleid ondergebracht bij het ministerie van Onderwijs en Wetenschap (*Uddannelses- og Forskningsministeriet*) en IE bij het ministerie van Economische Zaken (*Erhvervsministeriet*).

9.3 Overzicht van het IE-stelsel: Frankrijk

9.3.1 *Wet- en regelgeving*

In Frankrijk is bescherming van intellectueel eigendom vastgelegd in een overkoepelende wet, de *Code de la Propriété Intellectuelle*. Dit vormt de wettelijke basis voor bescherming van uitvindingen, merken, modellen, auteursrecht, handelsnamen en geografische aanduidingen en bevat ook bepalingen over handhaving en sancties. Sinds de invoering in 1992, wordt de wet regelmatig bijgewerkt, om o.a. EU-richtlijnen te implementeren.

In mei 2019 heeft Frankrijk de *Loi Pacte* aangenomen, waarmee het nationale octrooi veranderde van geregistreerd naar getoetst. Sinds 22 mei 2020 worden octrooiaanvragen bij het INPI beoordeeld op nieuwheid, inventiviteit en industriële toepasbaarheid. Ook is het Franse utiliteitsmodel uitgebreid tot een bescherming van tien jaar zonder toetsing.

De invoering is bij INPI succesvol verlopen en de instrumenten, inclusief de oppositiemogelijkheid worden doelgericht gebruikt.[60] Door invoering van toetsing lijkt de rechtszekerheid van het octrooi en de internationale concurrentiekracht versterkt.[61] Kijkend naar de periode tussen 2019 en 2023, blijkt dat het aantal aangevraagde octrooien stabiel is gebeleven. Ongeveer 80 procent van de nationale octrooiaanvragen komt van het mkb

[60] INPI (2023). Rapport Annuel 2022

[61] Beleidsnota: modernisering rijksoctrooiwet 1995
https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020Z24230&did=2020D50926

(2019-2023).[62] Het mkb heeft een voorkeur voor, in ieder geval initiële, nationale bescherming ten opzichte van de Europese route; 2023 werden bijna 400 octrooiaanvragen van het mkb gepubliceerd bij het EOB en ongeveer 800 bij het INPI.[63]

Ook is door de Pacte-wet in 2022 een één-loket systeem ingevoerd door INPI voor alle vormen van intellectueel eigendom. Dit loket is gekoppeld aan het Nationaal Ondernemingsregister en combineert de functies die eerder door zes verschillende organisaties werden uitgevoerd in één loket voor aanvragers.[64]

9.3.2 *Beleidsvorming en uitvoering*

Het Ministerie van Economie en Financiën en het Ministerie voor Hoger Onderwijs en Onderzoek coördineren beleid en financiering. De IE- en innovatiebeleidsvelden zijn niet geïntegreerd in één beleidskader.

Op innovatiegebied vormt het meerjarige investeringsprogramma van € 54 miljard, France 2030, de centrale strategie, onder toezicht van de Secrétariat Général pour l'Investissement. Dit programma fungeert als financieringsmotor voor nationale innovatieagenda's, inclusief strategische sectoren en technologieën. Het belangrijkste onderdeel van de strategie is het investeringsprogramma. Frankrijk wil hiermee niet alleen onderzoeksactiviteiten stimuleren, maar ook valorisatie en commercialisatie.

Het IE-beleid is gericht op het juridisch beschermen van innovaties en creaties om economische waarde te scheppen en de concurrentiepositie van bedrijven te versterken. Juridische geschillen over IE worden behandeld binnen het Franse civiele en administratieve rechtssysteem.

De nationale IE-instantie, het *Institut National de la Propriété Industrielle* (INPI) voert de IE-wetgeving uit binnen het wettelijke kader en is verantwoordelijk voor registratie van octrooien, merken en modellen. Ook heeft INPI een actieve rol in de beleidsvorming. INPI heeft ruim 800 medewerkers verspreid over meerdere vestigingen door het land heen. Het prestatiecontract voor INPI 2025-2029 benadrukt investeringen in dienstverlening, digitalisering en ondersteuning van ondernemers.[65]

Er worden gerichte begeleidingsinstrumenten voor MKB, start-ups en kennisinstellingen ingezet om innovaties te beschermen en te valoriseren. Zo biedt INPI verschillende instrumenten zoals *Pass PI* en andere financieringsoplossingen aan bedrijven om kosten van IE-bescherming te dekken. Vooral voor het mkb zijn de kosten van IE-bescherming een drempel. Kleine aanvragers kunnen hiermee een korting van 50% krijgen op de kosten voor octrooiaanvragen. Ook biedt INPI een *IP Prédiagnostic*[66]*;* dit is een gratis analyse waarmee bedrijven, start-ups/mkb, hun IE-strategie zelf kunnen uittekenen en inschatten wat de beste IE-instrumenten zijn voor hun situatie. Ondernemers kunnen binnen dit instrument kostenvrij twee afspraken van een halve dag met een expert inplannen. De doelstellingen en behoeften op het gebied van IE van de onderneming worden in kaart gebracht, waarna een actieplan met aanbevelingen op maat wordt gemaakt. Dit bevat ook een overzicht van informatie rondom IE, zoals definities

[62] INPI (2025). Dynamique des ETI et des PME françaises déposantes de brevets entre 2019 et 2023. https://www.inpi.fr/inpi-block/download-document?id=19933

[63] INPI (2025). Dynamique des ETI et des PME françaises déposantes de brevets entre 2019 et 2023. https://www.inpi.fr/inpi-block/download-document?id=19933

[64] INPI (2023). Rapport Annuel 2022

[65] https://www.inpi.fr/inpi-block/download-document?id=20694

[66] https://www.inpi.fr/nos-solutions/etablir-son-plan-dactions/prediagnostic-pi

en reikwijdte van bescherming. INPI heeft deze methodiek met meerdere nationale IE-organisaties gedeeld, waaronder Denemarken.

9.4 Overzicht van het IE-stelsel: Zwitserland

9.4.1 Wet- en regelgeving

Bescherming van intellectuele eigendomsrechten is op federaal niveau vastgelegd in de Federale Octrooiwet. Zwitserland kent een registratie-octrooi. Een wetswijziging waarmee ook in Zwitserland het registratieoctrooi verandert naar een getoetst octrooi, wordt verwacht midden 2027 van kracht te gaan worden. Naar verwachting verhoogt dit de rechtszekerheid van het octrooi, maar maakt het octrooibescherming mogelijk ook minder aantrekkelijk voor kleine mkb'ers door hogere kosten. Opvallend is dat nationale octrooien momenteel minder dan 5% van het totaal aantal aangevraagde octrooien vormen, waardoor onzeker is of de hervorming het Zwitserse octrooi zal versterken of juist nog minder relevant zal maken.

Bescherming van (handels)merken en geografische aanduidingen wordt bepaald in de Federale Handelsmerkenwet en bescherming van modellen in de Federale Designwet, beide op basis van registratie onder bepaalde voorwaarden.

Geschilbeslechting en handhaving verlopen via gespecialiseerde rechtbanken en procedures. Voor octrooien is dit het Federale Octrooigerecht.

9.4.2 Beleidsvorming en uitvoering

De beleidsdoelstellingen van het Zwitserse beleid voor intellectueel eigendom en het nationale innovatiebeleid zijn niet geïntegreerd in één beleidskader. Het IE-beleid wordt bepaald door het ministerie van Justitie en heeft als doelstelling om een effectief, voorspelbaar en economisch levensvatbaar rechtskader voor intellectueel eigendom te bieden.

Het Zwitserse federale instituut voor Intellectueel Eigendom (IPI) is onder andere verantwoordelijk voor het onderzoeken, verlenen en beheren van industriële eigendomsrechten (octrooien, handelsmerken en modellen), het opstellen van wetgeving en het behartigen van de belangen van Zwitserland op internationaal niveau. Het heeft een bredere uitvoeringsrol in het IE-ecosysteem en geeft voorlichting aan o.a. intermediairs. Formeel valt het IPI onder het ministerie van Justitie, maar het IPI is volledig zelfstandig gefinancierd, met inkomsten uit octrooiaanvragen en de instandhoudingstaksen. Het IPI had circa 260 FTE in 2023, met circa 60 juristen en enkele economen in dienst.

Het innovatiebeleid is gericht op het versterken van de concurrentiepositie van Zwitserse bedrijven en dus een grote onderzoeks- en innovatiecapaciteit van de economie. Het vormgeven van innovatiebeleid ligt bij SERI (Staatssecretariaat voor Onderwijs, Onderzoek en Innovatie). Elke vier jaar verschijnt een SERI-innovatie-cyclusstrategie. Het IPI levert hier input aan door IE-hoofdstukken of paragrafen toe te voegen, maar dit is nadrukkelijk niet hun eigen strategie.

Het federale innovatie-agentschap, Innosuisse, financiert projecten en instrumenten voor valorisatie, kennisoverdracht en toegepast onderzoek. Projecten die financiering ontvangen via Innosuisse zijn verplicht om een IE-strategie vooraf vast te leggen. Innosuisse had in 2024 circa 90 FTE. Innosuisse besteedde in 2024 circa EUR 380 miljoen (CHF 346 miljoen) aan innovatiebevordering (Innovationsförderung), waarvan het grootste deel naar projectfinanciering ging.

Tabel 12 Overzicht landelijk IE stelsel

	Nederland	**Denemarken**	**Zwitserland**	**Frankrijk**
Wet- en regelgeving	*ROW 1995* Registratie-octrooi met verplicht nieuwheidsonderzoek, modernisering richting getoetst octrooi aangekondigd. *Wbb* (2018) voor bedrijfsgeheimen. *BVIE* voor merken/modellen.	*Deense Octrooiwet* Getoetste nationale octrooiverlening. Wet voor ongetoetst Utiliteitsmodel Deense *Bedrijfsgeheimenwet, Merkenwet* en *Modellenwet* Specifieke wet voor commercialisatie van innovaties uit publiek gefinancierd onderzoek.	*Federale Octrooiwet* Registratie-octrooi, wetswijziging richting getoetst octrooi (verwacht 2027). Federale *Handelsmerkenwet*, *Modellenwet* en *Innovatiewet* Legt vast dat Innosuisse-financiering vereist vooraf IE-afspraken.	*Code de la Propriété Intellectuelle* voor alle intellectuele eigendomsrechten *Loi Pacte* Getoetste nationale octrooiverlening sinds 2020
IE- en innovatiebeleid	Formele koppeling bestaat deels, maar vooral als "randvoorwaarde/instrument" binnen innovatiebeleid. IE-beleid gericht op evenwichtige marktbelangen + stimulatie kennis/innovatie. IE is randvoorwaarde/instrument in innovatiebeleid (MTIB/NTS/3%-R&D), met nadruk op valorisatie en overdracht IE. Organisatie: IE-beleid ligt primair bij EZ (Directie Innovatie & Kennis) en uitvoering bij OCNL/BOIP.	Beperkte integratie; vooral gescheiden beleidsdomeinen. IE-doelen vastgelegd in National Action Plan; relatie met innovatiebeleid niet expliciet.	Beperkte integratie. IE=rechtszekerheid, innovatie benut IE als randvoorwaarde. Wel sterke praktische aansluiting. Formeel: IE onder Justitie (IPI), innovatie onder SERI (met Innosuisse als innovatieagentschap). Koppeling via (1) instrumentele eisen (Innosuisse-projecten moeten vooraf IE-afspraken vastleggen), (2) informele contactlijnen tussen IPI en innovatie-actoren met een ambtelijk innovatienetwerk (2× per jaar). IPI levert input in SERI-strategieën maar heeft geen eigen innovatiebeleid.	Beperkte integratie; innovatiebeleid breder met France 2030 als kern; IE-instrumenten ondersteunen bescherming/valorisatie.
Uitvoering	*OCNL* (octrooien) *BOIP* (merken/modellen)	*DKPTO* Uitvoering + beleidsvorming, valt onder het Ministerie van Industrie, Handel en Financiële Zaken (*Erhvervsministeriet*)	*IPI* Uitvoering Intellectueel Eigendom, valt onder het Ministerie van Justitie	*INPI* Uitvoering Intellectueel Eigendom, valt onder het Ministerie van Economische Zaken (*Ministère de l'Économie, des Finances et de la Souveraineté industrielle, énergétique et numérique*)
Inzet van middelen	*OCNL* ~90-100 FTE *BOIP* ~70 FTE (Benelux) EZ ~ 6 FTE Mix begroting/eigen inkomsten	*DKPTO* ~200 medewerkers Mix begroting/eigen inkomsten.	*IPI* ~300 medewerkers Eigen inkomsten	*INPI* ~800 medewerkers Eigen inkomsten.

9.5 Mogelijke lessen voor Nederland

9.5.1 Herkenbare uitvoering en duidelijke route voor gebruikers

Een terugkerend element in Denemarken, Frankrijk en Zwitserland is dat gebruikers bij één zichtbare nationale organisatie uitkomen voor meerdere typen rechten (en vaak ook voor basisinformatie, tools en doorverwijzing). Dat heeft niet automatisch als effect dat alles in één loket wordt opgelost, maar het kan wél helpen om de ervaring en route voor de gebruiker eenvoudiger en herkenbaarder te maken, met minder schakelmomenten. In Denemarken is bovendien zichtbaar dat de centrale uitvoerder (DKPTO) een brede rol heeft die verder gaat dan registratie/verlening alleen (o.a. internationale vertegenwoordiging en samenwerking ter ondersteuning van de handhaving van IE-rechten om de handel in namaakproducten terug te dringen). De combinatie van één herkenbare organisatie en een breder, samenhangend takenpakket kan de consistentie van informatie en doorgeleiding vergroten. Een centrale organisatie is in Nederland niet mogelijk omdat merk- en modellenrecht regionaal belegd is en octrooirecht nationaal. Met name relevant is om na te denken over de ervaring en route van de gebruikers waar in deze evaluatie het beeld naar voren komt dat de stelselmatige samenhang voor gebruikers niet altijd vanzelf spreekt en dat voor minder ervaren partijen de weg naar de juiste ondersteuning versnipperd kan aanvoelen.

9.5.2 Datagedreven uitvoering en inzet van instrumenten

In Denemarken speelt monitoring en datagedreven sturing een opvallend grote rol in de uitvoering van het IE-beleid. DKPTO monitort systematisch het gebruik van IE-rechten, sectorale spreiding en doelgroepen, waardoor middelen en instrumenten gerichter kunnen worden ingezet. Deze datagedreven werkwijze maakt het mogelijk om beleidsinstrumenten specifiek te richten op sectoren en doelgroepen waar de meeste impact te verwachten is. Op deze data gebaseerde selectieve financiële ondersteuning via vouchers is in Denemarken zeer effectief in het bereiken van kleinere ondernemingen die anders geen gebruik zouden maken van IE-instrumenten. Circa 75% van de gebruikers zou zonder de voucher geen aanvraag hebben gedaan; daarnaast betrof ongeveer 80% van de gebruikers micro-ondernemingen. Dit biedt een mogelijke denkrichting voor de Nederlandse context, waar drempels voor mkb en startups in de evaluatie vooral samenhangen met kennis, kosten en “keuzestress” in de voorfase. Een datagedreven benadering maakt het aannemelijker om drempels te verlagen waar ze het meest knellen (bijvoorbeeld bij oriëntatie, search/Freedom to operate of routekeuze), zonder dat dit meteen vraagt om brede generieke regelingen.

9.5.3 Voorlichting via intermediars

Sinds 2021 is IPI in Zwitserland in focus verschoven van een direct mkb-loket naar een loket voor intermediairs. Een belangrijk inzicht uit een evaluatie van IE-begeleiding voor mkb in Zwitserland uit 2021[67] was dat het IPI niet het primaire toegangspunt, of niet goed te vinden was voor veel mkb’ers. Naar aanleiding hiervan heeft het IPI haar strategie verschoven om niet langer als eerste loket voor mkb te willen functioneren, maar als eerste aanspreekpunt voor intermediairs, die een fijnmaziger netwerk door het land hebben, zoals kanton innovatie-agencies, TTO’s,

[67] Technopolis Group (2021), IP-Unterstützungsdienstleistungen für KMU in der Schweiz https://www.ige.ch/fileadmin/user_upload/dienstleistungen/publikationen_institut/Schlussbericht_Technopolis_2021-01.pdf

incubators, universiteiten. Het IPI voedt deze partijen met materiaal, kennis en sprekers, omdat zij dagelijks in contact staan met mkb en startups.

In Denemarken is voorlichting en communicatie sterk ingebed in de uitvoeringspraktijk van DKPTO. Voorlichting en advies verlopen grotendeels via partners zoals lokale business hubs, innovatieclusters en adviseurs. Dit publiek-private netwerk is redelijk sterk. Tegelijkertijd blijft het bereik van doelgroepen een uitdaging. Net als in Nederland ligt de focus daarom vooral op mkb, en mkb dat nog geen gebruik maakt van IE, maar voor wie het wel interessant is.

In Frankrijk worden verschillende diensten en begeleiding ingezet om innovaties te beschermen en te valoriseren, wat past binnen grotere innovatieprogramma's zoals France 2030. Er bestaan gerichte beleidsmaatregelen voor mkb, startups en kennisinstellingen. Zo biedt INPI instrumenten zoals Pass PI en andere financieringsoplossingen voor bedrijven om kosten van IE-bescherming te dekken. Ook biedt INPI een IP Pre-Diagnostic een gratis analyse waarmee bedrijven, startups/mkb, hun IE-strategie kunnen uittekenen en inschatten wat de beste IE-instrumenten zijn voor hun situatie.

Voor Nederland sluit dit aan bij het beeld dat voorlichting feitelijk via een keten loopt (met gemachtigden, ROM's, incubators, brancheorganisaties), en dat de publieke rol vooral ligt in neutrale duiding, eenduidige basisinformatie en goede doorverwijzing. De kern van deze les is daarmee niet "meer voorlichting", maar: zorg dat kernboodschappen consistent zijn en dat intermediairs dezelfde basisuitleg, tools en verwijsroutes gebruiken, zodat gebruikers sneller op de juiste plek landen.

9.5.4 Rechtszekerheid door getoetste nationale octrooien

In Frankrijk is het getoetst octrooi succesvol ingevoerd. Door invoering van toetsing is er minder onzekerheid voor het Franse mkb over de geldigheid en afdwingbaarheid van geregistreerde octrooien.

Zwitserland kent een registratie-octrooi, maar een wetswijziging waarmee ook in Zwitserland het registratieoctrooi verandert naar een getoetst octrooi wordt verwacht midden 2027 van kracht te gaan. Omdat nationale octrooien momenteel minder dan 5% van het totaal aantal aangevraagde octrooien vormen, waardoor onzeker is of de hervorming het Zwitserse octrooi zal versterken of juist nog minder relevant zal maken door kostenstijging voor het mkb.

Voor Nederland is dit relevant omdat de evaluatie zowel de kwaliteitsambitie (meer rechtszekerheid) als het drempelrisico (kosten/doorlooptijd/complexiteit voor mkb en start-ups) zichtbaar maakt. De les is daarom vooral dat toegankelijkheid voor het mkb geborgd moet worden, zodat de versterking van de rechtszekerheid van het octrooi niet onbedoeld een afname van het gebruik door mkb betekent.

9.5.5 Koppeling Intellectueel Eigendom en innovatie

Zwitserland gaat versnippering tussen IE en innovatie tegen door in te zetten op een sterk netwerk binnen de relevante (overheids)organisaties. Intellectueel eigendomsrecht valt in Zwitserland onder Justitie, terwijl innovatie grotendeels onder Economische Zaken valt. Toch is de aansluiting sterk en de contactlijnen kort. Het IPI onderhoudt intensief contact met het ministerie van Economische Zaken, collega's van mededingingsautoriteiten en de innovatie-onderdelen binnen Economische Zaken. Twee keer per jaar wordt er vanuit een innovatienetwerk binnen de overheid een evenement georganiseerd, waar iedereen binnen en buiten de overheid die te maken heeft met IE of innovatie kan aansluiten. Dit is een laagdrempelig werkvloer-netwerk (niet alleen bestuurders), met het effect dat men precies weet wie aan welke innovatie-onderwerpen werkt en hierdoor snel kan schakelen. Dit versterkt de informele integratie van IE in het innovatiebeleid, ondanks de formele scheiding.

In Denemarken werken op het terrein van kennisvalorisatie de technology transfer offices van universiteiten samen binnen het Danish National Network for Technology Transfer. Het onderzoekslandschap is sterk geconcentreerd: acht universiteiten en vijf universitaire ziekenhuizen ontvangen gezamenlijk ongeveer 95% van de publieke R&D-middelen. Ook bepaalt de Act on Inventions at Public Research Institutions in één wet wat er met intellectueel eigendom gebeurt dat uit publiek gefinancierd onderzoek voortkomt.

Voor Nederland sluit dit aan bij het evaluatiebeeld dat IE in valorisatie- en consortiumcontexten vaak wel aanwezig is, maar dat transactiekosten, afstemming en timing frictie kunnen opleveren. De praktische les is daarom: versterk niet alleen het IE-stelsel op zichzelf, maar ook de standaard werkwijzen eromheen (bijv. heldere processen, standaardarrangementen waar passend, en vroegtijdige aandacht voor IE in innovatieprogramma's). Dit is doorgaans minder zichtbaar dan wetgeving, maar kan in de praktijk veel uitmaken voor snelheid en voorspelbaarheid in samenwerking en valorisatie.

10 Toekomstbestendigheid van het beleid

Dit hoofdstuk beoordeelt in hoeverre het Nederlandse IE-beleid en het onderliggende stelsel (octrooien, merken, modellen en bedrijfsgeheimen) voldoende zijn toegerust op ontwikkelingen die de komende jaren naar verwachting bepalend zijn voor kennisbescherming, kennisbenutting en innovatie. Daarbij staat niet alleen de juridische robuustheid van het stelsel centraal, maar vooral het adaptief vermogen van beleid en uitvoering: in hoeverre zijn zij in staat om nieuwe technologische praktijken, veranderende risico's en uiteenlopende gebruikersbehoeften tijdig te signaleren, te duiden en te vertalen naar duidelijke kaders en een werkbare uitvoeringspraktijk?

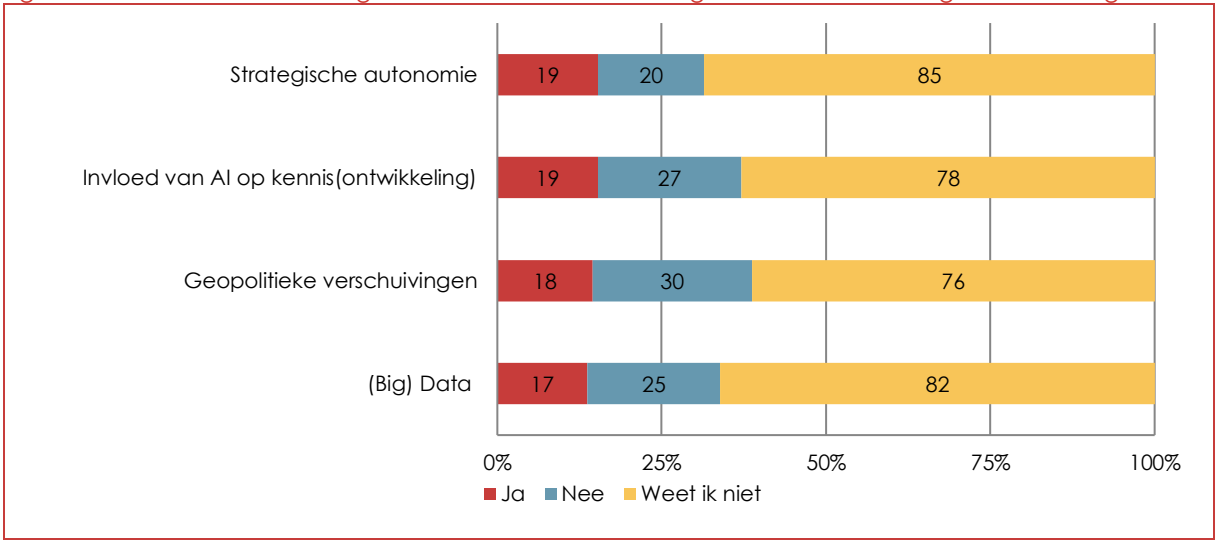
De kernbevindingen zijn drieledig. Ten eerste verschuiven beschermingspraktijken in AI- en datagedreven innovatie richting een combinatie van instrumenten (zoals bedrijfsgeheimen, contractuele afspraken en waar passend octrooien), wat de afwegingen rond kosten, timing en handhaafbaarheid complexer maakt. Ten tweede vergroot de Europese dynamiek, waaronder het nieuwe Unitair octrooi, de strategische keuzes voor gebruikers en daarmee de behoefte aan heldere oriëntatie. Ten derde is de nationale modernisering van het octrooisysteem een belangrijk kantelpunt: versterking van rechtszekerheid kan samengaan met hogere drempels voor kleinere partijen, wat flankerende inzet op informatie en ondersteuning relevanter maakt.

10.1 Toekomstbestendigheid in relatie tot maatschappelijke en technologische ontwikkelingen

In de enquête is respondenten gevraagd of het huidige IE-stelsel voldoende is toegerust voor een aantal toekomstige ontwikkelingen (Figuur 30). Wat daarbij opvalt is dat een groot deel van de respondenten kiest voor weet ik niet. Het aandeel respondenten dat expliciet aangeeft dat het stelsel wel of niet toereikend is, is beperkt en bovendien verdeeld. Dit wijst niet primair op een eenduidige diagnose van toereikendheid, maar vooral op onzekerheid over wat ontwikkelingen als AI, data-intensieve innovatie, geopolitieke verschuivingen en strategische autonomie concreet betekenen voor de dagelijkse praktijk van kennisbescherming en kennisbenutting.

Deze uitkomst vraagt om een zorgvuldige interpretatie. De hoge mate van onzekerheid kan betekenen dat respondenten de toekomstige impact moeilijk kunnen inschatten, bijvoorbeeld omdat effecten sterk sector- en casusafhankelijk zijn. Tegelijkertijd sluit dit aan bij een terugkerend punt uit interviews: dat de internationale en technologische context snel verandert, terwijl de vertaling naar implicaties voor gebruikers, zoals routekeuzes, kosten- en risicoprofielen, en mogelijkheden voor handhaving, nog niet overal scherp en eenduidig is. Daarmee wordt toekomstbestendigheid niet uitsluitend bepaald door de kwaliteit van het juridische raamwerk, maar ook door de mate waarin gebruikers tijdig inzicht krijgen in relevante afwegingen en risico's.

Figuur 30 Denkt u dat het huidige IE-stelsel voldoende is toegerust voor toekomstige ontwikkelingen?

Technopolis B.V. 2026, op basis van enquêteresultaten

10.1.1 Technologische ontwikkelingen (AI, data, software, digitalisering)

Technologische ontwikkelingen, met name AI, data-intensieve innovatie en software-gedreven bedrijfsmodellen, maken zichtbaar dat innovatie niet altijd meer goed "past" binnen één herkenbare vorm van bescherming. Waar het IE-stelsel traditioneel werkt met onderscheiden rechten en regimes, zoals octrooien, auteursrecht, databankenbescherming en bedrijfsgeheimen, worden in de praktijk vaker combinaties ingezet. In AI- en datagedreven contexten gaat het daarbij bijvoorbeeld om het beschermen van technische componenten (waar relevant) in combinatie met geheimhouding van proceskennis, contractuele afspraken over toegang tot data of modellen, en afspraken over gebruik, doorontwikkeling en interoperabiliteit. Dit maakt de beschermingsstrategie minder lineair en kan de afwegingen rond kosten, timing, transactiekosten en handhaafbaarheid complexer maken.

In interviews wordt benadrukt dat juist in deze domeinen veel organisaties minder op "klassieke" octrooistrategieën leunen en vaker kiezen voor een beschermingsmix. Dat is deels het gevolg van de aard van innovatie (snelle iteratie, verwevenheid van software en data, en afhankelijkheid van toegang tot datasets of platforms), en deels van de inschatting dat bepaalde vormen van bescherming in specifieke gevallen beter aansluiten bij de businesscase. De evaluatie wijst daarmee niet op een noodzaak tot fundamentele herziening van het stelsel, maar wel op een toekomstgerichte opgave voor het beleid: het explicieter maken van de afwegingsdimensies die in AI- en datadomeinen bepalend zijn (zoals de verhouding tussen octrooien en geheimhouding, en standaarden), en het helpen duiden van realistische verwachtingen over bescherming en handhaving in deze contexten. Daarbij past dat de overheid vooral richting geeft via heldere informatie en kaders.

Tegelijkertijd maken recente ontwikkelingen rond AI duidelijk dat niet alleen de beschermingsmix verandert, maar ook de juridische duiding van wat als octrooieerbare innovatie geldt. Een belangrijk debat betreft de rol van AI in het uitvindingsproces: in de jurisprudentie van het Europees Octrooibureau (EOB) is bevestigd dat de in een

octrooiaanvraag genoemde uitvinder een natuurlijke persoon moet zijn.[68] Daarmee blijft menselijke betrokkenheid in ieder geval vereist voor het verkrijgen van een Europees octrooi.

Daarnaast volgt uit de EOB-praktijk dat AI/ML-oplossingen niet per definitie zijn uitgesloten van octrooieerbaarheid, maar doorgaans worden beoordeeld binnen het kader voor computer-geïmplementeerde uitvindingen.[69] Kern is dat een aanvraag niet kan blijven steken op het niveau van een wiskundig model of algoritme 'als zodanig': er moet sprake zijn van technisch karakter én van een technisch effect dat relevant is voor de inventiviteit, bijvoorbeeld doordat de toepassing aantoonbaar bijdraagt aan het oplossen van een technisch probleem. [70] In beleidsmatige zin benadrukt dit dat de toekomstbestendigheid van het stelsel bij AI niet alleen zit in nieuwe tools of nieuwe categorieën, maar vooral in de voorspelbaarheid van de beoordelingskaders en in heldere communicatie over wat gebruikers redelijkerwijs wél en niet kunnen verwachten van octrooibescherming voor AI-toepassingen

Voor EZ ligt hier een duidelijk aandachtspunt: omdat de relevante kaders grotendeels Europees en internationaal worden gevormd (onder meer via het EOB en EU-ontwikkelingen), is het belangrijk om beleidsmatig aangehaakt te blijven bij de doorontwikkeling van deze criteria en de praktische consequenties daarvan voor Nederlandse gebruikers. Dat vraagt niet om individueel maatwerkadvies, maar wel om tijdige en toegankelijke voorlichting, bijvoorbeeld over wat onder de huidige kaders octrooieerbaar is bij AI, welke documentatie en argumentatie in aanvragen doorgaans nodig is, en welke rol alternatieve beschermingsvormen (zoals geheimhouding en contractuele afspraken) in de praktijk kunnen spelen als octrooien minder passend zijn.

10.1.2 Open science, kennisdeling en valorisatie-governance

Een tweede spanningsveld betreft de relatie tussen open science (zoals preprints, open data en open access) en IE-bescherming. In interviews wordt dit doorgaans niet als een principieel conflict neergezet, maar als een vraagstuk van timing, governance en prikkels. Voor octrooien is het nieuwheidsvereiste een kernvoorwaarde: te vroege openbaarmaking ontneemt de mogelijkheid tot octrooibescherming. Tegelijkertijd sturen beleidsontwikkelingen in wetenschap en innovatie juist op vroege en brede kennisdeling om maatschappelijke impact te vergroten.

Toekomstbestendigheid vraagt hier vooral om voorspelbaarheid in werkwijzen en afspraken: duidelijke processen rond besluitvorming, timing en verantwoordelijkheden, zodat samenwerking en valorisatie niet onnodig worden vertraagd door onzekerheid. Daarmee gaat het minder om een keuze "open" versus "beschermen", en meer om het creëren van een werkbare governancepraktijk die zowel kennisdeling als effectieve benutting mogelijk maakt.

10.1.3 Internationale dynamiek

De internationale context is dynamischer geworden, onder meer door de komst van het unitair octrooi en het Unified Patent Court (UPC). Deze ontwikkelingen veranderen het Europese landschap door nieuwe combinaties van routekeuzes en handhavingsopties. In interviews wordt dit enerzijds gezien als kans: potentieel efficiëntere grensoverschrijdende handhaving

[68] EOB, Legal Board of Appeal, besluiten J 8/20 en J 9/20 (DABUS), waarin is bevestigd dat de uitvinder in een Europese octrooiaanvraag een natuurlijke persoon moet zijn.

[69] Zie o.a. EOB, Technical Board of Appeal, T 641/00 (COMVIK) voor het beoordelingskader bij computer-geïmplementeerde uitvindingen (inventiviteitstoets waarbij alleen technisch bijdragende kenmerken relevant zijn).

[70] EOB, Enlarged Board of Appeal, G 1/19, met nadere duiding van het vereiste van technisch karakter/technisch effect bij computer-geïmplementeerde uitvindingen (waaronder algoritmische/simulatie-achtige aspecten).

en meer uniformiteit, met gespecialiseerde rechtspraak. Anderzijds worden ook onzekerheden genoemd over kosten- en risicoprofielen en over strategische keuzes in procedures.

Voor toekomstbestendigheid is de kern hier niet dat het stelsel fundamenteel tekortschiet, maar dat de complexiteit van route- en handhavingskeuzes toeneemt[71]. Dit vergroot de behoefte aan strategische oriëntatie voor gebruikers: inzicht in relevante afwegingsdimensies en de implicaties van routekeuzes (bijvoorbeeld op kosten, dekking en handhaving). In een context waarin Europese ontwikkelingen sneller doorwerken in de praktijk, wordt het vermogen om gebruikers tijdig en helder te informeren een belangrijk element van toekomstbestendigheid.

10.1.4 Nationale stelselmodernisering (nieuwe ROW, mkb-toegang)

Op nationaal niveau is de voorgenomen modernisering van het octrooisysteem (richting een meer getoetst octrooi) een belangrijk kantelpunt. In interviews wordt de kwaliteitsambitie in brede zin herkend: hogere kwaliteit en robuustheid kunnen bijdragen aan vertrouwen, voorspelbaarheid en het beperken van misbruikrisico's van zwakke of strategisch ingezette rechten. Tegelijkertijd leeft nadrukkelijk de zorg dat strengere toetsing, hogere eisen of langere trajecten ook kunnen leiden tot hogere drempels, met name voor mkb, startups en individuele uitvinders, die nu al relatief vaker drempels ervaren rond kennis, tijd en kosten.

Daarmee komt een klassieke beleidsafweging scherp naar voren: hoe borg je dat het stelsel toekomstbestendig en robuust is, zonder dat toegankelijkheid en feitelijke benutting voor kleinere spelers verder onder druk komen te staan? In interviews wordt in dit verband regelmatig gewezen op de behoefte aan flankerend beleid, zoals instapadvies, vouchers en ondersteuning bij (voor)onderzoek en oriëntatie op *freedom to operate*. De achterliggende gedachte is dat modernisering alleen toekomstbestendig uitwerkt als zij gepaard gaat met maatregelen die voorkomen dat de hervorming leidt tot afnemende deelname van doelgroepen die het stelsel nu al als complex en kostbaar ervaren.

Daarnaast wijzen verschillende gesprekspartners erop dat stelselmodernisering niet alleen gevolgen heeft voor gebruikers, maar ook voor de institutionele capaciteit aan beleids- en uitvoeringszijde. Een meer getoetst en inhoudelijk complexer octrooisysteem, in combinatie met internationale ontwikkelingen (zoals het unitair octrooi en geopolitieke en technologische dynamiek), kan de druk op het relatief compact georganiseerde beleidsteam en de uitvoeringsorganisaties vergroten. Dit betreft zowel juridische en technische expertise als coördinatiecapaciteit, internationale afstemming en voorlichtingsactiviteiten. In dat licht raakt toekomstbestendigheid niet alleen de inrichting van het stelsel zelf, maar ook de vraag of de organisatorische randvoorwaarden (in termen van capaciteit, expertise en samenhang) toereikend zijn om een complexer stelsel duurzaam te dragen.

[71] Opmerkende dat deze complexiteit op termijn kan afnemen als de overgangsperiode voorbij is (2030 of bij verlenging 2037). Dan is het UPC namelijk exclusief bevoegd voor alle Europese octrooien (klassiek en unitair).

11 Conclusies

In dit hoofdstuk omschrijven we de conclusies door de evaluatievragen te beantwoorden. Deze beantwoording is gegeven het aantal vragen beknopt, waar relevant wordt verwezen naar de sectie in het rapport waar de bevindingen met betrekking tot de evaluatievraag staan beschreven. Deze inhoudelijke secties bieden daarbij meer context dan deze beknopte conclusies.

11.1 Doeltreffendheid van het beleid

11.1.1 In welke mate zijn de doelstellingen van het IE-beleid gerealiseerd en in welke mate heeft het IE-beleid hieraan bijgedragen?

In paragraaf 6 t/m 6.3 wordt beschreven dat de kern van de beleidstheorie in grote lijnen wordt ondersteund. Een juridisch robuust en voorspelbaar IE-stelsel vormt een belangrijke randvoorwaarde voor kennisbescherming, kennisbenutting en innovatie en functioneert voor veel gebruikers als basisinfrastructuur. Procedures en standaarden worden als technisch solide ervaren en het bestaan van IE-rechten wordt door een meerderheid als noodzakelijk en nuttig beschouwd. Het IE-beleid draagt aantoonbaar bij aan investeringsbescherming en financierbaarheid, met name in kapitaalintensieve sectoren zoals life sciences, medtech en deeptech en in valorisatiecontexten waarbij kennis via licenties/spin-offs in de markt wordt geplaatst.

Tegelijkertijd is de doeltreffendheid van het stelsel in de praktijk ongelijk verdeeld. Drempels op het gebied van kennis, tijd, kosten en complexiteit maken het stelsel beter hanteerbaar voor ervaren en kapitaalkrachtige partijen dan voor mkb, startups en individuele uitvinders. Daarnaast laat de evaluatie zien dat IE in de praktijk niet alleen een beschermingsinstrument is, maar ook een strategisch bedrijfsmiddel. De offensieve en defensieve inzet van IE-portefeuilles kan naast investeringsprikkel ook spanning oproepen met het beleidsdoel van evenwichtige marktbelangen. Dit geldt met name waar strategisch gebruik en hoge proceskosten de feitelijke *freedom to operate* van kleinere partijen beperkt.

Daarnaast is de beleidscontext rond kennisbenutting en innovatie in toenemende mate gekenmerkt door twee parallelle en deels tegengestelde ontwikkelingen. Enerzijds is er een duidelijke beweging richting meer openheid, onder meer via open science, open access, open source en intensieve vormen van publiek-private samenwerking, waarin vroege kennisdeling en gezamenlijke valorisatie centraal staan. Het IE-stelsel biedt hiervoor een duidelijke basis, onder meer via openbaarmaking in registers en via een platform voor het maken van afspraken voor kennisdeling en -gebruik. Anderzijds is sprake van een versterkte nadruk op bescherming en kennisveiligheid, mede als gevolg van geopolitieke spanningen, strategische afhankelijkheden en de opkomst van defensie- en dual-usevraagstukken. In open innovatieomgevingen wordt het afschermen en screenen van gevoelige kennis in dit licht als complex ervaren, met signalen van lacunes in routes en procedures en een structurele spanning tussen openheid en bescherming. In de praktijk kunnen transactiekosten en governancevraagstukken rond IE-afspraken, met name in PPS-constructies, hierdoor tot frictie en vertraging leiden, wat de doeltreffendheid van het IE-stelsel in specifieke samenwerkingscontexten beperkt.

11.1.2 In welke mate heeft de inzet van Nederlandse vertegenwoordigers in internationale IE-regimes bijgedragen aan besluitvorming die in lijn is met de nationale beleidsdoelen?

Paragraaf 6.4 beschrijft dat de inzet van Nederlandse vertegenwoordigers in internationale IE-regimes in betekenisvolle mate heeft bijgedragen aan besluitvorming die aansluit bij de nationale beleidsdoelen. Nederland heeft een consistente en herkenbare positie opgebouwd

in Europese en mondiale gremia en wordt door marktpartijen en observatoren gezien als een inhoudelijk sterke en betrouwbare partner. De langjarige betrokkenheid in sleutelgremia zoals EOB, WIPO, EUIPO en rond het UPC heeft geleid tot concrete resultaten die in lijn zijn met nationale doelen, waaronder de versterking van de juridische infrastructuur en het vergroten van de voorspelbaarheid en toegankelijkheid van IE-bescherming. Daarmee draagt de internationale inzet bij aan het bewaken van evenwichtige marktbelangen en het ondersteunen van het Nederlandse innovatieklimaat.

Daarnaast nemen internationale en geopolitieke ontwikkelingen de afgelopen jaren in belang toe. De relevantie van internationale IE-inzet groeit hierdoor. Nieuwe kaders en discussies, zoals het UPC, crisis- en dwanglicenties en de nieuwe ROW, beïnvloeden keuzes voor bescherming en handhaving en vergroten de behoefte aan duiding richting gebruikers van het IE-stelsel.

Een belangrijk aandachtspunt blijft het structureel vertalen van internationale ontwikkelingen en behaalde resultaten naar nationale beleidskeuzes en heldere communicatie richting gebruikers, om de aansluiting tussen internationale inzet en nationale beleidsdoelen verder te versterken.

11.2 Doelmatigheid van het beleid

11.2.1 Hoe verhouden de baten van het Nederlandse IE-beleid zich tot de kosten van het beleid in termen van overheidsmiddelen en eventuele onbedoelde neveneffecten?

Hoofdstuk 7 beschrijft dat de publieke uitvoerings- en beleidsinzet rond IE door stakeholders overwegend als *lean* en pragmatisch gekarakteriseerd worden. Met relatief beperkte teams en budgetten wordt een IE-stelsel ondersteund dat een groot economisch gewicht heeft. Op systeemniveau is daarmee een positieve kosten-batenbalans aannemelijk: het IE-stelsel fungeert als randvoorwaarde voor investeringen in R&D en draagt bij aan het vestigings- en innovatieklimaat. Hierbij komen de maatschappelijke baten voort uit een samenspel van meerdere factoren en zijn daardoor niet eenduidig of uitsluitend aan het IE-beleid toe te schrijven, terwijl wel sprake is van een duidelijke bijdrage van het IE-stelsel aan deze uitkomsten.

Tegelijkertijd zijn de kosten en lasten van het IE-stelsel ongelijk verdeeld. Gebruikerskosten, zoals aanvraag- en instandhoudingskosten en kosten voor gemachtigden, evenals de financiële risico's van geschillen, drukken relatief zwaarder op mkb, startups en particuliere uitvinders. Dit leidt tot een frictie waarbij formeel gelijke rechten in de praktijk niet altijd tot gelijke benuttings- en handhavingsmogelijkheden leiden. Dit kan de brede maatschappelijke opbrengst van het stelsel beperken, wat de doelmatigheid van het beleid beperkt.

Op beleidsmatig niveau is wel synergie zichtbaar met het bredere innovatiebeleid, maar deze blijft vaak impliciet. IE wordt daarbij vooral als randvoorwaarde benoemd, terwijl een expliciete en samenhangende IE-koers en een structurele inbedding in beleidsinstrumenten en missies beperkt zijn.

11.2.2 Zijn er beleidsalternatieven te benoemen waarmee het IE-beleid doelmatiger kan worden gemaakt, dat wil zeggen de baten in een gunstiger verhouding tot de kosten kunnen staan?

Grootbedrijven vinden de weg in het IE-systeem, mkb en startups hebben meer drempels en zijn niet altijd makkelijk te bereiken. Een doelmatig alternatief is om de inzet te prioriteren op intermediaire organisaties die dichterbij first-timers, kleinere bedrijven en sectoren met een minder sterke IE-traditie staan dan OCNL en BOIP zelf. Dit verhoogt de opbrengst van publieke middelen tegen gelijke kosten.

Voorlichting verloopt feitelijk via een ecosysteem (gemachtigden, KvK, ROM's, incubators, brancheorganisaties). Een doelmatig alternatief is om dit niet te blijven benaderen als één-

loket-ambitie waarmee OCNL/BOIP zelf ondernemers moeten bereiken, maar als ecosysteem dat je orkestreert/optimaliseert. OCNL en BOIP zijn formele organisaties die de werking van het IE-systeem waarborgen, maar niet zelf alle voorlichting en begeleiding kunnen bieden waar de doelgroepen om vragen (i.e. strategische bedrijfsoverwegingen).

In het buitenland zien we voorbeelden terug waarin een soortgelijke aanpak reeds wordt toegepast. Het IPI in Zwitserland heeft sinds 2021 de strategie aangepast om niet meer zelf het primaire mkb-loket te willen zijn, maar intermediairs (kantonnale innovatieagentschappen, TTO's, incubators, universiteiten) te voeden met materiaal, kennis en sprekers.

11.3 Doeltreffendheid en doelmatigheid van de uitvoering

11.3.1 Hoe is de doeltreffendheid van de uitvoering bij OCNL te beoordelen?

Paragraaf 7.1 en 7.2 beschrijft dat de uitvoering door OCNL in operationele zin doeltreffend is. Binnen het afgebakende takenpakket van OCNL worden de uitvoering van octrooiverlening, *searches* en de kwaliteit van procedures als inhoudelijk goed en in lijn met internationale standaarden beoordeeld. Eerdere achterstanden zijn in belangrijke mate weggewerkt, wat bijdraagt aan de voorspelbaarheid en betrouwbaarheid van het stelsel. Daarmee voldoet OCNL aan de beleidsmatige doelstelling om een robuust en goed functionerend octrooistelsel te waarborgen.

De doeltreffendheid van de uitvoering staat onder druk waar het gaat om het bereiken en ondersteunen van minder ervaren gebruikers. Een beperkte samenhang en regie binnen het ecosysteem van betrokken stakeholders leidt tot versnipperde toegang tot informatie en ondersteuning. Voorlichtingsactiviteiten worden door stakeholders gewaardeerd en zijn verder geprofessionaliseerd, maar bereiken ondernemers vaak indirect. Ondernemers worden veelal bereikt via gemachtigden, ROM's, incubators en brancheorganisaties in plaats van rechtstreeks via OCNL. De samenhang en afstemming binnen dit ecosysteem verschillen, waardoor de toegang tot informatie en ondersteuning niet altijd eenduidig is en met name minder ervaren gebruikers het risico lopen minder goed te worden bereikt. Deze structurele drempel voor voornamelijk mkb, startups en individuele uitvinders heeft effect op de mate waarin beleidsdoelen rond brede toegankelijkheid worden gerealiseerd. Er worden al duidelijke inspanningen gedaan, maar de kwaliteit van de samenwerking varieert per regio en sector.

11.3.2 In hoeverre sluiten het IE-beleid en de uitvoering op elkaar aan zonder discrepanties?

De uitvoering van het IE-beleid strekt zich uit over een bredere keten dan uitsluitend de taken van OCNL en omvat onder meer juridische handhaving, internationale samenwerking en de rol van private en publieke intermediairs. Paragrafen 8.1en 8.2 beschrijven dat zowel publieke als private stakeholders overwegend positief zijn over de uitvoering van het IE-beleid. De uitvoerende organisaties worden als deskundig en toegankelijk ervaren en de belangrijkste instrumenten sluiten in de praktijk goed aan bij de beleidsdoelstellingen. Voor het deel van de uitvoering dat binnen de verantwoordelijkheid van OCNL valt, is sprake van een consistente en doeltreffende vertaling van beleid naar uitvoering (zie paragraaf 8.4).

Tegelijkertijd worden discrepanties zichtbaar op onderdelen van de uitvoeringsketen waar de directe beleidssturing beperkter is. Met name mkb-ondernemers ervaren belemmeringen bij de handhaving van IE-rechten, doordat juridische procedures complex, kostbaar en tijdrovend zijn. Ook andere actoren, zoals kennisinstellingen, waarvoor de potentiële opbrengst van handhaving relatief beperkt is ten opzichte van de proceskosten kunnen deze belemmeringen ervaren. Dit vraagt om zorgvuldige afweging bij eventuele ondersteuningsmaatregelen, om ongewenste asymmetrieën in het speelveld te voorkomen.

Deze knelpunten raken aan structurele kenmerken van het bredere juridische en internationale stelsel en liggen slechts gedeeltelijk binnen de invloedssfeer van OCNL en het nationale IE-beleid.

Daarnaast wijzen signalen over de vertraagde opvolging van eerdere evaluatieaanbevelingen op fricties in de beleidssturing en governance tussen EZ en OCNL. Deze aspecten raken aan de wisselwerking tussen beleid en uitvoering en worden daarom nader besproken in paragraaf 8.3.

11.3.3 Hoe beïnvloeden de structuur en de werkwijze van OCNL de wisselwerking tussen beleidsvorming en een doeltreffende uitvoering daarvan? Welke effecten heeft de aansturing vanuit EZ en de interactie met OCNL hierop?

Paragraaf 8.3.1 beschrijft dat de samenwerking tussen het ministerie en de uitvoering door OCNL de afgelopen jaren is verbeterd, maar blijft bij grotere veranderopgaven kwetsbaar.

In het verleden was sprake van een periode met stroef contact en onduidelijkheid over rollen en verwachtingen, wat mede heeft geleid tot vertragingen in de uitvoering van beleid. Deze bevinding sluit aan bij signalen uit eerdere evaluaties. In recente jaren is sprake van een professionelere relatie, met een nieuw directieniveau, heldere afspraken en een intensievere inhoudelijke dialoog over beleidsprioriteiten, zoals de nieuwe ROW en internationale ontwikkelingen.

Tegelijkertijd blijft er sprake van structurele spanningen die de wisselwerking tussen beleid en uitvoering beïnvloeden. De beperkte beleidsmatige capaciteit bij EZ staat in contrast met de breedte en complexiteit van de beleidsambities, waardoor EZ in sterke mate afhankelijk is van OCNL voor inhoudelijke input en uitvoeringskennis. Bij stelselwijzigingen en grotere beleidsveranderingen kunnen onduidelijkheden over de rolverdeling en verwachtingen daardoor snel doorwerken in uitvoeringsrisico's, zoals langere doorlooptijden, meer klachtenprocedures en complicaties met IT.

11.3.4 In welke mate wordt het IE-beleid in Nederland doelmatig uitgevoerd voor zover het gaat om de activiteiten van OCNL? Betrek hierbij de uitvoeringskosten van OCNL en de administratieve lasten bij aanvragers van octrooien.

De uitvoering door OCNL is, bezien vanuit interne organisatie en uitvoeringskosten, overwegend doelmatig ingericht. Tegelijkertijd neemt de ervaren doelmatigheid voor gebruikers af, vanwege toenemende complexiteit en taakuitbreiding. De invoering van het getoetst octrooi en de UPC kunnen leiden tot hogere administratieve lasten voor octrooiaanvragers. Verdere digitalisering en procesvereenvoudiging zijn bepalend om de doelmatigheid van de uitvoering duurzaam te borgen.

De groei van de uitvoeringskosten loopt grotendeels parallel aan de groei van het aantal FTE's. De gemiddelde kosten per octrooiaanvraag tot en met 2022 zijn stabiel gebleven, maar nemen vanaf 2023 toe als gevolg van taakuitbreiding en interne herschikkingen. Dit kan de doelmatigheid onder druk zetten bij uitblijven van verdere procesoptimalisatie.

Voor de administratieve lasten bij aanvragers bestaat beperkt kwantitatief inzicht. Kwalitatief geven gesprekspartners aan dat deze kosten, vooral voor mkb en startups aanzienlijk zijn. Vooral interne tijdsbesteding en kosten voor gemachtigden worden als grootste lasten ervaren. Verdere digitalisering, standaardisering en gerichte begeleiding bieden aanknopingspunten om deze lasten te beperken en de doelmatigheid voor gebruikers te verbeteren.

11.3.5 Welke invloed heeft de positionering van OCNL binnen RVO op de doeltreffendheid en de doelmatigheid van de uitvoering?

Paragraaf 7.4.2 beschrijft dat de positionering binnen RVO voordelen biedt in termen van schaal en ondersteuning, maar tegelijkertijd de doeltreffendheid en doelmatigheid van de uitvoering kan beperken wanneer flexibiliteit en maatwerk vereist zijn. Hoewel OCNL inmiddels beschikt over een eigen website en een duidelijker herkenbare externe profilering, is er door de organisatorische inbedding binnen RVO een afhankelijkheid van RVO-brede ICT-systemen. Deze afhankelijkheid beperkt de wendbaarheid bij het doorvoeren van specifieke IE-gerelateerde aanpassingen en heeft in de afgelopen jaren bijgedragen aan vertragingen in processen.

11.4 Toekomstbestendigheid van het beleid

11.4.1 In hoeverre voldoet het huidige IE-beleid aan de toekomstige behoeften van de doelgroepen en de ontwikkelingen in innovatie?

Zoals beschreven in hoofdstuk 10 is het huidige IE-beleid gebaseerd op een stevig en robuust fundament, maar staat het toenemend onder druk door snelle internationale, technologische en geopolitieke ontwikkelingen. Nieuwe kaders zoals het unitair octrooi en het UPC, evenals ontwikkelingen rond AI en data, digitalisering en kennisveiligheid, stellen bestaande uitgangspunten op de proef en vergroten de eisen aan wendbaarheid en toekomstgerichtheid van het beleid.

De internationale positionering van Nederland wordt als sterk beoordeeld en draagt bij aan harmonisatie en voorspelbaarheid van IE-regels. Tegelijkertijd betekent deze internationale inbedding dat nationale beleidsruimte beperkt is en koerswijzigingen slechts geleidelijk en in samenhang met internationale ontwikkelingen kunnen plaatsvinden. Dit benadrukt het belang van tijdige beleidskeuzes en actieve beïnvloeding van internationale trajecten om nationale belangen te blijven borgen. In dit licht vormt de herziening van de ROW een belangrijk nationaal aangrijpingspunt. De beoogde versterking van kwaliteit en robuustheid sluit aan bij toekomstige eisen, maar kan ook leiden tot hogere drempels voor gebruikers en stelt daarmee hogere eisen aan uitvoering, voorlichting en flankerend beleid om de toegankelijkheid van het stelsel te waarborgen.

In de huidige vorm biedt het IE-beleid een solide basis, maar de combinatie van snelle technologische ontwikkelingen en beperkte nationale beleidsruimte vergroot het belang van tijdige en samenhangende beleidsaanpassingen.

11.4.2 Welke activiteiten of onderwerpen zouden meer prioriteit moeten krijgen om hier beter op in te spelen?

Zoals geschetst in hoofdstuk 10 vragen ontwikkelingen rond open science en kennisveiligheid om meer expliciete beleidskaders en procesmatige duidelijkheid. Stakeholders ervaren een groeiende spanning tussen openheid en bescherming van kennis. Hierbij zien zij een toenemend belang van samenwerkingen met een veiligheids- of defensiecomponent, en strategische autonomie (o.a. in de chipssector).

Daarnaast verschuift de praktijk in delen van de economie naar alternatieve vormen van kennisbescherming en -benutting, zoals contracten, geheimhouding, data-toegang, standaarden en open source. Dit vraagt om beleidsduiding over de rol van het IE-beleid buiten klassieke octrooiroutes.

11.4.3 In hoeverre zijn aanpassingen nodig om het IE-stelsel beter toekomstbestendig te maken?

Zoals beschreven in paragraaf 11.4.1 staat het huidige IE-beleid inhoudelijk op een stevig fundament, maar neemt de druk toe door snel veranderende technologische, juridische en geopolitieke ontwikkelingen. Paragraaf 11.4.2 beschrijft een toenemend belang voor kennisveiligheid en veranderende vormen van kennisbescherming. In dat licht is de toekomstbestendigheid van het IE-stelsel minder een vraag van afzonderlijke beleidskeuzes, en vooral een vraag van het vermogen van het stelsel als geheel om wendbaar, samenhangend en adaptief met deze ontwikkelingen om te gaan.

Om ook op langere termijn effectief te blijven, zijn aanpassingen op systeemniveau nodig die gericht zijn op het versterken van samenhang, en toegankelijkheid van het IE-stelsel. Zonder dergelijke aanpassingen bestaat het risico dat beleid en uitvoering vooral reactief worden. Deze systemische aandachtspunten vormen de basis voor de aanbevelingen die in hoofdstuk 12 nader worden uitgewerkt.

12 Aanbevelingen

De aanbevelingen in dit hoofdstuk zijn erop gericht om de sterke basis van het stelsel te behouden, terwijl tegelijkertijd de toegankelijkheid, samenhang en toekomstbestendigheid worden versterkt.

De aanbevelingen bestaan uit (i) een aanbeveling die inzet op een samenhangende koers, (ii) aanbevelingen die de bestaande lijn bestendigen en gericht doorontwikkelen, (iii) aanbevelingen die de praktische toegankelijkheid en het bereik van doelgroepen vergroten, en (iv) aanbevelingen die de doorwerking van IE in innovatie- en valorisatiecontexten versterken.

12.1 Formuleer een integrale IE-strategie. Werk toe naar een heldere samenhangende IE-koers.

Een terugkerend punt in de evaluatie is dat het IE-beleid door gebruikers en ketenpartners vooral herkenbaar is als stelsel en uitvoering, maar minder als één samenhangend beleidskader. Daardoor ontstaat in de praktijk wisselende uitleg per onderwerp of traject waarin IE een rol speelt terwijl voorspelbaarheid en consistentie juist belangrijk zijn voor gebruikers, intermediairs en andere beleidsdomeinen die met IE raken.

Wij bevelen aan om het IE-beleid vast te leggen in een compact basisdocument dat intern en extern als referentiekader kan dienen. Het gaat nadrukkelijk niet om een omvangrijk visietraject, maar om een houvastdocument dat eenduidig maakt: (i) welke doelen centraal staan (kennisbescherming, kennisbenutting/-deling en een werkbare balans tussen bescherming en ruimte om te opereren), (ii) welke instrumenten en interventies daarbij horen, en (iii) welke terugkerende afwegingsvragen steeds relevant zijn bij nieuwe ontwikkelingen. Dit ondersteunt interne consistentie, helpt bij interdepartementale afstemming waar IE aanpalende beleidsdossiers raakt, en maakt communicatie richting bedrijven, kennisinstellingen en intermediairs begrijpelijker en voorspelbaarder.

Een belangrijk onderdeel van deze koers is het expliciet maken van de balansvragen die in de praktijk telkens terugkomen. Deze hangen samen met het klassieke spanningsveld ‘bescherming versus *freedom to operate*’, maar worden in de evaluatie vooral zichtbaar in twee concrete afwegingen. Ten eerste: robuustheid en kwaliteit versus toegankelijkheid. Hogere eisen aan kwaliteit en handhaafbaarheid kunnen het stelsel versterken, maar kunnen ook leiden tot hogere drempels in tijd, kosten en benodigde expertise, met name voor mkb, startups en individuele uitvinders. Ten tweede: bescherming en handhaving versus feitelijke handelingsruimte van derden. De evaluatie laat zien dat strategisch gebruik van IE en kosten- en machtsasymmetrie in specifieke situaties kunnen doorwerken in de feitelijke ruimte om te opereren, vooral voor kleinere partijen. Door deze afwegingen expliciet te beschrijven, wordt het eenvoudiger om nieuwe ontwikkelingen consistent te duiden en de logica achter keuzes transparant te houden.

12.2 Koers vasthouden en gericht doorontwikkelen

De evaluatie geeft geen aanleiding voor een fundamentele koerswijziging. Vanuit die constatering is continuïteit in beleid en uitvoering wenselijk. Tegelijkertijd is *vasthouden* niet hetzelfde als stilstand. De context verandert en de complexiteit neemt toe, waardoor gerichte doorontwikkeling nodig is om de sterke basis te behouden.

Een eerste element betreft het bestendigen van wat werkt in beleid en uitvoering. Dat betekent: blijvend investeren in procedurele kwaliteit, tijdigheid en deskundigheid, en zorgen voor voldoende capaciteit om pieken in instroom en toenemende inhoudelijke complexiteit op te vangen. Dit geldt niet alleen voor de uitvoeringspraktijk, maar ook voor de beleidskern.

De kwaliteit, voorspelbaarheid en proportionaliteit van het stelsel hangen in belangrijke mate samen met beleidskeuzes, internationale inzet en de bewaking van samenhang. Structurele kennisopbouw en borging van expertise (zowel in de uitvoering als binnen het beleidsverantwoordelijke team van EZ) zijn daarom van belang om adequaat in te spelen op internationalisering, technologische ontwikkelingen en veranderende gebruikersvragen.

Een tweede element betreft internationale positionering. Nederland heeft aantoonbaar belang bij een sterke positie in Europese en internationale gremia. Veel relevante kaders worden in Europese en internationale context gevormd; keuzes die daar worden gemaakt werken direct door in nationale praktijk en in de bescherming- en handhavingsstrategieën van bedrijven en andere gebruikers. Daarom is het belangrijk om de inzet in deze gremia voort te zetten, maar ook om structureel te borgen dat ontwikkelingen tijdig worden vertaald naar nationale duiding. Daarbij gaat het niet alleen om juridische interpretatie, maar om praktische, doelgroepgerichte communicatie: wat verandert er voor welke typen gebruikers, welke keuzes worden relevanter, en waar moeten partijen rekening mee houden?

12.3 Houd het stelsel praktisch toegankelijk, juist bij verdere modernisering

Een centrale conclusie van de evaluatie is dat doeltreffendheid in de praktijk ongelijk verdeeld is. Formeel zijn de rechten en procedures voor iedereen beschikbaar, maar in feitelijk gebruik is het stelsel beter hanteerbaar voor ervaren en kapitaalkrachtige partijen. Drempels rond kennis, tijd, kosten en complexiteit zijn voor mkb, startups en individuele uitvinders substantieel en beïnvloeden zowel de keuze om IE te gebruiken als de mogelijkheid om rechten effectief te handhaven. Ook kennisinstellingen, hoewel vaak ervaren, geven aan dat beperkte vrij beschikbare middelen en het ontbreken van een winstoogmerk maken dat kosten en juridische risico's relatief zwaar wegen. Bij verdere modernisering is het van belang om expliciet te sturen op praktische toegankelijkheid.

De eerste aanbeveling is om bij stelselwijzigingen systematisch te toetsen op onbedoelde drempeleffecten. Modernisering kan legitiem gericht zijn op kwaliteits- en robuustheidswinst, maar deze winst kan gepaard gaan met hogere eisen aan informatievoorziening, professionalisering en kosten (zowel aan de kant van de uitvoering als de gebruiker). Door vooraf expliciet te beoordelen hoe veranderingen uitpakken voor verschillende doelgroepen, kan worden voorkomen dat "*formele toegankelijkheid*" niet vertaalt naar feitelijk gebruik. Hierbij kan worden gedacht aan deze drempeleffecten expliciet naar voren te brengen in een (ex-ante) evaluatie van het nieuwe stelsel.

De tweede aanbeveling betreft ondersteuning bij routekeuze en beschermingsstrategie, met een duidelijke afbakening van de publieke rol. Voor veel kleinere partijen zit de belangrijkste drempel in de voorfase: het kunnen maken van een goede keuze tussen verschillende routes (nationaal, Europees, unitair) en tussen verschillende vormen van bescherming (octrooi, merk, model, bedrijfsgeheimen, contracten, data-toegang, standaarden en open source). De publieke rol ligt hier primair in neutrale duiding en transparantie, niet in individueel maatwerkadvies. Dit kan door het aanbieden van vergelijkbare routeinformatie (kostenbandbreedtes inclusief vervolgkosten, doorlooptijden, beschermingsomvang, handhavingsopties en risico's) en door heldere doorverwijzing naar (private) adviseurs voor strategie en casus-specifieke afwegingen.

De derde aanbeveling is om flankerend beleid voor mkb en startups te herijken op de drempels die vooral in de voorfase zwaar drukken. Concreet kan dit door: (i) instapscans (quick scan) voor de eerste keuze "wat past bij deze innovatie?", (ii) gerichte ondersteuning bij (pre-)search en FTO-oriëntatie (bijv. via vouchers of pilots), en (iii) een laagdrempelige triagefunctie bij (dreigende) geschillen die helpt bepalen of informele oplossing, mediation, oppositie/vernietiging of juridische stappen passend is. Het doel is niet 'meer aanvragen', maar effectiever gebruik: passende routekeuzes, minder misinvesteringen en betere benutting waar

IE werkelijk waarde toevoegt. Aanvullend kan nader onderzoek helpen om dit scherper te richten, bijvoorbeeld door in kaart te brengen waar in de keten (oriëntatie–aanvraag–instandhouding–handhaving) drempels en uitval het grootst zijn per doelgroep en welke vormen van ondersteuning aantoonbaar tot betere keuzes leiden.

12.4 Versterk valorisatie-governance en standaard IE-arrangementen

De evaluatie laat zien dat IE een belangrijke basis vormt voor valorisatie via licenties, spin-offs en samenwerkingen, maar dat transactiekosten en governance rond IE-afspraken in consortia en PPS-constructies in de praktijk kunnen leiden tot vertraging en frictie. Tegelijkertijd is er een positieve ontwikkeling zichtbaar richting standaardisering van werkwijzen en contractmodellen (zoals de deal terms die een bandbreedte schetsen waarbinnen de contracten dienen te vallen) in delen van het veld.

Wij bevelen aan om, samen met OCW en veldpartijen (kennisinstellingen, TTO's, financiers, incubators, etc.), door te bouwen op deze bestaande trajecten en de toepassing van een werkzaam pallet aan standaardarrangementen te versterken in contexten waar de frictie het grootst is (met name TTO-/consortia-, PPS-contexten en sectoren waar de deal terms nog niet zijn toegepast). De rol van EZ is hierbij realistisch te positioneren: als facilitator die werkzame voorbeelden bundelt, verspreidt en de toepassing stimuleert via bestaande netwerken. Ook in het nagaan wat het veld nodig heeft om de overdracht van IE efficiënt te laten verlopen zit een mogelijke rol voor EZ. Hierin kan ook de steeds belangrijkere context rondom kennisveiligheid en defensie (inclusief het vraagstuk rondom strategische autonomie) worden meegenomen evenals het spanningsveld tussen open access en bescherming van kennis.

Een tweede stap is het inbouwen van een monitoring op systeemniveau. Het doel is om inzicht te krijgen of standaardisatie daadwerkelijk leidt tot lagere transactiekosten, kortere onderhandelingstijden en een hogere slagingskans van deals. Hierbij kan men denken aan het periodiek ophalen van signalen en casuïstiek via relevante netwerken (TTO's, ROM's, incubators, brancheorganisaties en andere innovatienetwerken). Deze feedback kan worden benut om best practices verder te verbeteren en om te identificeren waar standaardisatie onvoldoende werkt of waar aanvullende duiding nodig is.

12.5 Veranker IE in breder innovatiebeleid en technologisch beleid

De evaluatie concludeert dat synergie tussen IE-beleid en breder innovatie- en technologiebeleid zichtbaar is, maar vaak impliciet blijft. IE komt geregeld terug als randvoorwaarde (bijvoorbeeld bij valorisatie, strategische technologieën en kennisveiligheid), maar ontbreekt vaak als expliciete bouwsteen in het ontwerp van instrumenten, programma's en beleidsdossiers. Dit is niet alleen een potentiële bron van frictie later in trajecten (bijvoorbeeld bij valorisatie of opschaling), maar ook een bron van gemiste kansen: vroegtijdige aandacht voor IE-governance en beschermingslogica kan valorisatie versnellen en onzekerheid onder gebruikers van het stelsel verminderen.

Wij bevelen aan om IE pragmatisch en systematisch eerder te verankeren in relevante beleidsdossiers (innovatiebeleid, strategische technologieën, digitalisering/AI en kennisveiligheid). Dit kan door in beleidsnota's en instrumentontwerpen een korte 'IE-check' op te nemen die kernvragen adresseert zoals: welke beschermings- en benuttingslogica is relevant, welke rol spelen data en standaarden, wat is de internationale context, en welke consequenties zijn er voor doelgroepen? Het basisdocument uit aanbeveling 12.1 fungeert hierbij als referentiekader, zodat IE niet ad hoc wordt meegenomen, maar langs dezelfde afwegingsvragen en taal terugkomt in verschillende dossiers. Dit vraagt om lichte maar structurele interne afstemming tussen het IE-team en dossierdirecties in de ontwerpfase van beleid.

12.6 Benader IE-voorlichting expliciet binnen het ecosysteem en organiseer samenhang

Voorlichting en bewustwording vormen een wezenlijk onderdeel van de feitelijke toegankelijkheid van het stelsel. De evaluatie laat zien dat de voorlichtingsfunctie door stakeholders wordt gewaardeerd en dat professionalisering zichtbaar is. Tegelijkertijd verloopt voorlichting in de praktijk via het ecosysteem: veel ondernemers en organisaties worden bereikt via intermediairs zoals gemachtigden, ROM's, incubators, brancheorganisaties en TTO's. De effectiviteit van voorlichting hangt niet alleen af van de kwaliteit van OCNL/BOIP/KvK, maar ook van de consistentie, doorverwijzing en samenhang binnen dit ecosysteem.

De aanbeveling is om IE-voorlichting expliciet binnen dit ecosysteem te erkennen en te organiseren. Dit begint met het scherper identificeren van de rollen van verschillende spelers in oriëntatie, doorverwijzing en verdieping. Een praktische manier om bereik en kwaliteit te vergroten is het versterken van *"train-de-trainer"*-aanpakken: OCNL en BOIP kunnen intermediairs ondersteunen met actuele kennis, formats en een eenduidige basisuitleg, zodat kernboodschappen consistent worden doorgegeven en ondernemers sneller bij het juiste loket of de juiste adviseur terechtkomen (en andersom).

Daarnaast is het belangrijk om consistentie en herkenbaarheid te borgen. Dit kan door gedeelde kernboodschappen, uniforme basisbegrippen en consistente uitleg over routekeuzes te ontwikkelen, aangevuld met heldere doorverwijsafspraken. Dit hoeft niet automatisch te leiden tot één formeel loket; het gaat primair om samenhang in informatievoorziening en een voorspelbare *"klantreis" (van oriëntatie tot gebruik van het IE-stelsel)* voor bepaald type gebruikers.

Een specifiek aandachtspunt is het expliciet maken van het rolonderscheid tussen voorlichting/duiding en advisering. Publieke partijen zijn ankerpunten voor neutrale duiding en basisvoorlichting; maatwerkadvies over portefeuillestrategie, contracten en geschillen hoort primair bij private adviseurs en gespecialiseerde intermediairs. Door dit onderscheid expliciet te maken (ook in communicatie en doorverwijzing) wordt verwachtingsmanagement verbeterd en ontstaat minder risico op misverstanden bij gebruikers.

Tot slot moet bereik van groepen met beperkte IE-ervaring explicieter worden geborgd. Juist mkb, startups en individuele uitvinders ervaren de grootste drempels; zij worden vaak bereikt via bestaande ondernemerschaps- en innovatienetwerken. Door voorlichting systematisch aan te sluiten bij die netwerken en de aanpak te differentiëren tussen mkb/startups en grootbedrijf, kan het stelsel in de praktijk toegankelijker worden zonder de uitvoeringslast disproportioneel te vergroten.

12.7 Bereid uitvoering gezamenlijk en tijdig voor op de nieuwe ROW en inhoudelijke eisen

De nieuwe ROW en samenhangende inhoudelijke eisen vormen een majeure veranderopgave voor beleid en uitvoering. De evaluatie laat zien dat het fundament van de uitvoering goed is, maar dat grote veranderingen risico's kunnen opleveren als governance, capaciteit en communicatie niet tijdig en gezamenlijk worden (her)ingericht. Wij bevelen aan om de voorbereiding op de nieuwe ROW als gezamenlijke veranderopgave van EZ en OCNL te blijven organiseren en verder te expliciteren.

Concreet betekent dit: (i) werken met een gezamenlijke implementatie-roadmap met heldere mijlpalen en expliciete aandacht voor capaciteit, procesinrichting en communicatie, (ii) governance en escalatie borgen (rolverdeling, besluitpunten, periodiek risico-overleg en informatie-uitwisseling), en (iii) communicatie richting gebruikers richten op praktische gevolgen per doelgroep: welke keuzes worden relevanter, wat betekent dit voor kosten en

doorlooptijden, hoe verandert bescherming en handhaving, en welke ondersteuning is beschikbaar. Heldere, doelgroepgerichte communicatie ondersteunt de kwaliteit van routekeuzes en verwachtingen en draagt daarmee niet alleen bij aan toegankelijkheid, maar ook aan doelmatigheid: beter geïnformeerde keuzes verkleinen de kans op inefficiënte trajecten en mispercepties.

Bijlage A Methodologische verantwoording

De methodologische bijlagen bij dit rapport bieden een nadere toelichting op de onderzoeksopzet, dataverzameling en analysemethoden die ten grondslag liggen aan de evaluatie. Waar het hoofdrapport de bevindingen en conclusies presenteert, maken deze bijlagen inzichtelijk op welke wijze deze tot stand zijn gekomen.

Gedurende het onderzoek is gewerkt met een begeleidingscommissie, bestaande uit experts met diepgaande kennis van het IE-stelsel. De begeleidingscommissie had een adviserende en reflecterende rol. Hierin hebben ze gereageerd op de onderzoeksopzet, input geleverd op de te betrekken stakeholders en hebben ze gereflecteerd op de conceptbevindingen en interpretaties. In de begeleidingscommissie namen zitting:

- Stef van Gompel (Voorzitter)
- Gwen ten Berge
- Peter Blok
- Silke Fest
- Erik Drop
- Thijs van den Heuvel
- Marcel Seip
- Tim Zandbergen

A.1 Specifieke evaluatievragen

Binnen de evaluatie is naast de hoofdvragen een set specifieke vragen beantwoord. In onderstaande tabel is weergegeven in welke paraaf of paragrafen deze vragen zijn beantwoord.

Tabel 13 Overzicht specifieke evaluatievragen

Evaluatievragen	**Plek in rapportage**
Specifieke vragen	
IE-beleid	
1. Welke significante ontwikkelingen hebben plaatsgevonden vanaf 2017 op het gebied van intellectuele eigendomsrechten en in welke mate heeft het IE-beleid daarop ingespeeld?	5.1; 6.1; 6.4; 8.1
2. Hoe zijn/worden de toezeggingen uit de kabinetsreactie op de evaluatie van 9 november 2018 geïmplementeerd? Hebben deze geleid tot de beoogde effecten of zijn er gaandeweg andere keuzes gemaakt? Zo ja, waarom?	5.1; 7.2; 8.2; 8.3
3. In hoeverre draagt het IE-instrumentarium bij aan de effectiviteit van andere onderdelen van het innovatiebeleid van EZ (o.a. WBSO, Missiegedreven Innovatiebeleid, Nationale Technologiestrategie, 3% R&D-beleid)?	5.2; 6.3; 7.2
4. In hoeverre heeft het IE-beleid bijgedragen aan een toegankelijke bescherming binnen de nationale en internationale systemen voor de registratie en bescherming van IE-rechten?	3.1; 4.1; 6.1; 8.1; 8.2
5. Hoe verhoudt het gebruik van het IE-stelsel door de doelgroepen zich in Nederland ten opzichte van andere innovatieve landen, zoals Zwitserland, Zweden en Duitsland? Zijn eventuele verschillen terug te voeren op verschillen in beleid van Nederland ten opzichte van die andere landen?	9

6. In hoeverre hebben veranderingen in het IE-beleid geleid tot meer of minder gebruik van het IE-stelsel door de doelgroepen?	4.2; 5.1; 6.1; 8.1
7. In hoeverre wordt het IE-stelsel door de doelgroepen ervaren als optimaal voor innoveren? Waar kan het IE-stelsel nog verbeteren?	6.1; 6.2; 6.3; 7.1; 8.1; 8.2
Kennisbescherming	
8. In hoeverre draagt bescherming van intellectuele eigendomsrechten bij aan het verhogen van het rendement op investeringen in innovatie en zet dit ook aan tot meer innovatie en/of R&D?[72]	5.2; 6.1; 6.2; 7.1
9. Is een gebalanceerd stelsel van enerzijds bescherming van IE-rechten en anderzijds *freedom to operate* door derden een effectieve manier om innovatie te stimuleren?	3.1; 6.1; 6.2
10. In hoeverre kan worden gesproken over een goede balans tussen bescherming en *freedom to operate* binnen het IE-stelsel dat in Nederland geldt?	3.1; 6.1; 6.2; 7.1
Kennisdeling en valorisatie	
11. In hoeverre faciliteert de (mogelijkheid tot) bescherming van intellectuele eigendomsrechten kennisdeling? Draagt dit positief bij aan de (totstandkoming van) R&D- samenwerking?	6.3; 6.4
12. In hoeverre zorgt de openbaarmaking van geoctrooieerde kennis tot de verspreiding daarvan?	2.2; 3.1; 6.3
13. In hoeverre draagt de openbaarmaking van geoctrooieerde kennis bij aan de ontwikkeling van nieuwe en/of vervolginnovaties?	2.2; 6.2; 6.3
14. In hoeverre bevordert het stelsel van IE-rechten de samenwerking tussen publieke en/of private partijen?	5.2; 6.3
15. In hoeverre wordt vanuit het IE-beleid in Nederland bijgedragen aan goed werkbare arrangementen rond intellectueel eigendom bij publiek-private samenwerking binnen het missiegedreven innovatiebeleid?	5.2; 6.3; 7.2
16. Welke activiteiten worden vanuit het IE-beleid in Nederland ondernomen om kennisdeling en valorisatie op basis van geoctrooieerde kennis te stimuleren en in hoeverre zijn deze activiteiten als doeltreffend te beschouwen?	3.2; 6.3; 7.2; 8.2; 8.3
Uitvoering en voorlichting	
17. In hoeverre is de samenwerking omtrent voorlichting tussen OCNL, BOIP en andere actoren zoals de Kamer van Koophandel van het IE-beleid doelmatig?	5.1; 8.2; 8.3
18. In hoeverre dragen OCNL en BOIP bij aan de voorlichting over het IE-stelsel?	3.2; 6.1; 8.2
19. Hoe verhouden de voorlichtingsactiviteiten van OCNL en BOIP zich tot elkaar? Vullen die voorlichtingsactiviteiten elkaar inhoudelijk aan?	3.2; 8.2; 8.3
20. Wat is het oordeel van de doelgroepen over de kwaliteit van de voorlichting die door OCNL en BOIP die wordt aangeboden?	6.1; 8.1; 8.2
21. In hoeverre is de voorlichting door OCNL en BOIP over IE in het algemeen doeltreffend? Hoe wordt deze kennis specifiek benut door relevante doelgroepen als middel voor kennisbescherming en als informatiebron voor innovatie?	6.1; 6.3; 8.2
22. Zijn er andere actoren die door de doelgroep worden geïdentificeerd als voorlichters van IE-rechten?	8.2; 8.3

[72] Een kwantitatieve beantwoording van deze vraag viel buiten scope van deze evaluatie

Bijlage B Interviews

De semigestructureerde interviews vormden een centrale kwalitatieve onderzoekslijn binnen de evaluatie. Het doel van de interviews was om verdiepend inzicht te verkrijgen in de werking van het IE-stelsel, de rol van beleid en uitvoering, de ervaren effecten voor verschillende doelgroepen, en de aansluiting van het beleid op maatschappelijke en technologische ontwikkelingen.

Bij de selectie van gesprekspartners is gestreefd naar een brede en evenwichtige vertegenwoordiging van het IE-ecosysteem. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen vier categorieën: (i) beleid en uitvoering, (ii) internationale organisaties, (iii) bedrijfsleven en kennisinstellingen, en (iv) overige relevante organisaties (intermediairs, adviesorganen, ecosystemen).

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de geïnterviewde organisaties.

Tabel 14 Geïnterviewde organisaties

Organisatie	**Type**
Min. EZ	Beleid en uitvoering
Min. Defensie	Beleid en uitvoering
OCNL	Beleid en uitvoering
RVO	Beleid en uitvoering
EUIPO (schriftelijk)	Beleid en uitvoering
BOIP	Beleid en uitvoering
EPO	Beleid en uitvoering
WIPO	Beleid en uitvoering
ASML	Bedrijfsleven
VIG	Bedrijfsleven
Techleap	Bedrijfsleven
NFU	Bedrijfsleven
Holland Bio	Bedrijfsleven
AIPPI / VIE	Bedrijfsleven
Nearfield instruments	Bedrijfsleven
Keygene	Bedrijfsleven
UNL	Kennisinstellingen
TNO	Kennisinstellingen
Universiteit Delft	Kennisinstellingen
KNAW	Kennisinstellingen
De orde van Octroogemachtigden	Overig
AWTI	Overig
KvK	Overig

Brainport Development	Overig
Leden Commissie 8 merken/modellen	Overig
Nederlandse Orde van Uitvinders (NOVU)	Overig
BMM	Overig
Yes!Delft	Overig

Voor de interviews is gewerkt met drie afzonderlijke semigestructureerde interviewguides, afgestemd op het type respondent:

1. Beleidsmakers en uitvoerders
2. Gebruikers (bedrijfsleven, kennisinstellingen en onderzoeksorganisaties)
3. Andere relevante organisaties betrokken bij innovatie en/of IE

De guides hadden een vaste thematische opbouw, maar boden ruimte voor verdieping en doorvragen afhankelijk van de expertise en rol van de gesprekspartner. Hieronder is per respondentgroep een volledig overzicht opgenomen van de gehanteerde vragen.

Tabel 15 Opzet interviews – Beleidsmakers en uitvoerders

Themablok	**Interviewvragen**
Introductie	Kunt u uzelf en uw rol binnen uw organisatie kort introduceren? Wat is uw ervaring met het IE-beleid?
Totstandkoming IE-beleid en verwachte werking	Wat zijn volgens u de doelstellingen van het IE-beleid en in welke mate zijn die behaald? Welke relevante beleidsontwikkelingen op het gebied van IE zijn er geweest tussen 2017–2024? In 2018 zijn in kabinetsreacties toezeggingen gedaan; in hoeverre bent u bekend met deze toezeggingen? Zijn deze volgens u geïmplementeerd? Wat was het effect daarvan? In hoeverre heeft Nederland invloed kunnen uitoefenen in internationale IE-gremia, en sloot dat aan bij de nationale beleidsdoelen? Zijn er sinds 2017 belangrijke ontwikkelingen in IE-rechten waar het beleid (onvoldoende/goed) op inspeelde?
Uitvoering van beleid (voor uitvoerders)	Welke activiteiten doet uw organisatie in de uitvoering van het IE-beleid? Welke knelpunten ervaart u hierin? Hoe verloopt de samenwerking rond voorlichting? Welke organisaties zijn hierbij betrokken?
Governance en samenwerking	Kunt u toelichting geven op de samenwerking tussen beleid (EZK) en uitvoering in de praktijk? Hoe verloopt de samenwerking rondom voorlichting van bedrijven? Waar ziet u sterke punten, en waar zijn verbeteringen nodig? Hoe ervaart u de invloed van Nederland in internationale organisaties rond IE? Heeft die invloed volgens u geleid tot besluiten die aansluiten bij de Nederlandse beleidsdoelen?
Invloed IE-beleid op innovatie	Wat voor invloed heeft het IE-beleid gehad op het gebruik van het IE-stelsel? In welke mate draagt het huidige IE-beleid bij aan benutting van kennis, samenwerking, valorisatie en toegang tot financiering? Hoe verhoudt het IE-beleid zich tot ander innovatiebeleid? Hoe ervaart u de balans tussen bescherming en ruimte om te innoveren?
Trends, ontwikkelingen en behoeften	Welke trends en uitdagingen ziet u bij het gebruik van IE-rechten? Wat betekent dit voor het IE-beleid? Welke toekomstige behoeften moeten beter worden meegenomen? Hoe kijkt u terug op de rol van het IE-stelsel tijdens de Covid-19-pandemie?

Krachten en zwaktes	Wat ziet u als sterke punten van het huidige IE-beleid? Wat zijn volgens u de belangrijkste zwaktes of tekortkomingen? Welke aanbevelingen zou u doen ter verbetering?
Afsluitend	Zijn er thema's of ervaringen die nog niet besproken zijn en die u belangrijk vindt om mee te geven?

Tabel 16 Opzet interviews -Gebruikers (bedrijfsleven en kennisinstellingen)

Themablok	**Interviewvragen**
Introductie	Kunt u uzelf en uw rol binnen uw organisatie kort introduceren? Welke vormen van IE gebruikt uw organisatie of sector vooral?
Gebruik IE-rechten	Wat zijn de belangrijkste redenen om IE-rechten al dan niet te gebruiken? Tegen welke knelpunten loopt u aan? Zijn er beleidsveranderingen geweest die uw gebruik hebben beïnvloed?
Behoeften doelgroep	Wat zijn de belangrijkste behoeften in uw sector op het gebied van IE? In hoeverre sluit het huidige beleid hierop aan? Welke toekomstige behoeften ziet u?
Trends en ontwikkelingen	Welke trends en uitdagingen ziet u? Hoe beïnvloeden internationale ontwikkelingen uw strategie of gebruik van IE?
Effecten van IE-beleid	In welke mate draagt het beleid bij aan benutting, samenwerking, valorisatie en financiering? Hoe ervaart u toegankelijkheid en voorlichting? Ervaart u versnippering in de uitvoering? Hoe ervaart u de balans tussen bescherming en toegang?
Krachten en zwaktes	Wat ziet u als sterke punten? Wat zijn de belangrijkste tekortkomingen? Welke aanbevelingen heeft u?
Afsluitend	Zijn er thema's of ervaringen die nog niet besproken zijn en die u wilt meegeven?

Tabel 17 Opzet interviews – Overige relevante organisaties

Themablok	**Interviewvragen**
Introductie	Kunt u uzelf en uw rol binnen uw organisatie kort introduceren? Op wat voor manier bent u betrokken bij het IE-beleid?
Rol en activiteiten	Welke rol speelt uw organisatie in relatie tot IE? Hoe verloopt de samenwerking met OCNL, BOIP, KvK of regionale partijen? Ervaart u versnippering in de uitvoering?
Behoeften doelgroepen	Welke behoeften signaleren jullie bij bedrijven en kennisinstellingen? In hoeverre sluit het huidige beleid hierbij aan? Welke toekomstige behoeften ziet u?
Trends en ontwikkelingen	Welke trends ziet u bij bedrijven en kennisinstellingen? Speelt de internationale context een rol bij IE-gebruik?
Effecten van IE-beleid	Wat ziet u als effecten op benutting, samenwerking, valorisatie en financiering? Hoe wordt toegankelijkheid en voorlichting ervaren? Hoe ervaart u de balans tussen bescherming en toegang?
Krachten en zwaktes	Wat ziet u als sterke punten? Wat zijn de belangrijkste tekortkomingen? Welke aanbevelingen heeft u?
Afsluitend	Zijn er thema's of ervaringen die nog niet besproken zijn en die u wilt meegeven?

Bijlage C Enquête

C.1 Inleiding en doel enquête

De enquête richtte zich op actoren die in de periode 2017–2024 direct of indirect betrokken waren bij het IE-stelsel. Daaronder vallen bedrijven en organisaties die IE-rechten aanvragen of gebruiken (bijvoorbeeld octrooien, merken, modellen of bedrijfsgeheimen), maar ook partijen die in de praktijk een rol vervullen als intermediair of ondersteuner (bijvoorbeeld gemachtigden, advocatuur, ondersteunende partijen of investeerders). In de vragenlijst is expliciet rekening gehouden met heterogeniteit tussen doelgroepen, omdat bekendheid, gebruik en ervaren drempels naar verwachting verschillen tussen bijvoorbeeld grote bedrijven, mkb, startups/spin-offs, particuliere uitvinders en kennisinstellingen.

Om interpretatieverschillen te beperken bij respondenten met een breed innovatieportfolio is gevraagd het invullen van de survey te baseren op de "meest kenmerkende innovatie". Deze instructie had twee functies. Ten eerste vergroot dit de vergelijkbaarheid van antwoorden tussen respondenten (één referentiepunt per respondent). Ten tweede verlaagt dit de cognitieve belasting bij het invullen, omdat respondenten niet impliciet "gemiddelden" hoeven te construeren over uiteenlopende innovaties.

C.2 Doelgroep en afbakening

De enquête heeft gelopen van 31 oktober 2025 tot en met 11 januari 2026. In totaal startten 243 personen de vragenlijst; 129 respondenten hebben de enquête volledig afgerond. Dit betekent een completion rate van 53% onder starters.

Gezien (i) de lengte van de vragenlijst, (ii) de inhoudelijke complexiteit (juridisch/strategisch onderwerp), en (iii) het feit dat een deel van de vragen reflectie vraagt op ervaringen over meerdere jaren, wordt deze completion rate als methodologisch acceptabel beschouwd voor evaluatief survey-onderzoek. Tegelijkertijd is bij de interpretatie rekening gehouden met het feit dat uitval niet willekeurig hoeft te zijn: respondenten die minder betrokken zijn of minder ervaring hebben met het stelsel kunnen eerder afhaken, waardoor latere blokken relatief vaker door meer betrokken of ervaren respondenten ingevuld kunnen zijn.

Het aantal waarnemingen varieert per vraag als gevolg van filterrouting, selectieve non-respons en verschillen in relevantie per respondent. Voor onderdelen met zeer lage aantallen is terughoudend gerapporteerd in verband met herleidbaarheid en beperkte statistische betekenis.

De enquête is opgebouwd uit negen thematische blokken die gezamenlijk het volledige evaluatiekader afdekken: (1) introductie en typering respondent, (2) bekendheid en relevantie van IE-rechten, (3) proces en werking van het stelsel, (4) gebruik en strategie, (5) redenen voor geen gebruik, (6) ervaring en effecten (inclusief handhaving), (7) bekendheid met en ervaringen rond beleidsveranderingen (o.a. UP/UPC), (8) toekomstbestendigheid, en (9) sterke en zwakke punten van het beleid.

C.3 Vragenstructuur

De vragenlijst combineert verschillende vraagtypen. Een substantieel deel bestaat uit gesloten vragen met Likert-schalen (veelal 1–5), waarmee houdingen en percepties op een gestandaardiseerde manier zijn gemeten (bijvoorbeeld over toegankelijkheid, kostenbeleving, ervaren bescherming of balans tussen bescherming en toegang). Daarnaast bevat de enquête meerkeuzevragen en multiple-response-items (bijvoorbeeld over relevantie en gebruik van verschillende rechten). Tot slot is op kernpunten gewerkt met open toelichtingsvragen, zodat respondenten redenen, voorbeelden en context konden geven bij

hun antwoorden (bijvoorbeeld over keuze voor beschermingsniveau, ervaren drempels, handhavingsstrategieën en toekomstbestendigheid).

Het aantal waarnemingen varieert per vraag (in de bijlage zijn reeksen zichtbaar van circa N=40 tot N=129). Deze variatie kent drie hoofdoorzaken. Ten eerste bevat de enquête filterrouting: sommige vragen (bijvoorbeeld over inbreuk en handhaving) zijn alleen relevant voor respondenten die aangeven met dergelijke situaties te maken te hebben gehad of die een bepaald recht gebruiken. Ten tweede is er selectieve non-respons: respondenten slaan soms vragen over (bijvoorbeeld bij onzekerheid of als een vraag niet op hun situatie van toepassing is). Ten derde is bij zeer lage aantallen terughoudend gerapporteerd in verband met privacy en het voorkomen van herleidbaarheid. Dit geldt met name voor onderdelen binnen het blok "geen gebruik" (vragen 19–20), waar de respons dermate laag was dat afzonderlijke rapportage niet methodologisch zinvol was en het risico op identificatie zou kunnen vergroten.

C.3.1 Respondentenpopulatie

De enquête bevat respondenten uit meerdere typen organisaties en rollen binnen het IE-ecosysteem. De verdeling naar respondentgroep is vastgelegd in de introductievragen en gebruikt als basis voor uitsplitsingen in de analyse (waar aantallen dit toelaten).

Tabel 18 Verdeling naar respondentengroep

Respondentgroep	**n**	**%**
mkb	42	36,2
Start-up / spin-off	28	24,1
Grootbedrijf	19	16,4
Particuliere uitvinder	16	13,8
Kennisinstelling	11	9,5
Totaal	116	100,0

De verdeling maakt duidelijk dat zowel kleinere als grotere marktpartijen, en zowel bedrijfsmatige als kennisgedreven respondenten, substantieel vertegenwoordigd zijn. Dit ondersteunt het doel van de enquête om verschillen in ervaringen en drempels tussen typen gebruikers zichtbaar te maken. Tegelijkertijd impliceert deze samenstelling niet dat de steekproef proportioneel overeenkomt met de populatie van IE-gebruikers in Nederland.

Tabel 19 Verdeling naar sector

Sector	**n**	**%**
Industrie	45	38,5
Overige dienstverlening	12	10,3
Energievoorziening	10	8,5
Landbouw, bosbouw en visserij	9	7,7
Specialistische zakelijke diensten	9	7,7
Handel	7	6,0
Gezondheids- en welzijnszorg	7	6,0

Onderwijs	6	5,1
Informatie en communicatie	4	3,4
Overige sectoren	8	6,8
Totaal	117	100,0

Respondenten is gevraagd in welke mate zij verschillende IE-rechten inzetten. Antwoorden zijn geordend in vier categorieën: primair, ondersteunend, niet, en weet ik niet/n.v.t. Het aantal respondenten per recht varieert.

IE-recht	N	Primair n (%)	Ondersteunend n (%)	Niet n (%)	Weet ik niet / n.v.t. n (%)
Octrooirecht	107	71 (66,4)	19 (17,8)	12 (11,2)	5 (4,7)
Bedrijfsgeheimen	93	47 (50,5)	26 (28,0)	16 (17,2)	4 (4,3)
Merkenrecht	84	36 (42,9)	35 (41,7)	12 (14,3)	1 (1,2)
Modelrecht	60	23 (38,3)	21 (35,0)	13 (21,7)	3 (5,0)

C.4 Representativiteit en generaliseerbaarheid

De enquête is niet uitgevoerd als aselecte steekproef uit de totale populatie van IE-gebruikers in Nederland. Het betreft een open uitnodiging aan relevante doelgroepen (via het adressenbestand van OCNL), aangevuld met verspreiding via netwerken en intermediairs. Daarmee is sprake van een zelfselectie-steekproef: deelname is vrijwillig en respondenten kunnen zich onderscheiden van niet-deelnemers in betrokkenheid, ervaring of probleemperceptie.

Dit steekproefkarakter heeft directe gevolgen voor wat op basis van de enquête kan worden geconcludeerd. De resultaten worden primair gebruikt om patronen, percepties en verschillen tussen typen respondenten te identificeren en te duiden. De uitkomsten zijn daarmee indicatief en exploratief: zij bieden inzicht in welke thema's leven, waar drempels worden ervaren en hoe ervaringen uiteenlopen tussen bijvoorbeeld grootbedrijf en mkb. De resultaten zijn niet bedoeld om prevalentie in de totale populatie vast te stellen (bijvoorbeeld "x% van alle IE-gebruikers ervaart…"), omdat een statistisch verantwoorde extrapolatie ontbreekt.

Tegelijkertijd kan op basis van de respons worden vastgesteld dat de enquête een voldoende brede spreiding kent om relevante verschillen zichtbaar te maken. De responsomvang van 129 volledig afgeronde enquêtes is substantieel genoeg voor beschrijvende analyses en voor het signaleren van consistente patronen.

De interne validiteit van de surveybevindingen wordt versterkt door drie elementen. Ten eerste is er in de data vaak samenhang zichtbaar tussen antwoorden op verschillende vragenblokken (bijvoorbeeld tussen kostenbeleving, toegankelijkheid en de rol van juridische expertise). Ten tweede bieden open toelichtingsvragen context en verklaringen bij schaalantwoorden, waardoor interpretaties minder afhankelijk worden van één indicator. Ten derde zijn survey-uitkomsten in de rapportage expliciet in samenhang bezien met kwalitatieve bevindingen uit interviews en andere bronnen (triangulatie), waardoor signalen beter kunnen worden getoetst op consistentie.

In Tabel 20 is de opzet van de enquête weergegeven.

Tabel 20 Opzet enquête

Nr.	Enquêtevraag	Antwoordformat
1	Binnen welke doelgroep van het Intellectuele Eigendom (IE)-stelsel valt u of uw bedrijf?	Meerkeuze (één antwoord)
2	Binnen welke sector valt u of uw bedrijf?	Meerkeuze (één antwoord)
3	We willen u vragen voor het invullen van deze survey vooral uw meest kenmerkende innovatie in acht te nemen (…) Kunt u in enkele kernwoorden uw innovatie omschrijven?	Open tekstveld
4	Welke van de volgende rechten zijn voor u/uw organisatie relevant en bent u voldoende op de hoogte van deze IE-rechten om er vragen over te beantwoorden?	Multiple response
5	In welke mate gebruikt u (op dit moment) van de onderstaande IE-rechten?	Meerkeuze per recht
6	Kiest u bij deze IE-rechten met name de nationale/regionale bescherming of eerder de Europese of internationale bescherming?	Meerkeuze
7	Kunt u uitleggen waarom u op dit niveau voor IE-bescherming kiest?	Open tekstveld
8	Hoe beoordeelt u de kosten van IE-rechten?	Likert-schaal (1–5)
9	In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?	Likert-schaal (1–5)
10	Hoe beoordeelt u de ondersteuning/informatievoorziening van de volgende organisaties?	Likert-schaal (1–5)
11	Hoe beoordeelt u de toegankelijkheid van het IE-stelsel?	Likert-schaal (1–5)
12	Kunt u dit toelichten?	Open tekstveld
13	Hoe noodzakelijk is IE-bescherming voor u om rendement op uw investering te halen?	Likert-schaal (1–5)
14	In welke mate zou u of uw bedrijf R&D-investeringen en innovatieactiviteiten uitvoeren zonder het IE-stelsel?	Likert-schaal (1–5)
15	Heeft uw bedrijf innovaties ontwikkeld of investeringen uitgevoerd die volgens u niet tot stand waren gekomen zonder het bestaan van het IE-stelsel?	Ja/Nee + toelichting
16	Kunt u dit toelichten?	Open tekstveld
17	In hoeverre hebben de volgende (internationale) trends en ontwikkelingen invloed gehad op uw beslissing om gebruik te maken van het IE-stelsel?	Likert-schaal (1–5)
18	Benut u op een van de volgende manieren de IE-rechten van andere partijen?	Multiple response
19	Is een van de volgende stellingen de reden waarom jullie hebben afgezien van IE-bescherming?	Meerkeuze
20	In hoeverre hebben de volgende (internationale) trends en ontwikkelingen invloed gehad op uw beslissing om geen gebruik te maken van het IE-stelsel?	Likert-schaal (1–5)
21	Op welke manier benut u uw IE-rechten?	Multiple response
22	In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen: IE-rechten leiden bij mijn bedrijf tot méér samenwerking met:	Likert-schaal (1–5)
23	In welke mate bent u het eens met de volgende stellingen: IE-rechten leiden bij mijn bedrijf tot:	Likert-schaal (1–5)
24	In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?	Likert-schaal (1–5)

25	In hoeverre dragen IE-rechten bij aan de hieronder genoemde economische activiteiten?	Likert-schaal (1–5)
26	Heeft u het wel eens meegemaakt dat een andere partij inbreuk maakte op uw door IE-rechten beschermde innovaties?	Ja/Nee
27	Hoe reageert u, of zou u reageren, op inbreuk op uw IE-rechten omtrent uw innovaties?	Meerkeuze
28	Kunt u uitleggen waarom u zo heeft gereageerd, of u zo zou reageren?	Open tekstveld
29	Wat is bij het ondernemen van juridische stappen uw doel?	Multiple response
30	Hoe beoordeelt u het huidige niveau van bescherming?	Likert-schaal (1–5)
31	Hoe ervaart u de balans tussen bescherming en toegang tot cruciale kennis?	Likert-schaal (1–5)
32	In hoeverre bent u bekend met en heeft u ervaring met de volgende veranderingen?	Meerkeuze per wijziging
33	Kunt u dit toelichten?	Open tekstveld
34	In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over het unitair octrooi?	Likert-schaal (1–5)
35	Denkt u dat het huidige IE-stelsel voldoende is toegerust voor toekomstige ontwikkelingen?	Ja/Nee of Likert
36	Kunt u dit toelichten?	Open tekstveld
37	Welke andere relevante ontwikkelingen zijn er en welke aanpassingen zijn volgens u nodig om het stelsel toekomstbestendig te maken?	Open tekstveld
38	Wat ziet u als belangrijkste sterke punten van het huidige IE-beleid?	Open tekstveld
39	Wat ziet u als belangrijkste tekortkomingen van het huidige IE-beleid?	Open tekstveld
40	Zijn er thema's of ervaringen die nog niet besproken zijn en die u belangrijk vindt om ons mee te geven?	Open tekstveld

Bijlage D Octrooianalyse

Het doel van de internationale benchmark is om inzage te krijgen hoe het Nederlandse intellectuele eigendomssysteem (IE) presteert in vergelijking met ander andere landen, en om lessen en mogelijke aanbevelingen te identificeren. Het Nederlandse IE-systeem is hiervoor vergeleken met drie Europese landen (Denemarken, Frankrijk en Zwitserland), evenals met de prestaties tegen Europese landen (EU/EEA/VK). Deze analyse heeft als doel inzicht te geven in de relatieve prestaties van het Nederlandse patentensysteem op de volgende gebieden:

- Een beschrijvende analyse van de reikwijdte en ontwikkeling van patenten, inclusief trends in groeipercentages.
- De technologische focus van patenten is het identificeren van innovatieprioriteiten en, in vergelijking met benchmarklanden, technologische diversiteit en strategische oriëntatie.
- De sociale dimensie van patenten, inclusief de Duurzame Ontwikkelingsdoelen.
- De financiële en economische dimensie van patenten.
- De innovatieve kracht van patenten.

Om deze analyse uit te voeren, gebruiken we patentaanvragen met PATSTAT- en ORBIS-gegevens. Terwijl PATSTAT-gegevens verstrekt over patentaanvragen, technologieclassificatie en aanvragers; geeft ORBIS een schatting van de financiële en economische dimensies van patenten. We verzamelden alleen patenten uit de jaren 2017-2023.[73] In totaal resulteerde dit in 45.732 **patentaanvragen** bij het EOB. Om een patent als relevant voor Nederland en referentielanden te beschouwen, beoordelen we de locatie van de patentaanvrager[74] zoals vermeld in PATSTAT.

D.1 Overzicht van octrooien

De PATSTAT-database bevat 45.732 octrooien, waarvan 9.732 zijn ingediend door Nederlandse aanvragers. Ter vergelijking: 3.608 door Deense, 10.353 door Franse en 16.201 door Zwitserse aanvragers. Absolute aantallen kunnen echter misleidend zijn, omdat deze geen rekening houden met verschillen in omvang van de bevolking of economie. In paragraaf A.3.2 wordt hier rekening mee gehouden.

Wat betreft de economische waarde van octrooien, worden hieronder de belangrijkste technologische domeinen gepresenteerd.

Tabel 21 Waardevolste patentgebieden (WIPO-codes) in Nederland

Rank	WIPO-codes	Waarde[75] (Euro, million)
1	Digitale communicatie (4)	87.01
2	Telecommunicatie (3)	61.4
3	Mechanische elementen (31)	53.6
4	Transport (32)	45.5
5	Oppervlaktetechnologie, coatings (21)	43.9

[73] We behandelen tot en met 2023 (inclusief) aangezien de meest recente versie van de PATSTAT-database vanaf 2024 slechts een beperkt aantal aanvragen bevat. De gegevens voor het jaar 2023 zijn gedeeltelijk onvolledig.

[74] De locatie van de aanvrager geeft meer informatie voor de analyse van het bedrijf dan de locatie van de uitvinder

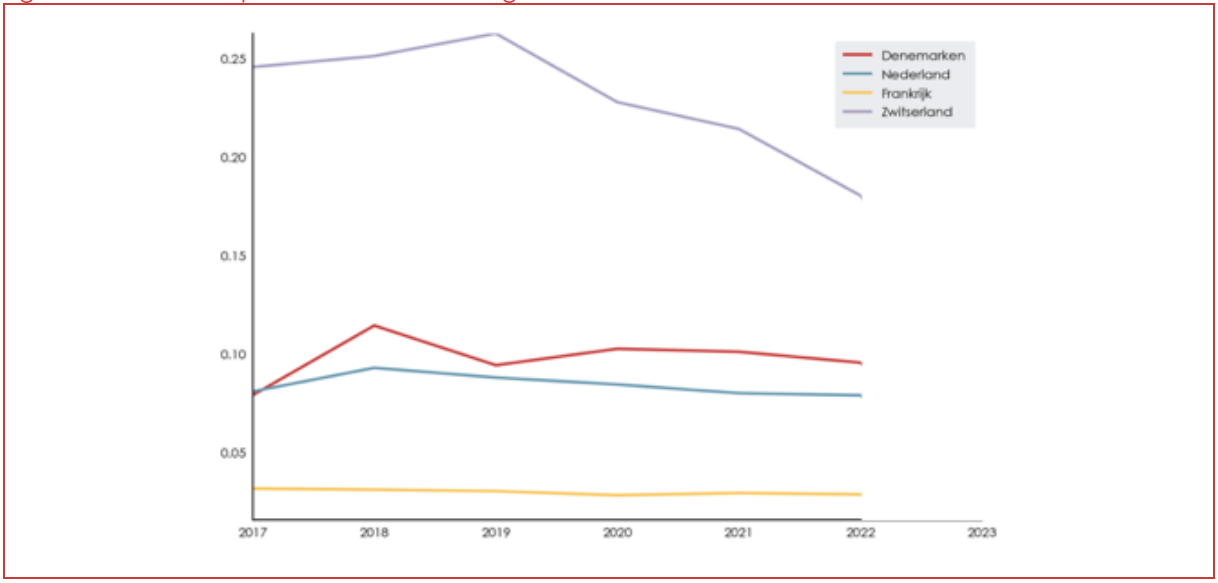
[75] Average of value of patents per WIPO code, according to ORBIS.

D.1.1 Omvang en ontwikkeling van octrooien

Een manier om de prestaties van een innovatiesysteem te beoordelen is het aantal octrooien per hoofd van de bevolking. Dit fungeert als proxy voor innovatiekracht, doordat het innovatie-intensiteit meet en vergelijking tussen landen mogelijk maakt, onafhankelijk van bevolkingsomvang.

Uit de analyse blijkt dat Nederland licht achterblijft bij Denemarken. Zwitserland laat een duidelijke daling in innovatie-intensiteit zien, maar presteert nog steeds beter dan de andere drie landen.

Figuur 31 Octrooien per duizend inwoners, geselecteerde landen

Om de mondiale invloed van bedrijven in Nederland en de benchmarklanden te beoordelen, is gekeken naar de herkomst van uitvinders in octrooiaanvragen. Bij 13% van de door Nederlandse bedrijven ingediende octrooien is ten minste één uitvinder uit een ander land betrokken; dit is het laagste percentage van de vier landen. Daarna volgen Denemarken (17%), Frankrijk (28%) en Zwitserland (30%).

De vijf belangrijkste internationale samenwerkingspartners per land zijn vergelijkbaar voor Nederland en de benchmarklanden.

Tabel 22 Top 5 internationale samenwerkingspartners (uitvinders) per land

Rank	Nederland	Denemarken	Frankrijk	Zwitserland
1	Duitsland (425, 26%)	Duitsland (196, 26%)	Duitsland (969, 22%)	Duitsland (1507, 33%)
2	België (261, 16%)	Verenigd Koninkrijk (134, 17%)	Zwitserland (827, 19%)	Frankrijk (827, 18%)
3	Frankrijk (198, 12%)	Zweden (83, 11%)	Verenigde Staten (396, 9%)	Oostenrijk (581, 13%)
4	Verenigde Staten (109, 7%)	Finland (50, 7%)	Verenigd Koninkrijk (244, 6%)	Italië (232, 5%)
5	Zwitserland (98, 6%)	Verenigde Staten (46, 6%)	België (244, 6%)	Verenigd Koninkrijk (169, 4%)

Source: Technopolis B.V.

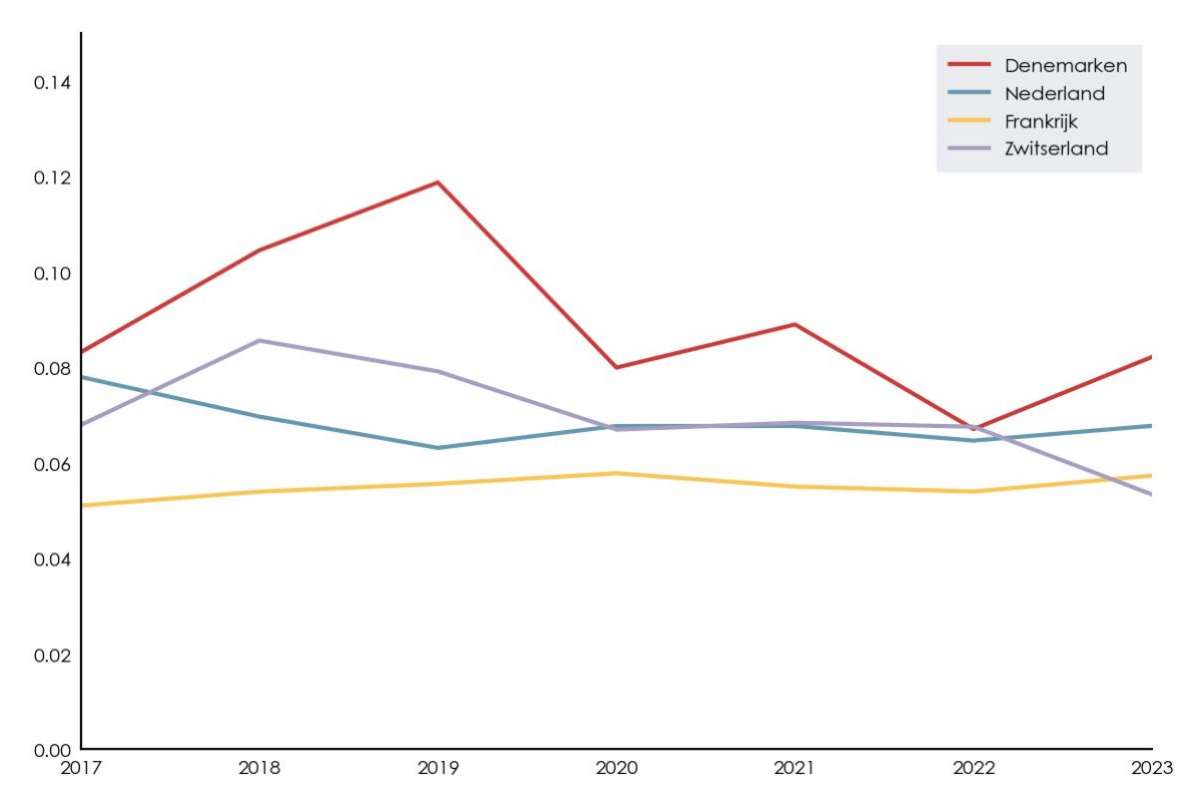
D.1.2 Technologische focus

De technologische focus kan worden beoordeeld door de concentratie van innovatieactiviteiten te analyseren. Een hoge concentratie in een nationaal octrooisysteem wijst op sterke specialisatie in bepaalde technologische domeinen; een lage concentratie duidt op een meer gediversifieerde kennisbasis.

Voor het meten van concentratie is de Herfindahl-index (HHI) toegepast. Tenzij anders vermeld, is gebruikgemaakt van de 35 technologische domeinen zoals gedefinieerd door de World Intellectual Property Organization (WIPO).

Nederland laat een stabiele concentratie in technologische domeinen zien. Denemarken kent een hogere concentratie dan Nederland en bereikt een piek in specialisatie in 2018. Frankrijk vertoont een relatief lagere specialisatie dan Nederland, maar met een licht stijgende trend.

Figuur 32 Concentratie van innovatieactiviteiten (per land)

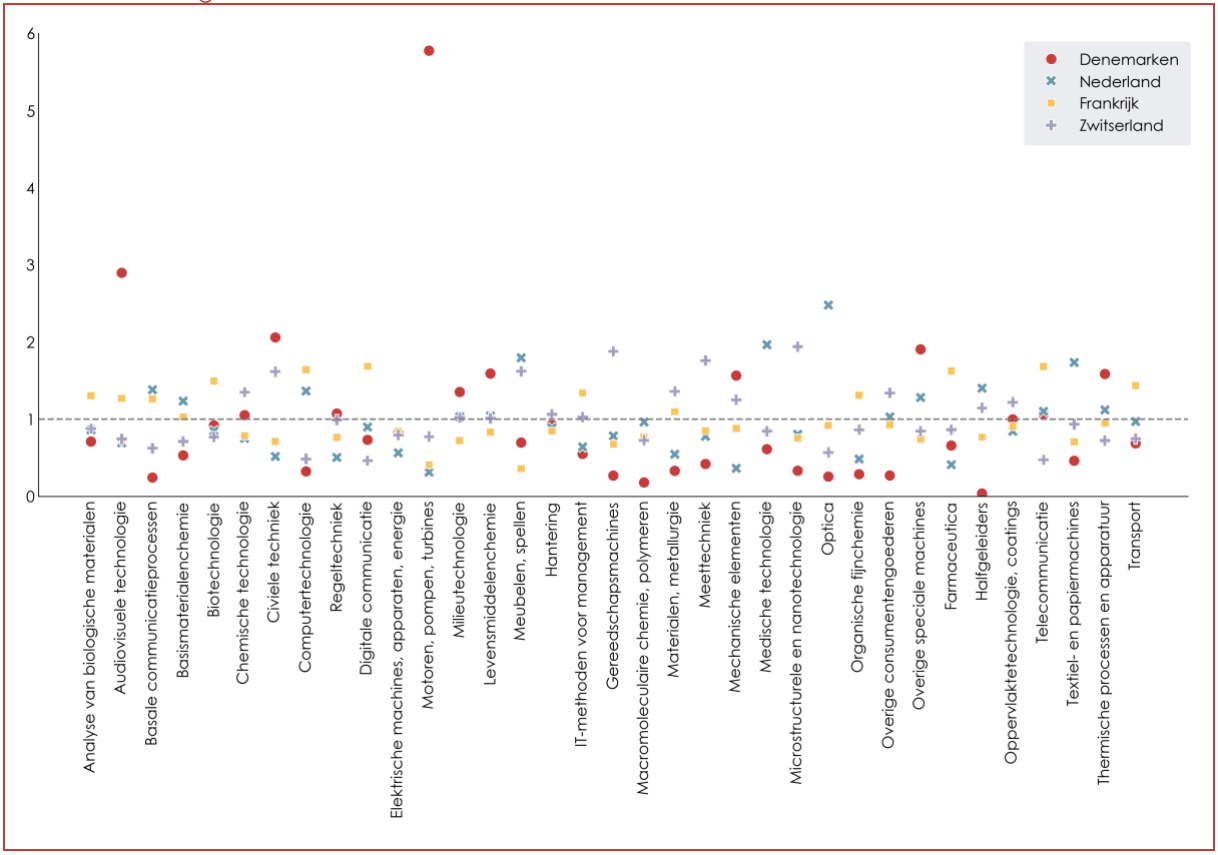

Source: Technopolis B.V.

Daarnaast is onderzocht of de vier landen boven of onder het Europese gemiddelde presteren per technologisch domein. Zwitserland presteert in 15 sectoren boven het EU-gemiddelde, gevolgd door Nederland (14), Frankrijk (13) en Denemarken (11)

De best presterende technologische domeinen van Nederland zijn optica, medische technologie, meubels en spellen, textiel- en papiermachines, en halfgeleiders. De minst presterende domeinen zijn regeltechniek, organische en fijne chemie, farmaceutica, mechanische elementen, en motoren, pompen & turbines.

Figuur 33 Relatieve prestaties van geselecteerde landen in de 35 IPC-WIPO-domeinen ten opzichte van het EU-gemiddelde

Source: Technopolis B.V.

D.2 Maatschappelijke dimensie van octrooien

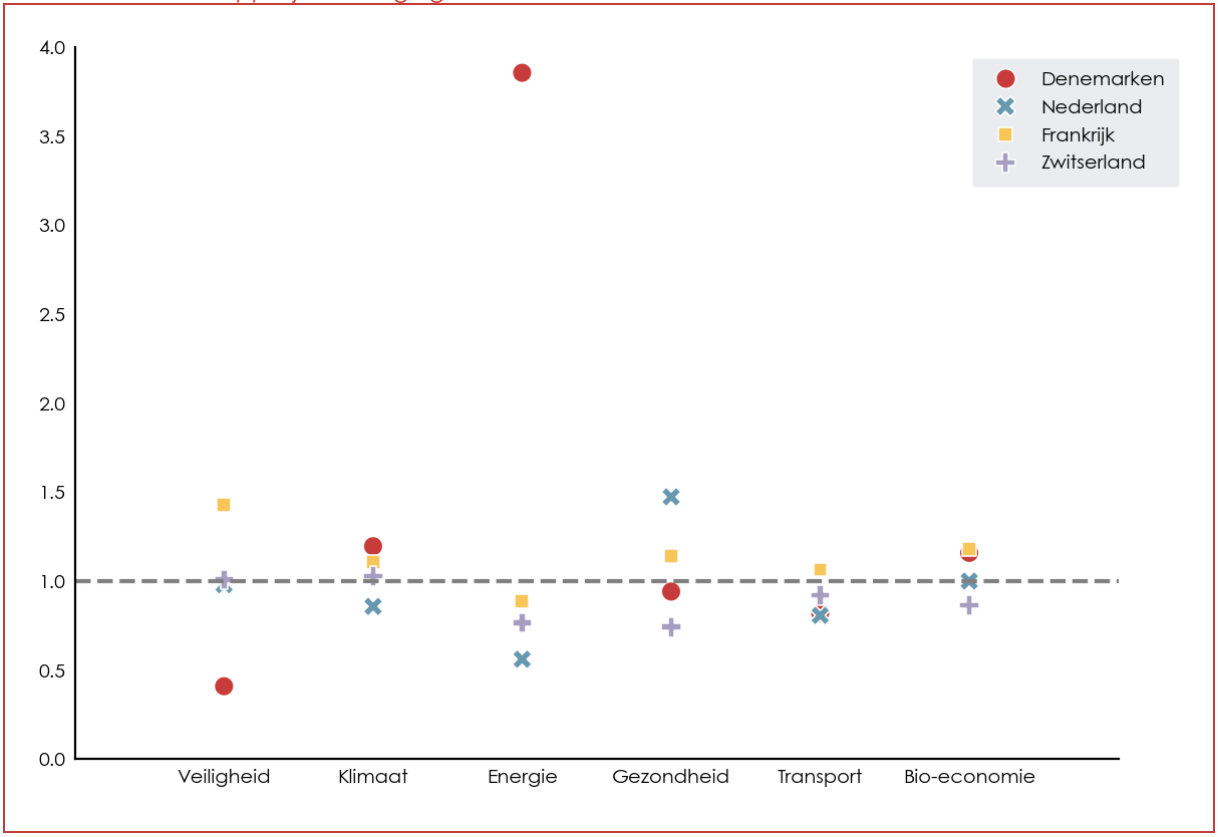
Er bestaat geen algemeen geaccepteerde methode om octrooien in te delen naar maatschappelijke uitdagingen. Er zijn echter pogingen gedaan, onder meer in een technisch rapport van het Joint Research Centre (Frietsch et al., 2017)[76]. Voor deze analyse is gebruikgemaakt van de in dat rapport ontwikkelde classificatie, waarin maatschappelijke uitdagingen worden onderverdeeld in zes domeinen: gezondheid, bio-economie, energie, transport, klimaat en veiligheid.

De analyse richt zich op drie aspecten:

4. De prestaties van Nederland ten opzichte van Europese landen en benchmarklanden.
5. De ontwikkeling van het aandeel van deze domeinen in de totale economische waarde.
6. De relatieve betekenis van deze domeinen binnen het nationale innovatieprofiel.

[76] Frietsch, R., Kladroba, A., Markianidou, P., Neuhäusler, P., Peter, V., Ravet, J., ... & Schneider, J. (2017). Final Report on the Collection of Patents and Business Indicators by Economic Sector: Societal Grand Challenges and Key Enabling Technologies Collection and Analysis of Private R&D Investment and Patent Data in Different Sectors, Thematic Areas and Societal Challenges. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

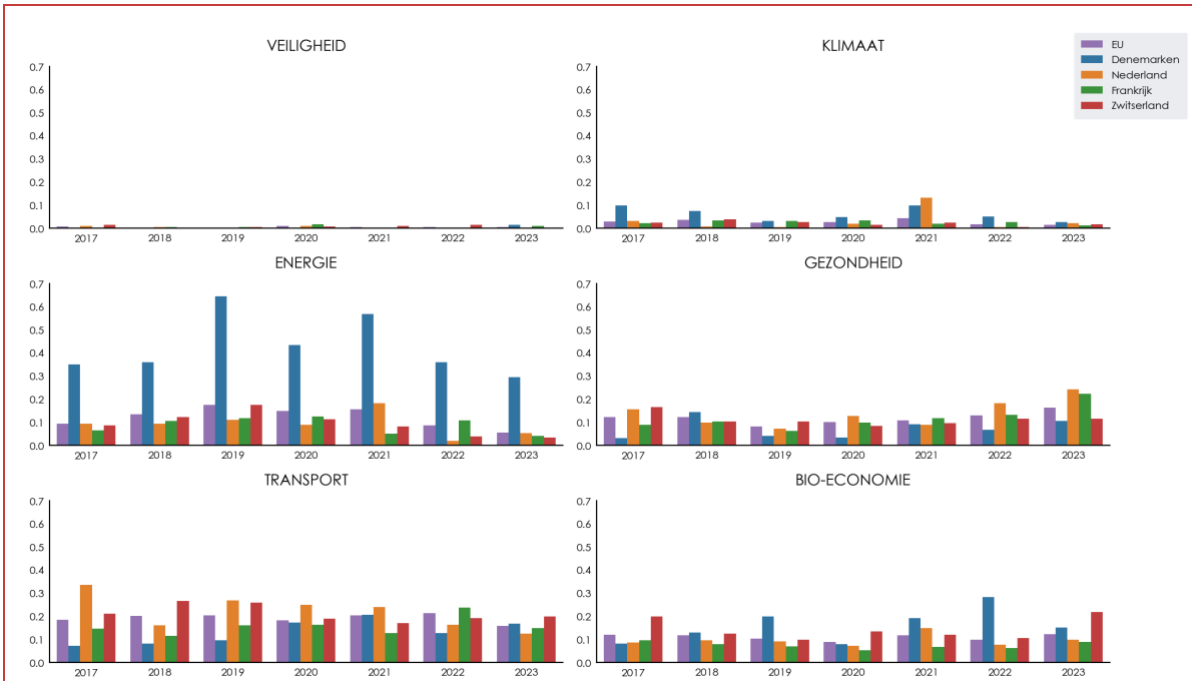
Figuur 34 Prestaties van geselecteerde landen ten opzichte van het EU-gemiddelde, per maatschappelijke uitdaging

Nederland presteert het sterkst in het domein gezondheid, maar relatief zwakker in klimaat en energie. Voor veiligheid en bio-economie bevindt Nederland zich rond het EU-gemiddelde.

Omdat relatieve prestaties ten opzichte van het EU-gemiddelde weinig zeggen over het economisch gewicht van de domeinen, is ook gekeken naar het aandeel van elk domein in de totale economische waarde van octrooien (op basis van ORBIS).

Figuur 35 Percentage van de patentwaarde per maatschappelijke uitdaging voor Nederland, benchmarklanden en de EU.

Bron: Technopolis B.V.

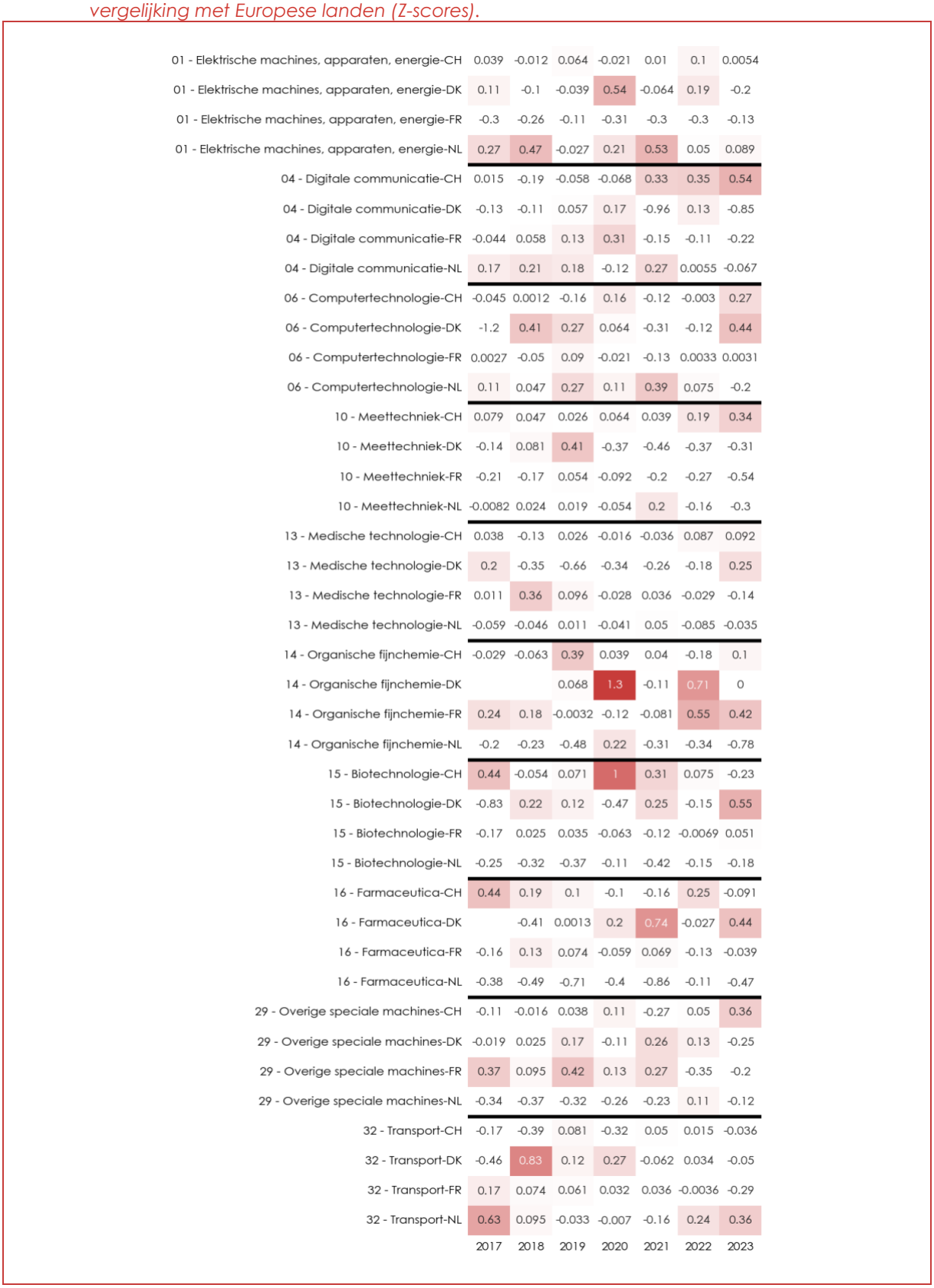
D.3 Financiële en economische dimensies van octrooien

De economische en financiële potentie van octrooien is op drie manieren benaderd, waaronder:

- De grootte van de octrooifamilie (family size)
- De geschatte marktwaarde van octrooien (ORBIS)

De family size verwijst naar het aantal aanvragen voor dezelfde uitvinding in verschillende jurisdicties. Dit geldt als indicator voor internationalisering, commercieel potentieel en technologische relevantie. Een grotere familie wijst doorgaans op een hogere gepercipieerde waarde.

Figuur 36 Familiegroottes van de top 10 WIPO-codes in Nederland en geselecteerde landen in vergelijking met Europese landen (Z-scores).

Source: Technopolis B.V.

Voor Nederland zijn de vijf WIPO-codes met de grootste stijging in family size tussen 2017 en 2023:

- Analyse van biologisch materiaal (+0,137)
- Macromoleculaire chemie en polymeren (+0,107)
- Overige consumentengoederen (+0,087)
- IT-methoden voor management (+0,08)
- Civiele techniek (+0,079)

De grootste dalingen vonden plaats in:

- Mechanische elementen (-0,218)
- Materialen en metallurgie (-0,068)
- Handling (-0,067)
- Machinegereedschappen (-0,066)
- Organische en fijnchemie (-0,064)

Wat betreft marktwaarde is gebruikgemaakt van ORBIS-schattingen. De analyse richt zich op de WIPO-codes die het meest bijdragen aan de totale waarde van octrooien per land.

Deense octrooien presteren bovengemiddeld in een groot aantal WIPO-codes. Nederland presteert boven het EU-gemiddelde in onder meer mechanische elementen, oppervlaktetechnologie/coatings, en microstructurele en nanotechnologie.

Figuur 37 Gemiddelde waarde van patenten per WIPO-code: Nederland, benchmark en Europese landen.

	CH	DK	FR	NL	EU
01 - Elektrische machines, apparaten, energie	0.13	0.8	0.41	0.34	0.066
02 - Audiovisuele technologie	1	1.6	1	1.3	0.19
03 - Telecommunicatie	2.8	13	1	1.8	0.39
04 - Digitale communicatie	0.91	12	0.44	0.96	0.22
05 - Basale communicatieprocessen	2.8	14	4.9	1.6	0.59
06 - Computertechnologie	0.84	3.9	0.29	0.24	0.11
07 - IT-methoden voor management	1.8	9.5	1.7	4.4	0.54
08 - Halfgeleiders	1.6	6	2.9	0.82	0.46
09 - Optica	1.3	13	0.69	0.085	0.12
10 - Meettechniek	0.11	1.6	0.61	0.24	0.063
11 - Analyse van biologische materialen	2.9	22	0.99	1.8	0.58
12 - Regeltechniek	0.55	4.1	1.7	1.6	0.28
13 - Medische technologie	0.22	1.4	0.35	0.046	0.046
14 - Organische fijnchemie	0.37	8.1	0.77	0.84	0.26
15 - Biotechnologie	1.4	1.9	0.28	0.63	0.19
16 - Farmaceutica	0.78	1.2	0.49	1.8	0.24
17 - Macromoleculaire chemie, polymeren	1.3	4.2	1.5	1.2	0.42
18 - Levensmiddelenchemie	2.5	1.7	1.4	1	0.42
19 - Basismaterialenchemie	0.88	3.2	1	1.4	0.25
20 - Materialen, metallurgie	0.68	2.9	1.3	3.2	0.31
21 - Oppervlaktetechnologie, coatings	1.5	9.3	1.8	5.2	0.53
22 - Microstructurele en nanotechnologie	21	0	4.6	13	7.1
23 - Chemische technologie	0.71	8.2	1.6	1.2	0.31
24 - Milieutechnologie	1.2	19	2.4	0.67	0.5
25 - Hantering	0.47	3.4	1.2	1.4	0.18
26 - Gereedschapsmachines	0.5	9.3	2	0.62	0.19
27 - Motoren, pompen, turbines	0.63	0.33	2	2.6	0.15
28 - Textiel- en papiermachines	1.5	12	3.6	1.9	0.52
29 - Overige speciale machines	0.77	1.1	0.73	0.47	0.17
30 - Thermische processen en apparatuur	1	3.6	2	1.3	0.31
31 - Mechanische elementen	0.65	2.2	1.2	5.9	0.26
32 - Transport	0.5	1.5	0.5	1.2	0.14
33 - Meubelen, spellen	0.65	4.4	2.4	0.25	0.23
34 - Overige consumentengoederen	0.52	4.8	0.91	0.46	0.21
35 - Civiele techniek	0.22	0.83	1.2	1.2	0.12

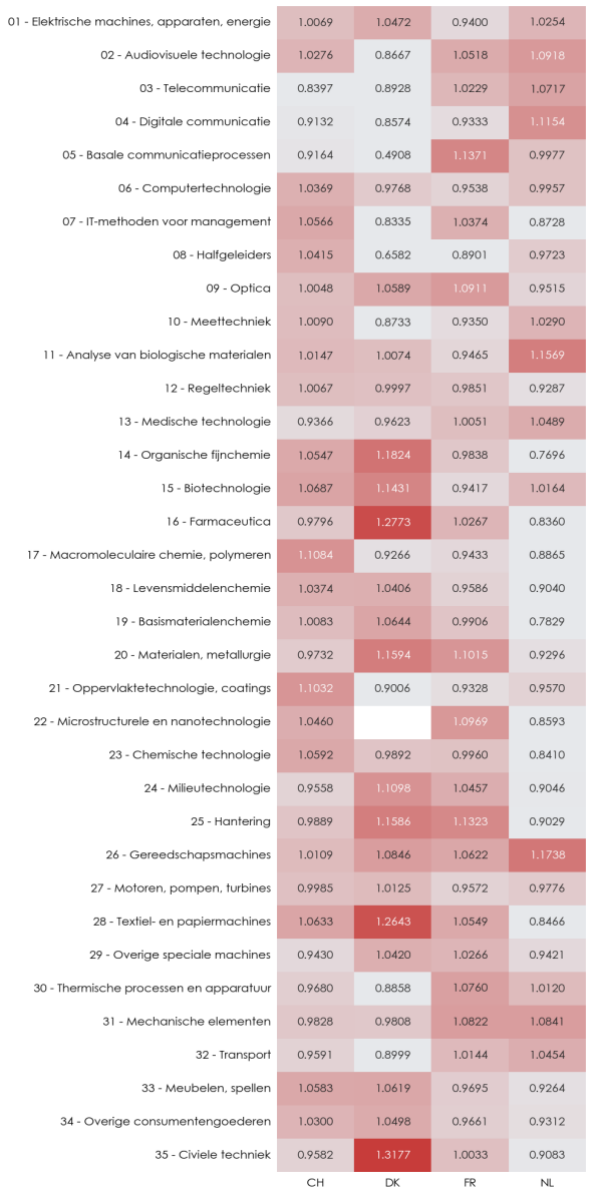
Source: Technopolis B.V.

D.3.1 *Innovatieve kracht van octrooien*

Om de innovatieve kracht van Nederlandse octrooien te meten, is gekeken naar het aantal woorden in de eerste claim van een octrooiaanvraag. Het aantal woorden is omgekeerd gerelateerd aan radicaliteit: sterk vernieuwende uitvindingen kunnen vaak compacter worden beschreven.

Nederland scoort hier relatief sterk: Nederlandse octrooien bevatten gemiddeld minder woorden dan het EU-gemiddelde.

Figuur 38 Aantal woorden vóór de eerste claim

	CH	DK	FR	NL
01 - Elektrische machines, apparaten, energie	1.0069	1.0472	0.9400	1.0254
02 - Audiovisuele technologie	1.0276	0.8667	1.0518	1.0918
03 - Telecommunicatie	0.8397	0.8928	1.0229	1.0717
04 - Digitale communicatie	0.9132	0.8574	0.9333	1.1154
05 - Basale communicatieprocessen	0.9164	0.4908	1.1371	0.9977
06 - Computertechnologie	1.0369	0.9768	0.9538	0.9957
07 - IT-methoden voor management	1.0566	0.8335	1.0374	0.8728
08 - Halfgeleiders	1.0415	0.6582	0.8901	0.9723
09 - Optica	1.0048	1.0589	1.0911	0.9515
10 - Meettechniek	1.0090	0.8733	0.9350	1.0290
11 - Analyse van biologische materialen	1.0147	1.0074	0.9465	1.1569
12 - Regeltechniek	1.0067	0.9997	0.9851	0.9287
13 - Medische technologie	0.9366	0.9623	1.0051	1.0489
14 - Organische fijnchemie	1.0547	1.1824	0.9838	0.7696
15 - Biotechnologie	1.0687	1.1431	0.9417	1.0164
16 - Farmaceutica	0.9796	1.2773	1.0267	0.8360
17 - Macromoleculaire chemie, polymeren	1.1084	0.9266	0.9433	0.8865
18 - Levensmiddelenchemie	1.0374	1.0406	0.9586	0.9040
19 - Basismaterialenchemie	1.0083	1.0644	0.9906	0.7829
20 - Materialen, metallurgie	0.9732	1.1594	1.1015	0.9296
21 - Oppervlaktetechnologie, coatings	1.1032	0.9006	0.9328	0.9570
22 - Microstructurele en nanotechnologie	1.0460		1.0969	0.8593
23 - Chemische technologie	1.0592	0.9892	0.9960	0.8410
24 - Milieutechnologie	0.9558	1.1098	1.0457	0.9046
25 - Hantering	0.9889	1.1586	1.1323	0.9029
26 - Gereedschapsmachines	1.0109	1.0846	1.0622	1.1738
27 - Motoren, pompen, turbines	0.9985	1.0125	0.9572	0.9776
28 - Textiel- en papiermachines	1.0633	1.2643	1.0549	0.8466
29 - Overige speciale machines	0.9430	1.0420	1.0266	0.9421
30 - Thermische processen en apparatuur	0.9680	0.8858	1.0760	1.0120
31 - Mechanische elementen	0.9828	0.9808	1.0822	1.0841
32 - Transport	0.9591	0.8999	1.0144	1.0454
33 - Meubelen, spellen	1.0583	1.0619	0.9695	0.9264
34 - Overige consumentengoederen	1.0300	1.0498	0.9661	0.9312
35 - Civiele techniek	0.9582	1.3177	1.0033	0.9083

Bron: Technopolis B.V.

Tabel 23 Prestaties van geselecteerde landen in vergelijking met Europese landen.

WIPO Code en Naam	Aantal, DK	Aantal, NL	Aantal, FR	Aantal, CH
01 - Elektrische machines, apparaten, energie	0,823	0,564	0,841	0,795
02 - Audiovisuele technologie	2,896	0,693	1,271	0,744
03 - Telecommunicatie	1,064	1,101	1,683	0,473
04 - Digitale communicatie	0,731	0,898	1,685	0,462
05 - Basale communicatieprocessen	0,243	1,381	1,263	0,624
06 - Computertechnologie	0,323	1,364	1,641	0,484
07 - IT-methoden voor management	0,550	0,641	1,338	1,026
08 - Halfgeleiders	0,036	1,402	0,767	1,146
09 - Optica	0,256	2,478	0,919	0,568
10 - Meettechniek	0,419	0,778	0,851	1,759
11 - Analyse van biologische materialen	0,710	0,859	1,304	0,877
12 - Regeltechniek	1,072	0,504	0,763	0,990
13 - Medische technologie	0,611	1,965	0,846	0,845
14 - Organische fijnchemie	0,287	0,483	1,310	0,862
15 - Biotechnologie	0,919	0,846	1,493	0,769
16 - Farmaceutica	0,658	0,410	1,623	0,864
17 - Macromoleculaire chemie, polymeren	0,180	0,964	0,772	0,726
18 - Levensmiddelenchemie	1,591	1,044	0,833	1,010
19 - Basismaterialenchemie	0,530	1,235	1,029	0,712
20 - Materialen, metallurgie	0,331	0,545	1,098	1,359
21 - Oppervlaktetechnologie, coatings	0,997	0,843	0,905	1,220
22 - Microstructurele en nanotechnologie	0,332	0,804	0,755	1,939
23 - Chemische technologie	1,052	0,751	0,785	1,350
24 - Milieutechnologie	1,352	1,032	0,721	1,022
25 - Hantering	0,926	0,886	0,845	1,063
26 - Gereedschapsmachines	0,269	0,782	0,674	1,879
27 - Motoren, pompen, turbines	5,775	0,313	0,411	0,773
28 - Textiel- en papiermachines	0,461	1,735	0,706	0,934
29 - Overige speciale machines	1,905	1,281	0,742	0,845
30 - Thermische processen en apparatuur	1,585	1,120	0,951	0,722
31 - Mechanische elementen	1,564	0,363	0,880	1,251
32 - Transport	0,686	0,970	1,437	0,746
33 - Meubelen, spellen	0,697	1,795	0,358	1,621

34 - Overige consumentengoederen	0,269	1,030	0,926	1,340
35 - Civiele techniek	2,059	0,517	0,710	1,616

Bijlage E Internationale vergelijking

E.1 Denemarken

E.1.1 Doelstellingen IE-beleid en relatie tot innovatiebeleid

Het Deense IE-beleid is vastgelegd in het *National Action Plan on Intellectual Property*, waarin het versterken van het gebruik van intellectuele eigendomsrechten door bedrijven centraal staat met het oog op waardecreatie, groei en werkgelegenheid. Het actieplan formuleert vier samenhangende beleidsdoelstellingen:

1. **Waardecreatie via IE-rechten:** het vergroten van de kennis bij bedrijven over de mogelijkheden om intellectuele eigendomsrechten in te zetten voor waardecreatie, en het verbeteren van hun toegang tot en gebruik van deze rechten binnen de bedrijfsstrategie.
2. **Een eerlijk, efficiënt en goed functionerend IE-systeem:** het borgen van een evenwichtig stelsel waarin de belangen van rechthebbenden worden afgewogen tegen eerlijke markt- en concurrentievoorwaarden, met effectieve handhaving van IE-rechten voor zowel kleine als grote ondernemingen en bescherming van consumenten tegen onder meer schadelijke namaakproducten.
3. **Internationale inzet:** actieve betrokkenheid bij het in stand houden en versterken van een robuust internationaal IE-systeem, ten behoeve van Deense bedrijven en de internationale concurrentiepositie en export van Denemarken.
4. **Kennis over IE-rechten:** het vergroten van de basiskennis over intellectuele eigendomsrechten binnen het onderwijs, bij organisaties voor ondernemersondersteuning en onder ondernemers en kleine bedrijven.

De relatie tussen IE-beleid en innovatiebeleid is in Denemarken niet expliciet uitgewerkt in beleid. In beleidsdocumenten is geen directe, formele koppeling van IE-instrumenten als integraal onderdeel van het nationale innovatiebeleid. Uit interviews blijkt dat deze beperkte integratie samenhangt met de institutionele inrichting van het beleid: het innovatiebeleid en het IE-beleid zijn ondergebracht bij verschillende ministeries, met elk een eigen beleidslogica en prioriteiten. Een illustratief voorbeeld van deze beperkte integratie is de omgang met kennisvalorisatie vanuit universiteiten. Het innovatiebeleid stimuleert universiteiten nadrukkelijk om onderzoek te vertalen naar ondernemerschap en spin-outs, terwijl het IE-beleid vanuit een ander ministerie vooral inzet op bescherming en marktconforme waardering van intellectuele eigendom. Dit bemoeilijkt de samenwerking op dit thema.

Daarnaast is het nationale actieplan voor IE-beleid primair opgesteld door het Danish Patent and Trademark Office (DKPTO). Dit zorgt weliswaar voor een sterkere uitvoeringsgerichte insteek, maar het leidt ook tot meer afstand tot de betrokken beleidsministeries. Hierdoor blijft de beleidsmatige samenhang afhankelijk van informele afstemming en interdepartementale samenwerking, en ontbreekt een structurele gezamenlijke governance.

E.1.2 Innovatiekracht

Volgens de European Innovation Scoreboard 2025[77], is Denemarken een *Innovation Leader* en ligt met een prestatiescore van 135,0% ver boven het Europees gemiddelde (peil 100%), maar ook boven het gemiddelde van de groep van *Innovation Leaders* met gemiddeld 131,9%.

[77] European Commission. (2025). *European Innovation Scoreboard 2025 – Country profile Denmark*. Directorate-General for Research and Innovation; Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs. https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2025/ec_rtd_eis-country-profile-dk.pdf

Denemarken staat op de 2e plaats binnen de EU-lidstaten en op de 3e plaats binnen de EU en de buurlanden. De prestatiescore van Denemarken ligt in 2025 ook boven de score van 129.1% van Nederland.

Denemarken scoort op de derde plaats binnen de EU op het aantal PCT-octrooiaanvragen per bbp. Denemarken ziet een neerwaartse trend in het aantal modelaanvragen (-87,3 procentpunt tussen 2018 en 2025, en -38,9 procentpunt ten opzichte van vorig jaar) en merkaanvragen (-7,3 procentpunt sinds 2024; nu 11e plaats met 112,2% van het EU-gemiddelde).

E.1.3 Wet- en regelgeving

De Deense wet- en regelgeving op het gebied van intellectuele eigendom sluit grotendeels aan bij het Nederlandse stelsel en bij Europese kaders, met enkele relevante verschillen. Voor octrooien geldt de *Danish Patents Act*, waarbij Denemarken werkt met een getoetste verlening van nationale octrooien. De octrooieerbaarheid wordt vóór verlening inhoudelijk beoordeeld, hetzij nationaal, hetzij via het EOB. Daarnaast kent Denemarken, anders dan Nederland, een afzonderlijk stelsel voor utiliteitsmodellen op basis van de *Danish Utility Models* Act. Dit zogenoemde kleine octrooi biedt snellere en goedkopere bescherming voor minder inventieve technische oplossingen, met een maximale looptijd van tien jaar, maar zonder inhoudelijke toetsing en met een lagere mate van rechtszekerheid.

De bescherming van bedrijfsgeheimen is geregeld in de *Act on Trade Secrets* en komt inhoudelijk overeen met de Nederlandse regeling en de Europese Trade Secrets-richtlijn. Het merkenrecht is vastgelegd in de *Danish Trade Marks Act* en is grotendeels vergelijkbaar met het Benelux-systeem, met als belangrijk verschil dat merkrecht in Denemarken ook kan ontstaan door daadwerkelijk gebruik, terwijl dit in Nederland uitsluitend via inschrijving gebeurt. Het tekeningen- en modellenrecht, geregeld in de Danish Designs Act, vertoont weinig relevante verschillen met het Nederlandse recht.

Een onderscheidend element in Denemarken is de Act on Inventions at Public Research Institutions, die het beheer en de exploitatie van intellectuele eigendom uit publiek gefinancierd onderzoek centraal regelt. Deze wet verplicht universiteiten en andere publieke onderzoeksinstellingen om eigendom te verwerven van uitvindingen en faciliteert octrooiering, licentieverlening en de oprichting van spin-outs. In tegenstelling tot Nederland is dit in Denemarken vastgelegd in één specifieke wettelijke regeling, inclusief een expliciete meldplicht voor onderzoekers, terwijl vergelijkbare verplichtingen en prikkels in Nederland versnipperd zijn over wetgeving, cao-afspraken en instellingsbeleid.

E.1.4 Trends en ontwikkelingen in IE-beleid

Denemarken behoort tot de Europese koplopers op het gebied van innovatie en realiseert structureel de doelstelling om circa 3% van het bbp te investeren in R&D. Het onderzoekslandschap is sterk geconcentreerd: acht universiteiten en vijf universitaire ziekenhuizen ontvangen gezamenlijk ongeveer 95% van de publieke R&D-middelen, wat gerichte strategische sturing op onder meer IE-commercialisatie mogelijk maakt (*IE Commercialization in an Interconnected World*, 2022). Tegelijkertijd blijkt uit evaluaties dat deze sterke wetenschappelijke prestaties zich onvoldoende vertalen in commerciële innovatie en economische valorisatie, met name bij mkb, startups en scale-ups. Hoewel IE-beleid daarbij niet expliciet als oorzaak wordt aangewezen, wijzen analyses op structurele knelpunten in de kennisoverdracht, waaronder ondergefinancierde technology transfer offices, beperkte licentie- en spin-outactiviteiten en het blijven hangen van kennis in de academische sfeer (*PSF Denmark – Final Report*, met name hoofdstukken 1.2.1 en 1.4.1).

E.1.5 Uitvoerende organisaties en hun rollen

De centrale en meest bepalende uitvoerende actor binnen het Deense IE-stelsel is het Danish Patent and Trademark Office (DKPTO). DKPTO heeft een uitzonderlijk brede rol waarin uitvoering, beleidsvoorbereiding en internationale vertegenwoordiging zijn gecombineerd. Het nationale actieplan voor intellectuele eigendom is in belangrijke mate door DKPTO zelf opgesteld, in nauwe afstemming met het Ministerie van Industrie, Handel en Financiële Zaken. Hierdoor heeft de uitvoeringsorganisatie een sterke inhoudelijke positie in het IE-beleid, maar staat het beleid ook relatief op afstand van de betrokken ministeries.

De belangrijkste uitvoeringsprincipes van DKPTO zijn:

- **Selectieve financiële ondersteuning:** DKPTO zet voucher-instrumenten in om gericht gebruik van IE te stimuleren, met strikte inhoudelijke screening vooraf. De octrooivoucherregeling laat zien dat deze aanpak additioneel is: circa 75% van de gebruikers zou zonder voucher geen aanvraag hebben gedaan, terwijl 80% micro-ondernemingen betreft.
- **Voorlichting & communicatie via netwerk:** Voorlichting en advies zijn datagedreven en verlopen grotendeels via partners zoals lokale business hubs, innovatieclusters en private adviseurs. DKPTO zet nauwelijks generieke communicatie in, maar werkt met intensieve, doelgroepgerichte interventies zoals webinars en dialooggerichte zoekdiensten.
- **Data-gedreven sturing en evaluatie:** DKPTO monitort systematisch gebruik, sectorale spreiding en doelgroepen, wat leidt tot gerichte inzet van middelen, met een duidelijke concentratie in sectoren als life sciences en fintech.
- **Verregaande digitalisering van dienstverlening:** Sinds 2021 werkt DKPTO stapsgewijs toe naar volledige digitale communicatie via een centraal IE Client-portaal, wat zorgt voor efficiëntie, transparantie en gebruiksgemak voor aanvragers.
- **Internationale ondersteuning en beleidsvertegenwoordiging:** DKPTO combineert ondersteuning van bedrijven in exportmarkten, capaciteitsopbouw in derde landen en internationale beleidsvertegenwoordiging binnen één uitvoeringspraktijk.
- **Geïntegreerde en gecoördineerde handhaving:** DKPTO coördineert het Danish Ministerial Network against IER Infringements, een structureel samenwerkingsverband van elf publieke autoriteiten gericht op de bestrijding van IE-inbreuken.

Een opvallend kenmerk van de Deense uitvoeringspraktijk is de sterke terugkoppeling van uitvoering naar beleid. De Minister van Justitie nodigt jaarlijks expliciet praktijkdeskundigen uit om lacunes in de bestaande wetgeving te signaleren en concrete wetsverbeteringen voor te stellen. Daarnaast rapporteert de National Special Crime Unit periodiek aan de ministeries van Justitie en Cultuur over activiteiten, knelpunten en behaalde resultaten. Deze vaste rapportagelijnen zorgen ervoor dat operationele ervaringen systematisch worden benut voor beleidsaanpassing. Op het terrein van kennisvalorisatie werken de technology transfer offices van universiteiten samen binnen het **Danish National Network for Technology Transfer**, wat bijdraagt aan onderlinge afstemming en harmonisatie van processen in de uitvoering.

E.1.6 Inzet van middelen

De DKPTO beschikt over circa 200 medewerkers en wordt gefinancierd via een combinatie van middelen uit de nationale begroting en eigen inkomsten uit commerciële dienstverlening. Daarnaast ontvangt DKPTO aanvullende financiering via het ministerie van Buitenlandse Zaken voor activiteiten op het gebied van ontwikkelingssamenwerking, waaronder ondersteuning van Deense ondernemingen bij IE-vraagstukken in buitenlandse markten.

E.1.7 Succesfactoren en uitdagingen

Een belangrijke succesfactor is het sterke publiek-private netwerk waarin DKPTO samenwerkt met business hubs, innovatieclusters en private adviseurs, wat het bereik en de effectiviteit van de uitvoering vergroot. Daarnaast maakt de datagedreven werkwijze gerichte inzet van instrumenten mogelijk en voorkomt deze ongerichte besteding van middelen. De combinatie van voucher-instrumenten met strikte inhoudelijke screening zorgt voor doelgericht gebruik van IE, met name onder kleine ondernemingen. Tot slot draagt de klantgerichte positionering van DKPTO als dienstverlener, ondersteund door intensieve en gerichte communicatie via partners en digitale kanalen, bij aan vertrouwen en vrijwillige deelname van bedrijven.

Tegelijkertijd kent de Deense uitvoering structurele uitdagingen. De beperkte integratie tussen IE- en innovatiebeleid leidt tot fragmentarische samenwerking tussen betrokken ministeries, mede doordat de beleidsvorming rond IE sterk bij DKPTO is belegd. Op het terrein van kennisvalorisatie vormt het eigendom van IE bij universiteiten een knelpunt voor marktconforme overdracht naar spin-outs, onder meer door waarderingsvraagstukken en onzekerheid over staatssteunregels. Daarnaast belemmert het ontbreken van standaarden en expertise voor IE-waardering de ontwikkeling van IE-gebaseerde financiering. Tot slot leidt de complexiteit van het nationale en Europese IE-stelsel, met name bij modellen, tot inefficiëntie en onduidelijkheid voor gebruikers.

E.2 Frankrijk

E.2.1 Beleidsdoelstellingen van het IE- en innovatiebeleid

IE-beleid primair gericht op het beschermen van innovaties en creaties om economische waarde te scheppen en de concurrentiepositie van bedrijven te versterken. De IE- en innovatiebeleidsvelden zijn niet geïntegreerd in één beleidskader.

Het nationale innovatiebeleid heeft bredere doelstellingen die strekken van het versterken van de nationale research- en innovatiecapaciteit tot het bevorderen van technologische transitie, sectorale herstructurering en industriële concurrentiekracht. Het belangrijkste onderdeel van de strategie is het investeringsprogramma France 2030, een meerjarig € 54 miljard investeringsplan dat innovatie, technologische transformatie en sectorale competitiviteit tracht te versnellen door grootschalige investeringen in strategische technologieën en de ondersteuning van innovatieve spelers. Frankrijk wil hiermee onderzoek, commercialisatie en marktintroductie van innovaties stimuleren, met specifieke aandacht voor zowel gevestigde spelers als nieuwe ondernemingen.[78]

Diensten en begeleiding worden ingezet om innovaties te beschermen en te valoriseren, wat past binnen grotere innovatieprogramma's zoals France 2030 (een meerjarig investeringsplan van € 54 miljard).[79] INPI berekent dat tussen 2019 en 2023 één patent is aangevraagd voor elke €2,6 miljoen die in Frankrijk geïnvesteerd wordt in R&D.[80] Er bestaan gerichte beleidsmaatregelen voor mkb, startups en kennisinstellingen. Zo biedt INPI verschillende subsidie-instrumenten zoals Pass PI voor bedrijven om kosten van IE-bescherming te dekken. Ook biedt INPI een *IP Pre-Diagnostic* een gratis analyse waarmee bedrijven, startups/mkb, hun IE-strategie kunnen uittekenen en inschatten wat de beste IE-instrumenten zijn voor hun situatie.

[78] https://www.info.gouv.fr/grand-dossier/france-2030-en/understanding-france-2030

[79] https://www.inpi.fr/en/discover-inpi/intellectual-property/intellectual-property-issues-a

[80] https://www.inpi.fr/ressources/propriete-intellectuelle/dynamique-eti-et-pme-francaises-deposantes-de-brevets-entre-2019-et-2023

Deze instrumenten zijn vaak toegespitst op kleinere innovatieve ondernemingen, en er zijn ook nationale innovatieprogramma's (France 2030 en trajecten zoals French Tech 2030[81]) die specifieke steun bieden aan startups en technologiebedrijven in opkomende sectoren. Dit wordt ondersteund via programma's zoals diagnostiek-tools, begeleiding en financieringsinstrumenten voor IE.[82]

E.2.2 Innovatiekracht

Volgens de European Innovation Scoreboard 2025, is Frankrijk een *Strong Innovator* en ligt met een prestatiescore van 108,6% iets boven het Europees gemiddelde (peil 100%), maar onder het gemiddelde van de groep van *Strong Innovators* met gemiddeld 114,1%. Frankrijk staat op de 10e plaats binnen de EU-lidstaten en op de 14e plaats binnen de EU en de buurlanden. De prestatiescore van Frankrijk ligt in 2025 onder de score van 129.1% van Nederland.

Frankrijk scoort op de zevende plaats binnen de EU op het aantal PCT-octrooiaanvragen per bbp. Frankrijk ziet een licht neerwaartse trend in het aantal modelaanvragen (-17,7 procentpunt tussen 2018 en 2025, 16e plaats in de EU) en merkaanvragen (-5,2 procentpunt sinds 2018, 24e plaats in de EU).

E.2.3 Wet- en regelgeving

In Frankrijk is bescherming van intellectueel eigendom vastgelegd in een overkoepelende wet, de ***Code de la Propriété Intellectuelle*** (1992). Dit vormt wettelijke basis voor octrooi-, merk-, ontwerp- en auteursrecht, handelsnamen en geografische aanduidingen en bevat ook bepalingen over handhaving en sancties.

Bescherming van bedrijfsgeheimen is na de implementatie van de Europese richtlijn betreffende bedrijfsgeheimen (2016/943/EU) ook opgenomen in nationale wetgeving, in het Burgerlijk Wetboek (Code de Commerce).

E.2.4 Trends en ontwikkelingen in IE-beleid

In mei 2019 heeft Frankrijk de Loi Pacte aangenomen. Deze hervorming is bedoeld om de Franse economie en industrie een betere concurrentiepositie te geven. Een belangrijk onderdeel hierin is de modernisering van het nationale octrooisysteem, dat voorheen ongetoetst was. Vooral het Franse mkb had last van de rechtsonzekerheid over de geldigheid en afdwingbaarheid van geregistreerde octrooien. Sinds 22 mei 2020 worden octrooiaanvragen bij het Institut National de la Propriété Industrielle (INPI) beoordeeld op nieuwheid, inventieve stap en industriële toepasbaarheid.[83] Daarnaast is per 1 april 2020 een oppositieprocedure ingevoerd.[84] Ook is het Franse utiliteitsmodel uitgebreid tot een bescherming van tien jaar zonder toetsing.

De invoering is bij INPI succesvol verlopen en de instrumenten, inclusief de oppositiemogelijkheid worden doelgericht gebruikt.[85] Door invoering van toetsing, is de rechtszekerheid van het octrooi en de internationale concurrentiekracht versterkt.[86] Omdat deze invoering ten tijde van de covid pandemie gebeurde, worden statistieken en

---

[81] https://lafrenchtech.gouv.fr/en/programme/french-tech-2030/

[82] https://www.inpi.fr/en/our-solutions/finance-your-intellectual-property/intellectual-property-financing-solutions-a

[83] https://www.inpi.fr/en/realiser-demarches/propriete-intellectuelle/criteres-de-brevetabilite

[84] https://www.inpi.fr/en/realiser-demarches/propriete-intellectuelle/sopposer-un-brevet

[85] INPI (2023). Rapport Annuel 2022

[86] Beleidsnota: modernisering rijksoctrooiwet 1995 https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020Z24230&did=2020D50926

veranderingen ook hierdoor beïnvloed. Kijkend naar een bredere periode tussen 2019 en 2023, blijkt dat het aantal aangevraagde octrooien stabiel is gebeleven. Ongeveer 80 procent van de nationale octrooiaanvragen komt van het mkb (2019-2023).[87] Het mkb heeft een voorkeur voor, in ieder geval initiële, nationale bescherming; 2023 werden bijna 400 octrooiaanvragen van het mkb gepubliceerd bij het EOB en ongeveer 800 bij het INPI.[88]

Ook is door de Pacte-wet in 2022 een één-loket systeem ingevoerd door INPI voor alle vormen van intellectueel eigendom. Dit loket is gekoppeld aan het Nationaal Ondernemingsregister en combineert de functies die eerder door zes verschillende organisaties werden uitgevoerd in één loket voor aanvragers.[89]

E.2.5 Uitvoering

De nationale IE-instantie, het ***Institut National de la Propriété Industrielle*** (INPI), ondersteunt het bedrijfsleven bij registratie, bescherming en valorisatie van octrooien, merken en ontwerpen.

Het **Ministerie van Economie en Financiën** en het **Ministerie voor Hoger Onderwijs en Onderzoek** coördineren beleid en financiering; INPI voert de IE-wetgeving uit binnen het wettelijke kader. Juridische geschillen over IE worden behandeld binnen het Franse civiele en administratieve rechtssysteem, en IE-bescherming volgt de procedures vastgelegd in het Code de la Propriété Intellectuelle. Overheidsdiensten stemmen beleid en uitvoering af via prestatie- en doelafspraken (bijv. performance contracten voor INPI voor 2025-2029).[90]

Op innovatiegebied is het eerdergenoemde investeringsprogramma **France 2030** het centrale beleidskader, onder toezicht van de ***Secrétariat Général pour l'Investissement*** met operationele uitvoering door meerdere agentschappen. France 2030 omvat een totale investering van ongeveer € 54 miljard[91] die over meerdere jaren en ministeries wordt verdeeld om innovatie te stimuleren in onderzoek, technologieontwikkeling en commercialisatie.

E.2.6 Inzet van middelen

INPI heeft ruim 800 medewerkers verspreid over meerdere vestigingen in Frankrijk. Het eigen budget en personeel onder de prestatie-contracten voor dienstverlening, bescherming en ondersteuning.[92] Het prestatiecontract 2025-2029 benadrukt investeringen in dienstverlening, digitalisering en ondersteuning van ondernemers.[93]

E.3 Zwitserland

E.3.1 Beleidsdoelstellingen van het IE- en innovatiebeleid

De beleidsdoelstellingen van het Zwitserse beleid voor intellectuele eigendom en het nationale innovatiebeleid zijn niet geïntegreerd in één beleidskader, maar aanvullend. Het **IE-beleid** in Zwitserland heeft als primaire doelstelling om een effectief, voorspelbaar en economisch

[87] INPI (2025). Dynamique des ETI et des PME françaises déposantes de brevets entre 2019 et 2023. https://www.inpi.fr/inpi-block/download-document?id=19933

[88] INPI (2025). Dynamique des ETI et des PME françaises déposantes de brevets entre 2019 et 2023. https://www.inpi.fr/inpi-block/download-document?id=19933

[89] INPI (2023). Rapport Annuel 2022

[90] https://www.inpi.fr/inpi-block/download-document?id=20694

[91] https://www.info.gouv.fr/grand-dossier/france-2030-en/understanding-france-2030

[92] https://www.inpi.fr/en/decouvrir-inpi/notre-organisation/nous-rejoindre

[93] https://www.inpi.fr/inpi-block/download-document?id=20694

levensvatbaar rechtskader voor intellectuele eigendom te bieden, bijdragen aan valorisatie, investeringen in innovatie te bevorderen en zo bij te dragen aan economische groei. Het IE-systeem in Zwitserland wordt gezien als de basis voor de innovatiecyclus van eerste idee tot product en bevordering van de herinvestering van opbrengsten in verdere ontwikkeling.[94]

Het **innovatiebeleid** in Zwitserland is gericht op het versterken van de concurrentiepositie van Zwitserse bedrijven en dus een grote onderzoeks- en innovatiecapaciteit van de economie. Toegepast en fundamenteel onderzoek worden onder andere gesubsidieerd via het Zwitserse Nationale Wetenschapsfonds (SNSF). De SNSF krijgt federaal opdracht van het Staatssecretariaat voor Onderwijs, Onderzoek en Innovatie (SERI) om wetenschappelijk onderzoek te ondersteunen. SERI kent oook budget toe aan Innosuisse, het federale innovatie-agentschap. Innosuisse ondersteunt projecten gericht op toegepast onderzoek, kennisoverdracht vanuit onderzoeksinstellingen, valorisatie naar commercieel gebruik en publiek-private samenwerking.

Het IE- en innovatiebeleid zijn niet samengevoegd. Het IE-beleid wordt bepaald door het ministerie van Justitie en is gericht op rechtszekerheid. Het innovatiebeleid benut IE-rechten als instrument voor economische valorisatie, een randvoorwaarde die innovatie mogelijk maakt omdat het bedrijven en kennisinstellingen in staat stelt om hun uitvindingen commercieel te exploiteren en risicokapitaal aan te trekken.

E.3.2 Innovatiekracht

Volgens de European Innovation Scoreboard 2025[95], is Zwitserland een Innovation Leader en ligt met een prestatiescore van 139,8% ver boven het Europees gemiddelde (peil 100%), maar ook boven het gemiddelde van de groep van Innovation Leaders met gemiddeld 131,9%. Zwitserland staat op de eerste plek van EU en buurlanden. De prestatiescore van Zwitserland ligt in 2025 ook boven de score van 125,7% van Nederland.

Zwitserland heeft het hoogste aantal PCT-octrooiaanvragen per bbp (in PPS) en scoort ook boven het EU27-gemiddelde voor zowel merk- als modelaanvragen. Tegelijkertijd is er een dalende trend zichtbaar in het aantal merkaanvragen met een daling van 14,9 procentpunt en 64,1 procentpunt voor modelaanvragen ten opzichte van 2018.

E.3.3 Wet- en regelgeving

Bescherming van intellectuele eigendomsrechten is op federaal niveau vastgelegd. De **Federale Patentenwet**[96] bepaalt de voorwaarden en procedures voor het verkrijgen en handhaven van octrooien. Hiervoor is registratie vereist bij het IPI. Bescherming van handelsmerken en geografische aanduidingen wordt bepaald in de **Federale Handelsmerkenwet**[97] en bescherming van modellen in de **Federale Designwet**[98], beide op basis van registratie onder bepaalde voorwaarden. De **Federale Auteursrechtwet**[99] beschermt auteursrecht vanaf het moment van creatie zonder registratie.

---

[94] https://www.ige.ch/en/intellectual-property/IE-and-society/innovation

[95] Europese Commissie. (2025). *European Innovation Scoreboard 2025 – Landprofiel Zwitserland*. Directoraat-Generaal voor Onderzoek en Innovatie; Directoraat-Generaal voor de Interne Markt, Industrie, Ondernemerschap en mkb. https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2025/ec_rtd_eis-country-profile-ch.pdf

[96] https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1955/871_893_899/de

[97] https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1993/274_274_274/de

[98] https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2002/226/en

[99] https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1993/1798_1798_1798/en

De **Federale Innovatiewet** koppelt IE aan innovatie, door bijvoorbeeld vast te leggen dat projecten die financiering ontvangen via **Innosuisse** (de nationale innovatie-agentschap) verplicht zijn om intellectuele-eigendomsafspraken vooraf vast te leggen.[100]

Zwitserland kent een registratie-octrooi. Het Zwitserse federale instituut voor Intellectueel Eigendom (IPI) controleert bij de aanvraag van een Zwitsers nationaal octrooi alleen of alle documenten en informatie voor de aanvraag zijn aangeleverd. Het IPI gaat ervan uit dat de aanvrager het recht heeft om het octrooi aan te vragen en behandelt de aanvraag administratief zoals ingediend.[101] Een wetswijziging, goedgekeurd in maart 2024, is aanstaande in Zwitserland waarmee ook hier het registratieoctrooi veranderd naar een getoetst octrooi. De verwachting is dat dit midden 2027 van kracht gaat.[102] Hiermee zullen Zwitserse octrooiaanvragen getoetst worden.[103] Dit verhoogt de rechtszekerheid van het octrooi, maar maakt het mogelijk ook minder aantrekkelijk voor kleine mkb'ers door hogere kosten. Opvallend is dat nationale octrooien momenteel minder dan 5% van het totaal aantal aangevraagde octrooien vormen, waardoor onzeker is of de hervorming het Zwitserse octrooi zal versterken of juist marginaliseert.

E.3.4 Trends en ontwikkelingen in IE-beleid

Volgens de European Innovation Scoreboard 2025[104], is Zwitserland een *Innovation Leader* en ligt met een prestatiescore van 139,8% ver boven het Europees gemiddelde (peil 100%), maar ook boven het gemiddelde van de groep van *Innovation Leaders* met gemiddeld 131,9%. Zwitserland staat op de eerste plek van EU en buurlanden. De prestatiescore van Zwitserland ligt in 2025 ook boven de score van 125,7% van Nederland.

Zwitserland heeft het hoogste aantal PCT-octrooiaanvragen per bbp (in PPS) en scoort ook boven het EU27-gemiddelde voor zowel merk- als modelaanvragen. Tegelijkertijd is er een dalende trend zichtbaar in het aantal merkaanvragen met een daling van 14,9 procentpunt en 64,1 procentpunt voor modelaanvragen ten opzichte van 2018.

Omdat het IPI geen Zwitsers publieke financiering heeft, maar afhankelijk is van eigen inkomsten, is zekerheid van inkomsten een belangrijk onderwerp. Zwitserland is als niet-EU lidstaat geen lid van het Unitair Patent stelsel. Als aanvragers bij EPO-procedures Zwitserland minder vaak aanvinken voor validatie in Zwitserland, ontvangen zij minder inkomsten en kunnen er mogelijk financiële problemen ontstaan. Dit maakt het systeem gevoelig voor veranderingen in het Europese octrooilandschap (incl. UPC/Unitair Patent) en geopolitieke veranderingen.

E.3.5 Uitvoering

Het Zwitserse federale instituut voor Intellectueel Eigendom (IPI) is verantwoordelijk voor de handhaving van IE-rechten en internationale samenwerking. Het IPI is verantwoordelijk voor

---

[100] https://www.wipo.int/wipolex/en/text/577243

[101] Swiss Federal Institute of Intellectual Property. *Protecting your IP: Patents – Application in Switzerland – Application procedure – Application form*. https://www.ige.ch/en/protecting-your-ip/patents/application-in-switzerland/application-procedure/application-form

[102] https://www.ige.ch/en/protecting-your-ip/patents/application-in-switzerland/revision-of-the-patents-act

[103] Beleidsnota: modernisering rijksoctrooiwet 1995 https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020Z24230&did=2020D50926

[104] Europese Commissie. (2025). *European Innovation Scoreboard 2025 – Landprofiel Zwitserland*. Directoraat-Generaal voor Onderzoek en Innovatie; Directoraat-Generaal voor de Interne Markt, Industrie, Ondernemerschap en mkb. https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2025/ec_rtd_eis-country-profile-ch.pdf

zowel merk- en modelrecht als octrooien. [105] Het IPI beheert en toetst registraties, adviseert over IE-vraagstukken en speelt een rol in de beleidsvoorbereidingen/ontwerpen van de aanstaande wetswijziging. Het IPI valt formeel onder het ministerie van Justitie en heeft circa 60 juristen in dienst, maar heeft ook een economische afdeling. In de jaarrekening 2024/2025 is ook zichtbaar dat het IPI een bredere uitvoeringsrol heeft in het IE-ecosysteem, bijvoorbeeld door bijdragen aan onder meer het Federale Octrooigerecht en aan anti-counterfeiting/sensibiliseringsstructuren (zoals STOP PIRACY en Swissness Enforcement). [106]

Innosuisse ondersteunt valorisatie specifiek voor startups en mkb en bevordert samenwerking tussen onderzoeksinstellingen en bedrijfsleven. [107] Innosuisse financiert instrumenten voor commercialisatie en kennisoverdracht, waaronder projectfinanciering, wetenschapsgebaseerd ondernemerschap en kennis- en technologietransfer. (De jaarrekening 2024 heeft aparte uitgaven voor "Förderung von Innovationsprojekten", "Wissenschaftsbasiertes Unternehmertum" en "Wissens- und Technologietransfer (WTT)"). [108]

De beleidsmatige regie over het onderwijs-, onderzoek- en innovatiebeleid ligt bij SERI (Staatssecretariaat voor Onderwijs, Onderzoek en Innovatie). [109] Elke vier jaar verschijnt een SERI-innovatie-cyclusstrategie met richtlijnen voor ministeries. Het IPI levert hier input aan door IE-hoofdstukken of paragrafen toe te voegen, maar dit is nadrukkelijk niet hun eigen strategie. Het IPI scant daarnaast innovatiepublicaties en -strategieën van andere overheidsdiensten en voegt waar mogelijk een IE-paragraaf toe.

Geschilbeslechting en handhaving verlopen via gespecialiseerde rechtbanken en procedures. Voor octrooien is dit het Federale Octrooigerecht. [110]

Formeel valt IE in Zwitserland onder Justitie, terwijl innovatie grotendeels onder Economische Zaken valt. Toch is de aansluiting sterk en de contactlijnen kort. Het IPI onderhoudt intensief contact met het ministerie van Economische Zaken, collega's van mededingingsautoriteiten en de innovatie-onderdelen binnen Economische Zaken. Twee keer per jaar wordt er vanuit een innovatienetwerk binnen de overheid een evenement georganiseerd, waar iedereen binnen en buiten de overheid die te maken heeft met IE of innovatie kan aansluiten. Dit is een laagdrempelig werkvloer-netwerk (niet alleen topbestuurders), met als effect dat men precies weet wie aan welke innovatie-onderwerpen werkt en snel kan schakelen. Dit versterkt de informele integratie van IE in innovatiebeleid, ondanks de formele scheiding

E.3.6 Uitdagingen en succesfactoren

Verschuiving van IPI als "direct mkb-loket" naar "loket voor intermediairs". Een belangrijk inzicht uit de evaluatie van IE-begeleiding voor mkb in Zwitserland uit 2021 [111] was dat het IPI niet het primaire toegangspunt is voor mkb. Naar aanleiding hiervan heeft het IPI haar strategie

[105] https://www.ige.ch/en/protecting-your-IE

[106] https://www.ige.ch/fileadmin/user_upload/ueber_uns/dokumentation/d/jahresbericht_rechnung/ige_Jahresbericht_2024_25_bf.pdf

[107] https://www.innosuisse.admin.ch/en

[108] https://www.innosuisse.admin.ch/dam/de/sd-web/3rK9leth9c1u/Innosuisse%20Gesch%C3%A4ftsbericht%202024_def.pdf

[109] https://www.sbfi.admin.ch/en/national-research-and-innovation

[110] https://www.ch-info.swiss/en/edition-2024/die-gerichte-des-bundes/bundespatentgericht

[111] Technopolis Group (2021), IP-Unterstützungsdienstleistungen für KMU in der Schweiz https://www.ige.ch/fileadmin/user_upload/dienstleistungen/publikationen_institut/Schlussbericht_Technopolis_2021-01.pdf

verschoven om niet langer als eerste loket voor mkb te willen functioneren, maar als eerste aanspreekpunt voor intermediairs, die een fijnmaziger netwerk door het land hebben, zoals kantonnale innovatie-agencies, TTO's, incubators, universiteiten. Het IPI voedt deze partijen met materiaal, kennis en sprekers, omdat zij dagelijks in contact staan met mkb en startups.

Voor IPI is een structurele uitdaging vervalsingen en namaak, die door digitalisering en nieuwe kanalen (webshops, social media, post/koerierstromen) een grote schaal en snelheid hebben gekregen; het ige-jaarverslag 2024/2025 beschrijft de omvang van het probleem en de verschuiving naar online distributie en noemt dat AI-toepassingen de productie van overtuigend nep-beeldmateriaal goedkoper maken.

E.3.7 Inzet van middelen

Het IPI is volledig zelfstandig gefinancierd, met inkomsten uit patentaanvragen en de instandhoudingstaks; het ontvangt geen budget van het Ministerie van Justitie waar het wettelijk onder valt. In de federale "konsolidierte Kurzberichterstattung" over 2023 wordt voor het IPI onder meer gemeld dat het gemiddelde personeelsbestand rond 260 FTE lag, met ongeveer 300 medewerkers. In 2024/2025 staat een personeelslast ("Personalaufwand") van circa CHF 52,6 miljoen en een totale bedrijfsuitgavenpost ("Betriebsaufwand") van circa CHF 67,6 miljoen, plus specifieke bijdragen aan onder meer het Federale Octrooigerecht.[112]

Bij Innosuisse werkten eind 2024 107 personen in de directie/secretariaatsorganisatie, 89,6 FTE. Innosuisse besteedde in 2024 circa CHF 346 miljoen aan innovatiebevordering ("Innovationsförderung"), waarbij het grootste deel naar projectfinanciering ging.[113]

[112] https://www.ige.ch/fileadmin/user_upload/ueber_uns/dokumentation/d/jahresbericht_rechnung/ige_Jahresbericht_2024_25_bf.pdf

[113] https://www.innosuisse.admin.ch/dam/de/sd-web/3rK9leth9c1u/Innosuisse%20Gesch%C3%A4ftsbericht%202024_def.pdf